



De Bildtse Post

Nieuwsblad voor de Noordwesthoek van Friesland

Het meest gelezen blad op het Bildt / Aangesloten bij "De Waddenkust Combinatie"

Woensdag 29 september 2010
73e jaargang - nr. 39

Abonnementsprijzen (incl. 6% btw):
per halfjaar: € 25,00
postabonnement: € 39,25
Losse nummers: € 1,25
Termijn van inzending:
redactioneel: vóór maandag 15 uur
advertenties: dinsdagmorgen 10 uur

Adresgegevens elders in deze krant.

Smeding breidt bedrijfspand uit

Komende winter vindt de uitbreiding van hoofdkantoor en distributiecentrum van Smeding in St.-Annaparochie plaats. Door een forse groei in personeel en omzet is behoefte ontstaan aan extra kantoor- en magazijnruimte.

Het hoofdkantoor en distributiecentrum van Smeding aan de Wissel 3 in St.-Annaparochie wordt flink uitgebreid. De bestaande oppervlakte van ruim 12000m² zal met 8850m² worden uitgebreid. De uitbreiding zal bestaan uit 6000m² magazijnruimte en 2850m² kantoorruimte en vindt plaats op de grond aansluitend aan het huidige distributiecentrum.

Naast de investering in gebouwen wordt in 2011 ook fors geïnvesteerd in nieuwe automatiseringssystemen. Door deze investeringen is Smeding klaar voor een duurzame toekomst. "Smeding is zich bewust van haar rol in de zowel de regio als landelijk. Als een van de grootste groothandelaren in "AGF" (aardappelen, groenten en fruit) in Nederland willen wij het goe-

de voorbeeld geven. In de nieuwbouw zal daarom vanzelfsprekend rekening worden gehouden met een duurzame wijze van bouw," aldus Sybo Smeding. Als een van de grootste werkgevers in Noordwest-Fryslân zorgt Smeding voor veel werk in deze regio. "Het personeel is heel waardevol voor ons en daarom hebben we ook goed gekeken naar de arbeidsomstandigheden," zegt Sybo Smeding. Naar verwachting zal de nieuwbouw in de zomer van 2011 gereed zijn.

Stannebuurtster neergeschoten

Een 22-jarige man uit St.-Anna is zaterdag in Leidschendam in zijn rug geschoten.

In de directe omgeving van zwembad De Fluit arresteerde de politie een 30-jarige man uit Rotterdam op verdenking van betrokkenheid bij het vuurwapengeweld. De schietpartij vond plaats op de parkeerplaats bij het zwembad en sportcomplex. Volgens de politie ontstonden er op het parkeerterrein "moeilijkheden". Het slachtoffer is aan zijn verwondingen geopereerd. Zijn toestand is stabiel, volgens de politie.

50 JAAR GELEDEN

De Bildtse Post 30 september 1960

St.-Annaparochie, Ulo-partij. Aan de traditionele Ulo-partij voor leerlingen van de openbare school voor ulo namen veertien parturen deel. 1. Bauke Boomstra Minnertsga, Sake Porte Oude Leije, Wim Hoekstra St.Jacob; 2. Jeppe Bronger Oudebildtziyl, Jan K. de Jong St.-Annaparochie, Jan Sic-cama St.Jacob; 3. Mark van der Molen St.Jacob, Douwe Schiphof Westhoek St.Jacob, Lammert Oppers St.Anna; 4. Jan Sj. Andringa St.Anna, Gorrit Aartsma St.Jacob, Folkert Boersma O.B.D.St.Jacob.

St.-Annaparochie. Gerit Groen won honderdste medaille. Met het winnen van de ledenpartij van de Vereniging van Kaatsers in Wartga won Gerrit Groen zijn honderdste ereketen. In zijn huis aan de Steven Huygenstraat hangt aan de muur van de woonkamer een prijzenkast die al die bekens, medailles, lepeltes en lauwertakken niet meer kan bergen. Gerrit Groen heeft dan ook een lange kaatsersloopbaan achter de rug. Volgend jaar kaatst Gerit Groen op de R.V.S. partij te Leeuwarden met Meindert van der Weerd en Sikke Olivier en in de tweede klas zal nog even een vroegere periode herleven met Meindert en Douwe Westers- laan.

Overdracht bedrijfsexploitatie. Ondergetekenden delen mee dat met ingang van 1 oktober a.s. het Timmer- en Aannemersbedrijf in het vervolg zal worden geëxploiteerd door de heer P. de Groot. Oudebildtziyl, B. Zondervan en P. de Groot.

Oudebildtziyl. Jaarvergadering damclub. Er werd besloten zich aan te sluiten bij de Koninklijke Nederlandse Dambond. De clubcompetitie zal in twee klassen worden gespeeld.

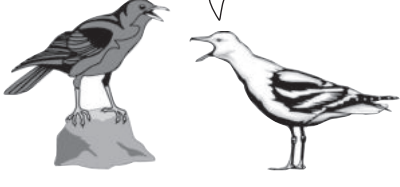
St.Jacobiparochie. Duitse gegadigde voor grote dokterswoning. In St.Jacobiparochie heeft bijna een jaar lang een zeer groot huis, de vroegere dokterswoning van de arts Wassenaar en tot vorig jaar bewoond door dokter J. Hoitsma, leeg gestaan. Het pand kwam in handen van een vroegere kaashandelaar te Bloemendaal die het huis te koop aanbood in een krant te Hamburg. Een Duitse gegadigde heeft het huis gekocht op voorwaarde dat hij voor bewoning de juiste vergunningen krijgt. Dan zullen de Duitse schoonouders het huis betrekken.

Verderop in De Bildtse Post

- Wethouder Boukje Tol: 'Discriminatie roept emoties op' pag. 4
- 'Bezinningstoerisme moet geld opleveren Groatte Kerk' pag. 7
- Milieuvriendelijke dakpannen in Minnertsga pag. 7
- Gemeente verhoogt collectieopbrengsten pag. 7

Min Bildts, goed Bildts

Bilkert? Of komst' út 'n Frise gemeente? Dou bist 'n Oudlander



Een boot gevangen in een golf gedenkt de Poerdersramp

Op de zeedijk bij Westhoek is zaterdag een gedenkteken onthuld voor de vier slachtoffers van de Poerdersramp van 25 september 1935, en de zes Bilkerts die een heldendaad verrichten. "Wij hope dat dut monumint foar begrip en respekt foar de rêders en nabestaanden sorge sil."

Door Gerard de Jong

"Mooi, war? De tranen motte je de ogen dûflege," zei een man zaterdagochtend. En dat deden de tranen, geholpen door de harde wind. Liefst 100 mensen hadden zich verzameld aan de voet van de zeedijk bij Westhoek. Die wind hoort er bij op het Bildt, en zeker op deze 25 september, precies 75 jaar geleden dat enkele kilometers voor de Bildtse kust vier Leeuwarder vissers omkwamen in een opstekende storm. Zaterdag werd een monument onthuld ter nagedachtenis aan de slachtoffers, en aan de zes Bilkerts die de zee opgingen om levens te redden.

Fokke Wallendal is zestien jaar als op die 25 september in 1935 een zware Noordwester de kop opsteekt. Op zee komen vissers uit Leeuwarden in grote problemen. Ze zijn op het Wad

om te poeren, vissen op schaar met een tros woldraad, een poer. De mannen zijn onervaren vergeleken met de Westhoeksters, die met de zee zijn opgegroeid. Vader Tjisse en broer Jan stappen in de Vrouwe Leentje, Wallendal's boot. Ook Fokke springt in de boot en wil maar wat graag mee, maar zijn vader vindt hem nog te jong en maant hem weer uit te stappen. Tjisse en Jan Wallendal krijgen hulp van Anne van Dijk, Marten Kingma, Jabik en Jehannes Tjepkema. De zes reddten diverse vissers, maar voor vier mannen komt redding te laat. Bruin Frederik Barendsma, Hendrik Radelaar, Bernardus Tromp en Jacob Verf laten het leven in een kolkende Waddenzee.

De zes Westhoeksters blijven nuchter onder hun heldendaad. Een erpenning moeten ze zelf ophalen uit Leeuwarden, en daar passen ze voor. En ach, zó erg was het nu ook weer niet, die storm. "t Fiel allegaar wel wat met."

De zes redders ervoeren de ramp heel anders dan de getroffenen, maar het is 75 jaar na dato tijd dat beeld recht te zetten, vond Streekbelang Oost- en Westhoek, op aandringen van eerst Dirk Reitsma en later Talea Drijfhout. Want het drama voor de Bildtse kust heeft diepe sporen achtergelaten. De Poerdersramp zorgde voor ontwrichte gezinnen. Het sloeg diepe wonden in

de gezinnen van de getroffenen. Bruna Frederik Barendsma, vernoemd naar haar omgekomen vader, sprak zaterdag aan de voet van de dijk haar dank uit over het monument. Ze heeft haar vader nooit gekend. Tien weken nadat hij omkwam werd ze geboren. Bruin Frederik had een kapperszaak en was al vader van vier zonen. "Als ik een meisje krijg, dan krijgen alle dames een gratis permanentje," had hij niet lang voor zijn dood gezegd. "Ik ben verbaasd maar erg blij dat er na 75 jaar toch nog een aandenken komt," zei mevrouw Barendsma zaterdag. Zo dachten alle familieleden van de omgekomen vissers en de redders er over. "Wij hope dat dut monumint foar begrip en respekt foar de rêders en nabestaanden sorge sil," zei Hotze Buwalda, voorzitter van streekbelang.

Fokke Wallendal onthulde daarna samen met kleinzoon Fokke Jan - vrijwilliger bij de reddingsbrigade van Terschelling - het door kunstenaar Marco Goldenbeld vervaardigde gedenkteken. Een simpele, heldere vorm van een boot in zwaar weer, gehouden uit een golvende plaat met daarop de namen van de redders en slachtoffers. Goldenbeld heeft de boot 'gevangen' in een golf. Sta je ervoor dan zie je door de bootvorm het Wad. Het Wad dat zaterdag met schuimende koppen herinnerde aan die noodlottige dag, 75 jaar geleden.

Bildtspraak

Sportferdwazing?

De Olympise ambisys binne groat bij NOC/NSF. Foor 2012 mot d' r hondert-dartyn miljoen euro (€ 113.000.000) in topsport infesteerd worre. Want folgens de bobo's op Papendal kin Nederlând dan alleen 'n plak in de top tien fan 't medally-klassemint ôfdwinge. Dat staat in 'n rapport dat in 't lêst fan augustus deur NOC/NSF prissinteerd is. Se hewwe de lat hoog laid want over tien jaar motte deur de Nederlânse sporters metnander 82 medallys haald worre. En dat in 'n tiid dat 't tal medallys de leste jaren alleen maar minder worren is: In 2000 nag 25 medallys, 22 in 2004 en in 2008 nag maar 15. Maar de sporters hewwe 't nag even an tiid om te trenen en die 82 medallys te halen. NOC/NSF steller hur foor 2012 trefreden met 37 medallys op de Olympise speulen in Londen. Altyd nag meer dan 'n ferdubbeling fan 't tal medallys in 2008!

Bij NOC/NSF begripe se ok wel dat je niet fan 'e floor op 'e solder stappe kinne. At 't allegaar komt soa't de sportkoepels 't hewwe wille, komt een soa'n medally lykswel nagal wat te kossen. Gaan maar na: € 113.000.000 : 37 = € 3.054.050,5405. Dik drie miljoen euro per medally! Ik fyn dat nag al wat. D'r binne dagen dat ik met minder thús kom! Nou motte je at je wat wille fansels niet op 'n paar sinten sien, maar wie sou dut betale motte? Wer fine je in 'n tiid fan krisis en besunnignis soafeul geld? Of sou 't bedriifseven weer inskakeld worre die't dan deuze kosten weer deurberekent? Of, en dat kin fansels ok, se soeke de sinten bij de skatlike pinsjoenfönsen en de sôndenssorg. Dat kin arig oploper. Pinsjoenen die't leger maakt worre. Pinsjoenerden die't bestoalen worre sille. Minder sorgtoeslag, meer aigen bijdrage an de sorgferkerers. 't Is wat toefâlig at al deuze dingen om deselde tiid hime speule. D'r binne fast nag meer menieren om sinten op 't kleed te krijen. De bobo's rekene en geve maklik ('n ander) syn sinten út. Of bin ik nou te ergdinkend? Het 't een niks met 't ander te maken? Lykswel, hoe't je 't ok kere of draaie en hoe hoog at eandysbeslút 't bedrag ok worre sil dat an de sport besteed worre sil, de sinten silte deur alle mînsen metnander oprobricht worre motte. Al sou ik teugen de sporters sêge wille: Hou de Olympise gedachte in ere : Metdoen is belangriker dan winne. En ok niet onbelangryk: Eerst lere dan kinne en dan de prijs winne.

Aldert Cuperus

Reagere? bildtspraak@bildtsepost.nl

bouwplannen ?

058 - 2449380

bél ... of kîjf snél ...

BrouwerBouw
ST. ANNAPAROGHIE - LEEUWARDEN

Julianatoren Oudebildtziyl in de steigers

Sinds enige tijd is de Julianatoren op Ouwe-Syl veranderd in één grote steiger. Met veel moeite is tussen de tientallen stalen buizen en steigerplanken door deze eye-catcher van het dorp te ontwaren.

De komende weken zijn Zijlstra (dakrenovatie), Bouwbedrijf de Graaf en Schildersbedrijf v/d Meulen op en rond het historische pand te vinden. Het oude en poreuze leien dak van de toren wordt vervangen, terwijl ook de oude zinken goten plaats maken voor nieuwe. Omdat het van vastgeroest zit aan het zogeheten kruis, is deze dinsdag 21 september van de torenpunt gelicht. Dat diit op een hoogte van ± 35 meter een riskante operatie is mag duidelijk zijn. Na enkele pogingen het kruis met

louter spierkracht van de nok te tillen, bleek dit een te groot risico. De Graaf heeft al ettelijke keren kruisen van kerkstorens gehaald. Medewerker Jan de Vries bedacht ter plekke een veiliger, praktischer en gemakkelijker manier. Met behulp van steigerbuizen, touw en een beetje fysieke kracht werd het kruis veilig gelicht en van plateau naar plateau naar beneden getransporteerd. "Een

goede samenwerking tussen verschillende bedrijven is bij dit soort projecten van cruciaal belang, je moet op elkaar kunnen bouwen," laat de Vries weten. De toren wordt de komende weken voorzien van nieuw lei en zink. Het vastgeroeste aanjete wordt losgehaald van het kruis, zodat deze weer met alle winden meewaait.

Het is even enkele weken afzien, maar



den gekeken of er geld en mogelijkheden zijn voor een kunstgrasveld in St.-Annaparochie.

Ons gehele woningaanbod wekelijks online!

www.wonennwf.nl

Huur- en koopwoningen tussen Wad & Stad

De gemeente heeft voorlopig geen geld over voor de aanleg van een kunstgrasveld op sportcomplex De Waaie. De voetbalvereniging had een aanvraag ingediend, maar de gemeente heeft er voorlopig geen geld voor.

De KNVB heeft vv St.-Annaparochie aangeraden een kunstgrasveld aan te leggen, vanwege het tekort aan wedstrijdvelden. Een kunstgrasveld kost 4 à 5 ton, geld dat de gemeente niet heeft, volgens het college van burgemeester en wethouders.

De grenzen van de capaciteit van De Waaie zijn bereikt, erkent ook de gemeente, maar St.-Anna zal eerst haar heil moeten zoeken bij "eventuele restcapaciteit op velden elders in de gemeente".

Begin volgend jaar komt er een onderzoek naar de capaciteit van alle Bildtse sportvelden. Daarna zal opnieuw wor-

Vervolg van de voorpagina

Bronnen

Om de historie van de brede kant van het Oosteinde te kunnen vertellen, hebben wij de openbare bronnen gebruikt die aanwezig zijn in het Bildtse gemeente-archief. Het gros van de bewoners van de huizen diepten wij op uit de doop-, trouw- en lidmatenboeken van de Nederlands hervormde gemeente (1601-1850) en



Het Oosteinde in oostelijke richting vanaf de hoek, ± 1952

die van de doopsgezinde gemeente te St.-Annaparochie (1695-1855), twee bewaard gebleven bewonerslijsten van St.-Annaparochie (1811 en 1825), de bevolkingsregisters (1829-1920), de gezinskaarten (1920-1940) en de bewonerskaarten (1920-1980). De meeste eigenaars van de huizen destilleerden wij uit de reces-, hypotheek- en proclamatieboeken van het nedergerecht van de grietenij het Bildt (1599-1810), de voor de Bildtse notarissen gepasseerde verkoopakten (1800-1854) en de kadastrale leggers (1832-1970). Om de soms saaaie gegevens iets op te leuken, gebruikten wij ter zake doende

Wandeling langs de huizen aan de brede kant van het Oosteinde

informatie uit de oude jaargangen van de Leeuwarden Courant (1752-2010), de Bildtsche Courant (1869-1963) en De Bildtse Post (1945-2010).

oorspronkelijke huizen, dan doen wij dat met de aanvulling –oost, –midden of –west.

Om niet te verdrinken in een donderbui van namen en datums, om de serie leesbaar te houden, hebben wij heel veel informatie achterwege gelaten. In het gemeentehuis van het Bildt wordt een versie van deze serie bewaard – in kladvorm, waarin echt alle informatie is verwerkt, alsmede de bronvermelding.

Ter lering en vermaak

Wat wij hier publiceren, is niet af en niet compleet. Wij zullen huizen passeren waarover je een pocketboek kunt schrijven. Wij zullen kennismaken met mensen over wie je uren kunt praten. Wij hebben echter getracht om op een compacte manier zo compleet mogelijk te zijn wat betreft belangrijke zaken als bouw, sloop,

eigenaar, bewoner, en onderwijl stippen wij algemene, historische feitjes over het Bildt aan. Wij schrijven verhalen waarvan wij denken dat ze het waard zijn om geschreven te worden. Het is ter lering ende vermaeck. Meer niet.

Hulp

Vooraf willen wij alle mensen bedanken die ons hebben geholpen met het opdiepen en het verstrekken van informatie en foto's. Wij willen met name wijlen Piet van Dijk

Azn., Arjen Dijkstra, Leendert Ferwerda, Gerrit Katsma en Klaas Visser noemen. Zij hebben met hun verhalen over de bebouwing aan de brede kant van het Oosteinde en de mensen die daar woonden en werkten, kleur gegeven aan zwart-witsichtkaarten. Ook willen wij oud-Stjabbuurtster Sjoerd Postma te Leeuwarden bedanken voor zijn tomeloze inzet bij het opdiepen van namen van bewoners en eigenaars van de huizen op de brede kant van het Oosteinde in St.-Annaparochie.

Foto's

We zullen alle afleveringen opleuren met foto's, oude en nieuwe. De oudste zijn van voor de zomer van 1887, de nieuwste moeten nog worden gemaakt. De ene oude foto bij deze inleiding is van ± 1952 en gunt ons een vrije blik



Het Oosteinde in westelijke richting vanaf het Hoogpad, ± 1925

in oostelijke richting. De Oostervaart is pas gedempt. De andere oude foto is van ± 1910 en toont ons het Oosteinde in westelijke richting. Wij preferen de oostelijke ricing en daarom wandelen wij vanaf Van Harenstraat 8 met het gezicht naar het oosten. Deze nieuwe Wandeling duurt bijna een jaar. Dat gunt ons de tijd om de volgende oproep te doen. Er zijn nog enige huizen waarvan wij niet een puike, oude foto hebben. Wanneer u ons te hulp wilt schieten, reageer dan alstublieft.

Tot slot

Zoals het zich nu laat aanzien wandelen wij tot Van Harenstraat 130. Dan zullen wij over 46 weken ons doel hebben bereikt. Mocht u willen reageren op de serie of op de bovenstaande oproep, dan is d.zwart@hetbildt.nl het aangewezen adres.

Niets meer aan de orde! Volgende week schudden wij de benen los en wij spreken af op de hoek, bij Van Harenstraat 8. Daar en dan begint onze Wandeling.

d.zwart@hetbildt.nl

INGEZONDEN
<i>buiten verantwoordelijkheid van de redactie</i>
<i>Brieven voor deze rubriek zijn van harte welkom. Vermeld echter wel duidelijk naam en adres. De redactie behoudt zich het recht voor brieven in te korten en anonieme inzendingen te vernietigen.</i>

St.-Anna en ‘St. Anna Vooruit’

De winkeliers in St.-Annaparochie zijn terecht van mening dat er wat moet gebeuren om de regiofunctie van het dorp de komende jaren waar te maken. Maar dat commercieel vernieuwen doe je op dit moment niet met het ‘versieren’ van de Van Harenstraat met twaalf en de Warmoesstraat met vijf straatoverspanningen van daaraan, zes meter hoog, verlichte ornamenten, zoals de schelp (wulks) uit het gemeentewapen. Op de Groate Hoek komen zelfs vijf overspanningen: twee vanafhet trottoir bij Eethus De Kaai/Rabobank naar het smalle voetpad aan de noordzijde, één aan het begin van de Warmoesstraat die de Rabobank met Jetty's Hoeky symbolisch verbindt, en twee aan de oostkant van de Groate Hoek. De eerste vanaf het beeldje van Rembrandt en Saskia, de tweede bij het overdekte bankje vandaan naar de zuidzijde van de Van Harenstraat.

Wij vinden dit een histories onverantwoorde verbinding van het verleden met het heden, om in het beeld van de overspanningen te blijven. Oude, historische gevels in de Van Harenstraat en Warmoesstraat worden terecht beschermd en voor het nageslacht gewaard; nu wordt de directe omgeving verpest met hedendaagse commerciële uitingen. Opmerkelijk is de keuze van de ondernemersvereniging voor het revitaliseren, het vernieuwen, van de Warmoesstraat. Juist het bestuur van St.Anna Vooruit heeft met de Kansenskaart gepleit voor verplaatsing van de winkels uit de Warmoesstraat naar de Van

Harenstraat. En daar komt bij dat door de gemeente nog een verkeerstech-nisch onderzoek zal worden uitgevoerd voor verbetering van de doorstroming van het verkeer. De Warmoesstraat zal naar verwacht mag worden in elk ge-val een verbeterde (parkeer)indeling krijgen. Aan de zuidzijde van de Van Harenstraat wil ‘St.Anna Vooruit’ nog graag tijdsbeperkt parkeren mogelijk maken.

De Warmoesstraat en de Van Harenstraat zijn de drukke verkeersaders door het dorp. Groot (landbouw)transport is eerder regel dan uitzondering. Middenstanders in de beide winkelstraten zorgen al jaren voor een eigen gezellige en koopbevorderende aankleding van deze wandelzones. Waarom dan nog deze het (open) dorpsbeeld ontierende en het hele jaar door aanwezige overspanningen? De leden van ‘St.Anna Vooruit’ en met name de middenstanders gezamenlijk zouden zich juist nu met een ander verzoek tot het gemeentebestuur moeten wenden. De herinrichting van het gebied tussen de Cingel en toen nog de Wassenaarstraat komt met een nieuw bestemmingsplan opnieuw in de raad aan de orde. De winkeliers van St.-Annaparochie hebben zich vijf jaar eerder in grote meerderheid uitgesproken tegen de bouw van het zorgcentrum aan de Cingel. Juist dat gebied leende en leent zich opnieuw bij uitstek voor herinrichting met letterlijk de voor de middenstand broodnodige parkeerplaatsen. Het kan tevens een standplaats bieden voor rijdende handel, zoals de visboer en de weekmarkt. Dat gebied kan verder groeien tot een kloppend (winkel)hart. St.-Annaparochie kan dan zijn functie als regiocentrum naar de toekomst toe waar maken.

Leendert Ferwerda, raadsfractie Frije Bilkerts

Zorgcentrum St. Anne

Yn De Bildtse Post fan 8 septimber stiene in pear stikken op de foarpagina mei it ferhaal oer de nije soarchsintrum yn St. Anne. Yn dizze stikken komme boargemaster Krol en wethâlders Haarsma oan it wurd. Ek is der in stik fan De Jong fan Noorderbreedte. Allegearre hawwe se it oer, hoe spitch it is om no wer in fertraging te hawwen yn it ôfbouwen fan it Van Harenshuus. It liket mei ta dat der by de gemeente net folle ûnderfining is mei fergunningen en prosedueres. Foaral net mei wethâlders en riedsleden, dy ’t allinnich mar harren eigen gelyk hawwe wolle. Likemint se se earst mei de bewenners oerlizzje fan ’e omkriten wêr ’t sa ’n soarchsintrum komme moat. En dan ek de skuld by oaren lizze, dat is spitchig, jimme dogge jim stjonkende bêst dochs ek? Mar it biteart wolris oars.

Dogge wy wat ferkeard - komt by eltsenien wolris foar - sis dan: och, wy hawwe it net goed dien. Boargers, wy sille it no better dwaan en mei jimme mei beslute. De gemeente-amtners en -foarlju binne der om de boargers te helpen. Wêrom dan altiden dy strideraasje om gelyk te krijen yn ’e prosedueres? It liket my sa maklik as wat. Dit is ek mar in ynfal fan in ynwenner fan it Bildt:

1. Isolearje it nije soarchsintrum sa goed, dat net ien fan ’e takomstige bewenners lûd fan bûten binnen heard. In bytsje isolaasje hjir en dêr, sa as Noorderbreedte dat wol ekfes dwaan sil, sil de tsjinwurking net delbêdžje.
2. Meitsje it treppelûs binnen mei in iepen izeren brântrep oan ’e bûtenkant.
3. Gean yn alle folgjende prosedueres út fan oerlis mei boargers en sjoch wat better nei eigen rigels.
In soarchsintrum yn St. Anne moat der komme om de minsken yn eigen krite op te fangen. De boargers sille dêr each foar hawwe moatte. De boargers wolle ek in goed winkelsintrum hawwe. It iene slút it oare net út. Om de winkels no wer nei in oar plak ta te ferhûzels is ek sa wat.

Johannes Rozenga, Westhoek

De Groate Kerk op Omrop Fryslân

’Bezinningstoerisme moet geld opleveren voor kerk’



”Het is goed dat bezinningstoerisme programmatisch wordt aangepakt en een smool krijgt, maar kerken moeten wel goed in de gaten houden dat het ook geld oplevert voor de instandhouding van het gebouw.” Dat zegt cultuurhistoricus Peter Karstkarel over De Groate Kerk in St.-Jacob in de documentaire ‘Op zoek naar nieuw gebruik’, die dinsdag 5 oktober wordt uitgezonden door Omrop Fryslân.

In deze vierde aflevering laat Peter Karstkarel verschillende voorbeelden

Tipelen

De uitslagen van kooitjetipelvereniging De Oosthoek van 19 september.

Kleine Ronde: 1. Andre Holwerda en Jantina van der Molen.

Grote Ronde: 1. Gerjo Sijsma en Tonnie Postuma; 2. Hilbert Sijbesma en Chantal Sannes; 3. Johnny Stienstra en Seline Sannes.

Verste slag dames: Bettie Postuma met 47,4 m; Verste slag heren: Gerjo Sijtsma met 101,2 m..

Muriël Stienstra pakt titel op New Forest dag

Muriël Stienstra uit Westhoek reed afgelopen weekend met haar pony Kantjes Bundy naar de titel Dressuurbelofte 4 t/m 6 jarigen, op de Newforestsportdag in Ermelo.

’s Ochtends reed ze haar pony naar de overwinning in de rubriek Dressuurbelofte 4 t/m 6 jarige pony's. Met een puntentotaal van 825 bleef ze de concurrentie met overmacht voor. Een goede prestatie ook omdat Kantjes Bundy nog maar 4 jaar is.

’s Middags moest ze nog dressuur rijden in de klasse L1. Hier haalde ze twee keer een 2de prijs met in allebeide proeven 192 punten. Een zeer succesvolle dag in Ermelo.



zien hoe een kerk een nieuwe functie heeft gekregen. Daarbij bezoekt hij onder meer St.- Annaparochie en St.-Jacobiparochie. Een culturele functie in de Van Harenskerk ligt niet voor de hand, met het Kultureel Sintrum De Groate Kerk in St.-Jacobiparochie op zo'n korte afstand. Het zal dan ook moeilijk zijn om een andere functie voor de Van Harenskerk te bedenken, als die wordt afgestoten door de Protestantse Kerk te St.-Annaparochie. Veel aandacht is er in deze vierde aflevering ook voor de restauratie van de Groate Kerk. PR-medewerker Janet Groeneveld van de Stichting Kultureel Sintrum De Groate Kerk vertelt over de plannen voor een informatie- en stiltecentrum in het voortoaraal. Dat gebeurt in samenwerking met de Stichting Jabikspaad en het Landelijk Genootschap St.-Jacob. Het Landelijk Genootschap gaat het voortoaraal huren, en van daar uit informatie verstrekken aan mensen die van plan zijn de pelgrimstocht naar Santiago de Compostela te lopen.

"Karstkarel legt met zijn opmerking over bezinningstoerisme de vinger op een gevoelige plek", reageert directeur Gerhard Bakker van de Stichting Alde Fryske Tsjerken. "Het is inderdaad een hele kunst om ten aanzien van bezinningstoerisme iets te bedenken dat extra geld oplevert. Bij de Groate Kerk lijkt dat nu toch echt te gaan lukken. Met het Landelijk Genootschap als huurder van het voortoaraal wordt de financiële basis voor de instandhouding van het gebouw versterkt."

Tot op heden wil het maar niet vlotten bij de mannen van trainer Jenne Talsma. De eerste drie competitiewedstrijden werden allemaal verloren. Tegen Foarrit had het team meer verdiend, maar de wedstrijden tegen AVC en NOK was het kwaliteitsverschil duidelijk waarneembaar. De strijd tussen de twee 'sluis'-dorpen was hierop helaas geen uitzondering. DESZ won simpel met 1-4, al moet worden gezegd dat met name de strijd en inzet in de tweede helft perspectief biedt.

Ook in de vierde wedstrijd van de competitie is het gemis van de aardappelrooiers en de op huwelijksreis zijnde Peter Wassenaar pijnlijk voelbaar. Vanaf de eerste minuut laat DESZ (Zwartsluis) er geen twijfel over bestaan waarvoor de lange reis naar Ouwe-Syl is gemaakt. Het team van trainer Harjan de Velde komt voor de winst, en dat straalt het team uit. Ondanks dat het team van Talsma knoerhard werkt en onnoemelijk veel inzet toont, krijgt het al na vijf minuten het deksel op de neus op de inzet van Martijn Strating, 0-1.

Het jonge en erg beweeglijke DESZ laat Ouwe-Syl in het eerste deel van de wedstrijd zien, hoe je goed positieospel en snel combinatievoetbal omzet in het creëren van kansen. Gelukkig voor de Sylsters verzuimen de gasten de wedstrijd al in een vroeg stadium te beslissen. De gasten mogen in de 18de minuut doelman Winfred Mijnten dankbaar zijn, wanneer hij goed naar de bal blijft kijken en de grote mogelijkheid van de diepgangde Gerard de Vries in een één tegen één situatie weet te verijdelen. Als je in zo'n situatie het geluk mee hebt, kan

Het Bildt verhoogt collecte-opbrengsten hulporganisaties

Vanavond tijdens de RadeRaad zal wethouder Boukje Tol van de gemeente het Bildt cheques uitreiken aan drie organisaties op het gebied van vluchtelingen-zorg, ontwikkelingssamenwerking en mensenrechten.

Uit handen van Boukje Tol zullen Amnesty International, ZOA Vluchtelingen- en Simavi ieder een gemeentelijke bijdrage ontvangen. De bijdrage voor de drie organisaties is gebaseerd op de opbrengsten uit de collecten die in 2010 in de gemeente zijn gehouden. In totaal stelt de gemeente een bedrag beschikbaar van € 4500 euro. Tijdens de collecteweken van de drie genoemde fondsen werd in totaal € 6.332 door de collectanten opgehaald. Onder

het motto: “Goed voorbeeld doet (goed) volgen”, hoopt de gemeente het Bildt dat deze gemeentelijke bijdrage een stimulans is voor de gevers en de collectanten. Met de bijdrage van de gemeente het Bildt komt de gezamenlijke opbrengst uit op een bedrag van € 10.832. De gemeente het Bildt is sinds 2009 millenniumgemeente. De Millenniumdoelen zijn acht ambitieuze doelen opgesteld door de Verenigde Naties gericht op wereldwijde armoedebestrijding. De acht millenniumdoelen betreffen problemen op het gebied van armoede, honger, onderwijs, mensenrechten, gezondheidszorg, ziektebestrijding, een duurzaam leefmilieu en eerlijke handel. Gemeente het Bildt steunt daarnaast actief projecten van charitatiefkledinginzamelaar Humana. Sinds 2009 is de gemeente het Bildt de eerste Friese Fairtradegemeente.

Milieuvriendelijke dakpannen in Minnertsga

In Minnertsga zijn in de P.W. Winsemiussstraat als onderdeel van dakisolatie milieuvriendelijke dakpannen geplaatst. Deze dakpannen hebben de eigenschap schadelijke stoffen uit de lucht te kunnen filteren.

In Friesland is Wonen Noordwest

Friesland de eerste die dit product in gebruik neemt. Met het maken van een bewuste materiaalkeuze wil Wonen Noordwest Friesland laten zien waar ze voor staat. "Milieuvriendelijk, duurzaam en energiezuinig zijn daarmee geen losse kreten maar pijlers voor de toekomst. Wonen Noordwest Friesland investeert in een betere leef- en woonomgeving." De dakpannen zijn vorige en deze week geplaatst in Minnertsga.

Ouwe-Syl snakt naar eerste overwinning



een wedstrijd ook zomaar kantelen. Als drie minuten later Jurriën Vischer vanuit een hoekschop knap de 0-2 binnenknikt, lijkt het doek voor de Sylsters toch vroegtijdig te vallen. Tot twee keer toe is een van de DESZ aanvallers in de 30ste minuut niet bij machte invalkeeper Johan v/d Zee te verschalken. Net voor de pauze komt Ouwe-Syl onverwacht en tegen het wedstrijdbeeld in terug in de wedstrijd, al gaat hier een miskleun van de keeper aan vooraf. Vanaf de rechter achterlijn tilt Gerard de Vries de bal hoog in de doelmond, de loodrecht naar beneden vallende bal lijkt een simpele prooi voor keeper

Mijnten. Hij tast hopeloos mis, waarna Jelmel Helfferich van korte afstand koppelend de spanning terug brengt, 1-2. Keeper v/d Zee wordt in de rust vervangen door Niels v/d Wal, die zich een betere start had gewenst. Uit één van de eerste aanvallen na rust van de mannen uit Overijssel, weet Gerjan Kromenburg op fabuleuze wijze de 1-3 op het scorebord te zetten. Het als voorzet bedoelde projectiel, vliegt zonder tussenkomst van andere spelers darsen in het net. Na de vraag 0-1, na de pauze de vraag 1-3, het kan toch geen toeval zijn? Het lijkt dat de Sylsters de schroom van haar af gooien, het idee

van 'als we het schip ingaan, laten we dan strijdend ten onder gaan', overheerst na de derde tegentreffer. Uit een afgezwaaide hoekschop is Peter van Dam akelig dicht bij de aansluitingstreffer. Zijn pegel van twintig meter afstand noopt doelman Mijntjes tot een uiterste krachtsinspanning. De vingertoppen weten een zeker doelpunt te voorkomen. De werklust wordt helaas niet beloond. In de 70ste minuut komt het kwaliteitsverschil boven drijven. Uit een vlot lopende aanval wordt bij de tweede paal Cor Koning bereikt, deze neemt de bal in één tijd op de pantoffel en beslist de wedstrijd definitief, 1-4. En toch blijven de Bilkerts knokken tot de laatste snik. Er wordt gewisseld en gehoopt op een bevlieging van de jonge invaller Rik Rolleman. En, de kansen om te scoren komen. In de 75ste minuut komt de jonge aanval van Ouwe-Syl ook in oog met de sluitpost van de gasten, de slecht geplaatste inzet van Rolleman is wederom een prooi voor sta in de weg Mijntjes. Drie minuten later dreigt er weer gevaar van Rolleman, op aangeven van Peter van Dam kopt de Stienser net over. De gasten geloven het wel, terwijl ook scheidsrechter van der Leij geen behoefte ziet extra tijd te laten spelen.

Op basis van inzet had Ouwe-Syl een puntje verdiend, op basis van kwaliteit moet je, ook al is dat moeilijk te aangaarden, constateren dat tegenstander Door Eendracht Sterk Zwartsluis een maatje te groot is. Komende zaterdag kan Ouwe-Syl zich richten op Heeg, dat ook na vier wedstrijden net als Ouwe-Syl puntloos is. Het belang van deze ontmoeting mag duidelijk zijn.

B.D.

Arjen Bouma weet onder toezicht oog van Johan v/d Zee en Bindert Poelstra de DESZ aanval te neutraliseren. (foto: B.D.)

Heelmeesters in het huis met de klokgevel bij de oude pijp

Wandeling 20
Van Harenstraat 8

Wij zijn gaan wandelen.

W e wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1620 was Elco Claes eigenaar van het pand op de hoek, of, zoals de 'Annagebuijrters' rond 1770 zouden zeggen, bij de oude pijp. Op deze plek werd in het begin van de zeventiende eeuw natuurlijk al ruim honderd jaar gewoond. Immers de Bildtdorpen zijn planmatig gebouwd. Altoenae (later algauw Annagebuijrté genoemd), verrees op de kruising van een vaart tussen twee kavels en de van ouds genoemde 'Middelwech'. Vanaf het huis op de hoek hebben de pioniers van 1505 de zuidkant van de huidige Van Harenstraat stapsgewijs en evenwijdig aan de 'Middelwech' bebouwd. Die straat werd hier de Hoge buurt genoemd, naar de hoge herenhuizen die hier van ouds af aan moeten hebben gestaan. Hier was de rijkweg, de brede kant van het Oosteinde, tegenover de smalle kant die aan de noordzijde van het Diept – een oude benaming van de Oostervaart – lag. En tegenover de Hoge buurt stond de kruiskerk, de voorloper van de achtkantige Van Harenskerk (gebouwd in 1682). Er lag een brug over de Oostervaart, recht tegenover dit pand, en ten noordwesten van dit pand lag een pijp waar de Noordervaart overging in de Zuidervaart. Die pijp werd dan in 1770 reeds als oud omschreven.

Kleermakerij

In 1633 was het huis eigendom van Griet en zij was getrouwd met Arien Jelis. Maar hij noemde zich Aeriaen Julius, want hij was notaris te St.-Annaparochie. In 1686 was Sicco Reijns, koopman te Harlingen, eigenaar en hij verkocht het pand aan de gewezen herbergier Roel Alles en zijn vrouw Grietie Piers. Het echtpaar verhuisde van de herberg (Van Harenstraat 16, Tjerk de Jager) naar hier. Roel stierf en zeven jaar later verkocht de weduwe "haer huizinge en agterplaetse" voor 434 caroligulden aan Dirck Jansen mr. snider. Hij was dus kleermaker en liet zich Dirck Jans Schroor noemen. In 1727 woonde hij hier nog.

Nieuwbouw?

De volgende eigenaar was Jan Minses. Hij was op 3 april 1735 getrouwd in de kerk over de vaart met Grijtje Arjens. In dezelfde kerk werd op 8 december dat jaar hun enig kind gedoopt. Hij heette Mense Janszoon. Hij werd later timmerman. Wellicht was zijn vader Jan Minses dat ook en het is niet ongelooftwaardig dat, of vader of zoon (en wij gokken op de zoon) het huis met de klokgevel heeft gebouwd. N.B. Een monumentenlijst uit 1928 vertelt ons dat het huis "met de halsgevel gebouwd is in de eerste helft van de negentiende eeuw". Zoon Mense Jans was in 1768 getrouwd met Atske Fokes. Hij verkocht in 1772 "een huisinge cum annexis [met alles erop en eraan] op de hoek bij de oude pijp in St. Anna bij Jan Kas en anderen bewoond wordende, begeregtigd met een vrije linnen bleekkerij agter de bakkerij daarnaast, voor een duisent agt hondert en vijf en seeventig caroligulden" aan P.L. de Kuur. De hoogte van de verkoopprijs duidt er eveneens op dat het verkochte pas gebouwd was.



Brood, koek en banket van bakker Dragstra, 1936

"Medesijndokter"

Pieter Luitzens de Kuur werkte als gezworen klerk ter secretarie, dus in het rechthuis (Van Harenstraat 14, Tupelo). Die baan betaalde kennelijk goed, want we komen hem op het Bildt heel vaak tegen als eigenaar van onroerendgoed. Hij werd in 1748 geboren te Blija, trouwde driemaal en werd vader van vier kinderen. De Kuur werd in 1809 ook eigenaar van het oude, bouwvallige huis ten zuiden van het hoekhuis (dat stond dus op de plek waar nu de groene garagedeur zit, tussen Van Harenstraat 8 en het pakhuis, aan de Warmoesstraat). Hij overleed in juli 1811. Zijn derde vrouw, Catharina Cecilia Camphuizen hertrouwde in 1814 met Popke Noordhoff, dominee te St.-Annaparochie en verhuisde toen naar de pastorie aan het Zandpad (Wassenberghstraat 8). De erfgenamen verhuurden het huis dat we nu behandelen, aan Anneus Jarigs Wassenaar. De in 1791 te Franeker geboren 'medesijndokter' was getrouwd met Sjoedije Klazes van der Kooi (geboren te Augustinusga). De dokter overleed hier in dit huis op 21 juni 1816, 's morgens vijf uur. De weduwe hertrouwde twee jaar later met chirurgijn Andreas Ulbes Noordenbos. Voor 1820 verhuisde het gezin Noordenbos naar een oostelijker gelegen pand (Van Harenstraat 26, Jelle Kapinga).

Familie Van Loon

In 1820 was Jan Everhardus van Loon huurder geworden. Hij was net als zijn vader Everhardus, die we nog zullen tegenkomen, notaris van beroep. Van Loon was getrouwd met Hiltje Jacoba Oosterloo (geboren te Sneek). Hun vier kinderen zijn hier in het hoekhuis geboren. De jongste zoon, Johannes Scrinerius Potter van Loon, zullen we op onze Wandeling ook nog heel vaak tegenkomen. In april 1829 stierf de nog jonge notaris die onderwijl het pand had aangekocht. De weduwe Hiltje Jacoba Oosterloo verhuisde naar St.-Jacobiparochie. De erven Van Loon verhuurden het huis aan Atze Roels Nicolai (geboren in 1815 te St.-Annaparochie). Hij was chirurgijn van beroep en trouwde in 1837 in Smallingerland met Klaaske Karstens van der Veen. Zij kwamen hier datzelfde jaar wonen. In 1841 woonde het doktersgezin oostelijker aan het Oosteinde (Van Harenstraat 22, Boterhoek bloemen).

Veearts Kim

In 1841 huurde Cornelis Arend Kim het huis. Hij was rijksveearts en werd geboren in 1815 te Metslawier.

Goud, zilver en horloges

Nog altijd verhuurden de erven Van Loon het huis. Van 1843 tot 1845 aan Laas Tjebbes Spannenburg en zijn vrouw Lijsbert Rientzes Dijkstra. Spannenburg was goud- en zilversmid en dreef hier een winkel. In 1846 huurde Johannes Ernestus Fokkens de winkelruimte. De geboren Berlikumer was 'horlogeriemaker' en woonde in zijn geboorteplaats. Hij overleed in 1847. In juni dat jaar adverteerde de weduwe het volgende in de Leeuwarder Courant: "De Wed. Fokkens biedt op aannemelijke voorwaarden ter dadelijke overneming aan: de uurwerkmakers-affaire, door wijlen haren Echtgenoot met het beste succes uitgeoefend. Ook is zij genegen, het zeer complete stel werktuigen, daartoe behorende, afzonderlijk te verkoopen." De weduwe hief de winkel een jaar later op. Het woongedeelte werd in 1846 verhuurd aan de weduwe Albert van der Plaats, in 1847 aan Jan Pieters Zeldenthuis (geboren te Dokkum) en in 1848 aan de weduwe Jan Jans Kuiken.

Heel- en vroedmeester

Op 1 februari 1848 verhuisde Bocke Frans Stellingwerff van Lemmer naar het hoekhuis in St.-Annaparochie. Hij was heel- en vroedmeester. Behalve hij woonde hier zijn vrouw Tietje Sijbrens van Andringa, hun kinderen en verschillende dienstmeiden. In 1851 kocht dokter Stellingwerff het huis met bleek en erf van de erven Van Loon. Hij betaalde f 1.331,-. Op het erf liet de heelmeester een stalling en wagenhuis bouwen. In april 1857 stierf Stellingwerff. Hij was slechts 35 jaar. "Alleen zij, die hem in zijne waarde kenden, kunnen beseffen wat ik in hem verlies; ik hoop echter te berusten in Gods altijd wijs en liefderijk bestuur," adverteerde de weduwe in de Leeuwarder Courant. Zij bood in dezelfde krant te koop aan "een nette apotheek met flesschen, potten en alle verder toebehooren, benevens goed geconserveerde instrumenten tot het vak der heel- en verloskundige behorende".

Koetshuis

De erfgenamen verkochten in 1858 het "wel onderhouden huis waarin 3 benedenkamers en keuken en 1 bovenkamer, met stalling en wagenhuis en verdere gerijflijkheden, erf en bleek" voor f 2.409,- aan Bauke Douwes Camstra. Ook hij was geneesheer te St.-Annaparochie en woonde eerst aan het Noordeinde (Stadhoudersweg). Camstra werd in 1832 geboren te Drachten en was getrouwd met Anna Sijtsche Beintema (geboren te Leeuwarden). Het echtpaar kreeg vier kinderen. Camstra verhuisde in 1865 met vrouw en koters naar Ommen. Hij verhuurde toen het huis aan zijn opvolger als geneesheer, Gabriël Adriani. De man met de zwoele naam vertrok in 1871 met vrouw Maria Cornelia Wiegersma en drie kinderen naar zijn geboorteplaats Leeuwarden. Vanaf nu was het pand doktershuis af. De stalling en het wagenhuis stonden in de tuin ten zuiden van Van Harenstraat 8 (en dus ten noorden van Warmoesstraat 3, kapsalon Groen). Hier waren het paard en de koets van de artsen ondergebracht, een soort voorloper van een ambulancepost.

Bakkerij

Gabe Jakkeles Weidema was bakker aan het Noordeinde (Stadhoudersweg 8, Westerhuis). Hij kocht het huis op de hoek van Gabriël Adriani. Weidema werd geboren in 1839 te Zweins. Hij was getrouwd met Berber Durks van der Woude (geboren te Warga). Hij dreef hier een bakkerij en er was natuurlijk een winkel. In september 1907 liet hij een 7½ meter hoog pakhuis achter het huis bouwen



De bakkerij van Jakkle Weidema bij avondlicht , ± 1928

(Warmoesstraat 1). De begane grond diende voor turfbergplaats en stalling van zijn paard. De verdieping en de zolder werden gebruikt voor berging van rogge en meel. Het echtpaar Weidema kreeg vijf kinderen. De oudste zoon Jakkle nam in 1903 de zaak van zijn vader over. In dat jaar trouwde Jakkle met Renske Jietzes Smits. Het echtpaar kreeg geen kinderen. Er woonden constant een bakkersknecht en een dienstmeid bij de Weidema's in. Weidema was soms het middelpunt van spot. De Bildtsche Courant meldde dat in de nacht van 27 op 28 augustus 1914, "ondanks oorlog en moeilijke tijden, men te St. Anna-parochie nachtelijke grappen heeft uitgehaald. (...) De deuren van het pand op den hoek waren met kramdraad vastgebonden en in het topje van de vijftien meter hoge telefoonmast bij den hoek zijn aardappelzakken gehangen."

Dragstra

Jakkle Weidema verkocht de zaak in 1929 aan Jan Dragstra, bakker te Donkerbroek. Een zoon, Hette-Karst Dragstra trouwde op 24 april dat jaar in Oosterwolde met Geertje Heber en het bruidspaar betrok het pand dezelfde dag. Het echtpaar kreeg hier vier kinderen: Meintje, Jan, Wiebe en Geertje. Bakker Hette-Karst Dragstra werd in 1939 eigenaar van huis, pakhuis en erf. In april 1947 verhuisde de bakkerswinkel tijdelijk naar het pand van M. van Reenen aan de Warmoesstraat vanwege een verbouwing. Op zaterdag 30 augustus 1947 heropende Dragstra's bakkerij de deuren. Er werden die dag tien oranjekeuken en vijf taarten onder de klanten verloot. Hette-Karst Dragstra verhuisde twee jaar later met zijn gezin naar Leeuwarden, maar hij bleef eigenaar. De zaak werd waargenomen door broer Folkert Dragstra. Hij was getrouwd met Willemetje Vos en was vader van Jan en Harm. Het gezin verhuisde in juni 1954 naar Zwolle.

De Bildtse Bakkerij

Wijtzte Beetstra was bakker en woonde vijf panden oostelijker (Van Harenstraat 18, Toering en Van der Meer). Hij was mede-oprichter van De Bildtse Bakkerij, een combinatie van tien bakkers in en onder St.-Annaparochie. We lezen mee in De Bildtse Post van 15 januari 1954: "De combinatie zal de bedrijven van mevr. De wed. IJ. v.d. Kooy en de heren W. Beetstra, S. de Vries, W. Pars, W. Goodijk, J. Brouwer, R. Miedema te St. Annaparochie, J. Fokkema (O.B.Dijk v/h wed. Lont), K. Balt (O.B.Dijk) en D. Reitsma (Oosthoek) omvatten. Zoals men ziet zal dus de heer



Tegenwoordig huist in het pand de winkel Jetty's Hoeky.

(foto: Jan Bonefaas)

S. de Jong als enige zelfstandige bakker overblijven, terwijl de heer F. Dragstra zal vertrekken. De bakkerij van Dragstra zal worden bestemd voor het maken van het banket, terwijl de heer Beetstra hier gehuisvest zal worden. In de ovens van Beetstra's bakkerij zal het brood en wat dies meer zij worden bereid, terwijl hier tevens het magazijn zal worden gevestigd."

Jan Bijlsma

Dus Wijtzte Beetstra verhuisde met vrouw Hotske Brouwer en de kinderen Janke, Sjieuwke, Gerke en Pier in mei 1954 van daar (Van Harenstraat 18) naar hier (Van Harenstraat 8). Het pand werd eigendom van de pas opgerichte vennootschap firma De Bildtse Bakkerij. Het gezin Beetstra verhuisde in mei 1956 naar IJmuiden en Jan Bijlsma werd de nieuwe hoofdbewoner. Jan Bijlsma was getrouwd met Aukje Fopma. Het echtpaar kreeg twee kinderen: Mink Lammert en Gerrit Cornelis. In de kelder van het pand werd de banketbakkerij ingericht. Dit was het werkerrein van Jan Bijlsma. Aukje Fopma zwaaide de scepter in de winkel. Brood- en banketbakker Bijlsma overleed in 1986 en de weduwe verhuisde in juli dat jaar naar Van Harenstraat 130. Daarna is het pand haast niet meer bewoond geweest.

Bedrijfspand

Op 30 mei 1987 verhuisde de zaak van Miedema's Modebrillen van de Warmoesstraat naar hier. De zaak werd gedreven door de familie Dijkstra. In De Bildtse Post werd bekend gemaakt dat per 18 juli 2001 de enige Bildtse brillenzaak zou sluiten. In een brief aan haar klanten noemde de familie Dijkstra als oorzaak voor de sluiting "de veranderende economische vooruitzichten, de toenemende kosten en de teruglopende verkopen." De familie zei tevens dat "na het gedurende lange tijd opengebroken zijn van de Van Harenstraat in 1997, de daarvóór florerende zaak nooit meer de oude is geworden."

Meer dan een jaar stond het pand leeg, maar op woensdag 4 september 2002 kwam daar gelukkig verandering in. Toen werd de nieuwe "woon-en-kadowinkel" van Jettie Boterhoek geopend.

d.zwart@hetbildt.nl

Ruim twee eeuwen bakkerij en het Saal of het Mouthuis



De bakkerswinkel en het telegraafkantoor van Bauke Bos (tweede van rechts), ± 1911.

mer een huisinge op de Hoge buijrt hebben-de Aris Jansen ten oosten en Willem Stevens ten westen met recht op de halve steigh ten oosten voor 310 caroligulden". Buurman Aris Jansen (die woonde dus in Van Harenstraat 12) niaarde de koop, dat wil zeggen dat hij de verkoop blokkeerde en zelf het huis kocht. Dit oude recht kon worden toegepast door naaste familie van de verkoper of door eigenaars van naastliggende percelen.

Het Zaal

Aris Jansen was bierbrouwer en trouwde in 1701 met Antje, een dochter van bierbrouwer Cornelis 't Hoen, eigenaar van de grote bierbrouwerij op de smalle kant van het Oosteinde (Van Harenstraat 13, Bentex-oost). In 1708 en 1716 werd het huis het Saal/Zaal genoemd.

Zaal is een verouderd woord. Het is een saementrekking van zadel. Het kan slaan op een uithangbord met daarop de afbeelding van een zadel, ten teken dat hier een zadelmaker woonde, maar het kan ook te maken hebben met de vorm van het dak: een zadeldak. Vreemd is dan wel dat uitgerekend dit pand het Saal werd genoemd, of het moet zo zijn dat een dergelijk dak in de achttiende eeuw een uitzondering was in het straatbeeld van St.-Annaparochie (maar dat laatste geloven we niet).

Zaal wordt Mouthuis

Cornelis Aris, een zoon van Aris Jansen, was in 1731 eigenaar van het Zaal. In 1766 woonde en werkte Jan Bartelds hier. Hij was schoenmaker en was in 1754 getrouwd met Martjen Fokeles. Ene Tjerkje Gerrits was in 1772 eigenares. Haar man Jop Tijssen verkocht namens zijn vrouw in 1773 "een zeekere gedeelte van een huisenge, 't Mouthuis genaamt". Koper was Jelle Aukes. Via zijn moeder Joukje Jelles kwam het eigendom in handen van Auke Nolles en deze kocht het resterende gedeelte van het Mouthuis in 1782. Daarna heeft bakker Auke Nolles beide panden laten slopen en een nieuw, breed winkelhuis laten bouwen.

Familie Bakker

Auke Nolles werd geboren in 1749 te Veenwouden. Hij zou in 1774 in de kerk over de vaart trouwen met Barteltje Harmens, maar zij overleed nog voor de tweede proclamatie van hun voorgenomen huwelijk aan "kinderpokjes". Een jaar later stapte hij met Trijntje Jacobs in de huwelijksboot. Het echtpaar kreeg vier kinderen: Vroukje, Bouwe, Albertje en Jakob. In 1811 met de verplichte naamsaaneming noemde Auke Nolles zich A.N. Bakker. Hij ging rentenieren en sleet zijn dagen aan het Zuideinde (Warmoesstraat 8). Zoon Bouwe huurde het bedrijf en de woning van zijn vader, in 1824 voor f 150,- per jaar. Hij was in 1812 getrouwd met Rigstje Cornelis de Vries (geboren te St.-Annaparochie). In september 1826 overleed Bouwe Aukes Bakker hier in dit pand. Hij was slechts 42 jaar geworden. Een jaar later overleed eigenaar Auke Nolles Bakker. Het pand werd nu eigendom van bewoonster Rigstje Cornelis de Vries, die de bakkerij draaiende hield.

Bakkersknecht Zelle

Rigstje hertrouwde in 1829 met Marten Willems Koning die nu bakker werd. Zij verkocht de zaak in 1843 aan Arjen Roelofs Hommema. Hij werd geboren in 1817 te Berlikum en trouwde in 1842 met Agneta Maria Nicolai (geboren in 1820 te St.-Annaparochie). Behalve hun zes kinderen

woonden hier ook bakkersknechten bij in. Op 12 mei 1849 verhuisde zo'n bakkersknecht van Leeuwarden naar hier. Hij heette Iege Martens Zelle. Het verre familielid van Mata Hari trouwde in 1850 en werd bakker in Vrouwenparochie (huis Waling Dykstra). Het echtpaar Hommema verhuisde en dochter Trijntje trouwde in 1872 met Goffe Sijdses Miedema. Trijntje en Goffe werden nu de bewoners. Hij was hier bakker, maar niet lang. Reeds in 1874 nam Johannes Botes Bruinsma de bakkerij in eigendom over. Hij werd geboren in 1833 te Witmarsum en was getrouwd met Sijbrigje Leenderts Tigelaar (geboren te Tzummarum). Het gezin Bruinsma verhuisde in 1886 naar de smalle kant van het Oosteinde in St.-Annaparochie. Het pand werd gekocht en voortaan bewoond door Petrus-Johannes Hilarides.

Bart Bouma

Hilarides verhuisde met zijn zuster Anna van Sexbierum naar hier. Zuslief vertrok hetzelfde jaar naar Arum en bakker Hilarides vervulde het Bildtdorp voor Franeker. Huurder werd nu Bartele (roepnaam Bart) Bouma. Petrus Hilarides ging in 1888 over tot verkoop. De bakkerij in huur bij Bart Bouma werd in oktober dat jaar gekocht door Binnert Heerts Zijlstra voor f 1.876,-. Zijlstra was timmerman te Grouw. Deze timmerman verhuurde de zaak nog altijd aan Bart Bouma. Bartele Tjalkes Bouma was bakker aan het Noordeinde (Stadhoudersweg 8, Westerhuis) en op 12 mei 1887 verhuisde het gezin naar Van Harenstraat 10. Bouma werd in 1834 geboren in Grouw. Hij was getrouwd met Berbertje Durks van der Werf (geboren te Gorredijk). Aan het Noordeinde bestierde de familie Bouma sind 1886 ook het rijks-telegrafiekantoor en dat kantoor verhuisde nu mee. Het telefoonkantoor zou in dit pand blijven tot dat in 1912 ook de telefoondienst naar het nieuwe postkantoor aan de Westerdijk (Statenweg) werd verplaatst.

Telefoonkantoor

De openingstijden van het telefoon- en telegramkantoor waren op werkdagen van 9.00 tot 12.00 uur en van 16.00 tot 19.00 uur en op zon- en feestdagen van 8.00 tot 9.00 uur en van 13.00 tot 14.00 uur. Het was er een drukte van belang; soms 12 tot 14 berichten per dag! Dochter IJke Barteles Bouma hield zich bezig met de telefoons en telegrammen. Het kantoorkje was gesitueerd aan de straat, ten westen van de winkeldeur die precies in het midden van de voorgevel zat. Het bakkerswinkelje was klein: het was 5,80 meter diep en 2,14 meter breed.

Bouma's taai

Zoon Arend Barteles Bouma vertelde in De Bildtse Post zijn levensverhaal. Hij zei ondermeer: "Dat begint aan het Oosteinde, waar mijn vader de bakkunst beoefende. Het was een hard bestaan. 's Nachts 1 uur werd de oven warm gemaakt en begon men te bakken tot 's morgens 7 uur. Dan werd alles klaar gemaakt voor het venten en 's avonds 5 uur kon men eindelijk zeggen: deze dag zit er weer op. Nee, gemakkelijk was dit leven niet." Bartele Tjalkes Bouma droeg in november 1905 de bakkerij, het telefoonkantoor en het recept voor taai over aan Pieter Jacobs Tilstra. Hij werd in 1882 geboren in Marrum. Zijn vrouw heette Antje Dirks van Rosendal en zij was een St.-Annabuurtster. Het echtpaar verhuisde in 1905 van Ee naar hier. Ook Tilstra oefende hier het bakkersvak uit. Hij adverteerde in de Bildtsche Courant in december 1905 onder de kop "St. Nicolaas uitstallingen: Bouma's Taai – van ouds bekend!" Het echtpaar kreeg een zoon. Het gezin Tilstra verhuisde in mei 1910 naar Holwerd. Zijn bediende, Bauke Bos, nam de zaak over.

Foeke en Theunis Brouwer

Bauke Wijbrens Bos werd geboren in 1884 te Hallum. Hij was getrouwd met Elisabeth Harmens Kolk (geboren in 1880 te St.-Jacobiparochie). Het echtpaar kregen twee zonen: Wijbren en Harmen. Bos was de laatste houder van het

telefoonkantoor aan het Oosteinde. Toen in oktober 1912 het nieuwe postkantoor aan de Westerdijk werd geopend, liet Bos zijn woning vertimmeren; het kantoorkje was voltooid verleden tijd. In 1921 verhuisde het gezin Bos naar Leeuwarden en verkocht bakker Bauke de zaak. Meindert Tjittes Kamminga werd eigenaar. Hij was landbouwer te Stiens en verhuurde het pand aan Foeke Theunis Brouwer. Brouwer was bakker van beroep. Hij werd in 1883 geboren te Minnertsnga en was getrouwd met Joukje Kamminga, een dochter van de eigenaar. Het echtpaar kreeg vier kinderen: Theunis (1913), Meindert (1914), Jan (1917) en IJpkje (1926). Eigenaar Meindert Kamminga overleed in 1938. Dochter Joukje Kamminga erfde het pand. Vader Foeke en moeder Joukje droegen de zaak in 1948 over aan hun zoon Theunis Brouwer. Zoon Meindert Brouwer, bakker te Leeuwarden, werd echter eigenaar.

Radio Faber

Theunis Brouwer trouwde in 1947 met Luutske Keizer. Zij kregen een dochter, Jeltje. Het gezin Theunis Brouwer verhuisde in september 1952 naar elders te St.-Annaparochie. De volgende bakker was Jan Brouwer, een broer van Theunis. Hij trouwde met Grietje Rotgans. Jan Brouwer was de 16de en laatste bakker in dit pand. Met de oprichting van de firma De Bildtse Bakkerij werd de bakkerij ontmanteld en toen Jan Brouwer boekhouder van de Bildtse Bakkerij werd, verloor ook de winkel

Wandeling 21

Van Harenstraat 10

Wij zijn gaan wandelen.

We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.

zijn functie. De Bildtse Post meldde in februari 1959, "dat in de dode winkel van Jan Brouwer van de Bildtse Bakkerij Radio Faber een winkel heeft geopend".

Tot slot

Sportieve lieden, die Brouwers. Ze waren uitblinkers in gymnastiek, maar ook bij het kaatsen sloegen ze voor best op. Theunis Brouwer won de Freule in 1928 met Jan Bijlsma en Hendrik de Jong die moest invallen voor Meindert Brouwer (verstuikte voet).

In maart 1966 verhuisde het gezin Jan Brouwer naar een huis aan de nieuw aangelegde Nassaustraat. In oktober datzelfde jaar werd Wetting de nieuwe bewoner. Jacob (roepnaam Jaap) Wetting werd geboren te Berlikum en was drie jaar eerder getrouwd met Aafke Aaltje Bethlehem. Hij was loodgieter van beroep, maar de fa. A.J. Wetting & Zn staat ook bekend als een elektro-technisch bedrijf. Ik heb er mijn eerste singletje gekocht. In 1973 liet Wetting de voorgevel danig vertimmeren; er werd een groot etalageruit geplaatst. De Bildtse Post meldde in oktober 2003 dat "na 38 jaar Wetting's winkel in St.-Annaparochie stopt. Het installatiebedrijf in Berlikum blijft gewoon voortbestaan."

Nagekomen berichten

Lezers hebben ons gevraagd waarom wij zijn begonnen met Van Harenstraat 8. Waar zijn de nummers 2, 4 en 6? Het adres Van Harenstraat 2 was ooit gekoppeld aan het transformatorhuisje dat in 1929 werd gebouwd op het erf van het oude, grote huis van Jan Sippes Westra dat toen werd afgebroken (stond ten noorden van huidige Rabobank en Eethûs De Kaai).

Voor het transformatorhuisje was het wachtdokaal van de Labo, later Fram te vinden. Daar kleeft niet veel historie aan, behalve dan dat iemand ooit in keurige letters 'Uit is pils uit de pomp' op de deur van het huisje heeft geschilderd. Van Harenstraat 4 was ooit het adres van de familie Paulus Braaksma en is nu het huidige adres van de Rabobank. Terwijl het pand op de hoek Van Harenstraat–Warmoesstraat nota bene vroeger bekend was als Van Harenstraat 6. Wij vinden dat de Van Harenstraat (het vroegere Oosteinde) ten oosten van de hoek ligt en dat de nummers 2, 4 en 6 (maar ook Eethûs De Kaai) thuishoren bij de Statenweg (de vroegere Westerdijk). Ze staan immers ten westen van de hoek.

d.zwart@hetbildt.nl



De inmiddels gesloten winkel van Jaap Wetting.

Ooit een wagenmakerij van 1731 tot 1937 en straks een bank



De oudste berichten

Geloof het of niet. Voor 1648 was Tettie Arien Jacobs eigenares van het pand dat we nu zullen beschrijven. Zij was eerst getrouwd met Cornelis Ariens. Hij was in 1634 molenaar op de "wijnmeulen" aan de Westerdijk te St.-Jacobiparochie. In 1638 woonde het echtpaar echter reeds te St.-Annaparochie, wellicht in dit huis. Zij huwde niet lang daarna ene Andrijs Jarigs. Het echtpaar kreeg twee kinderen, Grietie en Hiske. In 1648 verkochten de curators van deze twee minderjarige kinderen, wonende te Sneek "onse huijsinge en achterplaetse te St. Anna gebuijrte, hebbende het Regthuijs ten oosten en Aet Jan Bruijns wedue ten westen, met de loodse, put en back sampt gemack" voor 1.400 caroligulden aan Wijbren Pijters en Aeltie Jansdochter.

eerst in 1776 met Aukje Gerbens en in 1784 met Houwkje Ennes Krottje. Hotze Jippes noemde zich in 1811 met de verplichte naamsaanneming Wielinga, immers hij maakte wagens en dus ook wielen. In 1812 stierf hij. De erfgenamen verkochten de

Familie Koning

Ouwe Willems Koning werd geboren in 1851 te St.-Jacobiparochie. Hij trouwde met de ruim vijf jaar jongere Dirkje Rinzes Mulder. Het echtpaar kreeg zeven kinderen van wie

thans bespreken. De Hoekstra's keerden van Franeker weer terug naar St.-Annaparochie. Eerst woonden ze in een tijdelijke woning te St.-Annaparochie, want Auke liet het pand volledig met de grond gelijk maken. Er verrees een winkelhuis. De geraamde bouwkosten bedroegen f 5.500,-. In juni 1937 betrok het gezin de nieuwbouw, waarin Auke Hoekstra aan de ene kant tabakswaren verkocht en aan de andere kant wijnen.

broer Hartman ging inwonen. De erven (Baukje Sannes en dochters Yke en Watske) bleven nog elf jaar eigenaar.

Ies

De nieuwe hoofdbewoner heette Ijsbrand Andringa, maar luisterde naar de naam Ies. Hij was de filiaalhouder van Excelsior oftewel, de Coöperatieve Vereniging De Verbruiks Coöperatie in Friesland, kortweg de Coöp, die het pand huurde van de erven Abraham van Dijk. Ies was in 1942 getrouwd met Hilte Kuipers. Het echtpaar kreeg een zoon. In 1961 kocht de bovengenoemde coöperatieve vereniging het pand. Op 13 oktober dat jaar werd de geheel gemoderniseerde winkel heropend.

"Een bijzonder fraaie nouveauté," zo schreef De Bildtse Post, "is de koelvitrine voor de vleeswaren. Een gekoelde luchtcirculatie zorgt er niet alleen voor dat het artikel op een bepaalde lage temperatuur wordt gehouden, maar ook dat er aan het vlees geen vocht wordt onttrokken. (...) Een ander verkoopsysteem waartoe men is overgegaan, is het snelbedieningssysteem waardoor de klanten nog sneller dan voorheen kunnen worden bediend. Daarbij zijn de artikelen allemaal voorverpakt. Ze staan dus steeds klaar om direkt aan de klant over gegeven te worden. Bovendien zal de klant zich gedeeltelijk ook zelf kunnen bedienen. Daartoe werd o.m. een verrijdbare combinatiewagen in de winkel geplaatst, waarvan de artikelen door de klant kunnen worden afgenomen."

In 1967 werd de Coöp nogmaals verbouwd en opnieuw vond er een heropening plaats, deze keer met medewerking van het korps Excelsior en de drumband Intermezzo. In oktober 1979 verhuisden Andringa en echtgenote naar de Kade (Costa del Kaayo).

Wandeling 22

Van Harenstraat 12

Wij zijn gaan wandelen.

We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.

Edah, Bil, Anjo, Bentex

Onderwijl was de Coöp opgeheven en ging het pand over in handen van de Gegro, een kleine dochter van Edah, en daarmee later in de handen van de Edah-organisatie. De Edah groeide uit de krappe jas. In mei 1979 verhuisde de Edah-winkel van hier naar Van Harenstraat 32 (de voormalige 4=6-winkel van Jelle van der Kooi) en werd het pand tijdelijk gebruikt door Bil, vanwege het feit dat Bils Modehuis aan de smalle kant (Van Harenstraat 11 en 13) grondig werd verbouwd. In december 1979 verhuisde de slijterij Anjo van Van Harenstraat 56 naar hier. Lang heeft de drankwinkel hier geen onderdak gevonden. In februari 1982 was slijterij Anjo weer terug in het oude nest (Van Harenstraat 56). Op vrijdag 2 april 1982, precies om negen uur opende Bentex de deuren. Maar na zeven jaar vond Bentex BV te Lemmer de tijd rijp om in een groter pand in St.-Annaparochie te kruipen. Een verhuizing was onvermijdelijk. Op 3 maart 1988 werden de sokken, de kinderspijkerbroekjes, de damestruitjes, de T-shirts, de joggingpakken, de badstofhoeslakens, de onderbroeken, de bh's en alle andere textielartikelen ingepakt en vervoerd naar de voormalige winkel van Bil (Van Harenstraat 11 en 13).

Damesmode

In april 1988 openden Hillbrand Dijkstra, zoon van Piet Dijkstra van H.K.D die in het verleden in Stiens een gerenommeerde manufacturenzaak dreef, en Betty Feringa een damesmodezaak Firstlady genaamd. De zaak werd omstreeks 2005 herdoopt in InTence. Zaterdag 7 maart 2009 beleefde de winkel de laatste verkoopdag en werd helemaal leeggemaakt, maar drie weken later werden de deuren toch weer geopend en maakte de zaak een doorstart. In augustus 2010 sloot InTence andermaal de deuren. In De Bildtse Post verscheen het bericht dat de SNS Regiobank in maart 2011 zal verhuizen van Van Harenstraat 72 naar Van Harenstraat 12. Rest ons nog een greep te doen in de hoofdbewoners van de bovenwoning na Ies en Hilly Andringa: Antje Boers, Reina de Jong, Johannes Piet van der Veen, Marijke Jannine van der Kooi.

d.zwart@hetbildt.nl



Het tweede pand van rechts: de wagenmakerij van Ouwe Willems Koning (met zoon Willem voor de zaak), ± 1910

Zij waren doopsgezind en trouwden in 1642 voor het Bildtse nedergerecht in het rechthuis (Van Harenstraat 14, Tupelo) en dus niet in de hervormde kerk. Wijbren Pijters was winkelier.

Brouwerij

In 1704 was Aris Jansen eigenaar van het winkelhuis. Hij was een zoon van Jan Wibrants (ook wel Wijbrens) en Aeltie Nannes. Het kan zijn dat Jan Wijbrens een zoon is geweest van Wijbren Pijters, de hiervoor genoemde winkelier en dat het huis door vererving in handen geraakte van Aris Jansen. Aris Jansen was in 1701 in de kerk te St.-Annaparochie getrouwd met Antje Cornelis 't Hoen. Hij oefende hier het beroep van brouwer uit en was ook eigenaar van het Saal dat we vorige week bespraken. In 1731 was zijn zoon Cornelis Aris eigenaar en hij verkocht dat jaar het huis bestaande in een benedenkamer, opkamer, kelder, achterhuis "waarin voordezen de brouwerij is geweest" met "achterplaetse, begeregtigd tot het medegebruik van de steeg ten westen, staande in Anna gebruijrt op de brede kant" aan Jippe Æbes, waarschijnlijk een zoon van Æbe Hotzes die mr. wagenmaker te Stiens was. Jippe telde er 890 caroligulden voor neer.

Wagenmakerij

Voortaan werd de stank van drank hier op de hoge buurt verdrongen door de aroma van hout. Jippe Æbes was namelijk mr. wagenmaker. Hij was getrouwd met Berber Cornelis en zij kregen tien kinderen. Zoon Hotze Jippes was in 1782 eigenaar en bewoner van het huis. Ook hij was wagenmaker van beroep. Hij trouwde

wagenmakerij aan Klaas Pieters Smidt en zijn vrouw Rinsje Jacobs. Dit echtpaar kreeg zeven kinderen. De vader van de wagenmaker woonde er bij in en overleed hier in 1819 op 83-jarige leeftijd. Rinsje Jacobs deelde dat lot in 1828. Klaas Pieters Smidt en zijn kinderen bleven hier wonen en verkochten in 1842 "eene huizinge waarin sints jaren eene wagenmakerij is uitgeoefend, met erve, bleek en verder aanbehooren, staande en gelegen op de hooge Buurt te Sint Anna Parochie, tot velerlei bedrijven geschikt", voor f 1.776,- aan Jarig Loepkes Radsma en zijn echtgenote.

Van knecht tot baas

Jarig Loepkes Radsma werd geboren in 1816 te St.-Jacobiparochie. Hij stamde af van een wagenmakersfamilie aan de Oudebildtdijk onder St.-Jacobiparochie. Jarig trouwde in 1842 met Minke Annes Luxen die reeds drie jaar later overleed. Zijn tweede vrouw heette Trijntje Jacobs Mellema. Er werden wel kinderen geboren, maar die zijn allen jong gestorven. Bij het echtpaar woonden wagenmakersknechten in. Zo woonde hier Jorrit Cornelis Posthumus die getrouwd was met Wijkje Loepkes Radsma, een zuster van de wagenmaker. Na Posthumus woonden hier nog de volgende knechten: Harmen Jans Mulder, Hotze Pieters Wielinga, Cornelis J. Hoekstra, Luitjen Pieters Hak, Keimpe Harmens Postma en Minne Sijzes Feenstra. De rij wordt compleet met het noemen van Ouwe Willems Koning. Op 21 september 1875 stierf wagenmaker Jarig Loepkes Radsma. De weduwe zette eerst de zaak nog voort, maar in februari 1876 meldde de Bildtsche Courant dat "de wagenmakerij van T. Mellema, de weduwe J.L. Radsma" was overgenomen door de meesterknecht Ouwe Willems Koning.

er drie niet oud werden. Maartje verliet in 1906 het ouderlijk huis en vestigde zich in Stiens. Pietje verhuisde in 1909 naar Ee. Grietje verliet in 1920 het ouderlijk huis en Willem bleef thuis wonen.

Moeder Dirkje overleed op 14 maart 1921. Zoon Willem trouwde in 1926 met Harmke Siccama, dochter van een kastelein aan het Oosteinde (Van Harenstraat 54, Wapen van 't Bildt). Harmke kwam er nu bij inwonen. Uit dit huwelijk werden twee kinderen geboren: Ouwe in 1927 en Jan in 1929. Eigenaar Ouwe Willems Koning overleed hier in februari 1931. Zoon Willem nam nu de zaak over. Hij werd nog twee keer vader en wel van Rinske in 1931 en van Rinze Ijge in 1937.

Nieuwbouw winkel in 1936

Notaris R.Tj. Timmer adverteerde in de Bildtsche Courant dat hij op maandag 9 november 1936 "provisioneel publiek zal verkopen de huizinge, waarin meer dan 60 jaren eene wagenmakerij wordt uitgeoefend, met steeg en grond, aan het Oosteinde te Sint Anna Parochie, groot 2 are, 61 centiare, thans in eigen gebruik bij W.O. Koning. Overname: boor- en zaagmachine, electr. Motor, electrische kracht- en lichtleiding enz. voor f 300,-. Aanvaarding: 1 Maart 1937." Het hoogste bod was f 1.564,-. Dat werd met de finale verkoping verhoogd door Auke Klazes Hoekstra. Hij was een zoon van Klaas A. Hoekstra die bakker was aan het Oosteinde (Van Harenstraat 18, Toering en Van der Meer). Zoon Auke nam die bakkerszaak in mei 1921 van zijn vader over en ging daar ook wonen. In 1933 verkocht Auke Hoekstra de bakkerij en verhuisde hij met zijn gezin naar Leeuwarden. Maar zoals we net lazen, kocht hij in november 1936 het pand dat we



Het pand is op dit moment leeg, InTence is vertrokken.

Krom praten in een rechthuis, woning van veel secretarissen



De oudste berichten

Geloof het of niet. Het rechthuis stond in St.-Annaparochie aan de brede kant van de Hoge buurt, prominent tegenover de kerk. Hier, in het vierde pand vanaf de hoek zetelde het nedergerecht van het Bildt. Dit bestuur komen we op zijn vroegst in 1523 tegen. In 1541 werd het nedergerecht nog gehouden ten huize van Kummer Janszoon (waarschijnlijk een herberg; wie weet hier). Wanneer het rechthuis gesticht is, is niet bekend, maar in 1592 was het er. Hier.

N.B. Dit is het eerste pand op onze Wandeling langs de Hoge buurt, waarvan de tuin doordloopt tot op de hoogte van de huidige Dordtse straat.

Het nedergerecht

's Maandagmorgens om tien uur, meest om de andere week, werd het klokje aan de voorgevel van het rechthuis geklept ten teken dat het nedergerecht werd gehouden. Het nedergerecht bestond uit de grietman, de grietijsecretaris en drie bijzitters, ook wel assessoren (wethouders) genoemd. Hun taak was de lagere rechtspraak. Het moest de orde bewaren en kleine overtredingen zoals vechten, arbeid op zondag, openbare dronkenschap en diefstal straffen met boete. Een veroordeelde kon "in de balk" worden gezet, die in de kelder – het honnegat – van het rechthuis lag. Het bestond uit twee helften die op elkaar pasten en waarin door twee openingen de benen van de veroordeelde werden geklemd.

Belangrijker dan de lagere rechtspraak waren de civiele zaken: huuropzeggingen, alle verkopen van vastigheden, hypotheekstellingen, benoeming van voogden voor faillietverklaarden, weesrekeningen, boedel-scheidingen, controle op de jaarrekeningen

sulcken kosten ende pracht, oftet een prins ofte grave hadde gewest." Die tweede vrouw was Hiskien Ulenburgh, een dochter van dr. Rombartus Ulenburgh, burgemeester van Leeuwarden en getuige van de moord op de Prins van Oranje in Delft op 10 juli 1584. Haar zuster Saskia Ulenburgh, die na haar ouders' dood, nu bij de ene, dan bij de andere zuster vertoefde, werd de eerste vrouw van Rembrandt van Rhijn. Op 22 juni 1634 trouwden ze in de kerk te St.-Annaparochie en vierden bijna zeker hier, in de secretarishoning, hun bruiloft. Op tweede kerstdag 1641 stierf de grietijsecretaris Van Loo. Zijn opvolger, Albertus van Wijngaerden, heeft allicht het rechthuis eerst ook nog bewoond, maar hij vestigde zich later in een oostelijker staand pand (Van Harenstraat 20, firma Plat, westelijk gedeelte).

Nog meer secretarissen

De secretarissen van het Bildt woonden voortaan elders. Vanaf ± 1645 tot 1742 werd het pand zeer waarschijnlijk bewoond door andere dieners van de grietenij en het nedergerecht, zoals executeurs, procureur-fiscaals, dorpsrechters et cetera. De volgende bewoner waarvan we zeker weten dat die hier heeft gewoond, is Hendrik Poppes Hiddinga. Hij werd in 1725 aangesteld als executeur van het nedergerecht. Een executeur moest er op toezien dat wat het nedergerecht had besloten, werd uitgevoerd. Hiddinga verhuisde in 1742 naar een ander huis aan het Oosteinde (Van Harenstraat 18, Toering en Van der Meer). We

bewoners van het rechthuis. De eigenaar, de volmachten van het oud Bildt, kocht op Hubers verzoek in 1818 een huis aan de brede kant van de Warmoesstraat (Warmoesstraat 7, Diva) om zo een achteruitgang via de rechthuistuin naar de openbare weg te verkrijgen. De raadsvergaderingen vonden vanaf nu plaats in de herberg ten oosten van het voormalige rechthuis. Huber verkreeg in 1825 eervol ontslag vanwege ziekte. De volgende grietman die hier woonde, was Michael Onuphrius baron thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg. De man met de lange naam vertrok in 1831. Vanaf toen stond het huis bekend als grietijhuis. De grietenij huurde in 1832 op de begane grond de voormalige rechtkamer met een voorkamerje en de bovenkamers voor f 75,- per jaar. Hier vonden de raadsvergaderingen plaats. Het achtergedeelte werd bewoond door een huisbewaarster. Zij heette Hendrikje Bartelds

publiek", dat hij "met primo mei zijn nieuw en ruim koffijhuis met billard, logement en stalling, het Wapen van Friesland, heeft geopend. Eene prompte en civiele behandel-ing belovende, beveelt hij zich vriendelijk in ieders gunst en reccommandatie."

Brand!

In 1852, juist toen veel St.-Annabuurtsters naar Leeuwarden waren, inclusief het gezin van onze winkelier, om koning Willem III te zien, brandde het stokoude pand volledig af. De Vries herbouwde het koffiehuis met logement annex winkel. Het leven van Johannes Jacobs de Vries ging niet over rozen, getuige een advertentie in de Leeuwarder Courant: "Heden werden wij op nieuw in diepen rouw gedompeld door het afsterven van onzen oudsten zoon Jacob, in den nog jeugdigen leeftijd van bijna 23 jaren; zoodat wij binnen den tijd van ¾ jaar 3 van onze kinderen zagen ten grave dalen; daarbij trof ons op den 28 april ll. een verschrikkelijken brand, waardoor bijna geheel ons bestaan is vernietigd. God steune en sterke ons naar Zijn welbehagen en leere ons ootmoedig zwijgen."

Herberg en logement

Wegens verhuizing verkocht De Vries in 1856 het "florissant logement en koffij-huis met zijvertrek, waarin ruimen winkel voor manufacturen en kruidenierswaren; groote benedenzaal en diverse beneden- en bovenvertrekken, alles in uitmuntenden staat van onderhoud, benevens erf, bleek en tuin en een stal en wagenhuis alsmede een vruchtbaren moestuin" aan Douwe Tjeerds Kolk, houder van café 't Graauwe Paard te Oudebildtzijl. Hij woonde hier met zijn vrouw Froukje Arjens van der Kolk, zijn dochter Trijntje en dienstmeid Maaïke Landstra. In maart 1860 verhuisde het gezin naar Leeuwarden. Douwe Tjeerds Kolk overleed in 1862, waarna zijn weduwe en kinderen eigenaar werden. Deze erfgenenamen verhuurden de herberg aan Wouter Cornelis Kalverboer (geboren in 1832 te Drachten). Hij en zijn vrouw Sjoerdijte Dirks van der Weide en dochter Jikke bleven hier niet lang wonen, zij verhuisden in 1864 naar Holwerd.

Naar Amerika

De volgende kastelein die hier neerstreek was Jan Hermannus van Zandbergen. Hij stond bekend als Jan Manus en was oorspronkelijk broodbakker aan het Noordeinde (Stadhoudersweg 8, Westerhuis). Van Zandbergen was in 1849 getrouwd met Martentje Klazes Post en was de vader van onder meer Klaas van Zandbergen, de man die later als raadslid zijn stempel op de Bildtse politiek heeft gedrukt en naar wie een straat is vernoemd. Vader Jan Hermannus van Zandbergen vertimmerde de zaak die nu een herberg-logement werd en hij organiseerde in 1864 en 1867 een kermiskaatspartij in St.-Annaparochie. In juli 1869 haalde de kastelein een rare strek uit; hij vertrok met de noorderzon en, naar men zei, met de dienstmeid, naar Noord-Amerika. Zijn vrouw hield de herberg eerst aan.

Verkoop aan de Voorstraat

Onderwijl hadden de erfgenenamen van Douwe Tjeerds Kolk de verkoop van de herberg in de Leeuwarder Courant bekendgemaakt: "De notaris Brunger zal te St. Anna-parochie in het openbaar, te koop aanbieden: het huis met herberg en logement aldaar, aan de Voorstraat, thans bij Jan van Zandbergen in gebruik en in 1852 grootendeels vernieuwd, bevattende groote billard-zaal, voorkamer, kelderkamer, keuken, gewelfde kelder, onderscheiden bovenkamers en vertrekken, zolders, een wagenhuis met stalling, erf, bleek en tuin, te zamen groot 13 roeden en 33 el, voorzien van vele gerijflijkheden en te aanvaarden 12 mei eerstkomende. De voorloopige veiling is bepaald op Maandag 15 Januarij 1866 des avond te 5 uur in de herberg voormeld."

Een kegelbaan

Koper werd Teunis Gerrits Wassenaar. Hij was landbouwer op Veldzorg (Middelweg-Oost 116, A.W. Anema) en gemeententvanger, alsmede eigenaar van meerdere panden in St.-Annaparochie. De eigendom werd later

overgeheveld naar een maatschap van de genoemde landbouwer en Cornelis Klazes Post. Post was een halfbroer van Grietje Braunijs Oeberius, de vrouw van Teunis Gerrits Wassenaar en een volle broer van de logements-houderes Martentje Klazes Post. Martentje ging en Jelle IJsbrands Terspra kwam. En wel op 1 april 1874 van Ferwerd. Hij werd in 1851 te Stiens geboren. Het was Terpstra die in 1875 een kegelbaan achter in de tuin van het logement liet aanleggen. Terpstra vertrok met vrouw en zoon in mei 1876 naar Berlikum. Datzelfde jaar werd de maatschap Wassenaar-Post ontbonden. Het pand werd verkocht aan Sjoerd Rienks van Kammen, bakker aan de smalle kant van het Oosteinde (Van Harenstraat 9, Foto Kampen).

Sjoerd van Kammen

Sjoerd Rienks van Kammen werd geboren in 1841 in Oosterlittens en was getrouwd met Eeke Annes Boorsma (geboren te Vrouwen-parochie). Hij gaf de herberg de naam Het Wapen van Het Bildt. Kennelijk gingen de zaken niet zo goed voor Van Kammen, want hij verkocht de zaak in 1886 aan... Cornelis Klazes Post die, in maatschap, reeds eerder eigenaar was geweest. Post fungeerde op het Bildt bij gebrek aan banken als geldschifter en was tevens boekhouder en ontvanger. Zoon Anne van Kammen leerde voor horlogemaker en werkte in Schiedam, Zwolle en Scheveningen, maar keerde in 1897 terug naar het ouderlijke nest. Toen vader Sjoerd in 1902 overleed, werd zoon Anne de nieuwe kastelein.

Anne van Kammen

Anne van Kammen was een kastelein met de witte boord. Zijn logement annex herberg was een keurige zaak. In de herberg stond een wedstrijdlijlarttafel. Van Kammen was een groot liefhebber van biljarten. Hij won er prijzen mee. Hij trouwde in 1904 met Eva-Margaretha Snijder (zij kwam van Bolsward). Het echtpaar kreeg geen kinderen. In de winter van 1940 had het echtpaar het zwaar te verduren. Op 5 januari kwam Eva "door de gladheid der straten zoodanig te vallen", dat zij de pols brak en een week later "zou Van Kammen even een briefje posten en kwam vlak voor zijn café te vallen. Dr. Kliphuis constateerde een gebroken heup en Van Kammen is naar het Diaconessenhuis in Leeuwarden vervoerd," aldus de Bildtse Courant. Van Kammen droeg de zaak in maart 1943 over – en we citeren nogmaals de Bildtse Courant: "aan den heer Theunis van der Veen te Warga. Hij is een broer van den bekenden

Wandeling 23

Van Harenstraat 14

Wij zijn gaan wandelen.

We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.

Frieschen hardrijder Barend van der Veen."

'Ma' Lettinga

Theun van der Veen werd in 1914 geboren te Warga. Hij trouwde in het vierde oorlogsjaar met Anna (roepnaam Anneke) Castelein, een toepasselijke achternaam zouden wij zeggen. Het echtpaar kreeg hier vier kinderen: Minne, Tjerkje, Elisabeth en Lammert. In mei 1963 vertrok het gezin naar het café De Nederlandse aan de Zuiderstraat te Leeuwarden. De nieuwe eigenaar en uitbater heette Bauke Lettinga. Hij werd geboren te Ee in 1911, maar was een oud St.-Annabuurtster. Hij trouwde met Christina Tiemeijer. Lettinga was oprichter van het taxibedrijf Drietax te Leeuwarden en werd later caféhouder te Akkrum alvorens hij hier in St.-Annaparochie Het Wapen van Het Bildt overnam. Bauke en 'ma' Lettinga verkochten de zaak en verhuisden in 1969 naar de De Kempenaerstraat, genoemd naar de man die hier ooit woonde.

Einde café

De nieuwe caféhouder was Johannes Maarten van Kooten, beter bekend als Hans. Hij en zijn vrouw Jantje Faber verhuisden met hun vijf kinderen dat jaar van Tzum naar het café aan de Van Harenstraat, dat nu niet zolang meer een horecaonderneming zou blijven. Op 16 februari 1974 hield café Van Kooten van 's avonds 8 tot 12 uur een afscheidsavond. "Uw opkomst maakt ons afscheid. Uw laatste kans, onze laatste kans. Iedereen is van harte welkom. U bestelt, wij bezorgen en betalen," aldus een advertentie in De Bildtse Post. Na 122 jaar was het pand café af. Op 4 maart 1974 sloot Antje Faber de deur achter zich. Zij was de laatste bewoner van dit pand, want het eens voornam café werd nu een meubeltoonzaal. Niets is bestendig hier beneden.

Winkelpand

Woninginrichter Bosma kocht het pand en voegde het bij zijn meubelzaak (Van Harenstraat 16). Volgende week meer daarover. In 1980 werd de meubelzaak danig verbouwd en gemoderniseerd. Het pand had zijn achteruitgang nu direct aan de Dordtse straat. Bosma ging en het pand heeft een tijdlang leeg gestaan. In oktober 2002 opende de nieuwe Estafette Kringloopwinkel zijn deuren aan de Dordtse straat (nr. 1). Het zijn tweedehandsgoederen die hier de klok slaan. Twee jaar later opende kledingzaak Tupelo de voordeuren aan de Van Harenstraat. En zo is de geboorteplaats van Elvis Aaron Presley (geb. 8 januari 1935) voor altijd met de Van Harenstraat verbonden. Ondanks alle verbouwingen blijft het een opmerkelijk pand dat in een rijksmonumentenlijst als volgt wordt omschreven: "Vijf travéeën breed pand met verdieping onder schilddak met hoekschoorstenen. De voorgevel is door een middenrisaliet geleed." Let daar maar eens op wanneer u door de Van Harenstraat wandelt.

d.zwart@hetbildt.nl



Rechts het café van Theun van der Veen met de voormalige doorreed, ± 1960

van kerk- en armvoogden en van de dorps-volmachten. Dit alles geschiedde door of ten overstaan van het nedergerecht, dat ook het huwelijk voltrok tussen mensen die niet voor de hervormde kerk wilden trouwen, zoals doopsgezinden.

Volmachten van het Bildt

Dan had het nedergerecht nog een besturende taak: het uitvoeren van de verordeningen en reglementen van Provinciale Staten, het innen van sommige belastingen (o.a. op schoenen en muilen!) en het schouwen van wegen, voetpaden, vaarten en bruggen. N.B. Het eigenlijke bestuur in de drie parochiedorpen berustte bij twee volmachten en twee kerk- en armvoogden, in elk dorpsgebied door de stemgerechtigde boeren op het oud Bildt gekozen. De volmachten inden belasting (oud-Bildtsomslag). Hieruit werden de dominee en de kosten/school-meester betaald, alsmede de onkosten van dijken, wegen, vaarten en bruggen, de kerk, de pastorie en de school en ook de armlas-tigen. De gezamenlijke volmachten van het Bildt waren eigenaar van het rechthuis! Het nedergerecht huurde het pand.

Secretarishoning

Maar er werd niet slechts gewerkt, er werd ook gewoond. In 1618 was grietijsecretaris Gerrijt van Loo de bewoner (en waarschijnlijk al vanaf zijn benoeming in 1606). Hij was getrouwd met Antie Jurriens. Zij stierf kinderloos in juni 1626. Hij hertrouwde in 1627. Bildtker Dirck Jansz schreef in zijn dagboek: "Den 23 september 1627 heft de sicktares Loo syn andere bruet trouwt, ende doe den heelen week meest brolloft houden, met

zullen daar nader met hem kennismaken. In 1742 werd het rechthuis wederom het woonhuis van de grietijsecretaris. Hij heet-te Harmanus Paulus Eckringa. Hij vervulde het ambt tot in 1748 en werd opgevolgd door dr. Jacobus Hixenius, van wie we ook zeker weten dat hij hier heeft gewoond. Hij werd geboren in Wommels en was getrouwd met Gesina Wielinga. Hixenius was grietijsecr-etaris van 1749 tot 1761. Hij werd als secretaris en als bewoner van het rechthuis opgevolgd door dr. Henricus Andreae (1762-1806).

Groenwit

In 1786 werd de buitenkant van het recht-huis geverfd. Uit het bestek leren we dat "de kozijnen steengrauw, deuren en vensters groen, roeden en raampjen en hardstenen wit en de stenen aan de stoep groen" geverfd moesten worden. Behalve secretaris Andreae en zijn vrouw Baukje Maria Lyclama à Nijeholt woonde hier ook nog Paulus Simmerfelt, een dienst-knecht. De volgende grietijsecretaris die hier woonde was Everhardus van Loon. Hij liet in 1813 een nieuw huis bouwen aan het Oosteinde en verhuisde daar naar toe (Van Harenstraat 22, Boterhoek bloemen). Wij zullen daar nader met hem kennismaken.

Grietmanswoning

Twee jaar na het stichten van het Koninkrijk der Nederlanden (1814) werden de in de 'Franse tijd' afgeschafte grietenijen in ere hersteld en werd ook op het Bildt een nieuwe grietman geïnstalleerd. Hij heette Johan-nes Lambertus Huber. Hij werd geboren te Leeuwarden in 1750 en was getrouwd met Metje Tuinhout. Zij werden nu de nieuwe

Kuik en kreeg f 1,- per week voor het schoonhouden.

De laatste grietman

In de woonvertrekken bivakeerden in 1833 werkman Cornelis Jans Post (met zijn vrouw Hendrikje Bartelds Kuik) en in 1834 commies der rijksbelastingen Gerardus van Ringh. Pas in 1834 verkreeg het Bildt weer een grietman: jonkheer Tjaard Anne Marius Albert van Andringa de Kempenaar. Hij werd geboren in 1806 te Lemmer. De jonkheer woonde hier met zijn vrouw Amelia Gerardi-na de Schepper (kwam van Leeuwarden). In 1838, drie jaar na de bouw van het nieuwe grietijhuis aan de smalle kant van het Oosteinde (Van Harenstraat 3, advocatenkantoor Meijer), kocht De Kempenaar het voormalige rechthuis. Hij liet echter huize Oostenburg bouwen (Grietmansstraat) en verhuisde in 1843 daar naar toe. Oostenburg zal later in onze Wandeling nog voorbij komen.

"Koffijhuis"

De grietman verkocht in 1843 het huis dat omschreven werd als "eene heeren huizinge bestaande in 7 beneden en bovenvertrekken, alle behangen, ruime keuken, kelder, zolders en verdere commoditeiten, met erve, grooten tuin en aanbehoorigheden, staande en gelegen op de Hoogegebuurt te St. Anna Parochie." Koper was Johannes Jacobs de Vries. Hij was winkelier. Hij werd in 1799 te Harlingen geboren en trouwde met Dirkje Petrus Fonk. Het echtpaar kreeg veel kinderen waaronder Willem Frederik George Lodewijk, genoemd naar koning Willem II. Winkelier De Vries verwittigde in de Leeu-warder Courant van 2 mei 1851 "het geëerde

Café de Vier Pilaren: ruim 300 jaar herberg en de Orangerie

Door Douwe Zwart; nieuwe foto: Jan Bonefaas



Een jonge bokkingventer loopt midden op straat, langs het café met de vier pilaren van Marcus Velkers, ± 1915

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1618 was de eigenaar van dit pand Pijter Pijtersz. Hij was bakker en hij had schulden. Hij stelde dit huis als onderpand (kennelijk had hij het niet gekocht). Het zou weldra een café worden, want Taco Freerx – reeds in 1613 elders in St.-Annaparochie herbergier – was in 1620 eigenaar. Hij was getrouwd met Ijtje Cornelis IJsseldochter. Taco stierf. De weduwe trouwde in 1633 voor het gerecht in het rechtshuis naast de herberg met Hendrik Lenerts 't Hoen (ze waren doopsgezind). Hij kwam van St.-Jacobiparochie. Dit echtpaar was in 1647 schuldig "aan Hans Harmens de Fries, olde-burgemeester en biersteker te Harlingen 700 caroligulden ter cause van gehaald bier." In 1651 overleed ook de tweede man van Ijtje. Ze bleef de herberg bestieren. In 1664 verkocht de herbergierse "sekere hujsinge en loods in Anna gebuitjrte op de suidcant van 't Diept hebbende de secretaris Wijngaerden ten oosten en suijden en het Regthuis ten westen, belast met 25 stuivers grondpagt" voor 2.300 caroligulden aan Bernardus Dirx. Bij het huis behoorden een put, een regenbak en de halve steeg ten oosten. N.B. 't Diept is de 17de-eeuwse benaming van de Oostervaart.

Een biersteker te Harlingen

Bernardus Dirx was getrouwd met Tijtje Piers. De herbergier kwam voor februari 1668 te overlijden en Tijtje Piers hertrouwde spoedig, nu met Claas Keimpes de Jager. In 1672 verkocht zij "de herberg met agterplaetse, loots, paardestal en de geregtigheid van de tapperie en het vrie gebruik met den naastlegger van de steigh ten oosten" aan Jacob Ebeles, biersteker te Harlingen. Eigenaar werd huurder; Tijtje en Claas bleven hier wonen en werken en nadat Tijtje Piers kwam te overlijden, bleef Claas Keimpes de zaak runnen. Hij hertrouwde met Antie Wijgers. Zij waren hier in 1682 nog herbergiers, maar begin 1683 stond Antie Wijgers er alleen voor. Biersteker Jacob Ebeles verhuurde in 1685 de herberg aan Roelof Alles, de gewezen executeur van Ferwerderadeel. Lang heeft Roelof hier niet getapt. We zijn hem in 1686 reeds tegengekomen als bewoner van het pand op de hoek (Van Harenstraat 8, Jetty's Hoeky).

Huurders

In 1686 luisterde de eigenaar naar de naam van Jacobus Velthuis. Of hij en Jacobus Ebeles een en dezelfde persoon zijn, is onduidelijk. In ieder geval was Velthuis burgemeester van Harlingen, maar hij kan eerder biersteker zijn geweest. In 1689 was Han Hendriks van Beetzel huurder van de herberg met zijn vrouw Grietie Veerkens. Hij hertrouwde in 1700 met Gaatske Hijlkes. Het echtpaar werd in 1706 de huur opgezegd door Auckjen Ruirds, die nu van Harlingen naar St.-Annaparochie verhuisde. Zij was de weduwe van burgemeester Velthuis en werd de nieuwe herbergierse. Ze was het in 1718 nog. In 1722 vertrok ze naar Harlingen, maar ze bleef eigenares. De volgende herbergier was Jan Petingh, een

broer van Johannes, de dorpsrechter van St.-Annaparochie die we nog zullen tegenkomen (Van Harenstraat 52, De Vertakking). Jan Petingh verhuisde met zijn vrouw Saakje Klaasis in mei 1723 van Leeuwarden naar de St.-Annabuurtster herberg. Zij overleed hier al in 1724. Twee jaar later trouwde de herbergier met Sijtske Ramkema. Zij vertrokken in april 1729 naar Heerenveen.

"Wel ter neringstaande herberg"

Tussen 1725 en 1744 verkocht Auckjen Ruirds de herberg aan Jan Johannes Blauw en zijn vrouw. Zij heette Maartje Arjens Kok en nadat Blauw in 1745 dood en begraven was, verkocht zij in oktober 1747 "een schone huisinge bestaande in een voorhuis met drie deftige beneden en drie roijale bovenkamers, grote ruime keuken, fraije kelder en een extra grote paardenstal sampt een agterplaatse met alles wat daar in om en aan aard muir spijker en nagelvast is en toebehoord, zijnde een wel ter neringstaande herberg waar in lange jaren de tapperie met zeer veel succes is gedaan." Koper was Jan de Chans met zijn vrouw Trijntje Everts.

Zilveren willems

Jan met de vreemde achternaam overleed voor oktober 1744. Een jaar later verkocht de weduwe de herberg voor 3.000 caroligulden aan Pieter Clasen Koning, de gemeenteontvanger van St.-Jacobiparochie, die de nieuwoop direct doorverkocht aan Sjoerd Talma voor... 3.138 caroligulden en twee stuivers. Talma was koopman en woonde in Harlingen. In 1755 verkocht de Harlinger koopman de door Johannes Groenewoud gepachte herberg voor 5.000 caroligulden aan ene Jan Douwes. Kennelijk wilde buurman jonkheer Willem van Haren, grietman van het Bildt en eigenaar van het pand ten oosten (Van Harenstraat 18) enkele grenscorrecties aanbrengen of had de grietman geen hoge dunk van Jan Douwes als buurman. Wat de reden ook was, Van Haren niaarde de koop. Het niaarrecht is een oud Fries recht. Het hield in dat men als bloedverwant of als nabuur van de verkoper het niaar kon aanvragen. Werd dit door het gerecht toegestaan, dan betaalde de niaamemer de prijs waarvoor het pand aan de aanvankelijke koper was gegund plus de kosten. Johannes Groenewoud bleef tot in 1760 huurder. Hij organiseerde elk jaar met de kermis in St.-Annaparochie een harddraverij voor paarden. Dit volksvermaak, dat plaatsvond op de Westerdijk (nu Statenweg), heeft zich tot diep in de 19de eeuw gehandhaafd.

Een kolbaan

In 1761 verkocht grietman Willem van Haren de herberg aan Riemer Willems en zijn vrouw Jaitke Cornelis, herbergiers te Oudebildtzijl. Bijna elk jaar liet ook Riemer een zilveren zweep verharddraven, zoals in 1760. "Op Maandag 19 Meij, daags voor de Markt, zal de castelein Riemer Willems die den 26 April komt te woonen in de Herberg op St. Anna, in het huis daar Johannes Groenewold woont, met consent van het Ed. Geregte van der Bildt laten verrijden een treffelijke

silveren sweep, en zal gegeven worden aan die geen wiens paard het hardst komt te draven, mits die van sessen klaar zijn en geen sweep gewonnen hebben. Deselve recommandeert zig in ijders gunst, zal trachten elk genoegen te geven. N.B. De liefhebbers die zig voor 11 uren niet hebben laten in tekenen, zullen niet worden gepermitteert," aldus de Leeuwarder Courant. In 1769 verkochten Riemer Willems en Jaike Cornelis hun herberg met de achtertuin waarin een kolbaan lag, voor 7.000 caroliguldens en "vijftig zilvere ducaton" aan Bente van der Leij, koopman te Harlingen. Het echtpaar bleef echter de herberg wel runnen.

Creelis Cornelisz

In mei 1775 liet de weduwe Riemer Willems voor de laatste keer een zilveren zweep verharddraven. Een jaar later woonde ze aan de brede kant van het Zuideinde (de oostzijde van de Warmoesstraat). De herberg werd vanaf 1776 gehuurd door Creelis Cornelisz. Deze St.-Annabuurtster hield de traditie van de zilveren zweep in ere; reeds op "maandag 19 Maj zijnde 's daags voor de Merkt te St. Anna" liet hij er een verrijden. Hij trouwde in 1778 met Dirkje Claases. In datzelfde jaar kocht het jonge echtpaar de herberg van Bente van der Leij. Ze legden er 7.000 caroligulden voor op het kleedje. De vrouw overleed spoedig. Creelis Cornelisz trouwde in 1780 met Elske Alles. Uit dit huwelijk werd een zoon Pieter geboren. Voor 1787 overleed vader Creelis.



Wandeling 24

Van Harenstraat 16

Wij zijn gaan wandelen.

We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.

"Kaatzten"

Vertelden we net dat Creelis Cornelisz de traditie met de zweep hoog hield, in 1787 werd iets nieuws georganiseerd. Wat? Uit de Leeuwarder Courant van 19 mei 1787 worden we het gewaar: "Met permissie van den Hoog Wel-Gebooren Heer, Jr. h.W. Baron van Aylva, Grietman en Ontvanger-Generaal op het Bildt, en den Heer C.B. Wassenaar, Substituut Grietman zal de Wed. Creelis Cornelis, casteleinske te st. Anna, laaten verkaatzen: een cierylke, extra, fraaie Zilveren Bal, op den 21 May 1787; waar toe alle liefhebbers van Kaatzten uitgenoodigd worden." Dit is de eerste, in een krant aangekondigde kaatswedstrijd in St.-Annaparochie. In november 1787 hertrouwde Elske Alles met Rommert Feddes. Hij kwam van Wirdum. Hij overleed spoedig. De enige zoon van Creelis en Elske was Pieter Cornelis. Hij was distillateur te St.-Annaparochie, noemde zich vanaf 1811 Brouwer en was eigenaar en hoofdbewoner van dit pand nadat zijn moeder in 1798 overleed. Na 1800 verhuurde hij de herberg aan Meindert Tjebbes Walburg voor f 450,- per jaar. Op kermismaandag 23 mei 1803 lieten Walburg en zijn vrouw Aafje Piers een zilveren bal verkaatsen.

Het Wapen van Het Bildt

Pieter Cornelis Brouwer verkocht de zaak in 1803 voor f 8.076,- aan Everhardus van Loon en zijn vrouw, die het gelijk doorverkochten aan Harmen Jeltjes. Hij was in 1796 getrouwd met Annaatje Sijbrandus Cup, enige dochter van de chirurgijn c.q. barbier te St.-Annaparochie. Ook Harmen en Annaatje fleurden 'Stannemet' op met harddraverijen. In 1807 verkocht het echtpaar "een zekere brave huizinge bestaende in verscheidene beneden en boven vertrekken, ruime stal-lingen, agtererve en bleekveld, benevens het huise van ouds genaamd de Orangerie en de steeg ten oosten" aan Sjoerd Sipkes Tjisma en zijn vrouw Neeltje Hillebrands. Hij noemde zijn logement Het Wapen van Het Bildt. Reeds in 1809 verkochten ze de zaak alweer (het waren crisisjaren). Eigenaars werden Klaas Klazen en zijn vrouw Hiske Cornelis van Gelder voor f 9.000,-. Klaas noemde zich in 1811 K.K. Post en stond te boek als hotelhouder en waard.

De Orangerie

De familie Van Haren had een orangerie in de tuin staan. Het was een stenen bouwwerk met veel ramen, waarin planten werden geteld en konden overwinteren. In tegenstelling tot het Van Harenhuis werd dit bouwsel in 1795 niet op afbraak verkocht. Het werd vertimmerd tot woning en daarna altijd met de dorpsherberg

verkocht. Dus de eigenaar van de herberg was ook de eigenaar van dit huis, dat tot 1863 bekend stond onder de naam de Orangerie. Het huis had recht van reed door de steeg ten oosten van het café. In 1801 werd het huis gebruikt door de armvoogden. In 1811 woonde werkman Jan Wijtzes Gorter hier. Daarna woonde hier het gezin van timmerman Fekke Jans Dekker. Hij stierf hier in 1830. Daarna verhuurde eigenaar Gerrit Willems Wassenaar het huis aan de werklieden Teunis Jacobs Dankert, Jan P. Donker en Johannes Hendriks Bolman. Waarschijnlijk was de laatstgenoemde werkman een telg uit een neerslachtige familie, want zowel een broer in 1830, als een zuster in 1842 pleegden zelfmoord en volgens het gemeentebestuur van het Bildt was dat te wijten aan "een melancholisch, neerslagtig en dweeppachtig gestel". Werkman Dirk Pieters Post was de laatste hoofdbewoner. Eigenaar Johannes Scrinierus Potter van Loon liet de Orangerie in 1863 afbreken. Het huis stond in de tuin ten zuiden van Van Harenstraat 18 (Toering en Van der Meer), ter hoogte van Warmoesstraat 5 (Zapatos). We gaan terug naar de herberg.

Johannes Cornelis Wassenaar

In 1818 werd de "royale huizinge en van ouds gerenomeerde herberg waarin die affaire onheuchelijke jaren is gedreven, voorzien van 7 afzonderlijke vertrekken, ruime paardestalling" voor f 6.325,- gekocht door Johannes Cornelis Wassenaar en zijn vrouw Pietje Arjens Wassenaar, met wie hij een jaar eerder was getrouwd. Van kastelein Wassenaar is een gedeelte van een dagboek bewaard gebleven. Het geeft ons een kans om stiekem te koekeloeren naar het dagelijkse dorpsleven van St.-Annaparochie anno 1830: "Maandag 26 Julij hebben wij de Koning hier voor ons huis te St. Anna gehad. En ons predikant Wassenbergh heeft een aanspraak gedaan aan zijn Maayjesteid den Koning. Veel volk gehad, ook nog volk van buiten; vier rijtuigen, o.a. Spanenburg van Harlingen ook. Die heeft voor 4 mannen en 2 paarden – die hadden voor en hier booven gezeten bij de Raad – koffijdrinken betaald f 2,- enz."

Met palm en bloemen versierd

"De Raad, de Klokluiers en de optuigers van het huis van de grietman [Van Harenstraat 14] en ons huis of herberg met palm en bloemen, die hebben hier koffij gedronken, genever, boterhammen en 2 vlessen R. Wijn. Zij hadden de vlaggen geborgen om 6 uren des avonds. Alles bedaar afgeloopen. Wij kregen dien dag (26 Julij) ook nog wagens met Leeuwarder-merkers. Kapteijn de Bildt heef maar 2 rijtuigen gehad dien dag, zoodat die heeft niet veel verdiend in de kermis van Leeuwarden. Hij heeft geen digte wagens



De woninginrichtingszaak van Bosma met bovenwoning, september 1963.

De voorgevel

Johannes Cornelis Wassenaar is degene geweest die het café zijn vreemde voorgevel meegaf. Op een bewaard gebleven pentekening van de Hooge buurt van St.-Annaparochie van ± 1790 is de uitbouw nog niet te zien, maar op de oudste kadastrale kaart van 1832 is ie er. Net als bij elk huis in St.-Annaparochie behoorde de voor de herberg liggende stoep bij het pand. Veel bewoners hadden een luifel voor hun huis – een houten bouwsel waarin op zomeravonden getoefd werd, maar Wassenaar koos voor een drastischer uitbouw: de bovenzaal werd met ruim een meter vergroot en deze uitbouw werd ondersteund door vier pilaren.

De witte herberg

Wassenaar overleed in oktober 1854. De weduwe hield de zaak gaande. Aangezien de oostelijker staande herberg aan het Oosteinde (Van Harenstraat 54) destijds ook door een weduwe Wassenaar werd gedreven, adverteerde de uitbaatster van de vier pilaren met "de Wed. Wassenaar in de Witte Herberg." Zo weten we dus dat de herberg was wit geveerd. In 1865 overleed Pietje Arjens Wassenaar en nam dochter Aagje de zaak over. Zij was in 1850 getrouwd met timmerman Jan Johannes van der Leij. Hij verruilde de overal en de winkelhaak voor een short en een handdoek, en werd kastelein. In 1899 stierf hij. Aagje verkocht de zaak voor f 2.277,- aan brandstofhandelaar Marcus Velkers.

Velkers

Marcus Velkers werd geboren in 1869 in Terwispeel en was getrouwd met Sijbrige Jelles de Groot. Het echtpaar kreeg tien kinderen van wie vier jong overleden. Velkers was niet een gemakkelijke man en door allerlei toestanden werd hem de tapvergunning ontnomen. De zaak stond lange tijd op naam van dochter Trijntje en ook op die van dochter Hiske. Boven de tap hing een bord met de volgende tekst: "De landman die de aard doorploegt // Die zingt verheugd en is vergenoegd // En doet hem de arbeid soms versmachten // Jenever geeft hem nieuwe krachten." In 1925 overleed Sijbrige Jelles de Groot. Met de drie dochters Hiske (roepnaam Hikke) en Thijsje Frederika (roepnaam Zus) en Alberdina nog in het ouderlijk huis, werd café 'de vier pilaren' wel geksherend café 'de drie sneetjes' genoemd.

Bosma's interieurverzorging

Op 1 mei 1946 ruilden Andries Bosma en Marcus Velkers van woning. Bosma en zijn vrouw Grietje Wierda werden de nieuwe eigenaars van dit pand. Zij lieten de voorgevel met de vier pilaren slopen. Bosma was meubelmaker bij Kapenga en wilde een eigen zaak beginnen. Hij werd geboren in 1906 te Kollum, zijn vrouw kwam van Gaasterland. Het echtpaar kreeg drie kinderen: Arend, Durk en Leo Nelis. Het echtpaar Bosma verhuisde in 1972 van hier naar Van Harenstraat 48 (Chinees restaurant) en zoon Arend Bosma verhuisde van Van Harenstraat 48 naar hier. Woninginrichting Bosma en Zn. verwierf het pand ten westen en zo werd de meubeltoonzaal met ruim 600 m² vergroot.

Tjerk de Jager

In 1979 werd de zaak andermaal drastisch uitgebreid en reikte voortaan tot aan de Dordtse Straat. In 1980 werd de winkelpui vernieuwd. Er werd een terugliggende onderpui ingebracht, met andere woorden: de voetganger kon er schuilen voor de regen. In hetzelfde jaar werd de meubelzaak vergroot en gemoderniseerd. In oktober 2002 opende de kringloopwinkel de achterdeur. De voordeur ging pas in september 2004 open. Stoffeerder Tjerk de Jager begon hier, aan de voormalige Hooge buurt, zijn woninginrichtingswinkel. Rechts van de entree van de winkel is een deur die toegang verschaft tot enkele bovenvertrekken die incidenteel bewoond worden door Polen.

d.zwart@hetbildt.nl

De winkel van Tjerk de Jager

Een bontwinkel, een apotheek en ruim een eeuw een bakkerij

Wandeling 25

Van Harenstraat 18

Wij zijn gaan wandelen.

W e wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.

moest er voor zorgen dat de sententiën (de gerechtelijke uitspraken) van het nedergerecht werden uitgevoerd. We zouden hem nu hoofd van politie kunnen noemen. In de vroege morgen van 15 december 1732 brandde het Van Harenhuis (Van

meelkasten, vaten en meubelen en huisgeraden waar onder laadtafels, spiegels, tafels, stoelen en banken, bedden, bedklederen, mans en vrouwen kleeren en wat meer te voorschijn zal worden gebracht.”

Cornelis Dirks overleed in augustus 1809. Er volgde binnen een maand een boelgoed van "een complete bontwinkel bestaande in chitsen, bonten, catoenen, boeselaar, rokkestreep, sarges, greinen, linnens, zijen en andere doeken en het geen meer tot zoortgelijke affaire behoort; een groote partij steengoed en porcelein, Voorts allerhande bakkersgereedschappen waar onder een groote kooperen doofpot en allerhande winkelgereedschappen als: trompen, dosen,

drik Jurjens de Jong met een bod van f 950,-. Hij werd in 1795 geboren te Vrouwenparochie en was getrouwd met Aafje Joukes Borger. Zij kwamen hier wonen en dreven een winkel. Het grote huis werd verdeeld in een drietal woningen. Reeds in 1832 overleed de winkelier kinderloos. De weduwe erfde het winkelhuis, bleef hier wonen en trouwde een jaar later met de weduwnaar Lolke Jans Mulder. Ook hij was winkelier, maar ook olderman, een functie die het regelen van beurten en vaarten van de veerschepen behelsde. In 1842 verhuisde het echtpaar Mulder naar de smalle kant van het Oosteinde. Aafje Joukes Borger verkocht het pand toen aan Oebele Braunius Oeberius, de buurman ten oosten (Van Harenstraat 20, firma Plat). Deze notaris verhuurde het zuidelijke gedeelte van het pand aan Dirk Wassenbergh die tuinman was. (Kennelijk was zijn werkdomein de omvangrijke tuin die destijds nog achter de notariswoning lag.) Hier woonde later ook Jan Stroosma, die als stal- en herenknecht bij de notaris werkte. Het voorgedeelte aan de Hoge buurt werd vanaf 1846 gehuurd door Cornelis Klazes Post. Hij was een jongere halfbroer van notaris Braunius Oeberius en was klerk van beroep.

Apotheek

Na het overlijden van de notaris in 1854, werden zijn erfgenamen eigenaar. Dat waren de twee dochters Wijske en Jantje. Wijske Braunius Oeberius trouwde in 1859 met Johannes Scrinierus Potter van Loon en zij werd bij boedelscheiding eigenares. Potter van Loon woonde een pand oostelijker (nu Plat), was secretaris, later burgemeester van het Bildt en nog later notaris te Dronrijp. Hij verhuurde het huis aan Arend Willem Alexander de Looze. De Looze werd in 1836 in Zierikzee geboren en was getrouwd met Hermana Johanna Ditt. Aparte namen. Hij kwam hier in 1862 wonen en werken. Hij was apotheker. Onderwijl had de eigenares het apotheekhuis verkocht aan Hartman van Aisma, burgemeester van het Bildt. Ook hij woonde in het oostelijker staande huis (nu Plat). Zo zien we dus dat beide huizen telkens in een kavel werden verkocht. Van Aisma stierf jong en huurder werd koper. De Looze kocht nu ook het wagenhuis en de stalling die tussen zijn pand en het oostelijker gelegen (nu Plat) stond. De apotheker telde er f 3.892,-- voor neer.

Doktershuis

In 1874 besloot de gemeenteraad het contract tot levering van geneesmiddelen aan de armen met de apotheker De Looze niet te verlengen omdat dat het vestigen van een geneesheer te St.-Annaparochie in de weg stond (een dokter mocht namelijk volgens de wet geen apotheek houden in plaatsen waar reeds een apotheek was gevestigd). De Looze vertrok in september 1874 naar Den Haag. Otto Vlaskamp huurde het pand van hem. Hij werd in 1832 te Stiens geboren, was geneesheer en was getrouwd met Trijntje Hoitsma die in Vrouwenparochie werd geboren. In 1875 verkocht De Looze "het wagenhuis met stalling voor zes paarden, put, grond en erf benevens den tuingrond ten zuiden en het medegebruik van de steeg ten westen" aan Rinze Klazes de Groot (de nieuwe eigenaar van het oostelijker gelegen pand – nu Plat) en het huis dat we hier bespreken werd eigendom van Otto Vlaskamp. Maar de geneesheer kocht in 1876 het oostelijker staande pand (nu Plat) dat twee jaar daarvoor door Rinze Klazes de Groot was gekocht. Beide huizen waren wederom in een hand herenigd.

Steegje?

Otto Vlaskamp verhuisde nu van hier (Van Harenstraat 18) naar daar (Van Harenstraat 20) en verhuurde het huis hier aan Hendrik Smid. Hij was gemeentesecretaris. Met zijn vrouw Johanna Christina Mebius en drie kinderen verhuisde Smid in 1883 naar de smalle kant van het Oosteinde (nu Van Harenstraat 9, Auke Kampen) en in 1885 verliet hij de gemeente. Hij was wegens veelvuldige dronkenschap op



Het gezin van Klaas Aukes Hoekstra voor zijn bakkerij met het hoge zadeldak en de keldervensters, ± 1920

Nog meer bakkers

non actief gesteld. N.B. Bij de verkoop in 1875 was dit huis nog steeds begerechtigd met het medegebruik van de steeg ten westen. Steeg ten westen? zult u zich afvragen. Ja, de steeg ten westen is er heden ten dage nog altijd! Goed kijken, wanneer u ter hoogte van dit pand in de Van Harenstraat komt. Via deze steeg had de Orangerie (zie vorige Wandeling) toegang tot de Hoge buurt!

Bakkerij

In 1883 stond het huis dus leeg. Eigenaar Otto Vlaskamp verkocht het aan Thijs Taconis, bakker aan de smalle kant van het Oosteinde. Hij richtte het in voor bakkerij en winkel. Vanaf nu tot 1999 bleef het pand een bakkerij/bakkerswinkel. Hij prees in 1884 zijn waren, met het oog op Sinterklaas, in de Bildtse Courant aan met een Bildts versje: "Sinteklaes // Kom jong en oud nou bij mij an, // Myn tafel staet aldaer. // Ik wed jimm' segg' "hij weet er van, // Wat het er mooie waer!" De loi die hou' fan koek of taei // Die komme bij my thús. // Mar 'k bakte ok van fyner daei, // 'k Hew "letters" bij de rús. In borstplaat, súker, sukelae // Hew 'k haest van alles staen; // As 'k segge moet, wat 'k al niet hew, // Ik kreeg it waar niet daen. In 't kort: die bij myn tafel komt // Vindt grif wat na' zyn sin. // En ondervindt nag boven dat, // Dat 'k dege billik bin." Taconis en zijn vrouw Froukje Riemersma kwamen beiden van Grouw. In 1892 verhuisde het gezin naar Terhorne. Klaas Aukes Hoekstra nam de zaak nu over. Hoekstra werd geboren in 1866 te Poppingawier. Hij was getrouwd met Geertje Fokkes de Vries (geboren te Langweer). De oudste zoon, Auke, trouwde in 1918 met Trijntje de Beer en nam de brood-, koek- en bankerbakkerij in 1921 over. Het echtpaar kreeg twee kinderen: Klaas en Jeltje. Het gezin verhuisde in oktober 1933 naar het nagelnieuwe huis op Davelaer (nr. 6).

een ambtelijke baan. Hij noemde zich Van Wijngaerden omdat hij van Wijngaerden, van St.-Jacobiparochie afkomstig was. Hij stamt dus niet af van de adellijke gebroeders Van Wijngaerden uit Holland die de bedijking van het Bildt in 1505 organiseerden en financierden.

Van Wijngaerden

Albertus van Wijngaerden was getrouwd met Grietie Tonis Riemertsdr. Hij was een vermogend man en liet ± 1662 een schitterend huis met singels en boomgaarden aan de Noorderweg bouwen, dat later dienst zou doen als jachthuis van de Friese stadhouders ('t Bosch). Albertus van Wijngaerden was secretaris van de grietenij het Bildt van 1642 tot 1661. Zoals gezegd was in 1664 Martinus van Wijngaerden eigenaar van het pand dat we thans beschrijven. En dat was hij in 1672 nog. Martinus werd in 1645 te St.-Annaparochie (waarschijnlijk in het rechthuis) geboren. Hij was grietenijscretaris van 1661 tot 1688, toen hij ongehuwd overleed.

'Een royale huizinge'

Wat de historie van dit pand betreft, volgt na 1688 een lange stilte, die gelukkig verstoord wordt door een verkoping in 1725. Want in dat jaar verkochten de "administrateurs van wijlen de ontvanger Cornelis van Eck boedel voor de een helfte, en ldske Zumeri woonachtig op de Dronrijp voor de andere helft en alsoo te samen voor 't geheel, een schone, royale, nieuw gebouwde huisinge, bestaande in een groot voorhuis, kelderkamers, met een spijskamer en bedstede, een groote wijde achterkamer voorsien met twee bedsteden en tusschen beijden een profijsie kas, groote solder waar op een duivemat, zunnegang, keucken, een schoon ruime kelder, een somer huisje 't welck op een afbreuk staat, afdackje, put, back en gemack en wat achterplaatse met al 't geen daar in om en aan aard muir spijker en nagelvast is en toebehoort exempt de heerdijzers, staende in Anne gebuurte op de hoge buirt" voor 1.350 caroligulden aan Jan Schouten, deurwaarder der Domeinen van Friesland. N.B. Of Jan Schouten optrad als zaakgelastigde van grietman Willem van Haren is onbekend, maar wel aannemelijk. De grietman was in 1747 en in 1755 nog eigenaar van dit pand.

Executeurs

Cornelis van Eck was executeur van het Nedergerecht (1685-1710) en tevens landmeter (vanaf 1689). Hij was ook nog – als vervanger van de grietmannen Willem van Haren II, Adam Ernst van Haren en Willem van Haren III – ontvanger van de floeren, een grondbelasting en voorts kerk- armvoogd van St.-Annaparochie. Hij was als landmeter betrokken bij het ontwerp van de Poldijk, de zeedijk die de westelijke of oude Bildtpollen omarmde. De executeur

Harenstraat 20 en 22) af. Het werd in 1734 herbouwd. Kennelijk had het pand dat we nu bespreken, ook schade opgelopen, want in de zojuist aangehaalde koopbrief van 1725 werd het huis nog omschreven als een "nieuw gebouwde huizinge". Maar in 1737 werd hier wederom nieuwbouw gepleegd. Dat mogen we concluderen uit de datumstenen in de voorgevel.

Hiddinga's

In 1725 werd Hendrik Poppes Hiddinga aangesteld tot executeur. Hij trouwde in hetzelfde jaar in de kerk te St.-Annaparochie met Casparina Sjoerds Roda. Zij woonden eerst in het rechthuis, maar dat werd in 1742 wederom de woning van de grietenijscretaris en daarom moesten ze verhuizen. Hiddinga werd bewoner van het pand dat wij nu bespreken. Hij bleef tot 1771 het ambt van executeur uitoefenen. Hiddinga overleed in 1781 en werd begraven in de kerk waar hij ooit in de echt werd verbonden. Zoon Poppe Hiddinga erfde het huis. Hij was in 1766 getrouwd met Janke Jans Ruitenschild, een dochter van een glasmaker te St.-Annaparochie. Poppe was dorpsrechter – dus vertegenwoordiger van het nedergerecht – van het Bildtse hoofdorp.

Aanvaring in de luifel

In de luifel voor Hiddinga's huis, tijdens het schuilen voor een regenbui, vond op de avond van 26 augustus 1787 de aanvaring plaats tussen Hoite Peisel en executeur Jacob Gerrits Visser, dat resulteerde in een vechtpartij op het Zandpad (nu Wassenberghstraat). We gaan er niet verder op in (zie Geschiedenis van Het Bildt, Hartman Sannes, deel II, blz. 280 e.v.). Poppe Hiddinga was een Oranje-aanhanger en hij werd door de Provisionele Municipaliteit van het Bildt – de patriotische volksraad van 1795 – afgezet. Hij werd vervangen door nota bene zijn zwager Johannes Jans Ruitenschild. In 1796 werd Poppe Hiddinga ontvanger van de floeren in het dorpsgebied van St.-Annaparochie.

Bontwinkel

Poppe Hiddinga overleed in april 1802. Zijn weduwe Janke Jans Ruitenschild erfde het huis en bleef hier wonen. Zij verhuurde een gedeelte van het pand aan Cornelis Dirks. Hij was bakker van beroep en was getrouwd met Meintje Ruitenschild, een dochter van Johannes Jans Ruitenschild en dus zei zij tante tegen de eigenares. Cornelis Dirks werd in 1806 eigenaar van "een capitaale, sterke en weldoortimmerde huizinge en bakkerij, bestaande in diverse vertrekken, waarin de bakkerij en winkel neering met goed succes wordt gedreeven, staande en gelegen op het best van St. Anna bij de wedue Poppe Hiddinga en Cornelis Dirks bewoond". De bakker legde er f 2.643,- voor op tafel.

Huurders

De "geauthoriseerde curatoren over de geabandonneerde boedel" van de bakker verkochten toen het pand aan Sipke Sjoerds de Boer en zijn vrouw Houkje Romkes Terpstra. Hij was eigenaar van en woonde als boer op Veldzicht (Stadhouderweg 75, Willem Brouwer). Bewoner van de nieuwoop was zijn zoon Sjoerd Sipkes de Boer en diens vrouw Neeltje Hilbrands de Groot. De zoon was koopman in paarden. Vader De Boer verhuurde het pand in 1821 aan Watze Camphuis. Hij was chirurgijn en vroedmeester. Hij werd in 1787 geboren te Sneek. We zullen huisarts Camphuis later op onze Wandeling nog een keer ontmoeten. In 1824 overleed eigenaar Sipke Sjoerds de Boer. De weduwe en haar zoon verkochten nu het pand, dat destijds gehuurd werd door Jacobus Spoelstra. Deze Spoelstra werd te Oldeboom geboren en was rijksontvanger. Hij was getrouwd met de uit Den Haag afkomstige Cornelia van der Tak. Het ontvangersechtpaar verhuisde voor 1826 naar de smalle kant van het Oosteinde en we zullen Spoelstra op onze Wandeling nog tegenkomen als bewoner van Van Harenstraat 54 (café Wapen van 't Bildt).

Tuinmannen en stalknechten

Koper van de "ruime en hechte huizinge en erve op de Hoogebuurt" werd in 1825 Hen-



Tegenwoordig zetelt Toering & Van der Meer in het pand

Tot slot

Het bedrijfspand is vaak verbouwd, zo ook in 1986 toen de Bildtse Bakkerij – bakkers in hart en nieren – hier een nieuwe winkel opende met een tea-room. In 1999 ging de Bildtse bakkerij ter ziele. In hetzelfde jaar werd de zaak Martie's boutique met bovenwoning (van Harenstraat 72, Regio bank) volledig in de as gelegd. Vijf maanden later zat Martie's boutique hier in Van Harenstraat 18, in een nieuwe jas. Het zuidelijke gedeelte van het perceel, grenzend aan de Dordtse Straat, is in gebruik bij de doe-het-zelf-vakhandel Plat. Anno 2010 biedt het pand met de ouderwetse voorgevel ruimte voor Petra Dragt schoonheidssalon (achter) en voor hypotheeken en verzekeringen kunt u terecht bij makelaardij Toering en Van der Meer (voor).

d.zwart@hetbildt.nl

Ooit Van Harenshuis, later koffiehuis en nog later Ons Huis



Ons Huis, september 1963

Wandeling 26

Van Harenstraat 20

Wij zijn gaan wandelen.

We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.

De oudste berichten

Geloof het of niet. Op de plek waar nu het pand van Plat (Van Harenstraat 20) en dat van Boterhoek bloemen (Van Harenstraat 22) staan, stond ooit de residentie van de grietman van het Bildt. En in de tijd voorafgaande aan het Van Harenshuis stonden op de plek waar nu Van Harenstraat 20 staat, twee huizen. Het westelijke pand was in 1664 in bezit van Albertus van Wijngaerden die drie jaar daarvoor het secretarisschap van de grietenij het Bildt had overgedragen aan zijn zoon Martinus. Van Wijngaerden senior verhuurde dit pand en verkocht het later aan de nieuwe grietman.

Van Haren

Willem van Haren II was in 1652 door de Stadhouder en Gedeputeerde Staten van Friesland benoemd tot grietman van onze grietenij. Hij werd geboren in 1626 te Leeuwarden. Hij trouwde in de kerk van St.-Annaparochie in 1658 met Elisabeth van Hemmema. Zij woonden eerst op Nije Fenne, een buiten nabij de Koudeweg, maar de grietman wilde liever in St.-Annaparochie wonen. Hij huurde daarom een huis van secretaris Albertus van Wijngaerden. In 1664 kocht Van Haren het huis van de inmiddels gewezen secretaris. Tussen toen en 1672 heeft hij kans gezien nog een huis ten oosten van zijn eigen aan te kopen (of wellicht liet hij het naarrecht gelden). Op de plek van deze twee huizen verrees in 1672 een nieuwe woning voor Willem van Haren II. In juli 1673 schreef zijn schoonvader: "Ick heb aen St. Anna Uwe Wel Edel geboren woninge metten aenkleef van dien wesen besichtigten; alles staet daer wel en het huijs houdt sich in dese regentijdt dicht en droegh."

Ambassadeur

En het bezit bleef zich uitbreiden. Er werden ten zuiden van de nieuwe residentie een tuin met singels en vijvers aangelegd. Willem van Haren II was "Raad van State der Vereenigde Nederlanden" en tevens ambassadeur en onderhandelaar in netelige, internationale kwesties waarvoor hij veel reisde. Hij was de Henry Kissinger van de zeventiende eeuw. Van Haren was in 1682 de drijvende kracht van de bouw van de nieuwe kerk te St.-Annaparochie die naar hem is genoemd en de langst zittende grietman ooit.

Adam Ernst van Haren

In 1698 deed Willem van Haren II afstand van het grietmanschap om dat over te dragen op zijn broers kleinzoon, Adam Ernst van Haren, die als een aangenomen zoon bij Willem van Haren II opgroeide. Aangezien de opvolger nog studeerde, wenste Willem als waarnemend grietman aan te blijven.

Dit duurde tot 1703 toen Adam Ernst zijn twintigste verjaardag vierde en als volmondig grietman werd beëdigd. Hij werd daarmee ook bewoner van het Van Harenshuis. Adam Ernst van Haren werd in 1683 geboren te Leeuwarden. Hij was een zoon van Willem van Haren III. De jonkheer trouwde in 1709 in de kerk te St.-Annaparochie met juffer Amalia Henriëtte Wilhelmina du Tour. Adam Ernst overleed in 1717, nog maar 33 jaar oud. Hij werd "plegtig de aerde toegewijd in de st. Annakerck en capelle." Zijn vader, Willem van Haren III volgde hem op. Hij was eerder grietman van West-Stellingwerf geweest. De derde Van Haren-grietman op rij, stierf in 1728 en werd opgevolgd door Willem van Haren IV. Deze telg uit het adellijke geslacht Van Haren was om de haverklap verliefd op vrouwelijk schoon en dichtte. Alle genoemden woonden hier.

Brand!

In de vroege morgen van 15 december 1732, tegen vier uur, brak een hevige brand uit in het Van Harenshuis, waardoor het middengedeelte geheel in de as werd gelegd. De kostbare bibliotheek met ondermeer allerlei geschriften van Willem van Haren de ambassadeur, ging in vlammen op. Het huis werd in 1733 herbouwd. De gespaard gebleven vleugels staken nu zo zeer bij het nieuwe gedeelte af, dat besloten werd om die ook te vernieuwen. Dat geschiedde in 1734. In de tussenliggende jaren 1672-1732 had de familie Van Haren kans gezien om twee huizen ten oosten van het oorspronkelijke Van Harenshuis aan te kopen. Er verrees nu een nieuw Van Harenshuis van 28 meter breed (de afstand tussen de oostmuur van Van Harenstraat 18 (Toering en Van der Meer) en de westmuur van Van Harenstraat 24 (Zandringa) bedraagt ruim 34½ meter). Het stond op de plek waar thans 'Plat' en 'Boterhoek' staan.

Du Tour en Van Aylva

De dichter stierf in 1768. Reeds vijf jaar eerder werd hij opgevolgd door Jacob Adriaan du Tour. Hij kwam van Den Haag, maar was wel een volle neef van Willem van Haren IV. Hij trouwde met Anna Catharina Rumph die weduwe was van Hans Willem van Aylva senior. Een zoon uit dit huwelijk werd in 1780 de nieuwe grietman van het Bildt en daarmee ook de bewoner van het Van Harenshuis. Hij heette ook Hans Willem van Aylva. Deze junior werd later grietman van Baarderadeel. In 1788 werd Duco van Haren geïnstalleerd als Bildtse grietman. Hij was een zoon van Onno Zwier van Haren en kleinzoon van Adam Ernst van Haren. Maar in 1795 kwam de grote omwenteling.

"Magnifique heeren huizinge"

Duco moest vluchten en zijn bezittingen

kwamen onder de hamer. Ook het grote huis aan de Hoge buurt werd verkocht, op afbraak wel te verstaan. Op 2 november 1795, "voordemiddags ten elf uren praecys" werd "bij den finaalen palmslag verkocht: een groote en magnifique heeren huizinge, in het midden van St. Anna Gebuurte staande, met deszelfs cingels, hovinge, bosschen en plantagie, laatst bij jr. Duco van Haaren als eigenaar bewoond en gebruikt geweest, bestaande de huizinge in een ruim voorhuis, groot zaal, 3 beneden en 7 boven kamers met nog twee agter uit gebouwde vleugels. In de eene een galerij en 3 kamers. In de andere 3 kamers, een keuken, een ruim koetshuis en een royale stalling voor agtien paarden; met nog een koetziers kamer, en een apart gebouwde schuur. Zijnde dit gebouw wijders voorzien met 3 schone kelders, putten, regenwaters bakken en verder commoditeiten, en de meeste kamers behangen. Alles fraaij en sterk getimmerd, wel onderhouden en binnen korten geheel vernieuwd. En is de plantagie ruim 4 morgen groot, zijnde in een moderne smaak aangeleid, in cingels, bosschen, vijvers, wandelingen en Engelsche tuinen verdeeld, en met een schoone keukentuin, allerbeste vrugtbomen en veel vreemd heester gewas voorzien. Waarop geboden is 15.999 caroliguldens."

Een groot gat

Kopers waren Gerrit Bokma te Leeuwarden, Carel Christiaans Oberman en IJpe Jans, beiden te Rinsumageest. Deze namen komen we rond 1800 vaker tegen als opkopers van grote buitens. Zij verkochten het land in gedeelten en het huis op afbraak. Er restte nu een groot, ledig gat in de buurt, "groot 97 voet in het vierkant". Het westelijke stuk bouwgrond werd in 1796 verkocht aan Sipke Sjoerds de Boer en Klaas Jans de Bildt, "captain onder een bataillon infanterij in dienst van de Bataafsche Republiek, thans in guarnisoen, leggende in Bergen op Zoom", die hier een koffiehuis lieten bouwen. De oostelijke helft werd gekocht door Pieter de Kuur (nu Boterhoek bloemen, volgende week meer daarover).

Koffiehuis

Klaas Jans de Bildt werd te St.-Annaparochie geboren in 1756. Hij trouwde in 1797 op late leeftijd met Næanstke Sipkes de Boer. Zij was een dochter van mede-koper Sipke Sjoerds de Boer. De kapitein die een directe voorvader van de St.-Jaburtster kaatser Dooitzen de Bildt was, raakte in 1799 gewond op het strand bij Egmond aan Zee, tijdens een slag met de Engelsen die een poging ondernamen om in Noord-Holland aan land te gaan. Hij werd uit de dienst ontslagen en keerde terug naar St.-Annaparochie waar hij toen een logement annex koffiehuis begon. De Bildt noemde zijn logement Des Lands Welvaren. Hij overleed in dit huis in 1838. Næanstke de weduwe ging in 1839 over tot verkoop van "een veruimuntende huizinge, logement, wagenhuis en stalling, genaamd het Lands Welvaren, met erve, bleek, grooten en netten tuin, en verdere commoditeiten, bestaande in een ruim voorhuis, onderscheidene boven- en beneden-vertrekken, en ruimte tot stalling van ongeveer 30 paarden, staande en gelegen tot de meeste affaires geschikt, op den besten stand van het dorp Sint Anna Parochie, bewoond en in gebruik bij de weduwe K.J. de Bildt."

Oebele Braunius Oeberius

Voor f 5.671,- werd Oebele Braunius Oeberius koper. De man met de bloemrijke naam woonde oostelijker (Van Harenstraat 26, Jelle Kapinga) en was grietenijsecretaris en notaris. Hij liet het gewezen koffiehuis naar een ontwerp van de beroemde architect Thomas Adrianus Romein drastisch verbouwen (Romein ontwierp ondermeer de Groate Kerk te St.-Jacobiparochie, het Paleis van Justitie te Leeuwarden en het oude gemeentehuis te Menaldum). Oebele Braunius Oeberius werd in 1803 te St.-Annaparochie geboren als dokterszoon. Hij trouwde in 1828 met Klaasje Boijen Arjens Wassenaar, een niet onbemiddelde boerendochter. Met haar kreeg hij twee dochters. Zijn vrouw stierf in 1836. Hij trouwde in 1839 met de tien jaar oudere Anna van der Ploeg (kwam van Leeuwarden).

Woningruil

Oeberius was rijk. Door zijn afkomst, door

zijn eerste huwelijk, door geld tactisch te beleggen, door weldoordachte aankopen te doen, door twee banen met een riant inkomen en door veel bijbaantjes heeft de 'workaholic' zich de status van rijkste Bildtker van zijn tijd verworven. Ook aan het Oosteinde van St.-Annaparochie kwam dat tot uitdrukking. Hij bezat behalve het huis dat we nu bespreken (Van Harenstraat 20, Plat), ook het huis ten westen (Van Harenstraat 18, Toering en Van der Meer). Hij overleed in de namiddag van 21 december 1854, hier in zijn fabuleuze woning. Zijn tweede vrouw Anna van der Ploeg bleef hier tot 1857 wonen. Toen ruilde ze van woning met de buurman van het oostelijker staande huis (nu Van Harenstraat 22, Boterhoek). De buurman heette Johannes Scrinerius Potter van Loon.

Burgemeester Potter van Loon

Notaris Oeberius had twee erfgenamen: de dochters Jantje en Wijske. Wijske Braunius Oeberius trouwde in 1859 met de genoemde Potter van Loon die, ondanks dat hij voor notaris had geleerd, secretaris van de gemeente het Bildt was. Hij werd in 1826 in het huis op de hoek (nu Jetty's Hoeky) geboren als zoon van notaris Jan Everhardus van Loon. Potter van Loon was vanaf 1859 tot in 1864 burgemeester van het Bildt en destijds eigenaar van drie huizen op

rij: Van Harenstraat 18, 20 en 22. Hij werd in 1864 notaris in Dronrijp. Op 12 mei dat jaar verhuisden Potter van Loon en zijn vrouw Wijske Braunius Oeberius naar Dronrijp.

Van Aisma

In 1864 kocht de nieuwe burgemeester het huis. Hij heette Hartman Johannes van Aisma. Hij werd geboren in 1831 te Beetgum en was ten tijde van de koop getrouwd met Antje Douwes van der Meer (kwam van Wijns). Uit dit tweede huwelijk werd een zoon geboren, Johannes. Moeder Antje stierf in het kraambed. Deze zoon Johannes was de oprichter van de stichting te Beetgum die zijn naam draagt. Van Aisma trouwde daarna met Hermina Busscher. De burgemeester was sociaal in hart en nieren en algemeen zeer gewaardeerd. Er ging een schok door het Bildtse platteland toen hij plotseling overleed in 1871. De erfgenamen verkochten een jaar later het "heerenhuis met stal en wagenhuis, tuin grond en erf" voor f 5.851,- aan Johannes Wilkes Rooda, koopman en oshlager te St.-Annaparochie.

Logement

Hij verkocht dit alles in 1874 aan Rinse Klazes de Groot die zich hier op "den 1 April heeft gevestigd als logementshouder in het nieuw en smaakvol ingerichte koffiehuis met fraaien tuin", aldus de Bildtsche Courant. R.K. de Groot werd geboren te Berlikum in 1838 en was getrouwd met Durkjen Gerbens Zandstra (kwam van Bozum). Hij was oorspronkelijk landbouwer van beroep. Lang heeft de gewezen boer niet uitbater van het logement geweest, want in juli 1875 overleed hij. De weduwe verhuisde. De erven De Groot verkochten "een ruim en deftig huis, vroeger heerenhuis, doch thans ingerigt tot en gebruikt wordende als logement, bevattende o.a. beneden een groote gelagkamer, eene woonkamer, eene slaapkamer en eene keuken, en boven een groote zaal en drie slaapkamers, met kelder, waschkok, put, twee regenbakken, grooten en fraaijen tuin met koepel, reed en verder toebehooren." Koper was Otto Vlaskamp.

Geneesheer

Otto Vlaskamp was chirurgijn en woonde een huis westelijker (Van Harenstraat 18). Hij werd geboren te Stiens in 1832. Bij zijn tweede vrouw Trijntje Hoitsma kreeg hij vijf kinderen. Hij was dirigent van 'Van Aisma', een St.-Annaburster koor, ooit opgericht door bovengenoemde burgemeester. Dokter Otto Vlaskamp werd in 1892 benoemd tot gemeentegeneesheer te Vleuten en vertrok in mei. Het herenhuis werd nu door de timmerbazen Smits en Koldijk ingericht tot een kazerne voor de marechaussee. Deze militairen hadden sinds de roerige dagen van stakende werklieden en vuurrode vanen tijdelijk onderdak gevonden bij boer Jan Wassenaar op het Nieuw Bildt onder St.-Jacobiparochie. Nu betrok de marechaussee te paard een permanente behuizing.

Ons Huis

In 1920 verrees aan de Westerdijk (nu Middelweg-West 164, 166 en 168) een nieuwe marechausseekazerne. Dokter Vlaskamp was reeds overleden en de vijf kinderen verkochten nu het huis en de tuin aan de stichting Ons Huis. "Het doel der stichting is: bevordering van de algemeene geestelijke en maatschappelijke ontwikkeling in den ruimste zin en gelegenheid te openen tot gezellige verpoozing," aldus de statuten van de stichting. In 1918 werd de stichting Ons Huis opgericht door de dames T. Wiersma-Stienstra, Baukje Nauta en Trijntje Kuiken en de heren W.H. toe Water, Sipke Brandsma Jzn., Jacobus Lijbring, Lambertus Klaas van Giffen, Evert Cornelis Slim, Jan Geerts, Anne Oosterbaan, Jakkie Weidema, A. Hommema, J. Schottmann en boekdrukker Johannes Kuiken Jzn. De opening vond plaats op 6 oktober 1921. In het gebouw vond ook de openbare leeszaal en bibliotheek het Bildt onderdak. Er werden cursussen gegeven. Er werd bijles in onderwijs gegeven. Er waren huisvijlittentoonstellingen en de debatclub Onze Club hield hier samenkomsten en de geveerde boor van tandarts Rodenburg was er te horen. Eigenlijk te veel om op te noemen.

Bewoners

Ver voordat de kazerne Ons Huis werd, woonde hier (behalve de marechaussee) vanaf 1907 de in 1883 te St.-Annaparochie geboren Dirk van Schepen in dit pand. Hij was getrouwd met Sjieuwke Beerts de Bildt en was vader van twee dochters, Maartje en Trijntje. Van Schepen was tuinman. Het gezin verhuisde in september 1924 naar elders in St.-Annaparochie. De stichting Ons Huis had een conciërge in dienst. De eerste beheerder die wij tegenkomen, was... Dirk van Schepen. Hij "verplichtte zich tegen het genot van vrije woning in het gebouw en van een tuin, het gebouw schoon te houden en conciërgewerkzaamheden te verrichten". Zijn opvolgers was Sijtsje Hitman die in september 1924 de woning van Van Schepen betrok. Hitman werd geboren in 1896 in Stiens en trouwde in 1920 met Cornelia Dankert. Met zoon Pieter verhuisden ze in oktober 1939 naar elders. De volgende conciërge was Marten van der Veen. Hij was getrouwd met Sijpkje Dijkstra. Het gezin Van der Veen vertrok in mei 1954. De laatste in deze rij is Jan Baas die getrouwd was met Truida Wildeboer. Het gezin Baas verhuisde in januari 1964 naar de Saskiastraat (en nog later naar Davelaer 6). De verhuizing van 1964 was noodzakelijk doordat er aan de zuidelijke tak van de half aangelegde Beuckelaerstraat een nieuw Ons Huis was gebouwd.

Firma Plat

De in St.-Jacobiparochie geboren en getogen gebroeders Pieter en Doeke Plat hadden in 1958 het bedrijf van hun vader in Vrouwenparochie overgenomen. In 1964 lieten ze het pand dat we nu bespreken, flink verbouwen. De complete voorgevel werd gesloopt. De twee grote etalageramen baarden veel opzien. Door de verbouwing ontstonden twee woningen (boven en helemaal achter in de zaak). De gebroeders Plat waren de hoofdbewoners. Op zaterdagochtend 19 december 1964 om negen uur openden Pieter en Doeke Plat hun nieuwe zaak in land- en tuinbouwmachines en gereedschappen.

Tot slot

Pieter Plat trouwde met Neeltje Kuiken. Het echtpaar kreeg vier kinderen. Mede-hoofdbewoner Doeke Plat verhuisde in 1971 naar de drive-inhuizen aan de Burgemeester Albardastraat (en in 1972 naar Stiens). In 1985 werd de zaak in ijzerwaren en gereedschappen substantieel uitgebreid. De zonen van Pieter Plat en Neeltje Kuiken, Gerben, Pieter en Berend richtten op de zolder een privébar in. Met vrienden en vriendinnen was het goed toeven in 't Krat. De oudste zoon Gerben trouwde met Sieta Wiersma en nam de zaak over. Hij verhuisde in november 1989 van Langhuisterweg 8 naar hier. In 2000 werd een gedeelte van de voormalige bakkerij ten westen aangekocht zodat de werkplaats, het magazijn en de winkel voortaan van elkaar waren gescheiden. Het kwam de presentatie ten goede.

d.zwart@hetbildt.nl



De firma Plat zit al weer een hele tijd in het pand.



Het huis van Jacobus Lijbring (eerste van rechts), ± 1910.

Wandeling 27

Van Harenstraat 22

Wij zijn gaan wandelen.

We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.

Waar het Van Harenshuis stond, verrees in 1813 latere doktershuis



Het doktershuis, 1963

De oudste berichten

Geloof het of niet. De historie van Van Harenstraat 22 loopt tot 1795 min of meer parallel met die van Van Harenstraat 20 (zie vorige Wandeling). Hier stond immers het oostelijke gedeelte van het Van Harenshuis. Voordat het huis van de grietmanfamilie in 1732 uit de as herrees, stonden hier twee huizen. In 1665 was het westelijke pand eigendom van Barent Jacobs erven. Zeven jaar eerder stond Barent nog te boek als winkelier. We mogen aannemen dat hier in 1665 een winkel was gevestigd. We weten niet wanneer de familie Van Haren dit huis heeft aangekocht. Het oostelijke huis was in 1665 in eigendom van Gosse Jacobs, die volmacht, zeg maar lid van het dorpsbestuur van St.-Annaparochie was. Hij was tevens koopman van beroep. Ook van dit pand weten we niet wanneer het is aangekocht door de familie Van Haren, maar in ieder geval na 1712 en voor 1732. Daarna loopt de geschiedenis van Van Harenstraat 22 hand in hand met die van Van Harenstraat 20 (firma Plat).

Nieuwbouw in 1813

We hebben vorige week gelezen dat de "magnifique heeren huizinge" van de gevluchte Duco van Haren in november 1795 op afbraak werd verkocht en dat de kopers, Gerrit Bokma te Leeuwarden, Carel Christiaans Oberman en Ilpe Jans, beiden te Rinsumageest, in 1796 de westelijke bouwka­vel verkochten aan kapitein Klaas Jans de Bildt en zijn schoonzvader. De koper van de oostelijke kavel was Pieter de Kuur. We zijn hem eerder tegengekomen in het hoekhuis (Van Harenstraat 8). Hoe de overgang is gegaan, blijft onbekend, maar voor 1813 kocht Everhardus van Loon deze bouwka­vel en stichtte hier in 1813 een groot huis. Het 'gat' aan de Hoge buurt heeft dus achttien jaar bestaan.

Everhardus van Loon werd in 1762 te Olde­markt geboren en was onderwijzer te St.-Jacobi­parochie van 1783 tot 1796. Daarna werd

hij secretaris van het Bildt en vanaf 1801 tot zijn overlijden ook nog notaris. Wegens doofheid moest hij zich in de raadsvergaderingen laten bijstaan door zijn zoon Jan Everhardus en na diens overlijden in 1829, door anderen. In 1813 verhuisde het gezin Everhardus van Loon van het rechthuis (Van Harenstraat 14, Tupelo) naar hier.

Godvrezend

In 1828 overleed de tweede vrouw van Van Loon hier in dit huis. Een advertentie in de Leeuwarder Courant getuigt van een Godvrezende Bildtker: "De vrijmagtige Albestuurder, bij wien de regeling onzer ondervindingen en den afloop onzer dagen bepaald zijn, deed mij, onze eenigen en mijn twee andere zonen, heden op het gevoeligst treffen, door het afsterven van mijne geliefde echtgenoot Attte Potter Jouwsma, na eene langdurige ongesteldheid, in den ouderdom van ruim twee en vijftig jaren, waarvan ik bijkans negen en twintig jaren met haar in den gezegendsten echt mogt deelen." Everhardus van Loon overleed in zijn huis op 1 februari 1840 in de ouderdom van 78 jaar. Het huis werd voor f 2.425,- gekocht door Atze Nicolai. Hij was huisarts, of genees-, heel- en vroedmeester zoals dat destijds zo kleurrijk werd omschreven. Behalve zijn vrouw en kinderen woonden hier bij in geneesheer Bauke Douwes Camstra (rond 1853), Johannes Scrinerius Potter van Loon, de gemeentesecretaris die spoedig het huis ten westen ging bewonen en Jouvvert Jans Buwalda, ook een geneesheer. De laatstge­noemde verhuisde naar Van Harenstraat 78. We zullen daar nader met Buwalda kennis­maken.

Allemaal familie

Johannes Scrinerius Potter van Loon kocht het huis van de erven Atze Nicolai. Zijn schoonmoeder kwam hier wonen (zij ruilden van woning). Na haar dood in 1862 werd het huis (of delen daarvan) verhuurd aan Johannes Antoni de Jong en Renze

Klazes de Groot, een rentenierende boer. In mei 1869 werd het herenhuis verkocht. Teunis Gerrits Wassenaar werd de nieuwe eigenaar. Hij was toen 68 jaar. Wassenaar was landbouwer geweest op Veldzorg (Middelweg-Oost 116, A.W. Anema) en was ook ontvanger. Hij had tien jaar eerder het oostelijker staande huis (Van Harenstraat 24) gekocht. Volgende week meer daarover. Teunis Gerrits Wassenaar was getrouwd met Grietje Braunius Oeberius, een jongere zuster van Oebele Braunius Oeberius, de overleden schoonvader van verkoper Johannes Scrinerius Potter van Loon. Het huis bleef dus min of meer in de familie. Wassenaar overleed in 1873. De weduwe overleed tien jaar later. Koper voor f 3.400,- werd nu Jan Wijtzes de Boer en weer bleef het huis in de familie. De Boer zijn schoonmoeder was Ijmke Teunis Wassenaar en zij was een dochter van de oud­ontvanger Teunis Gerrits Wassenaar.

Commiezen

Jan Wijtzes de Boer werd geboren in 1857 te Wieuwerd en was getrouwd met Akke Attes Wiglama. Hij was met zijn schoonvader directeur van de stoomolieslagerij De Kinkhoorn op het industrieterrein van destijds, de Zuiderhoek. Daar liet hij ook spoedig een huis bouwen. Hij verliet met zijn gezin nu het pand dat wij hier behandelen. De Boer verhuurde het aan Feike Harmens Ferwerda, aan rijkscommies Smeding, aan rijksambtenaar Winkler en aan modiste Grietje Gerbens Plat die hier met haar zusters Antje en Wijske woonde. Daarna nam rijkscommies Enne Bolt zijn intrek. Hij en zijn vrouw Monje Kamphuis vertrokken in 1896 naar elders. De volgende huurder was ene Jacobus Lijbring.

Jan Wijtzes de Boer kwam door de zogenaamde 'kerkekwey' in geldproblemen. Er waren toen door interne strijd binnen het kerkbe­stuur twee kerkenraden en die vochten elkaar via het gerecht de keet uit. De Boer met de zijnen verloor de rechtzaak en draaide op voor de hoge proceskosten. Het huis werd verkocht

voor f 1.910,- aan Cornelis Tjerks Boonstra, landbouwer te Wieuwerd. Hij verkocht het in 1901 aan de nieuwe huurder.

Huurder werd koper

Jacobus Lijbring heette zo. Ondanks dat de straat die naar hem is vernoemd, Lijbe­ringstraat heet. Hij werd geboren in 1866 te Dokkum en trouwde met Geertje Hiemstra, een halfzuster van de vrouw van Rein Jacobs van der Zee, kastelein te St.-Annaparochie (nu Wapen fan 't Bildt, Van Harenstraat 54). Het echtpaar kreeg vier dochters: Jacoba, Annie, Hijkje Johanna en Margaretha Catharina Helena. De hard werkende huisarts was een man van de vooruitgang. Hij was de eerste Bildtker met een bromfiets en met een auto. Nou, auto... het was een open verhikel op drie wielen dat de zachtklinkende naam cyclonette droeg, maar zich met een vreselijk lawaai placht voort te bewegen. Geheel in het leer gesto­ken volbracht Lijbring zijn ronde langs de patiënten.

Drukke praktijk

Zo ging de huisarts ongestoord zijn gang. Hij was een gevoelig mens die zijn zegenrijk werk met een onuitbusbaar enthousiasme aanpakte. De praktijk nam een grote vlucht. De patiënten kwamen niet alleen uit St.-Annaparochie, St.-Jacobiparochie, Vrouwenparochie, Oudebildtzijl en Berlikum, nee, ze kwamen zelfs uit Minnertsga, Tzummarum en Franeker. En zelfs zoveel dat de middagtrein van het lokaalste sprekkurtrein werd genoemd. En daarmee wordt op de duidelijkste manier aangetoond hoe populair Jacobus Lijbring als huisarts was.

Het grote doktershuis had sinds de stichting in 1813 aan beide zijden een oprit. In 1922 verkocht Lijbring de oostelijke oprit aan zijn buurman Hein Wigersma. De dierenarts bouwde daar een garage.

Huisartsen

Lupko Kliphuis was in 1922 getrouwd met Jacoba Lijbring. De in 1895 geboren Emmenaar woonde met zijn gezin in een nieuw huis aan de Westerdijk (Statenweg 7, Van Eikenhorst). Kliphuis ruilde in 1930 van woning met zijn schoonvader Jacobus Lijbring. Kliphuis nam nu de praktijk over, maar zijn vrouw Jacoba was zelf ook arts. Zij hield zich bezig met wat de Bildtkers destijds het 'poppybero' noemden. Het echtpaar kreeg drie dochters: Margaretha, Harmina Henderika en Annie Johanna. De eerstgenoemde trouwde in 1954 met Chris­taan Klein. Kliphuis en schoonzoon Klein bestierden in maatschap de huisartsenpraktijk. De maatschap werd beëindigd. Klein zette zelf een praktijk op aan de Westerdijk (Statenweg 7). Dokter Lijbring was onderwijl overleden. De weduwe, Geertje Hiemstra, en huishoudster Renske Koldijk verhuisden toen van daar naar het huis dat we nu bespreken. De weduwe Lijbring overleed in 1957. Renske Koldijk zou in 1966 verhuizen, naar Stadhoudersweg 2.

Praktijk

Kliphuis kreeg intussen hulp van inwonende huisartsen. De eerste heette Hans van Vloten. Hij verbleef hier in 1961 en werd opgevolgd, zowel als huisarts maar ook als mede­bewoner, door Hendrik Baltus Eenkema van Dijk. In juni 1963 verhuisde deze arts. Nu verscheen Jacob L. Bieringa ten tonele. Hij nam de praktijk van Kliphuis over. Bieringa woonde met zijn gezin aan de Stadhou-

dersweg (nr. 46), maar de praktijk werd nog altijd gehouden in het huis van Kliphuis (in 1964 op maandag, woensdag en vrijdag van 14.00 tot 16.00 uur en op zaterdag van 8.00 tot 10.00 uur). In deze ongemakkelijke situ­atie kwam verandering toen Bieringa in 1968 het huis van Gerrit Martens van Dijk aan de Westerdijk (Statenweg 6) kon kopen. Achter in dat huis was destijds nog altijd de praktijk van tandarts Bouma. Die praktijk verhuisde nu tijdelijk naar Van Harenstraat 22.

Boterhoek

Kliphuis overleed in 1974. De weduwe overleed hier in 1977. Kleinzoon Alex Klein woonde hier bij zijn grootouders in en mocht zich tot 1 september 1977 hoofd­bewoner noemen, toen hij naar Diemen verhuisde. Gerard Douwe Boterhoek en Sietske Jansma drevén in de Warmoesstraat een winkel in antiek en curiosa (nr. 41, nu de nog bestaande, oude gevel van de voorschot- en spaarbank Het Bildt ten noorden van de ingang van Albert Heijn – Wassenaar). Er was daar echter geen etalage en dat werd als een groot gemis ervaren. Zij kochten het grote, voormalige doktershuis. "Door de muren tussen de voormalige eet­kamer, apotheek, wachtkamer, spreekkamer en donkere kamer (waarin de ogen werden gespiegeld) weg te halen en ook de muur tussen de studeerkamer en de opkamer te verwijderen, is een vrij grote winkel ontstaan," aldus De Bildse Post. In december 1977 ver­huisde het echtpaar Boterhoek-Jansma met de kinderen Jettie, Jildau en Sije en begon hier een winkel in antiek, cadeaus en 'last but not least', bloemen.

d.zwart@hetbildt.nl



Bloemen, cadeau's en antiek gaan in 2010 bij Gerard en Sietske Boterhoek over de toonbank



Behalve twintig mensen zien we het winkelhuis van Arend Vlaskamp (tweede van rechts), ± 1885

Wandeling 28

Van Harenstraat 24

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.

Timmerbedrijf van Stolte werd winkel in thee, tabak en likeuren

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1712 waren Claas Ijsbrands en zijn vrouw Dieuwke Takes eigenaar van dit pand. Zij verkochten "de huisinge cum annexis met steigh ten westen, staande te Sint Anna op de breede kant van de hooge buurt" aan Taeke Tjeerds. Hij was lakenkoper en doopsgezind. In 1750 was ene Claas Clasen eigenaar. Hij was meesterbakker van beroep en in 1730 in de kerk te St.-Annaparochie getrouwd met Neeltje Arjens. Uit dit huwelijk werd onder meer dochter Berber geboren. Zij trouwde in 1769 in dezelfde kerk met Coenraad Feij, hovenier te St.-Annaparochie. Berber en Coenraad waren in 1789 dus buren van grietman Duco van Haren.

Wandelkoop

De grietman van het Bildt bezat oostelijker aan de Hoge buurt ook een huis (ooit Van Harenstraat 36, nu het middelste gedeelte van Henk ten Hoor). De beide partijen ruilden van woning – dat noemden ze vroeger een wandelkoop. Van Haren liet het huis slopen en er zijn aanwijzingen die erop duiden dat het gat in de bebouwing aan het Oosteinde met een ringmuur werd afgesloten. Zoals we reeds lazen, kochten Gerrit Bokma te Leeuwarden, Carel Christiaans Oberman en IJpe Jans, beiden te Rinsumageest, in 1795 uit de boedel van de gevluchte Duco van Haren het Van Harenhuis met alles erop en eraan. Dat huis werd op afbraak verkocht en zij verkochten daarna de grond in twee afzonderlijke bouwkvavels. Ook het

perceel waar ooit het huis van Berber Clasen stond, werd verkocht.

Aan de Voorstraat

Het werd als volgt verwoord in de koopbrief: "3 plakjes grond aldaar op de Hoogeburt, groot samen 34 roeden, loopende van de voorstraat tot aan de ringmuur bij de misput, behorende hierbij de grond daar 't Voolehok op gestaan heeft, zijnde de muur aan de straat in de koop versmolten; blijvende de agterste ringmuur aan de verkoopers, belast met reed over 't zuiderse end deezer grond van de plaats of overige grond ten zuiden en westene gelegen; begeregtigd met vrije reed, de reed langs en de wijde steeg uit na en van de straat; voor f 340,--". N.B. Met de Wijde Steeg wordt de (korte) Reed bedoeld. Koper in mei 1796 was Teunis Klazen Stolte. Hij was mr. timmerman en bouwde hier een nieuw huis met timmerschuur.

Einde timmerbedrijf

Teunis Klazen Stolte was assessor (wethouder) van de grietenij het Bildt en in de jaren 1832-1835 nam hij het grietmanschap, bij gebrek aan een grietman, waar. Hij trouwde twee keer, maar kreeg geen kinderen. In december 1839 maakte Stolte in de Leeuwarder Courant het volgende wereldkundig: "T.K. Stolte maakt aan zijn geëerde begunstigers bekend, dat hij het timmeren en de negotie in bouwmaterialen, met den eersten Januarij 1840, zal over doen aan Romke Tjerks Bijlsma, mr.

timmerman alhier; bedankende hiermede zijne begunstigers voor de bewezene gunst, waarmede zij hem zoo vele jaren hebben vereerd, en recomandeert zijnen opvolger in hunne geëerde gunst aan."

Verkoop in 1859

Romke Tjerks Bijlsma oefende zijn timmerbedrijf uit aan het Zuideinde (Warmoesstraat). Stolte bleef hier aan het Oosteinde wonen. De oud-timmerbaas die een uitgestrekte vrienden- en kennissenkring had, overleed hier in 1841. Zijn tweede vrouw Marijke Johannes Gorter verkocht het huis in 1859: "Een net en wel onderhouden burgerhuis met daarachter gelegen schuur, erf en tuin, aan de Hoofdstraat te St. Anna-Parochie (...) bevattende: een ruim voorhuis, een voor en een achterkamer, beiden van schoorsteenen, bed steden en kasten voor zien, 1 opkamer, ruimen zolder; 2 kelders, 1 keuken, 1 washok met welwaters-pomp; op de plaats: 2 regenbakken, 1 stookhut en meer gerieflijkheden; in de schuur: stalling voor 2 paarden, bergplaats voor hooi, stroo, turf enz., in den tuin: onderscheidene vruchtboomen, alles bij nu wijlen de wed. T.K. Stolte bewoond en in gebruik geweest en dagelijks voor de gegadigden te bezichtigen." Het voorlopige bod was f 3.000,--.

Van petroleum tot sigaren

Met de finale verkoping werd Teunis Gerrits Wassenaar eigenaar. Hij was gemeenteont-vanger en landbouwer op Veldzorg (we zijn



Hoe een meeuw Van Harenstraat 24 (derde van links) ziet, ± 1975

hem vorige week reeds tegengekomen). Een dochter van deze Wassenaar, Maria Jacoba, trouwde in 1859 met Arend Vlaskamp en het jonge echtpaar kwam hier toen wonen. Arend Vlaskamp werd geboren te Stiens in 1835. Hij was een broer van huisarts Otto Vlaskamp die we reeds in Van Harenstraat 20 zijn tegengekomen. Arend Vlaskamp was winkelier. In de Bildtsche Courant adverteerde hij met Peru-Guano ("vooral voor be-mesting van nieuw gras"), petroleum, cokes, thee, koffie, grutterswaren, tabak en likeuren en sterke dranken: "Sirop de Punch f 1.40 per flesch; verder Binnen- en Buitenlandsch Gedestilleerd, enkele en dubbele likeuren; opruiming van sigaren tot verminderden prijs van f 0.70 tot f 3.- de 100".

Nieuwbouw in 1873

Arend Vlaskamp liet het nederige huis in 1873 slopen en pleegde hier nieuwbouw, maar het einde van de winkel was nabij. Vlaskamp werd in 1886 namelijk benoemd tot burgemeester van het Bildt. Een verzoek van vele stemgerechtigde Bildtkers of de Commissaris des Konings Vlaskamp aan koning Willem III wilde voodragen, wierp z'n vruchten af. Hij was in 1864-1865 en in 1871-1877 reeds raadslid geweest en werd in 1885 weer als raadslid (tevens wethouder) benoemd. Op 20 oktober 1886 werd Vlaskamp geïnstalleerd als burgemeester van het Bildt. Het dorp was met vlaggen versierd en de schutterijmuziek van Franeker hield de stemming erin en bracht Vlaskamp een serenade. Er waren "wedstrijden voor oud en jong. De oudjes in het Arnnhuis werden getraceerd. 's Avonds was er verlichting met lampions, aan tussen de bomen gespannen draden, oplicht met muziek en vuurwerk, en in de herbergen vrij bal; eerst laat nam de feestvreugde een einde." aldus Hartman Sannes in zijn Geschiedenis Van Het Bildt.

Sluiting

In de Bildtsche Courant maakte burge-

meester Vlaskamp wereldkundig dat hij zijn winkel eind april 1888 zou sluiten. Hij bleef hier evenwel wel wonen en werd in 1892 als burgervader opgevolgd door Edo Bergsma. Twee jaar later verhuisden Arend Vlaskamp en Maria Jacoba Wassenaar naar Leeuwarden. Het huis werd daarna verhuurd aan koopman Feike Harmens Ferwerda en aan gemeentesecretaris Sipke Brandsma die ge-trouwd was met een dochter van de eigenaar, Trijntje Arends Vlaskamp.

Koopman Lettinga

In 1911 kocht oud-landbouwer Jentje Arjens de Jong het huis (hij was boer geweest op het 'Gele Huus', nu Hemmemaweg 30, Hessel Bijlsma). Hij rentenierde te Huizum, maar verhuisde in mei 1912 met zijn vrouw Naentske Roelofs van der Meij en diensbode Fokkje de Haan terug naar St.-Annaparochie en wel naar het huis hier op het Oosteinde. Naentske van der Meij overleed in 1915 en de weduwnaar een jaar later. Door boedelscheiding werd zoon Roelof Jentjes de Jong eigenaar. Hij verkocht het huis aan Pieter Cornelis Ferwerda. Hij was een broer van en had dezelfde omvang als Feike Cornelis Ferwerda, de winkelman aan de smalle kant van het Oosteinde (Van Harenstraat 31, Keurslagerij Schreiber). Pieter Cornelis Ferwerda dreef hier met zijn vrouw Sijtske Baukes Tijmstra een winkel. Maar niet lang, want reeds in januari 1919 overleed winkelier Ferwerda. Hij was slechts 36 jaar en 11 maanden oud geworden.

Te koop

De erfgenamen boden het winkelhuis in de Bildtsche Courant te koop aan: "Heerenhuis en tuinen. Notaris L.K. van Giffen te St. Anna Par. zal op maandag 24 maart finaal publiek verkopen: I. Het in het centrum van het dorp staande heerenhuis met tuin en vrije steeg in eigen gebruik bij mevr. de wed. P. Ferwerda, groot 6,20 are. Overname: de marquise voor het achterraam voor f 100,-. II. Den tuin ten zuidoosten van en aan

perceel I met druivenkas en broeibakken, groot 5,70 are. III. Den tuin ten zuiden van en aan perceel II, groot 2,90 are. Overname: kippenhok met loop voor f 25,-."

Tot slot

Koper werd Marten-Lammert Lettinga. Hij werd in 1886 te Menaldum geboren en was koopman. Met zijn vrouw Pietje Koning en hun kinderen Bauke en Dirkje kwamen ze hier in mei 1919 wonen. Twee jaar later verkocht Lettinga het pand aan Hein Rients Wigersma, die hier reeds bij in woonde. Hij was veearts en trouwde in 1924 met Aafje Elisabeth Livia Kijlstra (kwam van Kortzwaag). Wigersma was een aristocratische mijnheer. Hij kon gezien zijn beroep niet zonder een auto en reed in een chique Borgward. Maar Wigersma was eigenlijk meer een paardenmens. Hij was rijinstruc-teur in de manege van de afgebrande plaats (nu Siktaris Brouwerstraat 5, R. Jansen) en was op de openbare weg vaak te bewonderen met zijn paard dat trouwens Jopie heette. Het echtpaar Wigersma kreeg geen kinderen. Aafje Kijlstra overleed in 1972 en de gewe-zen veearts verhuisde in juni 1974 naar de Vlaswiek.

De nieuwe bewoner was Johannes Bootsma (kwam van Goënga). Hij was wat wij vroeger leraar lichamelijke opvoeding noemden. Hij was getrouwd met Everdina Catharina Maria Roodvoets. Het echtpaar woonde hier met twee kinderen. Daarna is het huis bewoond door de familie Theunis Jensma en Tjalling Zandranga. In een rijksmonumentenlijst wordt het huis als volgt omschreven: "Pand zonder verdie-ping onder omgaand schilddak met hoek-schoorstenen, waarop borden. Gevel versierd met gepleisterde hoeklisenen en kroonlijst, met bijpassende dakkapel." Let daar maar eens op, wanneer u wandelt in de Van Ha-renstraat.

d.zwart@hetbildt.nl



Een deftige, kapitale huizinge vol met dokters en dominees

Wandeling 29

Van Harenstraat 26

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.



Uiterst links de pastorie van de Nederduitse hervormde gemeente, ± 1935



Het deftige huis met een verdieping onder een laag schilddak, waarvan de ingang en de vensters zijn omgeven met gepleisterd lijstwerk (derde van rechts), ± 1925

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1712 was Taekle Tjeerds eigenaar van dit huis. Hij was lakenkoper en doopsgezind. We zijn hem vorige week ook tegengekomen als eigenaar van Van Harenstraat 24. Taekle Tjeerds trouwde driemaal. Hij overleed op "den 3 Februarij 1739 oud zijnde 92 jaaren, 6 weken en 5 daagen," aldus het ledenmatenboek van de doopsgezinde gemeente. Een dochter van hem, Dieucke Taekes, erfde het huis. Zij was getrouwd met Claas Ijsbrants.

De erven Dieucke Taekes verkochten het huis in 1750 aan Cornelis Anes, mr. timmerman en zijn vrouw Willemtie Jacobs voor "een somma van drie hondert negentig caroliguldens ijder twintigh stuivers doende." Het verkochte werd als volgt omschreven: "een schoone huisinge cum annexis bestaende in een voorhuis, twee groote kamers, gang, kelder, loots en agterhuis oft schuur sampt agterplaatse met hovinge, bomen en plantagie met de geregtigheid van een steeg aan de westkant deeser huisinge soo als afgeheinigd, staande en geleegeen in Anna gebuurte aan de breede kant van de hooge buurt."

Cornelis Anes Wassenaar

Cornelis Anes (niet te verwarren met baas Krelis Anes van Oudebildtzijl) was een Wassenaar en werd geboren in 1722 te St.-Annaparochie. Hij trouwde in 1744 met Willemtie Jacobs en zij kregen vier kinderen. In 1802 overleed Willemtie Jacobs en in 1808 blees de oude timmerbaas de laatste adem uit. De erfgenamen verkochten in 1809 de "kapitale huizinge bestaande in een ruim voorhuis, een voorkamertje, een ruime achterkamer met timmerwinkel en steeg ten westen met tuin, aan de breede kant van de voorstraat op 't best van St. Anna parochie, bij wijlen Cornelis Anes Wassenaar onlangs met de dood ontruimt" aan Jan Braunius Oeberius en zijn vrouw.

Familie Braunius Oeberius

Jan Braunius Oeberius werd in 1780 geboren te Vrouwenparochie. Hij was een zoon van Oeble Oeberius, chirurgijn aldaar en Maria Jacoba Braunius. Jan koppelde de achternaam van zijn moeder aan die van zijn vader. Hij had een tweelingzuster, Helena en was net als zijn vader chirurgijn en vroedmeester. De chirurgijn trouwde in 1802 in de kerk van Vrouwenparochie met Wijske Martens van der Molen. Zij kwam van Berlikum. Het echtpaar kreeg vier kinderen, onder wie de in de Wandeling al eerder aangehaalde Oebele en Grietje.

Een zielgrievende slag

Jan Braunius Oeberius is niet oud geworden. Hij overleed op 26 maart 1814 in dit huis. De weduwe maakte in de Leeuwarder Courant het volgende bekend. "Mijne hartelijke beminde echtgenoot, Jan Braunius Oeberius, in leven chirurgijn en vroedmeester alhier, werd mij, op heden, in den vroegen morgen, omstreeks drie uren, door den dood ontruikt. Naauwelijks den jeugdigen ouderdom van drie-en-dertig jaren bereikt hebbende, bezweek hij, na een bedlegering van tien dagen, onder het geweld van eene allerkwaadaardigste roodvonk; mij nalatende vier nog zeer jonge kinderen, die dit voor hen zoo smettelijke verlies niet beseffen kunnen. Diep treft mij, vooral daar ik ook zelve nog met drie mijner kinderen, aan deze besmetting het ziekbed moet houden, benevens des overledenens zwakke moeder, eenige broeder, en allen, aan wien de overledene, wegens zijne uitmuntende hoedanigheden en door zijne, zoo zeer gezegende praktijk dierbaar geworden was, deze zoo zielgrievende slag, welke ik nogtans, door gronden van godsdienst gesterkt, met gelatenheid zal trachten te dragen."

Nog meer chirurgijnen

Ruim drie weken later overleed de negenjarige dochter. Zeer waarschijnlijk is dat de

weduwe hier bleef wonen, maar ze woonde hier niet alleen met haar kinderen. Het huis gaf ook onderdak aan het gezin van Watze Camphuis. Hij was ook chirurgijn. Voor 1822 woonde het gezin van Andreas Ulbes Noordenbos hier bij in. Ook Noordenbos

was chirurgijn en vroedmeester. Dit gezin woonde in 1825 elders in St.-Annaparochie. De volgende kostganger heette Piebe Piers Tanja. Hij was gardenier en werd opgevolgd door Jan Jans Brolsma. In 1828 trouwde de oudste zoon des huizes, Oebele Braunius



Oeberius met Klaasje Boijens Wassenaar. Hij werd aangesteld als notaris te Heeg. Een jaar later nam hij het notarijschap van Everhardus van Loon en diens overleden zoon Jan over. Oebele werd nu hoofdbewoner van dit pand. In 1836 overleed zijn nog jonge vrouw. In 1839 sprong hij opnieuw in de huwelijksboot. Met Anna van der Ploeg en zijn kinderen verhuisde de notaris en gemeentesecretaris in 1841 naar het westelijk gelegen en grondig verbouwde koffiehuis (Van Harenstraat 20, firma Plat).

Veearts Kim

Braunius Oeberius verkocht het huis aan Cornelis Arend Kim en zijn vrouw Baukje Joukes Ronner. Zij kwamen hier nu wonen. Hij was veearts van beroep en dat was zeldzaam voor die tijd. Tot 1840 waren er slechts acht veeartsen werkzaam in Friesland. Kim was de negende. Hij werd geboren in 1815 te Metslawier en had een wankelende gezondheid. Hij verbleef in 1843 "eenige weeken te Drogheham, ten einde de woudlucht te genieten". In 1848 stierf hij "na een langdurige sukkeling". De weduwe gooidde het "deftige en tot velerlei affaire geschikte huizinge op 't Oosteind te St. Anna-Parochie met voorhuis, voor- en achter- en bovenkamer, keuken, en met erf en tuin, reed en steeg" in de verkoop. Koper werd IJetske Cornelis de Vries. Zij was een rentenierende weduwe. In 1869 ruilde IJetske van woning met Abraham Wassenbergh, een kandidaat-notaris die bewoner en eigenaar was van een pand aan de smalle kant van het Oosteinde te St.-Annaparochie (Van Harenstraat 37, 't Winkeltsy). Hij liet het huis vertimmeren.

Familie Wassenbergh

Abraham Wassenbergh was in 1844 getrouwd met Dorothea Dokter een dochter van Feike Gerbens Dokter, de gewezen molenaar van Vrouwenbuurtstermolen. Zij kregen vijf kinderen. Notaris Wassenbergh liet het huis wederom vertimmeren en overleed hier in 1875. De weduwe Dora bleef hier wonen. Een dochter, IJpina-Christina Wassenbergh, trouwde in 1888 met Cornelis Harmens

Otter, onderwijzer aan de openbare lagere school te St.-Annaparochie. Zij woonden hier bij in. De schoolmeester overleed in 1900 en een jaar later verhuisde de weduwe naar Leeuwarden. Het huis werd verkocht aan de kerkvoogdij der Nederduitse hervormde gemeente te St.-Annaparochie. Het werd pastorie.

Predikanten

Wesommen de predikanten op. 1902-1905: Cornelis Engelbert Frank de Vries werd geboren in 1874 te Saparoea in Nederlands Indië. Hij was getrouwd met Odilia Clemence Alexandra van Oldenburg en ook zij werd geboren in de voormalige kolonie en wel in Ternate. 1905-1916: Jan Pelinck ter Haseborg werd geboren in 1875 te Scheemda. Hij en zijn vrouw Johanna Christina Vunderink verhuisden met hun twee kinderen in 1916 naar Haarlem. 1916-1917: Adrianus Anthonies van Wessem werd geboren in 1875 te Dordrecht. Hij was getrouwd met Maria Hendrika van Aanholt. Met hun dochter en zoon verhuisden ze naar de gemeente Haskerland. 1917-1919: Jitte Visser werd geboren in 1876 te Workum. Zijn vrouw heette Emje Hiemstra (kwam van Foudgum). Het gezin vertrok naar Aalsum. 1919-1926: Otto Samuel Jellema werd geboren in 1889 te Idsegahuizen. Hij was getrouwd met Eetje Aaffienens Barlagen. Zij verhuisden in december 1926 naar Davos, Zwitserland. 1927-1930: Johannes P. Snoep werd geboren in 1890 te Linschoten. Hij en zijn vrouw Pieterella Magielse verhuisden in maart 1930 naar Heerenveen. 1930-1935: Harm Boiten werd geboren in 1899 te Veendam. Met zijn vrouw Johanna Ietskina Olthof en zoon vertrok hij in 1935 naar Roodeschool.

Nog meer predikanten

1935-1941: Willem Frederik Dankbaar was een Amsterdammer. Hij was getrouwd met Anna Catharina Beekman. Het echtpaar kreeg drie kinderen. 1942-1947: Henno Willem Hemmes werd geboren in 1913 te Groningen. Hij was getrouwd met Akke Stool. Het gezin verhuisde in 1947 naar Schiedam. 1947-1950: Sije Kooistra werd geboren in Birdaard in 1919. Hij verhuisde met zijn vrouw Rika Klomp en hun vier kinderen naar Welsrijp. 1951-1956: Jan Hendrik Bogers werd geboren te Zoelen, Gelderland. Hij was getrouwd met Johanna Bertha Maria Weijenbergh. Met hun vier kinderen vertrokken ze in 1956 naar Alphen aan de Rijn. Ds. Bogers had twee houten benen. 1956: Rinse Bouma was geen predikant, maar arbeider. Hij woonde hier in 1956 drie maanden. 1956-1961: Hendrik Jan van Leeuwen werd geboren te Ellewoutsdijk. In 1961 verhuisde hij met vrouw en zes kinderen naar Gorssel. 1962-1967: Josué Jean Philippe Valetton werd geboren in Weerselo. Hij is de laatste in een lange rij van predikanten.

Tot slot

Op de hoek van de Warmoesstraat en de nieuw aangelegde Nassaustraat werd een nieuwe pastorie gebouwd en in 1968 verkocht de kerkvoogdij de oude pastorie. Koper werd de firma S. Kapenga. In mei 1968 verhuisde Sikko Kapinga van de Jan Willem Frisostraat (moet eigenlijk Johan Willem Frisostraat zijn) naar hier. Hij was meubelmaker en woonde eerder in het Winkelhuis Van Harenstraat 34. Daar zullen we nader met hem kennismaken. Zoon Jelle Kapinga trouwde met Maaïke Slager. Het gezin Kapinga verhuisde in oktober 1979 van Van Harenstraat 34 naar hier, Van Harenstraat 26.

’Hevige koortzen’ in de latere voordeelhal en de brede passage



Het winkelhuis van Jan Feitsma, ± 1935

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1750 was Jan Takes eigenaar en vermoedelijk bewoner van dit pand. Hij was koopman, winkelier dus. Jan Takes was in 1699 getrouwd met Hijkjen Jacobs. In 1767 waren Jacob Jans en Wijberen Jans de eigenaren. Het is waarschijnlijk dat zij kinderen waren van Jan en Hijkjen. Jacob Jans was mr. kuiper in St.-Annaparochie. Wijbren Jans was mr. wagenmaker te Dokkum. Zij verkochten toen het pand voor 599 caroligulden, 19 stuivers en 14 penningen aan Benjamin Brouwer. Benjamin Brouwer werd door grietman Willem van Haren in 1762 voorlopig aangesteld als fiscaal, een rechterlijk ambtenaar. Hij was reeds in 1756 door het Hof van Friesland als notaris toegelaten. Brouwer fungeerde als procureur-postulant te Dokkum, kwam ± 1760 als notaris te Harlingen voor en vestigde zich in 1762 als zodanig te St.-Annaparochie en woonde dus hier op de Hoge buurt. Hij trouwde in 1768 te Beetgum met Grietje Cornelis Wassenaar, een dochter van Cornelis Annes Wassenaar, de buurman die wij vorige week in onze Wandeling tegenkwamen. Het echtpaar kreeg zes kinderen. Notaris Brouwer overleed in de zomer van 1781.

Chirurgijnen

Hoe en wanneer de overgang heeft plaatsgehad, is onzeker (waarschijnlijk door vererving), maar in 1794 was Sijke Abrams Nijhof eigenaar van dit huis. Zij was toen weduwe van Claas Joosten de Vries met wie zij in 1774 verhuisde van Berlikum naar St.-Annaparochie. Zij hadden aan de smalle kant van het Oosteinde in St.-Annaparochie een bakkerij gekocht (Van Harenstraat 5). In 1795 verkocht de weduwe van de bakker "de huizinge cum annexis op de hoogebuut-

ren in anna gebuurte bij Hijkje de Vries en andere bewoond, den 12 Majj 1795 vrij van huirenge" aan Gerardus Hessels Hommema en zijn vrouw Lijsbert Lieuwes. Zij waren afkomstig van Oude Leije onder Hallum. Hommema was chirurgijn en vroedmeester. Hij bezat na de eeuwwisseling meerdere huizen in St.-Annaparochie: een aan de smalle kant van het Oosteinde (Van Harenstraat 11, Bentex-west) en een aan de brede kant van het Zuideinde (Warmoesstraat 11, Wijbenga).

Verkoop

In 1798 was Gerardus Hessels Hommema (tijdelijk?) chirurgijn te Heerenveen en verkocht hij dit huis "bestaande in een voorhuis, twee kamers, kelder, loots, schuurtje, paardestallinge en verdere commoditeiten, met erve, boomen en plantagie cum annexis, met alles wat daar om en aan aard muur band spijker en nagelvast is, staande op de hooge buuren in Anna gebuurte, hebbende 't vrije gebruik der reed na en van den algemeene weg, belast met 't onderhoud van heininge neevens de naastleegers en met 't geheele onderhoud van de stakettingen tusschen deezes en de huizingen naast ten westen op de zelve hoogte, voorts met alle lasten, profjten, servituten en geregtigheden die daartoe en aanbehooren."

"Hevige koortzen"

Koper voor f 895,- werd Wierd de Zwart. Ook hij was chirurgijn en vroedmeester. De Zwart was getrouwd met Doetje Jans Kouwenburg en zij kwamen met hun twee kinderen van IJhorst in Overijssel. Het echtpaar kreeg in St.-Annaparochie nog vijf kinderen. In juli 1808 overleed arts De Zwart "aan de gevolgen van een zware keelontsteking en hevige koortzen van slegs vier dagen," zo adverteerde de weduwe in de Leeuwarder Courant. Verder

verkondigde zij: "Ik betreur in mijn waarde man, met wien ik bijkans een en twintig jaren in een aangename egt geleefd hebbe, het gemis eens braven en veel verzorgenden mans, en mijn zeven kinderen eenen beste vader, hoe zwaar mij deze slag treft, bezeit elk ligtelijk; verzoeke dus van rouwbeklags brieven verschoond te blijven."

Boelgoed

Een jaar later overleed de weduwe, achterlatende zeven weeskinderen. Om de schulden bij apothekers in Leeuwarden te kunnen betalen en natuurlijk in het onderhoud van de minderjarige kinderen te voorzien, werd het huis, een "brave, voor weinige jaren aanmerkelijk vertimmerde huizinge" en de inboedel verkocht. Deze inboedel was "fraaij en bestaande in een eiken kabinet, een vuren dito, een eiken bureau, een hangend uurwerk, drie bedden met hun toebehoren, een chirurgijns kas, spiegels, tafels, stoelen, een turfvat, linnen, wollen, mans klederen, voorts koper, tin, ijzerwerk en het geen verders tot een complete inbel is behorende en ten dage des boelgoeds te voorschijn zal worden gebracht."

Koldijk

Pieter Poppes Vlietstra, winkelier te Warga kocht het huis voor f 1.171,50. Hij was in 1793 in Baarderadeel getrouwd met Maaike Hendriks Beizeit. Zij dreven hier een klerenwinkel. Een dochter uit dit huwelijk, Tietje Vlietstra, trouwde in 1823 met timmerbaas Jan Pieters Koldijk, zo staat er geschreven en zij kwamen hier nu wonen.

Maar Koldijk was alles behalve timmerman. Hij was hovenier en gardenier. Hij bezat reeds het stuk bouwland ten zuiden van de Reed, het latere 'Sloeps hof'. De grote

vijver De Hoed, een restant van de luxe tuin van het Van Harenhuis, lag er nog. Koldijk overleed hier in 1837. Hij was slechts 35 jaar. Er volgde boelgoed. Behalve een in 1827 gebouwd, overdekt snikschip De Jonge Maaike genaamd, werden verkocht twee paarden, ploeg, eggen, een chais, kruiwagens, kaasketel, ± 700 bessenkorfjes, hoveniers- en gardeniersgereedschappen. De weduwe trouwde twee jaar later met Gerrit Gerrits Sloep. Hij werd in 1805 in St.-Annaparochie geboren en was behalve winkelier ook hovenier en gardenier.

Sloep

Tietje Pieters Vlietstra en Gerrit Gerrits Sloep verhuisden in 1874 naar de gardenierswoning ten oosten van het Molenperk (nu Van Harenstraat 43 en 45, groentezaak De Voedingsadviseur en bakkerswinkel Van der Kloet). Tietje en haar kinderen uit het eerste huwelijk verkochten het huis met de statige klokgevel, met erf, tuin en wagenhuis aan Jietze Gerbens Smits. Jietze Smits was van oorsprong een "inlandsch kramer", maar vervulde zijn koffer voor een heuse winkeletalage. In 1883 verhuisde het gezin Smits naar de Warmoesstraat (nr. 10, nu erf ten oosten van Het Paradijs) en werd Maartje Johannes Kuiken eigenares. Zij was een zuster van Jan Johannes Kuiken, de stichter van drukkerij Kuiken (nu Hoekstra Drukkerij Uitgeverij) en verhuurde het pand aan Pieter Arjens Wassenaar. Hij had geen beroep en was de enige zoon van de stichters van de Wassenaarvilla die later werd verbouwd tot het huidige gemeentehuis.

Feitsma

Maartje Johannes Kuiken is voor ons geen onbekende. Zij was getrouwd met Tiete Gerrits Sloep, een zoon van Tietje Pieters Vlietstra. En Tietje kennen we; zij was lange jaren eigenaar van dit pand. Eigenares Maartje Johannes Kuiken en Tiete Gerrits Sloep kregen een dochter: Tietje Tietes Sloep. Zij zag in 1867 het levenslicht en trouwde in 1903 met Jan Feitsma die te Deinum werd geboren. Het gezin van de huurder Pieter Arjens Wasenaar vertrok naar de net genoemde villa en de jonggehuwden betrokken nu het winkelpand.

Jan Feitsma was winkelier in "comistibles en grutten" en de trotse vader van Klaas en Maria-Catharina, beter bekend als juf Feitsma. Het is bekend dat de jonge juf vaak op de winkel moest passen, maar daar eigenlijk helemaal geen zin in had. Als er een klant kwam die bijvoorbeeld stroop wilde hebben (lastig!), dan zei Marie dat dat niet op voorraad was. Maartje Johannes Kuiken liet in 1912 het huis verbouwen. De eigenares overleed en dochter Tietje erfde het pand in 1922.

Wandeling 30

Van Harenstraat 28

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.



Het winkelhuis van Cornelius van Diepen, ± 1940

Winkelier Jan Feitsma overleed in 1939. Tietje Tietes Sloep ging over tot verkoop.

Van Diepen

In de Bildtse Courant lezen we: "Huizinge met schuur. Notaris R.Tj. Timmer te St. Anna Parochie zal op Maandag 27 Maart 1939, 's avonds 7 uur, bij M. Velkers aldaar, finaal publiek verkoopen: de groote winkelhuizinge met erf, grond, massale steeg en schuur uitgang hebbende op de Reed, staande midden in het dorp Sint Anna Parochie, groot 4 are en 50 centiare, thans in eigen gebruik bij de Wed. J. Feitsma. Bod: f 3.219,-,-." Maar wegens luchtbeschermingsoefeningen op maandag 27 moest de verkoping worden uitgesteld tot woensdag 29 maart. Koper werd Cornelius Jans van Diepen, roepnaam Kees (winkelier Jelle Baltjes noemde hem gekscherend Kees de krasser). Van Diepen werd in 1896 te Menaldum geboren en was ten tijde van de koop getrouwd met Albertha Hendrika Kremer. Hij was koperslager en kachelmaker en overleed in 1960. De weduwe en dochter Sijtske van Diepen verhuisden in september 1971 naar de overkant van de straat (Van Harenstraat 5).

Voordeelhal

En is het pand daarna afgebroken? Nee! In De Bildtse Post van 11 november 1971 verscheen een curieuze advertentie: "Voorlopige vestiging Voordeel-Hal. Speciale aanbiedingen: in stoelen, tafels, ja alles wat 2de hands en in prima staat is! Nergens goedkoper en beter. Een klein voorbeeldje: 4 clubs, in staat van nieuw f 150,- niet per stuk maar totaal. Maar het zijn niet alleen meubelen

die spotgoedkoop verhandeld worden, maar ook nieuwe radio's, televisies, radiomeubels, koelkasten, wasmachines, centrifuges, en alles op draagbaar gebied. Snelle service door heel Friesland. De opening vond plaats op woensdag 10 november. Zorg, dat u er bij komt." Deze voordeelhal was gevuld door de onder-tekenaars van de advertentie: Radio Kampen (Van Harenstraat 30) en in 1972 werd daar het pand van de weduwe Van Diepen nog aan toegevoegd. In augustus 1972 werd de Voordeel-Hal van Boterhoek en Kampen gesloopt. In november 1973 werd de vernieuwde 4=6 winkel van Jelle van der Kooi geopend. De 4=6 ging over in Edah. De opening van de Edah vond plaats in mei 1979. In 1996 verkaste de Edah naar de Dordtse Straat (nu Poiesz) en in 1997 verhuisde de Fixet bouwmarkt van de Dordtse Straat naar de plek die we hier beschrijven.

Tot slot

Jelle van der Kooi was sinds 1966 winkelier (ooit Van Harenstraat 32). In 1969 breidde hij zijn zaak uit met het westelijker staande pand (ooit Van Harenstraat 30) en in 1972 werd daar het pand van de weduwe Van Diepen nog aan toegevoegd. De 4=6 ging over in Edah. De opening van de Edah vond plaats in mei 1979. In 1996 verkaste de Edah naar de Dordtse Straat (nu Poiesz) en in 1997 verhuisde de Fixet bouwmarkt van de Dordtse Straat naar de plek die we hier beschrijven. Het huis waarin Wierd de Zwart in 1808 hevige koortsen had, wordt nu ingenomen door een brede wandelpassage en de toegang tot de woning (Van Harensraat 32) boven de Fixet (Van Harenstraat 32a).

d.zwart@hetbildt.nl



Nu huist Fixet Bouwmarkt in het pand.



Het huis met de fiets is van Arjen Krap, ± 1915.

Wandeling 31

Van Harenstraat 30

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.

Stalling, wagenhuis en knechts-woning verbouwd tot winkelhuis

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1767 waren de kinderen van Cornelis Dirks, in leven mr. bakker te St.-Annaparochie, eigenaar van dit smalle huis. Het is dus aannemelijk dat de bakker zelf eerder eigenaar is geweest. Cornelis Dirks trouwde in 1710 in de kerk te St.-Annaparochie met Janke Dirks Kuik. Het echtpaar kreeg vier kinderen. In 1802 overleed de jongste en laatst levende dochter, Dirkje Cornelis Bakker, ongehuwd op 78-jarige leeftijd. Het huis "met agterplaatse, agter erve, bleekveld, bomen en plantagie cum annex, staande en gelegen op de hooge buuren" werd gekocht door Pieter Klazes de Kuur, gezworen klerk van het nedergerecht van het Bildt. We zijn hem vaker tegengekomen als op- en verkoper van huizen. Hij was met recht een handelaar in huizen. De Kuur overleed in 1811 en de erfgenamen verhuurden het pand. In 1811 woonden hier op een en hetzelfde moment vier werklieden (Gerrit Boersma, Jan Pluimer, Paulus Beimers en Johannes Krottje), een schipper (Age Boersma) en een schoenmaker (Dirk Boersma) met hun vrouw en kroost. Misschien wel het dichtstbevolkte huis aan de Hoge buurt!

Herbergje?

In 1815 was de capaciteit van het pand gereduceerd tot vier woningen. De erfgenamen van De Kuur verkochten het huis voor f 225,- aan Goijkje Rommerts. Zij was getrouwd met werkmán Paulus Klazen Wagenveld. Zij deelden de woning met het gezin van Cornelis Martens Grond die ook werkmán was. Goijkje Rommerts was een dochter van Rommert Feddes en Elske Alles, uitbaters van de grote herberg op de Hoge buurt (Van Harensraat 16, Tjerk de Jager). De grietienjraad vergunde op nieuwjaars-avond 1827 een verloting van eetwaren te houden aan PK. Wagenveld. Doordat zulke vergunningen meestal werden verleend aan bakkers en herbergiers en gezien het feit dat de vrouw des huizes een herbergiersdochter was, mogen we wellicht voorzichtig veronderstellen dat Paulus en Goijkje hier misschien een herbergje runden.

Stalling van de notaris

Goijkje Rommerts overleed in 1827. In 1830 werd het huis door Paulus Wagenveld namens zijn kinderen te koop aangeboden. Op de provisionele verkoping bracht buurman Jan Pieters Koldijk een bod van f 280,- uit, maar met uiteindelijk f 313,- was iemand hem de baas. Die iemand was notaris Oebele Braunius Oeberius die destijds nog in Van Harenstraat 26 (Jelle Kapinga) woonde, maar in 1841 verhuisde naar Van Harenstraat 20 (firma Plat). Hij had behoefte aan ruimte voor een wagenhuis en stalling. Dus werd het huis in 1830 afgebroken en werd er op dezelfde plaats een stalling, een wagenhuis en een knechtswoning gebouwd. Aan de

straatkant had het pand twee grote deuren.

Koetsiers

De bewoner van de woning van 1830 tot 1842 was Harmen Jans Postma. Hij zal koetsier van notaris en grietienjsecretaris Braunius Oeberius zijn geweest. Toen de notaris het koffiehuis (Van Harenstraat 20, firma Plat) kocht en dat drastisch liet verbouwen, en daar ook ruimte had voor stalling en wagenhuis, werd het huis dat we thans bespreken, gehuurd door gardenier Migchiel Alberts Dijkstra (1842), postbode Klaas Jelles de Groot (1843, 1844), postbode c.q. voerman Johannes Fekkes Dekker (1845-1848) en Dirk Wassenbergh (1849 en verder).

Postbodes

Klaas Jelles de Groot was net als zijn vader Jelle Herkes de Groot door het grietienjbestuur aangesteld tot postbode. Een paar maal per week bracht hij te voet de brieven en pakketten van en naar Leeuwarden. Een postkantoor was er niet in St.-Annaparochie. Niet eerder dan in 1850 werd een brievengaarder aangesteld. Johannes Fekkes Dekker dreef hier een voermanderij. Hij reed met een bolderwagen (personen en goederen) op Leeuwarden. Later, waarschijnlijk in 1848, verhuisde hij naar een oostelijker staand huis op het Oosteinde. We zullen hem nog tegenkomen met zijn bolderwagen.

Wassenbergh

Dirk Wassenbergh werd geboren in 1817 te Schingen. Hij was een zoon van ds. Wassenbergh die te St.-Annaparochie stond van 1825 tot 1864 en naar wie een straat is vernoemd. Hij trouwde in 1842 met Grietje Roelofs Hommema. Volgens bronnen had Wassenbergh geen beroep, maar we weten dat hij gruttersknecht was bij zijn schoonvader. Later was hij werkzaam als tuinman, wellicht ook als koetsier bij Oebele Braunius Oeberius en diens

schoonzoon Johannes Scrinerius Potter van Loon. Eigenaar Oebele Braunius Oeberius overleed – niet oud – in 1854. De erfgenamen verkochten twee jaar later huis, erf, tuin en wagenhuis aan Trijntje Willems Wassenaar. Zij was de weduwe van Roelof Hessels Hommema (de man van de donderdraken op de smalle kant van het Oosteinde) en de schoonmoeder van bewoner Dirk Wassenbergh. De weduwe kwam hier nu bij in wonen.

Huurders

In 1864 overleed ze. Het huis werd gekocht door huizenmelker Cornelis Klazes Post. Hij was familie, zij het aangetrouwd. Zijn vrouw heette Lijsbert Roelofs Hommema, een andere dochter van de overleden eigenaresse.

Dirk Wassenbergh verhuisde. Vanaf nu was het huis verdeeld in drie woningen. Het was een duiventil. Het was een komen en gaan van personen van velerlei pluimage (en we noemen ze niet allemaal): arbeider Klaas Jeps Bronger, oud-kasteleinsé Martentje Klazes Post (een zuster van de eigenaar die door haar man Jan Hermanus van Zandbergen in de steek was gelaten door naar Noord-Amerika af te reizen), werkmán Dirk Broers Meijer, arbeider Pieter Thijsses Postma, werkmán Jan Sierks Dijkstra, werkmán Paulus Klazes Bouma, de weduwe Rinze Klazes de Groot, onderwijzer Otte Braaksma, agent van politie Sijbren Postma, Dieuwke Lijkeles Rodenhuis, werkmán Nanne Meijer, werkmán Jasper Pieters Keizer en drie kleermakers.

Kleermakers

Het huis werd in 1895 gekocht door

Rintje Oenes Sijperda. Hij was grossier en winkelier en woonde een pand oostelijker (Van Harenstraat 32). We zullen volgende week nader met hem kennismaken. De kleermakers volgden elkaar op. Ruurd Johannes Hemmes kwam met vrouw en kinderen in 1873 hier wonen. Hij werd geboren in 1829 te Franeker. Het gezin Hemmes verhuisde in 1888 naar een oostelijker staand huis op het Oosteinde. Daarna verscheen Rein Alberts Ferwerda. Hij werd geboren te St.-Annaparochie in 1861 en trouwde in 1888 met Elizabeth Sijtzes Buwalda. Het echtpaar vertrok in 1893 kinderloos naar Loosduinen. De volgende kleermaker was Johannes Wijbrens Feenstra. Hij werd geboren te St.-Jacobiparochie in 1865 en was getrouwd met Grietje Bernardus Woudstra. In 1903 zegde eigenaar Rintje Oenes Sijperda de huur op aan de laatstgenoemde kleermaker.

Arjen Krap

Een dochter van de eigenaar, Lijsbert Rintjes Sijperda, trouwde dat jaar met Arjen Sijdzes Krap. Dit jonge stel kwam hier nu wonen. Het echtpaar kreeg drie kinderen: Froukje (1905), Rintje (1908) en Sijds (1913). In 1915 liet Rintje Oenes Sijperda het huis verbouwen en was het gedaan met de kostgangers. In 1922 werd schoonzoon Arjen Sijdzes Krap eigenaar. Hij was kweker en hovenier en liet het een en ander verbouwen aan het huis en de schuur erachter. Lijsbeth Sijperda overleed in 1928. De weduwnaar trouwde vijf jaar later met Trijntje Kas. In mei 1959 overleed eigenaar Krap. Zijn weduwe Trijntje Kas verhuisde in januari 1961 naar de Kade, nadat het huis was verkocht aan Gauke van Lingén. Hij werd in 1908 geboren in Westergeest, trouwde met Hendrikje de Vries en was landarbeider. Het gezin Van Lingén verhuisde in 1966 naar Van Harenstraat 134 en de gemeente het Bildt kocht het huis... om het te ruilen met het huis van de firma J.B. Visser en Zn. aan de overkant van de straat (Van Harenstraat 15). Dat pand daar werd in 1967 afgebroken vanwege de reconstructie van de Van Harenstraat en de aanleg van de Van Loonstraat.

Groentezaak

Klaas Gerbrandt Visser verhuisde met vrouw IJbeltje Reitsma en kinderen van Van Harenstraat 15 naar hier en dat was niet een lange verhuizing. De zoon van Jan Bernardus Visser was net als zijn vader groentehandelaar. Klaas Visser liet het pand in 1966 verbouwen tot een Spar-winkel (Kopen bij de Spar is sparen bij de koop). In juni 1970 verhuisde het gezin Visser naar Warmoesstraat 22. De winkel werd toen bij het perceel Van Harenstraat 32 gevoegd. Word er nog gewoond? Ja, er heeft zich nog even een bewoner opgehouden in het pand: Johannes Dijkstra, zwager van eigenaar Jelle van der Kooi, woonde hier tot juli 1971.

Tot slot

In 1969 kocht Jelle van der Kooi het pand. Hij breide zijn winkel (Van Harenstraat 32) er mee uit door letterlijk een verbinding te maken tussen de twee winkelpanden. We zullen er volgende week meer van vernemen. In mei 1973 werd het winkelhuis volledig met de grond gelijk gemaakt en er werd nieuwbouw gepleegd. In november 1973 werd de vernieuwde 4=6 markt van Jelle van der Kooi geopend. De 4=6 ging over in Edah. De opening van de Edah vond plaats in mei 1979. In 1996 verkaste de Edah naar de Dordtse Straat (nu Poiesz) en in 1997 verhuisde de Plus-Klus als Fixet service bouwmarkt van de Dordtse Straat naar de plek die wij hier behandelen. Volgende week beschrijven we het oostelijke gedeelte van Fixet. Wij van de Wandeling wensen u prettige kerstdagen.





Het winkelhuis van Jelle Baltjes (tweede van rechts) op de dag van de bevrijding, 16 april 1945.

Wandeling 32

Van Harenstraat 32

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.

Een zeer ter nering staand winkelhuis waarin grossierderij

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1793 was Wijger Sijbes te St.-Annaparochie 400 caroligulden schuldig aan Grietje Arjens, de weduwe van Jan Dirks onder St.-Annaparochie "strekken tot het wederom in stand brengen van de volkamerij en de wol en sajnegotie bij mij sedert enige tijd voor eigen rekening begonnen". Was er brand geweest? De volkamerij was gevestigd in het pand dat wij deze week doen. Het is best mogelijk dat Sijbe Wijgers, de vader van de volkamer in kwestie, hier eerder heeft gewoond en ook eigenaar van dit pand. De vader trouwde in 1755 nog gewoon in de kerk van St.-Annaparochie met Trijntje Jacobs, maar Sijbe en Trijntje zijn al gauw toegetreden tot de doopsgezinde gemeente in St.-Annaparochie.

Wolkamerij

Wijger Sijbes was dus volkamer en woonde hier. We weten niet wanneer hij werd geboren (hij is niet gedoopt). Hij noemde zich in 1811 met de verplichte naamsaan-neming Kamminga en trouwde drie keer: in 1795 te Wier met Sijdske Jans, in 1799 in de doopsgezinde kerk op het Zuideinde te St.-Annaparochie (nu Warmoesstraat 3, kap-salon Groen) met Antje Rinses Hempens en in 1810 met Luurtske Jans. Doopsgezinden trouwden voor het gerecht, in het rechthuis ten overstaan van het grietenijbestuur. De bovengenoemde trouwerij in 1799 is bij ons weten het enige Bildtse huwelijk dat in de doopsgezinde kerk aan de Warmoesstraat is gesloten.

Een bakker uit Tolbert

In 1812 verkocht Wijger Sijbes de "sterke en tot velerhande affaires geschikte huizinge en achtereve op 't best van St. Anna" aan Jacob Jans Meijer. Hij werd geboren in 1771 in Tolbert in Groningerland zoals dat toen werd genoemd. Meijer was mr. bakker. Al in 1820 verkocht de Groninger het huis aan Anne Jans Tanja en diens tweede vrouw Idske Willems de Jong. Tanja werd in 1778 geboren te St.-Annaparochie en was gardenier. Zijn vrouw dreef hier een winkel, maar daarmee was niet het hele huis in gebruik. Er bleef nog ruimte over voor een tweede woning: hierin woonden werklieden met hun gezin.

Vogelzang

Anne Jans Tanja overleed in 1851. Het achterhuis werd vanaf nu bewoond door Arjen Johannes Siderius die datzelfde jaar trouwde met Hiltje Anes Tanja, een dochter van bovengenoemde Anne en Idske. In 1864 overleed eigenaar Idske Willems de Jong. Het huis vererfde op dochter Hiltje en haar man Arjen Johannes Siderius die in 1871 verhuisden naar een boerderij ten oosten van de Hemmemaweg (later Hans Westra). Tijdelijk heeft Pieter Hoitsma, een goud- en zilversmid uit Leeuwarden, hier met zijn vrouw en kinderen gewoond. In 1873 kocht Cornelis Klazes Post het huis met de twee woningen. We zijn hem reeds vaak tegenge-

komen als huiseigenaar. Hij deed het huis direct van de hand. Sipke Meinderts Vogel-zang werd koper en verenigde beide wonin-gen tot een. Hij was vanaf 1841 kwekeling en weldra ondermeester te Oudebildtzijl en vanaf 1851 was hij hoofd der school aan de Nieuwebildtjik onder St.-Annaparochie (Stad Niks), maar in 1874 kreeg hij op zijn verzoek eervol ontslag en vestigde zich dus aan het Oosteinde. Hij was hier grossier van beroep. Vogelzang werd geboren in 1825 te Beetster-zwaag. Hij was getrouwd met Tietje Roelofs van der Meij (kwam van Menaldum) en zij kregen een dochter. Moeder Tietje overleed in 1878 en dochter Trijntje in 1881, "na eene ziekte van slechts 4 dagen". Vogelzang vertrok in 1882 naar Lippenhuizen.

Te koop

Hij adverteerde in de Leeuwarder Courant van 25 maart 1882: "Uit de hand te koop wegens vertrek, een zeer ter nering staand en in de laatste jaren gedeeltelijk vernieuwd winkelhuis, waarin grossierderij en kleinhan-del in sterken drank en sigaren wordt uit-geoeftend, op een der beste standen van St. Anna-Parochie. Dit pand, tot velerlei bedrijf geschikt, bevat voor- en achterkamer, ruim welingericht voorhuis, kelder, galerij, keuken, vrije steeg, 2 beste regenbakken, 2 dito put-ten, bleek, flinke tuin en schuur met pakhuis en reed. Te bevragen bij S. Vogelzang."

Rintje Sijperda

Wederom kocht huizenhandelaar Cornelis Klazes Post het pand. Hij verhuurde het aan zijn schoonzoon Rintje Oenes Sijperda. Sijperda werd geboren in 1854 te Bozum en was in 1876 getrouwd met Maartje Cornelis Post, dochter van genoemde huizenhandelaar. In 1882 vestigde het gezin zich hier en koopman-kruidentier Sijperda adverteerde in de Bildtsche Courant dat hij "zich aanbeveelt tot levering van sterken drank, wijn, likeur, tabak en sigaren, beste nagelkaas etcetera." Toen Arend Vlaskamp (Van Harenstraat 24) zijn winkel in april 1888 sloot, maakte Rintje Sijperda de lezers van de Bildtsche Courant erop attent dat hij "zich aanbeveelt voor de levering van alle kuddeniers- en grutterswa-ren" en dat hij zijn winkel zou uitbreiden. En de zaken gingen kennelijk goed want in 1890 werd het huis herbouwd.

Jelle Baltjes

In 1896 werd door scheiding van goederen het echtpaar Sijperda eigenaar van het pand (en ook van het westelijker staande huis). De kruidenierszaak floreerde. Op 12 mei 1918 verhuisden Rintje Oenes Sijperda en zijn vrouw. Ze schoven twee huizen op naar het oosten (Van Harenstraat 34, Henk ten Hoor – midden). Daar rentenierde hij. Het echtpaar Sijperda kreeg drie dochters en twee zonen. De zonen werden onderwijzer. Dochter Maaike Rintjes Sijperda trouwde in 1918 met Jelle Baltjes en hij volgde zijn schoonvader hier op als kuddenier. Jelle Klazes Baltjes werd geboren in 1891 te Schingen. Hij was een broer van Pie-ter Klazes Baltjes, slager op de hoek Van

Harenstraat–Wijde steeg (Van Harenstraat 88, De Jong) en bovendien een 'gekanste-ker'. Het echtpaar kreeg drie kinderen van wie er twee tijdens de Tweede Wereldoorlog aan tbc overleden. Nog meer rampspoed overkwam het gezin Baltjes. In de vroege uren van donderdag 16 november 1944 werd Jelle Baltjes hardhandig door de moffen van bed gelicht. De dienders van het Herrenvolk ontdekten een radio en de kruidenier werd bruut meegenomen. Op 7 december dat jaar, 24 uren voor De Overval, werd hij ontslagen uit het huis van bewaring te Leeuwarden en keerde veilig thuis.

Zelfbediening

In maart 1958 verhuisden Jelle Baltjes en Maaike Post naar Davelaer 4. Vanaf nu was het huis slechts een winkelpand. J. Postma, aannemer te St.-Annaparochie verbouwde de winkelwoning drastisch. De Bildtse Post van 17 juli 1959 deed verslag: "Het resultaat is een rechthoekige ruime winkel, die gezien haar speciaal doel ook speciaal werd ingericht. Het doel is namelijk zelfbediening, en dat vereist een winkelinventaris met verstelbare borden, stortbakken, gondola's en bovenal ruimte. Achter in de winkel is een aparte toonbank voor de drogisterijen. Hier vindt U ook de afdeling kaas en vleeswaren, waarvan U zich gedeeltelijk wel en gedeeltelijk niet zelf kunt bedienen. Voor de vleeswaren werd een koelvitrine geplaatst, die het in deze winkel uitstekend doet. Zoals U weet wordt de zaak gedreven door de heren N. de Vries en J. Baltjes."

Jelle van der Kooi

De zaak werd overgenomen door Nanne de Vries, winkelier te Oudebildtzijl. Hij werd geboren te Blija. De winkelier was getrouwd met IJtje Kammenga. Het echtpaar kreeg acht dochters van wie Pietje in 1962 trouwde met Jelle van der Kooi die reeds voor het hu-welijk, in 1959 hier als winkelfchef werkzaam was. In 1966 nam Jelle van der Kooi de zelfbe-dieningszaak over van zijn schoonvader. De zaak besloeg toen 60 m². In 1969 had hij het westelijker staande pand – de Sparwinkel van Klaas Visser – gekocht en bij de zaak getrok-ken door letterlijk een verbinding te maken tussen de twee winkelpanden. Dat leverde 50% vloerwinst op: 90 m². In 1972 kon Van der Kooi ook de winkel van Van Diepen kopen. Nu werden in mei 1973 drie panden op rij gesloopt (er was een noodwinkel ten zuiden van de 'bouwput' in wat later als magazijn zou worden gebruikt) en er verrees een grote, diepe supermarkt van 270 m² en een grote woning er boven. De opening van de 4=6 vond onder grote belangstelling plaats op donderdag 15 november 1973. Het gezin Jelle van der Kooi verhuisde eind 1973 van Van Harenstraat 77 naar de bovenwo-ning, Van Harenstraat 32.

Boodschappen

We gaan, tijdens de lange winter van 1979, boodschappen doen bij Jelle van der Kooi. "Unox leverpastei, 3

blikjes voor 1,69; fijne doperwten, literblik 0,98; gezinspot augurken 1,89; speculaas, fijn gekruid 0,98; volvette kaas, jong belegen per 500 gram 4,25; Nobo spritsen, 15 stuks voor 1,25; verse zuurkool, 500 gram 0,39; Sunsilk hairspray 2,98; slagroomtaart 5,49; 2 kg Dixan met 250 gram extra 6,75; literpak magere vanille vla 1,25; boterhamkorrels, 300 gram 1,39; 4=6 koffiefilterzakjes, 100 stuks 1,85; 2 kilo uien 0,98; 500 gram rode kool 0,29; 15 sinaasappelen 2,98; 500 gram saucijzen 3,48; 500 gram varkenspoulet 3,75;

100 gram bacon 1,59; 150 gram leverkaas 1,09; Honig mie, pak à 500 gram 1,59; literblik kapucijners 0,85; 4=6 Engelse drop, 250 gram 1,39." En toen rekenden we nog af met de gulden, bij IJmke Keizer achter de kassa.

Tot slot

De 4=6 ging over in Edah. De opening van de Edah vond plaats in mei 1979. In 1985 werd de supermarkt

verbouwd, lees: nog groter gemaakt. In 1996 verkaste de Edah naar de Dordtse straat (nu Poiesz) en in 1997 verhuisde de Plus-Klus van de Dordtse straat naar de oude plek van de Edah en ging hier (Van Harenstraat 32a) verder onder de naam Fixet service bouwmarkt. Wij van de Wandeling wensen u een plezie-rige jaarwisseling en een gezond en wandel-rijk nieuwjaar.

d.zwart@hetbildt.nl



Nu is het pand onderdeel van de Fixet.



Het ongenummerde pand (vijfde van rechts) is de toonzaal van Kapenga, ± 1960

Postkantoor, ontvangkantoor en toonzaal Bildts meubelhuis



De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1729 was Sijbren Jansen eigenaar en waarschijnlijk bewoner van dit huis. Hij was in 1701 getrouwd met Maartie Martens. Sijbren Jansen was mr. wagenmaker en vader van zeven kinderen. Of een van die kinderen het huis heeft geërfd, bewoond of verkocht, blijft in nevelen gehuld. Pas in 1767 krijgen we weer een eigenaar in zicht: Jan Pijters. Hij was vrijgezel. In 1784 verkocht deze ongehuwde een groot gedeelte van zijn tuin en erf ten zuiden van het huis aan zijn oostelijke buurman, dr. Cornelis Barthouts Wassenaar. Vanaf nu had dit huis geen uitrit meer via de Reed naar het Oosteinde. Gelukkig was het huis begerechtigd met het gebruik van de steeg tussen dit en het westelijker staande huis. Zo konden de bewoners van dit pand vanaf de Hoge buurt toch achter hun huis komen. N.B. Lezers hebben ons gevraagd waarom wij de oudste berichten laten aanvangen in de 18de, soms 17de eeuw. Dat komt doordat er voor die tijd geen gegevens bewaard zijn gebleven over de bewoners en de eigenaars van de huizen. De oudste berichten zijn gewoonweg de oudste berichten.

"Een brave huisinge"

Voor 1789 is Jan Pijters overleden. Zijn erfgenamen zijn ons onbekend. Maar in 1805 verkocht IJbelte Jans het huis aan PL. de Kuur en dus kan het zo zijn dat zij een van de erfgenamen was, of wellicht erfgenaam van een van de erfgenamen. IJbelte Jans was getrouwd met Biense Gerrits Veersma, trekschipper te Franeker. Dus in 1805 verkocht zij het huis. Het werd als volgt omschreven: "een zekere brave huisinge cum omnibus met een bleekveld en een vrije steeg, staande en geleegen op de hoge buurt in St. Anna bij Doitzien Durks Suijderbaan bewoond."

De koper was Pieter Luitzens de Kuur. Hij betaalde f 900,--.

Franse francs

PL. de Kuur kennen we nu zo langzamerhand wel. Hij was de gezworen klerk van het nedergerecht van het Bildt die in zijn vrije tijd veel huizen verhandelde. Hij verhuurde

dit huis aan schoenmaker Oepke Martens Smid die in 1805 trouwde met Hindrikje Bartels Niemeier. In 1811 stierf de eigenaar en dochter Sijke Pieters de Kuur verkocht het huis aan Gerrit Ages Boersma en Lolkje Dirks voor 1.753,50 Franse francs. Na het Koninkrijk Holland (1806-1810) onder Lodewijk Napoleon – de broer van de grote kleine Napoleon Bonaparte, werd Nederland ingelijfd bij Frankrijk (1810-1814). Vandaar de Franse francs.

Sterfhuis

Gerrit Ages Boersma werd geboren in 1758 te Ee. Hij trouwde in 1783 in de Van Harenskerk met Lolkje Dirks en was gardenier en schipper van beroep. Het echtpaar kreeg vier kinderen: Age (1784), Dirk (1787), Tjitske (1789) en Antje (1801). Op 8 januari 1814, 's middags twee uur stierf de oudste zoon Age in dit huis. Hij was 29 jaar en schipper van beroep. Op 30 januari 1815, 's avonds elf uur stierf de jongste zoon Dirk in dit huis. Hij was 28 jaar en schoenmaker van beroep. Op 27 februari 1823, 's morgens vijf uur stierf moeder Lolkje Dirks in dit huis. Zij was 60 jaar. Op 2 augustus 1825, 's morgens zes uur stierf vader Gerrit Ages Boersma, ook hier in dit huis. Hij was 67 jaar geworden. Nu waren er nog twee dochters over. Met de boedelscheiding in 1825 werd het huis toegevoegd aan dochter Tjitske Gerrits Boersma. Zij was in 1814 getrouwd met Jippe Æbes Wielinga. Hij werd geboren in 1789 en was schipper. Het huis was verdeeld in drie woningen. Behalve Jippe en Tjitske en hun vijf kinderen, woonden hier nog de gezinnen van werklieden en alleenstaande vrouwen.

Verkopingen

In 1847 werd het huis te koop aangeboden. Pieter Harmens de Vries kocht het met medekopers voor f 678,--. Hij was destijds winkelier te St.-Jacobiparochie en woonde hier zelf niet. Kennelijk handelde hij met zijn medekopers in huizen. In 1851 verkocht De Vries c.s. het huis met erf en bleek op het Oosteinde aan Jantje Jans Brolsma. Zij verhuurde het huis aan Ate Jans Atena, een potschipper en aan werkman Hessel Jans

Brolsma, een broer van de eigenares. Jantje Jans Brolsma verkocht het huis in 1859 aan Cornelis Klazes Post. Huizenhandelaar Post verkocht het in 1862 aan Trijntje Sjoerds de Groot. Zij was de weduwe van Roelof Foppes van der Meij. Hij was landbouwer geweest op en vanaf 1842 eigenaar geweest van boerderij 'de Gele Plaats' aan de Hemmemaweg (nu nr. 30, Hessel Bijlsma). Hij overleed in 1861, slechts 48 jaar oud en de weduwe kocht nu het huis dat wij thans bespreken. En in al de tussensliggende jaren woonden hier de gezinnen van werklieden en alleenstaande vrouwen op leeftijd. Trijntje Sjoerds de Groot (geboren te Ferwerd) liet het huis in 1878 verbouwen. In de voorgevel, links, zat een chique, dubbele voordeur, en rechts twee grote ramen. Van de drie (of meer) woningen was geen sprake meer. Trijntje de Groot woonde hier moederlijk alleen. Zij overleed in 1884. Het huis vererfde op een kleindochter, ook Trijntje de Groot genaamd. Zij was een dochter van IJlke Roelofs van der Meij en Albert de Groot en trouwde in 1886 met Hiltje Heeringa van Holwerd.

Postkantoor

Nieuwe bewoner was Albert Klazes Bouma. Hij werd in 1841 te St.-Annaparochie geboren en trouwde met Neeltje Wijbes van Buren. Bouma was sinds 1864 ambtenaar ter secretarie. Het echtpaar woonde hier met zoon Wijbe (geboren in 1874). Sinds 1885 was hier van gemeentewege het postkantoor gevestigd en Albert Bouma was daarom ook brievengaarder. Hij verzocht in 1893 eervol ontslag als gemeenteambtenaar – dat werd verleend – en in zijn plaats werd nu benoemd zijn zoon Wijbe Alberts Bouma, maar zijn functie als brievengaarder bleef vader Albert waarnemen. Hiltje Heeringa gooide het burgerhuis in 1899 in de verkoop. Het werd voor f 1.180,- - toegewezen aan de bewoner Albert Klazes Bouma. In 1903 trouwde zoon Wijbe met Hiske Johannes Hoitsma en verliet het ouderlijk huis. In 1904 overleed moeder Neeltje van Buren en vader Albert hield in 1906 zijn fuctie als brievengaarder voor gezien. Een jaar later overleed hij hier.

De oude gevel van het huis van Wijbe Bouma (eerste van links), 1951

Wandeling 33

Van Harenstraat Ongenummerd

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.

Wijbe Bouma

Zoon Wijbe Bouma keerde nu met zijn vrouw en zoon terug naar het ouderlijk huis. Toen hij per 1 januari 1909 werd aangesteld als gemeente-ontvanger van het Bildt, werd het huis dat wij hier bespreken het ontvangkantoor. Voorts was Wijbe Bouma secretaris-ontvanger van het Burgerlijk Armbestuur en na de voltooiing van het gesticht voor ouden van dagen (nu de Vlaswiek) was hij ook secretaris van de regenten van dat gesticht. In 1937 was Wijbe Bouma ontvanger af. Er is een straat in St.-Annaparochie naar hem vernoemd.

Toonzaal Kapenga

Wijbe Alberts Bouma en de immer nieuwsgierige Hiske Hoitsma verhuisden in februari 1953 naar Davelaer 2. Tijdelijke bewoner daarna was Berend Harm Jansen die hier tot oktober 1953 heeft gebivakeerd. Hij was kortstondig aangesteld als hulppommies 's rijksbelastingen. In 1953 kocht meubelmaker Sikko Kapinga het pand. Hij was reeds sinds 1934 eigenaar van het oostelijker staande winkelhuis (Van Harenstraat 34). De Bildtse Post berichtte over de uitbreiding: "(...) de ruimte van de oude winkel is groter geworden, want het portiek is bij de zaak getrokken. Maar de grote verandering is het nieuwe gedeelte aan de westzijde. Zoals U weet kocht de heer Kapenga de woning van de heer W. Bouma. Van dit huis bleef alleen een gedeelte van de buitenmuren bestaan, voor het overige werd alles geëgaliseerd en verbouwd. De 'doorbraak' van het pand van Kapenga naar het belendende huis is bijzonder goed geslaagd. De muur behoeft ondersteuning van een viertal ijzeren balken, maar wie dit niet weet, zou de vier 'pilaartjes' beschouwen als een goede versiering van het geheel."

Bildts meubelhuis

Vanaf september 1955 heeft Foeke Tulner nog in het achterste gedeelte van het pand gewoond. Hij was namelijk getrouwd met Neeltje Kapinga, dochter van meubelmaker Sikko Kapinga. In juni 1958 schoof het gezin Tulner één pand op naar het oosten. Sinds 1959 was het pand slechts woonkamer van Kapenga's meubelzaak en werd het samengevoegd met Van Harenstraat 34, vandaar dat het geen huisnummer kreeg met de officiële invoering van de adressen op 1 januari 1964. Met de heropening van het Bildts Meubelhuis van S. Kapinga op zaterdag 28 februari 1959 stonden er in deze woonkamer de volgende gelegenheidsaanbiedingen: 1. Pracht bankstel in moderne vormgeving, bekleed met prima moquette in de nieuwe kleuren f 578; 2. 4 moderne clubjes, vlot model, gestoffeerd, op no-sag vering, met wollen Epingle f 230; 3. Moderne huiskamer

bestaande uit 2 lage fauteuils en 4 stoelen, 1 zware schuiftafel, 1 dressoir f 695; 4. Complete moderne stalen slaapkamer bestaande uit 2 persoons ledikant, 1 nachtkast, 1 tafel en 2 stoelen fabrikaat Dico f 127,50.

Tot slot

In augustus 1980, toen Kapenga's meubelzaak drie naast elkaar staande panden behelste, ging alles plat. In maart 1981 werden

eindelijk de schuttingen weggebroken en viel er een op zijn zachtst gezegd verrassend bedrijfspand te zien. In de voorgevel zijn nog steeds de afmetingen van de drie voormalige huizen te ontdekken. Kapenga's meubelzaak ging. Henk ten Hoor textiel kwam. 'Van boven tot onder goed' opende de deuren op woensdag 24 september 1997.

d.zwart@hetbildt.nl



Sinds 1997 zit Henk ten Hoor in het pand.



Het huis met de hoge klokgevel (derde van rechts) van waaruit dr. Cornelis Wassenaar moest vluchten, ± 1885

Wandeling 34

Van Harenstraat 34

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie. We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.

300 jaar een winkelhuis, ooit getooid met een grote klokgevel

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1711 was Laas Gerbens Hilverda eigenaar en bewoner van dit pand. Hij was rond 1690 getrouwd met Janke Franzen en in mei 1692 van Menaldum naar St.-Annaparochie verhuisd, wellicht toen al naar dit huis. Hij overleed in 1721. Het echtpaar kreeg vijf kinderen van wie slechts een de meerderjarige leeftijd haalde. Hij heette Anne Lazes Hilverda. Hij werd in maart 1699 gedoopt in de kerk te St.-Annaparochie en trouwde in 1724 in dezelfde kerk met Aach Gerrijts van Dalen. Vijf jaar later kocht de zoon het huis van zijn moeder die "nog in de achterkamer mag blijven wonen zolang zij leeft". Anne en Aach kregen zeven kinderen. Anne Lazes Hilverda was winkelier en overleed spoedig na 1739. Aach Gerrijts van Dalen zette de winkel voort en overleed eind 1743. Daarop "hebben wij Steven Daams, bijsitter 's Geregts op der Bildt geassocieerd met Harmannus Eckringa, secretaris van voorschreven grietenij, ons vervoegd ten sterfhuize van Aach Gerrijts, nagelaten wedue van Anne Lazes in Anna gebuurte, ten einde omme de sloten door ons bezegeld te ontzegelen" en daarna over te gaan tot inventarisatie.

Winkelinventaris in 1743

Laten we met de wethouder en de secretaris meegaan en zien welke goederen zij op 5 december 1743 in de winkel aantreffen. "Dartien dozen, negen vatties, zes trompen, vijf vlessen, vier tragers, twaalf tinnen kantes, twe paar houten schalen, twe paar kopere idem, agt en veertig lood en ijsere gewigt, veertig pond lood en ijser gewigt, elliff maten, een meekist, een blikken olijbekken, vier en twintig en een half pond vlas, twe en twintig werp steengoed, agt bosschen swavel-stokken, agt wijken, dartien swartzeldozen, veertien luiwagens, vijftien paar holsters of poepeklopen, vijf witters, ellif kwassies, twe kanwassers, tien haardveggers, agt boenders, drie vierde pond kartouwe appels, vijf pond verstof, een koffijnmolen, een drie vierde pond kaaskruid, vier besemen, ses en een half pond stokvis."

"Twe duisent peperneuten"

"Een pond kleursel en blauisel, een pond gom

en alluin, een en een half pond stijssel, een half pond peper, zes pond rijs, een vat met honderd twebakken, vier pond coffibonen, twe duisent peperneuten, negen handstokken, vier pond verstoff, drie pond schort-verff, zes pond pruimen, twe stoffers, een vat olij waarin twintig halffan, tagtig pond seerp, een half lopen boekweiten meel, ongeveer vijf tobacspijpen, vier maten gort, veertig pond seep, vier pond tobac, agt schrobbers, een maat boonties, een korff." Zie daar een winkelinventaris halverwege de achttiende eeuw. Trouwens, zouden ze die pepernoten hebben geteld?

Dr. Cornelis Wassenaar

De vier overgebleven kinderen, Vrouwkie, Gerrijt, Gerben en Laas Annes Hilverda, verkochten in 1767 het huis aan Barthout Cornelis Wassenaar en zijn vrouw Antje Jans Kuiken. Zij waren ook winkeliers en woonden en werkten in het oostelijkste staande pand (volgende week meer). De oudste zoon van het echtpaar, dr. Cornelis Barthouts Wassenaar, kwam hier nu wonen. Hij was notaris en advocaat en in 1767 getrouwd met Grietje Bentes Proost. In 1777 overleed vader Barthout en werd door boedelscheiding zoon Cornelis eigenaar van het huis. Hij kocht in 1784 een groot gedeelte van het erf van zijn westelijke buurman, zodanig dat het erf van Wassenaar dat aan de Reed grensde, twee keer zo breed werd. Deze situatie zou tot in lengte van dagen zo blijven.

Vluchteling

Dr. Cornelis Wassenaar was vurig Oranje-zind en moest, ten tijde dat de patriotische woelingen op z'n ergst waren, in de nacht van 30 op 31 augustus 1787 vluchten. Het 'Vrij Corps' van St.-Annaparochie onder leiding van patriot Hoite Peisel omsingelde zijn huis om dr. Wassenaar te overmeesteren en naar Franeker af te voeren. Maar Wassenaar had – slim – kans gezien via de Reed te ontkomen. Hij woonde later in West-Indië. De curator over de geabandoneerde boedel van dr. Cornelis Wassenaar verkocht het huis in mei 1789. Het echtpaar Watze Sibbius van Andringa en Geertruida Margaretha Westpalm, wonende te Helmond, werd voor de lieve som van 2.080 caroligulden eigenaar van het huis dat bestond uit drie beneden-

en twee bovenkamers. De reden weten we niet, maar het Helmondse echtpaar verkocht het hoge huis al in oktober 1789 aan Duco van Haren. Hij was grietman van het Bildt en woonde in het Van Harenshuis (Van Harenstraat 20 en 22, firma Plat en Boterhoek bloemen). Zijn buurvrouw ten oosten was Berber Clasen. Zij ruilden nu van woning. Duco van Haren werd eigenaar van Van Harenstraat 24 en Berber Clasen werd eigenaar van Van Harenstraat 34, het huis dat we nu bespreken.

Koopmanswoning

Berber Clasen was getrouwd met Coenraad Feij. In 1804 woonden zij te Leeuwarden (waar Coenraad Feij gardenier was) en verkocht Berber Clasen een "zoekere brave huisinge waarin vier a vijf kamers, keukens of vertrekken zijn, voorts agter erve met boomen en plantagie, staande en gelegen op de hoogebuurt in St. Anna bij Dirk Kets en anderen tot den 12 majj 1804 bewoond" voor f 1.807,-/- aan Arjen Aarts Aartsma. Aartsma werd geboren in 1756 te St.-Jacobiparochie en was in 1804 voor de tweede keer getrouwd met Joukje Andries Andriesen. Hij was koopman van beroep.

Chirurgijnwoning

In 1822 overleed de koopman. Op het boelgoed in het sterfhuus werden verkocht: "1 koe, 1 varken, 1 kabinet, 1 pulpitum, 1 laadtafel, 2 spiegels, 5 tafels, 1 klok, 3 bedden en toebehooren, 1 wieg, eenige bed- en glasgordijnen, 2 bankjes, 2 theestoven, 3 trommels, eenige stoelen, 1 scherm, koper, tin en ijzerwerk, porselein en aardewerk, kleederen, linnen en wollengoederen." Zijn erfgenaam was Wijske, een dochter uit het eerste huwelijk. Wijske Arjens Aartsma was in 1810 getrouwd met Enne Klazes Krot-tje, maar zij woonden hier niet (we zullen dit echtpaar op onze Wandeling nog tegenkomen). Wijske verhuurde het huis aan Watze Thomas Camphuis. Hij werd in 1787 te Sneek geboren en was chirurgijn. Hij was getrouwd met IJnske Klaases Bos. In 1820 wilde Wijske Aartsma het pand verkopen. Er werd f 2.828,-/- geboden, maar de verkoop werd ingehouden. Uit de akte blijkt dat achter het huis aan het Oosteinde, in de grote tuin, een schuur stond (nu tabakafdeling van

Poiesz) met uitgang op de Reed (nu Dordtse straat). Watze Thomas Camphuis en vrouw en kinderen verhuisden in 1824 naar Marssum. Hij werd als huurder van dit huis opgevolgd door Andreas Ulbes Noordenbos. Hem zijn we eerder tegengekomen. Hij woonde met zijn vrouw Sjoerdje Klazes van der Kooi in het hoekhuis van de Hoge buurt (Van Harenstraat 8, Jettys Hoeky) en verhuisde in 1828 van daar naar hier. Noordenbos werd geboren in 1792 te Wommels en was evenals de vorige huurder chirurgijn.

Nog meer chirurgijnen

Genees- en heelmeester Andreas Ulbes Noordenbos kocht in 1828 "eene kapitale hechte, sterke en weldoortimmerde huizinge, staande en gelegen aan den breeden kant van de Hoogebuurrt, op het aangenaamst van St. Anna Gebuurte; voorzien van twee kamers, eene kelderkamer, een keuken met eene bovenkamer, bak en put, benevens een daaraan staand stookhuise, voorts de tuin waarbij een schuurtje en stalling voor eene koe en een paard." Noordenbos betaalde f 2.000,-/-, veel minder dan het bedrag waarvoor de verkoop acht jaar eerder werd ingehouden! Noordenbos bezat een brede tuin. Het erf dat ten zuiden van zijn westelijke buurman lag, was ook Noordenbos' bezit. Vandaar dat hier ruimte was voor stookhuis, schuur en stalling.

Dode dokters

In 1844 overleed eigenaar Noordenbos. Hij was slechts 52 jaar oud geworden. De weduwe verhuisde spoedig (we zullen haar in Van Harenstraat 52, De Vertakking weer ontmoeten), maar hield het huis aan zich. De volgende bewoner was Æmilius Vitringa Coulon. Hij werd in 1798 te Leeuwarden geboren en was getrouwd met Nieske Zeper. Ook Vitringa Coulon was chirurgijn, maar niet lang want hij overleed in dit huis op 28 augustus 1845 (de tweede huisarts die hier binnen een jaar overleed). De weduwe vertrok met haar vijf kinderen naar elders. De volgende bewoner was Bouwe Jetzes Boomsma. Hij werd geboren in 1808 te Harlingen en was getrouwd met Anna Maria Penninga (kwam van Mantgum). Ook Boomsma was chirurgijn te St.-Annaparochie, maar niet lang. Reeds in 1847 is het gezin vertrokken, waarop Watze Camphuis weer van Marssum naar St.-Annaparochie verhuisde. Maar hij woonde niet hier. Het huis werd verhuurd aan Sijbren Jans Oostringa.

Oostringa

Oostringa was koopman in granen en werd geboren in 1815 te Vrouwenparochie. Hij was getrouwd met Tietje Anneus Wassenaar en vader van vier kinderen. Hij kocht het huis in 1849 van de weduwe en verdere erfgenamen van Andreas Ulbes Noordenbos. In december 1861 overleed koopman Sijbren Jans Oostringa. De erfgenamen verkochten het huis aan de ons bekende Cornelis Klazes Post. Hij vertimmerde huis en schuur in drie woningen – we zullen slechts de bewoners van het voorhuis volgen, want anders maken we een wandeling door de Reed.

Cornelis Klazes Post

Cornelis Klazes Post heeft hier zelf gewoond. Hij was – zoals we eerder lazen – ontvanger, maar ook een verwoed handelaar in huizen en – niet onbelangrijk – een huisjesmelker. Heel veel huizen heeft hij laten verdelen in heel veel woninkjes. Die kamers verhuurde hij aan mensen die al dan niet wankelend, op de onderste sporten van de maatschappelijk

ladder stonden. C.K. Post werd geboren te St.-Jacobiparochie in 1824. Hij was getrouwd met Lijsbert Roelofs Hommema. Zij kregen vijf dochters. In 1874 liet Post aan de Westerdijk een riant huis zetten op het land d'Avila (Statenweg 4, Aafje Bijlsma). Hij verhuurde het huis dat we nu behandelen, aan Pieter Jans Koldijk. Koldijk was winkelier en getrouwd met Grietje IJsbrands Engelsman. Zij kwam van Blokzijl, maar hij was een geboren St.-Annabuurtster en zoon van Jan Pieters Koldijk en Tietje Pieters Vlietstra die we eerder tegenkwamen in de winkel van Van Diepen (Van Harenstraat 28, Fixet-west).

Sloop klokgevel

In 1877 kocht winkelier Pieter Jans Koldijk dit huis, maar het gezin Koldijk verhuisde in 1884 naar elders in St.-Annaparochie. Het huis werd te koop aangeboden en wederom werd Cornelis Klazes Post eigenaar. Hij verhuurde het huis aan gardenier Sijbren Jans Miedema en vanaf 1891 aan zijn schoonzoon Dirk Kornelis van Rosendal. Van Rosendal was landbouwer geweest op Veldzorg (Middelweg-Oost 116, A.W. Anema) en getrouwd met Wijske Cornelis Post, de oudste dochter van eigenaar C.K. Post. De eigenaar overleed in maart 1905. Zijn enige ongetrouwde dochter, Grietje Post, erfde dit huis en woonde hier ook. Het echtpaar Van Rosendal verhuisde in 1916 naar Tjerkwerd. Grietje Post liet de voorgevel gedeeltelijk slopen. Weer verdween er een karakteristieke klokgevel uit het straatbeeld van St.-Annaparochie. Rintje Oenes Sijperda was getrouwd met Maartje Cornelis Post, alweer een dochter van C.K. Post en hij was winkelier aan het Oosteinde (Van Harenstraat 32, Fixet-oost). Hij droeg zijn zaak over aan zijn schoonzoon Jelle Baltjes. Sijperda verhuisde op 12 mei 1918 van zijn winkelhuis naar het huis dat wij thans behandelen (hij schoof dus twee panden op naar het oosten). Er woonden nu dus twee zusters onder een dak.

Van Leer

Grietje Post overleed in 1925. Zij had het huis aan haar zuster Maartje gelegateerd. Rintje Sijperda overleed op 20 november 1927 en zijn vrouw Maartje Post op 31 december dat jaar. Hun dochter Maaïke Sijperda, vrouw van winkelier Jelle Baltjes, erfde het huis. Zij verhuurde het huis ingaande 12 mei 1928 aan Binne van Leer. Hij werd geboren in 1893 te Lippenhuizen en was getrouwd met Gerritje-Johanna Mol (kwam van Bolsward). Het echtpaar kreeg twee kinderen: Trijntje en Willem. Binne van Leer was letterzetter bij Hoekstra's drukkerij en later de helft van de stichters van drukkerij Van Leer & De Jong. In mei 1933 verhuisde het gezin Van Leer naar de Warmoesstraat (nr. 53). In 1933 verkochten Jelle Baltjes en Maaïke Sijperda het huis aan Sikko Kapinga, meubelmaker te Veendam. Kapinga liet het oude, hoge huis slopen.

Sikko Kapinga

Sikko Kapinga werd geboren in 1906 te Muntendam. Hij was getrouwd met Hendrika

Bosma (kwam van Kollumerland c.a.). Zij vestigden zich hier in het nieuwe pand. De meubelmaker werd vader van acht kinderen. Het gezin Kapinga verhuisde in 1967 naar de Jan Willem Frisostraat (moet eigenlijk zijn Johan Willem Frisostraat). Zoon Pieter Kapinga werd nu hoofdbewoner, maar hij vertrok later met vrouw Agatha Vreeken en zoon Sikko Peter naar Buitenpost. Woonexpo Kapinga Buitenpost is nog steeds een begrip. De volgende bewoner was Foeke Tulner die getrouwd was met Neeltje, de oudste dochter van Sikko Kapinga. Het gezin verliet het huis in 1969. Daarna heeft Pieter Cuperus het pand bewoond. Hij trouwde met Bouchiena Jantina, de tweede dochter van Sikko Kapinga. Dit gezin woonde hier in 1971. En nog is de koek niet op, want van 1976 tot in 1979 woonde hier Jelle, jongste zoon van Sikko Kapinga. Hij en zijn vrouw Maaïke Slager verhuisden op 19 oktober 1979 naar de voormalige pastorie aan de Van Harenstraat (nr. 26). Sindsdien wordt hier niet meer gewoond.

Tot slot

Maar wel gewerkt! In augustus 1980, toen Kapenga's meubelzaak drie naast elkaar staande panden behelsde, ging alles plat. In maart 1981 werden de schuttingen weggebroken en viel er een op zijn zachtst gezegd verrassend bedrijfspand te zien. In de voorgevel zijn nog steeds de afmetingen van de drie voormalige huizen te ontdekken. Kapenga's meubelzaak ging. Henk ten Hoor textiel kwam. "Van boven tot onder goed" opende de deuren op woensdag 24 september 1997. Waar ooit de chirurgijnen rond 1840 een uitrit hadden voor hun paard en chais, en waarlangs in 1787 dr. Cornelis Wassenaar vluchtte voor de kwaadschikse patriotten onder leiding van Hoite Peisel, is nu supermarkt Poiesz gevestigd (Dordtse Straat 19-21).

d.zwart@hetbildt.nl



Bouwtekening van het nieuwe pand van Sikko Kapinga (met links de winkel van Wiersma en rechts het huis van Bouma), 1933



Wandeling 35

Van Harenstraat 36

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.

De winkel van Gradus Huizenga met de stadse ramen en portiek (tweede van rechts), ± 1910



Ooit de manufacturenwinkel van de weduwe Jan T. Wiersma

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1684 was de weduwe Waling van der Meij eigenaar van dit huis. Zij heette, naar alle waarschijnlijkheid, Trijntje Dankerts. Hij was, ook naar alle aannemelijkheid, executeur van het nedergerecht (zeg maar chef van politie). Hoe de overgang is gegaan, weten we niet, maar in 1711 was Roelof Peijzel van Amerongen eigenaar en verkoper van dit huis. Nu weten we dat Peijzel in 1691 was benoemd tot jagermeester van de stadhouder en dat hij in oktober dat jaar verhuisde van Dwingelo naar St.-Annaparochie. Het kan zo zijn dat hij dit huis toen reeds kocht en bewoonde. Hij was ten tijde van zijn huwelijk, in 1696 te Mantgum met predikantsdochter Grietie Koëller, "des prinsenjager en castelein", zodat het niet raar is te veronderstellen dat Roelof Peijzel hier tevens een herberg had. In 1711 kocht stadhouder Johan Willem Friso het huis in 't Bosch van de familie Wijngaerden. Het werd verbouwd tot het zogenaamde jachthuis. Er werd toen ook een meijerswoning gebouwd, bedoeld als woning voor de jagermeester. Vandaar dat de vader van Coenraad Peisel en de grootvader van Hoite Peisel dit huis aan het Oosteinde in 1711 verkocht. Het huis werd verkocht "met de gerechtigheid van een vrie waterlossing door een pomp onder de reed door langs een grippel in de hovinge van Dick Cornelis Zuidwaarts aan na de gracht uit."

Wassenaars

Koper van "twe camers, voorhuis, gang, kelder en lootsen" was in 1711 Cornelius Barthouts Wassenaar. Hij betaalde 1.200 caroligulden. Cornelius Barthouts werd geboren in 1678 te St.-Annaparochie en was in 1710 getrouwd met Sijke Hoijtes van Buiren. Hij was in 1704 postulant van het Bildt, in 1710 door het Hof benoemd tot notaris publicus zoals dat destijds heette en van 1711 tot 1726 ontvanger van de dijkcontributie het Nieuw Bildt. En bovendien was hij eigenaar van een boerderij aan de Oudebildtdijk onder St.-Annaparochie (nu Teun de Jong).

De oudste zoon, Barthout (Beert mag ook), erfde het huis. Hij was hier winkelier en trouwde met Antje Jans Kuiken. De redelijk welgestelde Barthout Cornelis Wassenaar was ook eigenaar van het huis ten westen hiervan staande (zie de vorige Wandeling).

Waterlossing

Winkelman Barthout overleed en de weduwe verhuisde naar St.-Jacobiparochie. Ze verkocht in 1789 het huis met twee beneden- en een bovenkamer, en met bleek en erf aan jonkheer Duco van Haren, grietman en ontvanger-generaal van het Bildt. Hij betaalde 731 caroligulden en 15 stuivers. Binnen een jaar verkocht grietman Van Haren het huis weer, maar de condities waren gewijzigd. Het huis werd verkocht met alle "lasten en gerechtigheden die als vanouds daar toe en aanbehooren, dog dat dit verkogte in 't vervolg geen waterlossing onder gemelde reed door zal hebben als wordende dat regt (...) vernietigd." Kijk, daar was het de jonkheer om te doen. Mijnheer had last van een waterlossing onder zijn Reed door.

Eigenaren

Koper voor 800 caroligulden (tel uit je winst!) was Jan Jans Hoekstra en zijn vrouw. Zij heette Antje Jippes en was een dochter van Jippe Æbes, de wagonmaker



De in 1908 gerenoveerde gevel van Huizenga's winkel

aan het Oosteinde (Van Harenstraat 12). Wat Jan Jans Hoekstra voor de kost deed, is ons onbekend. In 1794 deden ze hun huis al weer van de hand. Het echtpaar Jan Meinderts Dadema en Grietje Dirks kocht het voor 630 caroligulden. Zij waren sinds 1777 boer en boerin op een boerderij ten zuiden van de Súdhoeks-termiddelweg (nu slechts huis, nr. 103). Ook het echtpaar Dadema verkocht het huis weer supersnel. In 1795 moesten Boijen Eelkes en Wapke Jans 852 caroligulden uit-tellen om het huis het hunne te noemen. Het werd destijds bewoond door Jan Jansen, Sijbe Clasen en de weduwe Schelte Reins. Boijen Eelkes was huisman, dus boer, op Valbrug (Hemmemaweg 17, P Lont). Zijn eerste vrouw overleed en hij huwde in 1796 met Sietske Everts Nauta. In 1805 overleed boer Boijen. Zijn weduwe met de verdere erf-namen verkocht een jaar later de "capitale hegte en sterke huizinge staande op de Hoge Buurt in St. Anna, bij de Wed. van Boijen Eelkes thans bewoond, den 12 Majj 1806 te aanvaarden."

De Polboer

Jacob Fransen kocht het huis voor f 1.776,-. (Dat lijkt op een waardevermeerdering van

heb ik jou daar, maar in de 'Franse jaren' was de inflatie hoog.) De koper was huisman op de Pollen onder Vrouwenparochie (Nieuwebildtdijk 142). Hij noemde zich in 1811 met de verplichte naamsaanneming Polboer, maar hij stond ook bekend als Jacob Fransen Ronda. Zijn moeder was Fokeltje Jacobs, de vrouw die de dijkdoorbraak van 1717 zo dichtertlijk heeft verwoord. Jacob Fransen Polboer had zitting in de raad van het Bildt in 1789. Hij werd in 1738 geboren en trouwde in 1790 met Janke Johannes. Lang heeft hij hier niet mogen wonen; hij overleed in dit huis op 24 februari 1812, 's morgens een uur. De talrijke erfgenamen verkochten het huis in oktober 1812 aan de huurder, Pieter Piers Boonstra. Hij verkocht het in 1823 aan Klaas de Kuur die een jaar later reeds overleed. Zijn weduwe, Tjitske Æbes Boonstra hertrouwde in 1827 met Evert Allerds Bekius, landbouwer op De Nijverheid (Nieuwebildtdijk 202).

Huurders

Klaas de Kuur woonde hier niet, maar verhuurde het huis aan Dirk Everts Siderius nadat laatstgenoemde in 1823 hertrouwde met Lijsbet Walings Wenselaar. De in 1766 te

Vrouwenparochie geboren Siderius overleed in dit huis in november 1824. De volgende huurder was Allard Scheltinga Oosterbaan. Hij werd in 1793 geboren te Harlingen en was commies der indirecte belastingen en werd ook door grietman en assessoren be-noemd tot hoofdcommies voor het innen van de opcenten op het gemaal. Hij was getrouwd met een dochter van Lochnaar, ontvanger der directe belastingen (woonde aan de overkant van de straat, waar het belastingkantoor stond; nu Van Harenstraat 31, Keurslagerij). Voor 1829 verhuisde hoofdcommies Oosterbaan naar Hindeloopen. Nog meer huurders woonden hier: commies Jan Hendriks Meijer (1829-1831), kleermaker Tjeerd Hommerts Stienstra (1831-1838) en gardenier Jacob Meinderts Walburg (1839). Hij was een zoon van landbouwer Meindert Tjebbes die zijn naam had gegeven aan of had afgeleid van de boerderij Walburg (Langhuisterweg 21).

Winkel in stoffen

De laatste in de lange rij van huurders is winkelier Dirk Ates van der Zee. Maar huurder werd koper. Hij kocht het pand van de erfgenamen van Tjitske Æbes Boonstra voor f 1.000,-. Dirk Ates van der Zee werd geboren te Oosterlittens in 1776 en was getrouwd met Hendrikje Philippus Post. Zij kwam van Leeuwarden. Het pand versnip-perde in meerdere kamers, woningen. De steeg toen oosten leende zich er voor dat er een aantal woningen werd gecreëerd. Hier woonde onder meer Sijbe Gerrits Krotjie, de grootvader van mijn grootvader.

Een advertentie in de Leeuwarder Courant van 1842 leert ons wat er bij winkelier Dirk Ates van der Zee zo al aan stoffen te koop was: "Diverse Wollens, Katoenen, Linnens, Machesters, Broekstreepten, Pilo's, Rou-aans, Boezelaars, Mouselinen, Zwitsers, Koorn blauw, Nankens, Bokkebaal, Jichtbaai, Rokstreepten, Flennel, fijschaften, Greinen, Saaijen, Merinos, Bonten, gebreiden en an-dere Doeken, Franjens, Gasen, Kousen."

Auteur Osinga

Een andere bewoner die in de steeg (maar wel onder het dak van Van der Zee) woonde, was Sjoerd Johannes Osinga. Hij was hier boekhandelaar. Hij verkocht boeken, maar bond ze ook in. Hij vertrok in 1847 met zijn gezin naar Noord-Amerika. Niet lang daarna verscheen in Nederland een boekwerkje van zijn hand: "Noord-Amerika's Vereenigde Staten, eenige aantekeningen des lands door S. Osinga, voorheen woonachtig te St. Anna-Parochie, thans in Albany, staat Nieuw-York. Een onmisbaar handboek voor elken landverhuizer."

Veearts Lameris

In 1854 overleed winkelman Van der Zee. Zijn weduwe en kinderen verkochten het pand aan de weduwe Jacob Cornelis Slim. Zij heette Grietje Gerbens Dijkstra en betaalde f 1.875,- voor een "hecht en net burgerhuis met diverse vertrekken, erf, bleek, regenbak, put". En ze betaalde f 131,- voor "een plek tuingrond met daarop staand woonhuis, achter het vorige perceel gelegen." Op nieuwjaarsdag 1872 overleed de weduwe Slim. De erfgenamen gooiden het huis, waarin nog altijd vier woningen waren ondergebracht, in de verkoop: "voor de erven van weduwe J.C. Slim een huis no. 71 op de Ho-gebuurt te Sint Anna-Parochie met schuur, erf en tuin, te aanvaarden op 12 mei 1872."

Kopers werden de huizenhandelaren Rinze Klazes de Groot en Jouke Dirks Bekius voor f 2.865,-. Huurder was ene Klaas Lieuwes Wallinga, een gardenier afkomstig van Ping-jum. In 1875 verkochten De Groot en Bekius het huis aan Jacob Friedus Lameris. Hij was rijksveearts en getrouwd met Hermina Zeilmaker (kwam van Witmarsum). Met hun kinderen Friedus en Anna-Antonia woonden ze hier vier jaar. Het gezin Lameris vertrok in 1878 naar Delft.

Gerardus Huizenga

Goffe Sijdses Miedema was bakker en nog veel meer. Hij heeft in St.-Annaparochie in veel huizen gewoond. We komen hem tegen op het Noord-, het Zuid- en het Oosteinde. Hij was getrouwd met Trijntje Arjens Hommema. Zijn laatste adres was Van Harenstraat 56 (Piet van Kooten). Daar overleed hij in 1876. Zijn weduwe verhuisde later naar het pand wat wij thans bespreken. Hier opende zij een zaak in manufacturen. Als de winter weer naderde, adverteerde de weduwe Miedema in de Bildtsche Courant met "bevers, baaijen, rokstreept, ficus (tipdoeken) enz." In 1894 trouwde haar dochter Sijtske Goffes Miedema met Gerardus (roepnaam Gradus) Huizenga. Zij namen de zaak over en hoel Gradus legde zich behalve op manufacturen ook toe op naaimachines en hij verkocht fietsen, terwijl het woord nog niet bestond! Achter de winkelwoning verrees een heuse fietsenfabriek aan de Reed. Gerardus Huizenga was een man met grootse ideeën, een die de technologische vooruitgang omarmde. Gaslampen! Grammofoons! Automobielen!

Stadse fratsen?

Hij verbouwde de pui in 1908. De enorm lange etalageramen en de stadse portiek ston-den chique. Het was een pand geworden met een uitstraling die je alleen maar in Leeuwarden zag, bijna te luxe voor St.-Annaparochie. Huizenga reed al in 1906 in een moderne automo-biel (kenteken B-26), een Loreley die – met des-kundige chauffeur – voor 20 cent per kilometer te huur was. Manufactuur-winkel, fietsenhandel en autoverhuur, het was allemaal leuk en aardig, maar Gradus wilde zich meer toeleggen op de autohandel en die droom werd verwezenlijkt toen hij twee panden aan de Tweebaksmarkt te Leeuwarden kon kopen. In 1913 vertrok het gezin Huizenga.

Jan Wiersma

De zaak en het pand werden overgenomen door de weduwe Jan Tjeerds Wiersma. Hij werd in 1860 geboren te Blija en was gardenier van beroep. Hij trouwde met

Trijntje Jans Hoitsma. Het gezin Wiersma woonde op het Oosteinde (Van Harenstraat 120, Nanne Drost). Na zijn overlijden op 30 december 1912 nam Trijntje Hoitsma de manufacturenwinkel van Huizenga over. Zij verhuisde in april 1913 naar het pand dat wij nu bespreken. Er waren drie kinderen. Dochter Metje trouwde in 1922 met Marten Kok en verliet het ouderlijk huis. Zoon Tjeerd was kweker en verhuisde in 1925. Zoon Jan was winkelbediende en woonde bij zijn moeder in. Hij trouwde in 1932 met Betje Stienstra. In datzelfde jaar droeg moeder Trijntje Hoitsma de zaak over aan haar zoon Jan Jans Wiersma en verhuisde ze.

Tot slot

Jan Jans Wiersma werd geboren in 1899 en de winkelier was vader van twee dochters: Maartje en Trijntje. Hij overleed in maart 1955. De weduwe verkocht het pand aan buurman Sikko Kapinga die zo zijn meubelzaak belangrijk kon uitbreiden (opslagruimte). Betje Stienstra draaide in 1963 als laatste bewoner van dit pand de deur op slot en verhuisde naar Haskerland. Kapenga's meubelzaak bestond toen uit drie panden. In augustus 1980 ging alles plat en volgde er nieuwbouw. Kapenga's meubelzaak ging. Henk ten Hoor textiel kwam. Van boven tot onder goed' opende de deuren op woensdag 24 september 1997. De naamloze steeg is naderhand gesloten. Waar ooit het fietsenfabriekje stond, is nu een deel van supermarkt Poiesz gevestigd (Dordtse straat 19-21).

d.zwart@hetbildt.nl



Wandeling 36

Van Harenstraat 42
(+ 38 en 40)

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.

Het sigarenwinkelhuis van Arjen Kuiken, ± 1935

De waag,
welke sedert
ondenkelijke
tijden in dese
huisinge is

Steeg zonder naam

Wervolgen onze wandeling en slaan de huisjes, de kamers in de steeg over, maar niet helemaal. Bij de invoering van de officiële adressen in 1964 waren er nog twee huizen in de steeg (in 1909 drie). Die laten we hier even de revue passeren.

In Van Harenstraat 38 woonden (de gezinnen van) Beert Vlietstra (tot 1935), Cornelis

Jan Feikes IJsselstein was ook nog dorps-rechter van St.-Annaparochie. Hij overleed in 1681. De zoon Feico IJsselstein, medicus ordinaris te Leeuwarden, dochter Auckjen IJsselstein, gehuwd met Cleis Lanting, apothecarius te Harlingen en de minderjarige Ebeltie IJsselstein verkochten in 1684 "de eigendom van onse huisinge en hovinge met twe beneden en een kelderkamer, voorhuis, gang, keucken en loots met bleek tot aan de Reed mitsgaders groote hovinge en duijve-

meer kleinkinderen. Pas in 1805 vond de boedelscheiding plaats. Jouke Jans Schat werd eigenaar van "een huisinge met agtererve met vrije steeg etcetera staande aan de Hoogebuurt te St. Anna gebuirte" en uit de bronnen leren we nog dat "er in dese scheidinge mede begrepen is de losse goederen bij de huisinge behorende, als mede de goederen tot de Waag, welke sedert ondenkelijke tijden in deze huisinge geweest is." Zie daar het bewijs waar ooit de waag van



Uiterst rechts het winkelhuis van de weduwe Kuiken, ± 1940

van der Ploeg (1935-1937), Thijs Tuinstra (1937-1948) en Jan van der Veen (1948-1961). Daarna was dit pand de schilderwerk-plaats van Jan Nauta. In Van Harenstraat 40 woonden (de gezinnen van) Douwe Visser (tot 1929), Sijbren de Jong (1929-1953), Gerrit J. Hoekstra (1953-1958) en Hedzer Hooijenga (1958-1966). Daarna werd dit pand getrokken bij de Sytage-bar.

We wandelen terug naar het Oosteinde en gaan verder met Van Harenstraat 42.

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1643 trouwde de Vrouwbuurtster Jan Feikes IJsselstein met Antie Ekes in de kerk van St.-Annaparochie. Het echtpaar was in 1680 eigenaar van dit huis. Hij was een belastingontvanger. Hij inde het Oud-Bildtomsdag, de belasting op Hollandse bieren, het hoofdgeld, het schoorsteengeld, het hoorngeld, het paardengeld en het middel op bezaaide landen. Land, bier, vermogen, schoorstenen, koeien, paarden en gewassen, ook vroeger werd er veel belast.

De waag

Kopers waren Sibrant Reiners en zijn vrouw Geertie Jacobs. Hij was "comanihouder" oftewel kruidenier. Hun zoon Reiner Siberens erfde het winkelhuis. Hij was "keersmaker" van beroep en trouwde in 1698 met Antje Jans. Een dochter uit dit huwelijk, Stijntje Reiners, trouwde in 1728 met Sijmen Reinders Schat. Zij waren rond 1740 eigenaar van dit huis. Plusminus 1759 overleed vader Sijmen Reinders. Het huis bleef massaal bezit van de erfgenamen, eerst vier kinderen, later

St.-Annaparochie heeft gestaan!

Schatten

Jouke Jans Schat werd geboren in 1773 te St.-Annaparochie en was een zoon van Jan Sijmens Schat die weer een zoon was van de in 1759 overleden Sijmen Reinders. Jouke trouwde in 1800 met Renske Pieters Westerhuis en was gardenier en woonde hier in 1811 met nog twee gezinnen. De twee achterliggende woningen hadden de toegang via de steeg. We concentreren ons op het voorhuis, aan het Oosteinde. Jouke Jans Schat werd veldwachter en verhuisde naar oostelijker contreien van het Oosteinde. Een zoon van hem en Renske Westerhuis was Pieter Joukes Schat. Hem treffen we hier aan als hoofdbewoner vanaf 1837. Hij was getrouwd met Pietje Pieters Brouwer. Schat was schipper en later graankoopman van beroep. Hij kocht het (voor)huis van de erven Jouke Jans Schat in 1847 voor f 435,-. Hij hertrouwde in 1856 met Ulbetje Oeges Kamminga (kwam van Baard). De eigenaar



overleed hier in 1888, waarna zijn dochter Adriaantje Pieters Schat hier kwam wonen. Zij was in 1871 getrouwd met Adam Jans Kingma en hij nam de zaak van zijn schoonvader over. Adam Kingma werd geboren in 1848 te St.-Annaparochie. Adriaantje overleed hier in 1905 en weduwnaar Kingma verhuisde in 1909 naar Harlingen. Hij verkocht namens zijn kinderen het huis voor f 1.626,- aan Halbe Damstra, koopman te Tzummarum die het direct doorverkocht aan Jelle Jans van der Wal.

Schoenmakerij

Jelle Jans van der Wal was schoenmaker en barbier. Hij werd geboren in 1861 te St.-Annaparochie en was getrouwd met Beitske Hendrikus Duing, St.-Jaburrtster van geboorte. Het echtpaar kreeg zeven kinderen. Drie generaties Van der Wal hebben het vak van schoenmaker en barbier van 1823 tot 1909 drie huizen oostelijker (Van Harenstraat 48) uitgeoefend (over drie weken meer daarover). Jelle J. van der Wal verhuisde in 1931 naar het gesticht voor ouden van dagen (Vlaswiek) en het huis werd in datzelfde jaar verkocht aan Ilpe Hendriks Sipma te Oudebildtzijl en Johannes Dirks Noordenbos te Beetgumermolen. Zij lieten de voorgelvede veranderen en verhuurden het pand. In 1941 was Noordenbos alleen eigenaar en hij verkocht het huis in 1943 aan Arjen Douwes van der Schaaf, koopman en dorpsgenoot van Noordenbos. Van der Schaaf verkocht het aan Gerrit Martens van Dijk en Jan Postma. Maar we lopen op de zaken vooruit.

Tabakszaak

Vanaf augustus 1931 woonde het gezin Kuiken hier. Arjen Kuiken werd geboren in 1899 te St.-Annaparochie en was in 1928 getrouwd met Jannigje de Bildt. Zij dreven hier een winkel in tabaksartikelen. In maart 1936 overleed de koopman in sigaren. De weduwe zette voort met de goedlopende zaak waar het 's avonds (een winkelwet was er nog niet) druk kon zijn. Na de strenge winter, in april 1963, verhuisde ze. Daarna stond het pand lange tijd leeg en sindsdien is het onbewoond.

Cafetaria?

W. Klooststra verzocht in 1965 vergunning voor het inrichten en exploiteren van een cafetaria in het pand Van Harenstraat 42. Het was de bedoeling dat hier diverse consumptie-artikelen zouden worden verkocht die tot de cafetaria-branche behoren en die van elders in voorgebakken staat zouden worden betrokken. Het pand zou naar de eisen worden ingericht, maar een keuken voor het bakken werd niet nodig geacht daar het hier uitsluitend om een verkooplegenheid zou dienen. De eigenaren waren bereid alle medewerking te verlenen.

Maar het feest ging niet door. Van Harenstraat 42 stond op de nominatie om onbewoonbaar verklaard te worden. Aanleiding was de "bouwvalligheid; het ontbreken van een aansluiting op gas en electrisch en de indeling en afmetingen van de verschillende vertrekken".

Sytage-bar

In 1966 was Jan Postma alleen eigenaar. Een dochter, Sijske, dreef hier met haar man Age van der Meulen de succesvolle Sytage-bar. Age van der Meulen was sinds 1967 ook eigenaar van het oostelijker staande pand. In 1967 werden beide panden intern verbouwd. In 1970 werd een gedeelte van de verdieping bij de Sytage-bar gevoegd. De kermis in de Sytage-bar van 1970 werd als volgt in De Bildtse Post aangekondigd: "Met als gastheer Age, als gastvrouw Sietske, als bar dame vrouw Algera, als ober Jelle, als ober Jetze en onze onvolprezen alom bekende muziekpresentator Auke Kampen bekend van radio en tv heten u allen van harte welkom op de kermis in de Sytage bar."

Hogerhuis

Arjen Hogerhuis had reeds lange jaren een winkel in elektrische artikelen in de Warmoesstraat. In 1973 trad de firma Hogerhuis toe tot de Expert-groep. Hogerhuis had in de Warmoesstraat de beschikking over een winkelhuis en een reparatie-/werkplaats. Met ingang van vrijdag 13 december 1974 werd het bedrijf van Arjen en Saapke Hogerhuis verplaatst naar Van Harenstraat 44 en hier. Arjen Hogerhuis adverteerde in De Bildtse Post het volgende: "Vrijdag worden de deuren geopend! Dan bent u welkom voor een bezoekje aan onze nieuwe en naar Expert/Shopline ingerichte specialzaak. Dan kunt u kennismaken met de overweldigende

kollekties elektr. huishoudelijke apparatuur, wasautomaten, koelkasten, radio, televisie, HIFI-Stereo, verlichtingsornamenten en grammofoonplaten." Wat die draaischijven betreft: Hogerhuis bood tegen scherpe prijzen aan "Oscar Peterson LP met o.a. Greensleeves voor f 7,90 en Andre Moss voor f 10,- en Thijs van Leer LP met o.a. Introspection voor de Expertprijs van f 12,90".

Meijer

Hogerhuis ging en Meijer kwam in maart 1984, Sprinter elektro Meijer wel te verstaan. In 1988 werd Technisch Buro Meijer uitgebreid met een nieuwe reparatieafdeling achter de eigenlijke winkel. "Het grote magazijn," zo vertelt De Bildtse Post van 17 maart 1988 ons, "bevindt zich helemaal achter in het pand en de toegankelijkheid daarvan werd aannemelijk verbeterd door het afbreken van een paar krotwoningen en het verbreden en verharden van de toegangsweg aan de Dordtsestraat." Technisch Buro Meijer werd in oktober 1992 uitgebreid met een Ster Videotheek en in 1994 was voor het eerst de reparatieafdeling vanaf de Dordtse straat te bereiken. Men hoefde nu niet langer meer door de winkel te sjouwen en parkeren in de Van Harenstraat hoefde ook niet meer. Sprinter ging en Expert kwam (terug). In 1998 sloot de zaak zich namelijk aan bij Expert. Reden voor een nieuwe lik verfl! Er werd nog meer ruimte gecreëerd door kantoren en kantine naar de verdieping over te brengen. In 2002 werd de zaak rigoreus verbouwd. Het werd naar het zuiden toe uitgebreid en er was vanaf nu een heuse achterringang vanaf de Dordtse Straat en een ruime parkeerlegeneheid.

d.zwart@hetbildt.nl



Expert, anno 2011.

Wandeling 37

Van Harenstraat 44

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.



De Sytage-bar (het derde en vierde pand van rechts) in een vroege winter, november 1973

De vier windstreken, van 1825 tot 1954 een huis met bakkerij

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1670 was Pijtter Haijes en zijn vrouw Lolckje Eeuwes gezamenlijk eigenaar van dit huis. Zij trouwden in 1657 in de kerk te St.-Annaparochie. Kennelijk was Pijtter Haijes gardenier, want hij bezat land nabij de Luttickebuurt ten westen van de Zuidervaart. De Luttickebuurt was een kleine buurtschap ten zuiden van St.-Annaparochie, over de vaart, ten noorden van 't Lurkypôlspád. Pijtter Haijes overleed voor 1672. Zijn we-

aard muir spijker en nagelvast is en toebehoort, met een steigh ten oosten van de huisinge, staande in anna gebuirt op de breede kant van 't oostend, geniet de reed achteruit op de Reed en heeft de waterlossing onder de Reed door Hiltie Geelts huisvrouw van Keimpe Pijtters hovinge.”

Zuiderbaan

De zeven kinderen van Andries Pijtters verkochten dit alles in 1724 aan Jan Martens. Hij was "adsistent 's geregts", zeg maar

Het echtpaar kreeg drie kinderen. De vrouw van de bakker overleed in 1847 in dit huis. Weduwnaar Jacob Zuiderbaan overleed in 1851, ook in dit huis. Het huis werd nu verkocht. Sijbren Jans Oosteringa, koopman te St.-Annaparochie, kocht "de huizinge en bakkerij met schuur, bleek, erf aan het Oosteinde te St. Anna Parochie, groot 5 roede en 76 el bij den mede-eigenaar Jacob Dirks Zuiderbaan bewoond en 12 mei 1851 te aanvaarden" voor f 2.523,-. De schoonmoeder van S.J. Oosteringa, Sjoerdje Klazen van der Kooi, werd

ruiten (zie Van Harenstraat 36, Henk ten Hoer-oost).

Tjalke Bouma

De weduwe hield de bakkerij tot haar dood draaiende en onderwijl werd de zaak uitgebreid. Zo werd er in 1876 een schuur in de tuin gebouwd. Die tuin grensde dus aan de Reed (nu Dordtse straat). In diezelfde tuin werd in 1885 aan diezelfde Reed een huis gebouwd. We komen er straks op terug. In 1894 overleed Antje Oenema hier. Dochter Trijntje Huizinga nam de zaak over. Vier jaar later, in april 1898, trouwde ze met Tjalke Barteles Bouma (kwam uit Grouw) en werd ze moeder van dochter Anna-Elisabeth. Tjalke Bouma werd nu bakker in dit pand, maar niet lang. Net alsof er een kwade vloek rustte op bakkers in dit huis... hij werd niet oud. Tjalke Bouma overleed in november 1899. En weer stond Trijntje Huizinga er alleen voor. Maar met de broodnodige inzet van vakkundige bakkersknechten hield ze de zaak gaande.

Oostra

Bakkersknecht no. 25 heette Eeuwe Oostra. Hij werd geboren in 1884 te Grijskerk en nam de bakkerij in 1919 over met zijn broer Pieter Oostra. Ook kocht Eeuwe onderhands het pand van Trijntje Huizinga en haar dochter Anna-Elisabeth Bouma die nu beiden naar Leeuwarden verhuisden. In de Bildtsche Courant verscheen de volgende advertentie: "Ondergeteekende Wed. T. Bouma bericht de geachte ingezetenen van St. Annaparochie en omstreken dat zij haar bakkerij op 12 Mei 1919 zal overdragen aan den heer E. Oostra."

Oostra was in 1916 getrouwd met Hiltje Wesseling. Het echtpaar kreeg geen kinderen. In 1920 werd het huis alsmede het interieur opgeknapt. Zo maakte timmerman Jelle Nauta een nieuwe bakoven. In september 1934 verkocht Eeuwe Oostra de zaak en verhuisde het echtpaar naar het nieuwe huis op de hoek van het Oosteinde en het Negenmorgenspad (Van Harenstraat 77).

Noordenbos

Noordenbos werd geboren in 1836 te St.-Annaparochie. Hij was een zoon van Andreas Ulbes Noordenbos, de chirurgijn die wij al eerder zijn tegengekomen. Hij trouwde in 1860 met Antje de Beer, een dochter van Gerlof Renses de Beer, boer in de Zuidhoek van St.-Annaparochie (Langhuisterweg 34). Antje de Beer kocht het huis met bakkerij. In 1869 verhuisde het gezin Noordenbos (naar Van Harenstraat 118; we zullen hem daar weer ontmoeten). Het pand werd gekocht door Trijntje Jacobs Hulder en de bakkerij werd overgenomen door Rintje Huizinga. Huizinga werd geboren in 1842 te Vrouwenparochie en was getrouwd met Antje Sijbes Oenema (geboren in 1839 te Stiens). Haar moeder was Trijntje Jacobs Hulder. Bakker Rintje Gerardus Huizinga werd drie keer vader: de zonen Sijbe en Gerardus en dochter Trijntje zijn hier geboren. Vader Rintje stierf op zeer jonge leeftijd in 1874. N.B. Gerardus heette – door een ambtelijke dwaling – Huizenga in plaats van Huizinga en was de winkelier in het pand met de grote

Westra

Koper van huis, schuur en erf was Rintje Jans Westra die hier ook het bakkersvak uitoefende. Hij trouwde datzelfde jaar met Mintje van Reenen (roepnaam Zus). Ook dit huwelijk bleef kinderloos. Bakker Westra overleed in augustus 1944. Na de bevrijding in 1945 verhuisde de weduwe naar Leeuwarden. En nu moeten we even stilstaan bij al die bakkers die hier vanaf 1825 hebben gewoond en lekkere dingen hebben gebakken. En wanneer we er vier uitlichten: Zuiderbaan, Noordenbos, Oostra en Westra, dan moet het u opvallen dat alle vier windstreken zijn vertegenwoordigd in dit pand! Nieuwe eigenaar was Wiltje Pars, koek- en banketbakker te St.-Annaparochie. Hij werd geboren in 1916 te St.-Annaparochie en was getrouwd met Petronella Cornelia Koopman (kwam van Uitgeest). Bakkerij Pars ging in 1954 op in de Bildtse bakkerij. In februari 1962 verhuisde het gezin Pars van hier naar een oostelijker staand pand (Van Harenstraat 114). We zullen het gezin aldaar weer tegenkomen.

Sytage-bar

De bakkerij en winkel in dit huis was voltooid verleden tijd. In 1962 kocht Beert Vlietstra het huis en hij kwam hier wonen. Hij was landarbeider en later opzichter bij rijkswaterstaat. Hij was getrouwd met Sijtske Dijkstra. Met hun zoon verhuisde het echtpaar in juni 1966 naar de Warmoesstraat (nr. 20; direct ten noorden van Klaas Visser; reeds lang geleden afgebroken). Vlietstra verkocht het huis in 1967 aan Age van der Meulen, cafetariahouder te Stiens die toen net getrouwd was met Sijtske Postma. Syt en Age maakten van twee panden – en twee namen – een bedrijf: de Sytage-bar en sindsdien zijn beide huizen (Van Harenstraat 42 en 44) in een hand verenigd. Het linkerpand – hier dus – was het cafetariage-deelte. De woonvertrekken lagen hierachter.

Expert Hogerhuis

In 1974 verhuisde het echtpaar Van der Meulen met de twee kinderen naar Harlin-

gen. Intussen had Arjen Hogerhuis beide huizen gekocht. In De Bildtse Post maakte de installateur c.q. winkelier in elektrisch technische artikelen het volgende wereldkundig: "Hogerhuis verhuist! Met ingang van vrijdag 13 december 1973 verplaatsen wij ons bedrijf van Warmoesstraat 17 naar Van Harenstraat 44." De zaak was ooit als fietsenmakerij opgezet door vader Jan Hogerhuis en toen het bedrijf zich ging toeleggen op installatiewerk en zoon Arjen het stokje overnam, groeide het uit zijn jasje. Vandaar de verhuizing. Arjen Hogerhuis werd geboren in 1937 te St.-Annaparochie en was getrouwd met Saapke van der Veen. Het echtpaar kreeg vier kinderen. De zaak werd verkocht en de familie Hogerhuis vertrok eind 1983 naar Harlingen. Het winkelpand werd verkocht aan Holly Meijer. Na de familie Hogerhuis hebben hier nog slechts installateurs gewoond, kortstondig wel te verstaan.

Dordtse Straat 27

We slaan de bouwsels die in de tuinen achter de huizen aan de Van Harenstraat verzeen, meerendeels over. Daar hebben we een goede reden voor: we wandelen in de Van Harenstraat en niet in de Dordtse Straat. Maar het huisje Dordtse Straat 27 nemen we hier – bij hoge uitzondering – wel even mee. Het huisje dat in 1885 in de tuin van de bakkerij werd gebouwd (zie hierboven) is kort geleden gesloopt. We hebben hierboven kunnen lezen dat in 1919 Trijntje Rintjes Huizinga met haar dochter Anna-Elisabeth Bouma het huis met de bakkerij en schuur en erf (Van Harenstraat 44) verkocht aan Eeuwe Oostra. Bakker Oostra werd echter niet eigenaar van dit huisje aan de Reed. Dat werd Jan Martens Stap, timmerman te St.-Annaparochie. We sommen de hoofd-bewoners op: Arend Oost (1921), de weduwe Jan Stap (1921-1930), Jacob Dirks Boonstra (1930-1966), Reinder Tijtsma (1966-1973), Pieter Visser (1973-1974), Minke Hoekstra (1974), Floris Poorte (1974-1975), Pieter Poorte (1975-1979) en Dieuwke Beimers (1979 en verder).

d.zwart@hetbildt.nl



Broodventer Sijbe Tuinstra, dochter Anna-Elizabeth Bouma en dienstbode Kornelia Dijkstra voor het winkelhuis van de weduwe Tjalke Barteles Bouma met de dubbele steeg ten oosten, ± 1916

duwe bleef eigenaar. In 1707 verkochten de kinderen Andries Pijtters en Stijntje Pijtters aan hun broer Haije Pijtters tweederde van een "huisinge waarin voorhuis, twee camers, loots en nieuwe soldering, schuur en achterplaats loopende tot aan de reed, staande in St. Anna gebuirt op de Breede kant van 't oostend met vrije steeg aan de oostkant." De koopsom bedroeg 300 caroligulden en 13 stuivers. N.B. Lezers hebben mij gevraagd wat penningen zijn. Een caroligulden was vroeger evenveel waard als twintig stuivers (zoals een euro nog steeds 20 stuivers waard is). Maar vroeger had je geen centen. De caroligulden was niet verdeeld in 100 centen. De oude gulden was verdeeld in 20 stuivers. Een stuiver was echter evenveel waard als acht duiten en twee duiten was gelijk aan een penning. Een penning was dus eenzestende deel van een stuiver oftewel: 320 penningen was evenveel waard als een caroligulden.

"Met een steigh ten oosten"

Haije Pijtters was en bleef vrijgezel. Toen hij dood en begraven was, erfden de zeven kinderen van zijn broer Andries Pijtters "een schone groote huizinge bestaande in twee kamers en loots met een sterke ruime schuure en achterplaatse met hovinge bomen en plantagie met al 't geen daar in om en aan

Bakkerij

Moeder Aagje Joris overleed in 1825 in dit huis. Door boedelscheiding werden de broers Joris en Jacob eigenaar van dit huis. Jacob Dirks Zuiderbaan kocht spoedig het halve bezit van zijn broer Joris voor f 500,-. Jacob werd geboren in 1783 en trouwde in 1823, op relatief late leeftijd met Trijntje Jobs de Wit.



Wandeling 38

Van Harenstraat 46

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.

Achter de licht getinte gevel (tweede dakkapel van links) woont Albert Stienstra, ± 1940



Een huis door gemeentearchitect Jan Winters Jzn. ontworpen



Door het verkeer wordt de brede kant smaller. Van links naar rechts de panden van Johannes van Loon, Jan Nauta en Albert Stienstra, 1949.

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1703 waren Douwe Jans en zijn vrouw Tjitske Johannis eigenaren van dit huis. Zij trouwden in 1701 voor het Bildtse nedergerecht en dus niet voor de (hervormde) kerk; zij waren doopsgezind. Douwe Jans was mr. gortmaker. Het echtpaar had schulden. In 1704 overleed onze gortmaker en op last van de crediteuren werd het huis nu verkocht. Het werd in de verkoopbrief als volgt omschreven: "een huisinge en gorterie waarin voorhuis, twee camers, schuure ofte gorthuis sampt boomen en plantagie streckende van de schuur tot aan de reed ten zuiden, staande in St. Anna gebuurte aan de breede kant als 't bij Douwe Jans metter dood is ontruimd."

Bote Jans en zijn vrouw Hincke Tjebbes kochten het pand voor 1.125 caroligulden. Zij kwamen van Franeker. Ook Bote Jans was mr. gortmaker. Reeds twee jaar later verkocht het echtpaar het huis met de gorterie aan Claas Jans, vrijgezel te Oosterbierum. Met de verkoop beloofden Douwe en Hincke "geen gorterie in St. Anna gebuurte op terechten nachte van elders gort of meel in te voeren om alhier door slijters verkoft te worden". De koopsom bedroeg 1.050 caroligulden.

Gorteriej

In St.-Annaparochie werd het beroep van de vrijgezel zijn naam; Claas Jans Gorter verkocht in 1714 "de schoone en wel ter nering staande huisinge, gorterie, met tuin en gorthuis en stenen backerie" aan Frans Lazes Hilverda. Hij was een broer van Anne Lazes Hilverda, de bewoner van een winkelhuis dat we op onze Wandeling eerder hebben behandeld (Van Harenstraat 34, Henk ten Hoorn-midden). In 1724 was het huis nog eigen aan Frans

Lazes Hilverda, maar daarna tasten we even in het duister. Pas in 1769 treffen we weer een eigenaar aan: Jacob Bartelds. Hoe de overgang is gegaan, is ons onbekend. Of Jacob Bartelds hier ook gewoond heeft, is ook onbekend, maar hij was pelmolenaar te St.-Annabuurstermolen (Stadhoudersweg 71 en 73) en zal dus zeker daar aan de Noorderweg hebben gewoond. Hoe dan ook, hij verkocht met zijn tweede vrouw, Maartje Jans, het huis en de tuin voor 1.350 caroligulden aan Jacob Gerrits Visser en diens vrouw.

Executeur Visser

Jacob Gerrits Visser was executeur van het Bildtse nedergerecht. De executeur moest er bijvoorbeeld voor zorgen dat de regels en uitspraken van het nedergerecht werden nageleefd en opgevolgd, maar Visser werd ook betaald voor "klokje kleppen op het grietenie rechthuis". Dit klokje werd geklingeld als het gerecht in zitting bijeen kwam.

Jacob Gerrits Visser trouwde in 1771 met Harmina Groenhof en in hetzelfde jaar benoemde Du Tour, grietman van het Bildt, hem tot executeur. Daarvoor was hij al dorpsrechter van St.-Annaparochie. Jacob Visser en zijn vrouw kwamen beiden uit Den Haag. Hij was een protégé van Du Tour, grietman van het Bildt. Jacob en Harmina hun tweede zoon werd in 1773 Hans Willem Cornelis Anne Visser gedoopt – naar de kinderen uit het eerste huwelijk van de vrouw van grietman Du Tour. Deze viernamige zoon studeerde, door steun van de opvolger van Du Tour, grietman Hans Willem van Aylva (zijn naamgenoot), aan de universiteit te Franeker en werd later schoolopziener en was in het begin van de 19de eeuw een van de opbouwers van het vernieuwde lager onderwijs in Friesland. Hier, op deze plek geboren!

In 1794 was Jacob Gerrits Visser executeur

af. Zijn vrouw overleed in 1795. Hij stierf in 1799, ruim 59 jaar oud. Jan Æbes Boon kocht het huis voor 1.125 caroligulden.

Boon

Jan Æbes Boon (die in 1811 met de verplichte naamsaanneming als Boonstra werd ingeschreven) trouwde als weduwnaar met Antje Klazes. Hij fungeerde als een Bildtse bank. Hij leende veel mensen geld en we komen hem tegen als eigenaar van huizen, los land en van een boerderij op de Bildtpollen.

Boonstra overleed in dit huis op 23 februari 1815. De weduwe verhuisde spoedig naar elders in St.-Annaparochie en vertrok in 1827 definitief, naar Tzummarum. Het huis werd in drie woningen verdeeld en verhuurd aan gardeniers en werklieden.

De weduwe Jan Æbes Boonstra gooide de "ruime en wel ingerigte huizinge bestaande in twee kamers en keuken, voorzien van de noodige gerieflijkheden, met tuin, achterterve en aanbehooren, op de Hoogebuurte te St. Annaparochie" in de verkoop. Het bracht f 587,- op. Koper werd Johannes Sjoerds de Bildt.

Lont

De Bildt was bierbrouwer en eigenaar van brouwerij De Zwaan aan de smalle kant van het Oosteinde (Van Harenstraat 13, Bentex-oost). Hij was getrouwd met Trijntje Jelles Kuik. Of zij hier gewoond hebben, lijkt ons dubieus.

De bierbrouwer verkocht het huis al in 1829 aan Dirk Jans Lont, die datzelfde jaar was getrouwd. Het gezin Lont bewoonde het voorhuis, maar niet lang want zijn vrouw, Jantjes Douwes van der Plaats overleed in februari 1830. Zij was slechts 22 jaar oud. Dirk Jans Lont werd ook niet oud. Hij overleed in 1832, niet hier, maar op boerderij Haanburg (Oudebildtdijk 331, Swart), waar zijn zuster Elske

Jans Lont woonde. Deze zuster was getrouwd met Sijberen Reinders Schat, beter bekend als de dikke boer. De corpulente landbouwer verkocht namens zijn vrouw en haar nog levende broers het huis aan Jelle Herkes de Groot. Dat gebeurde in 1833.

Een heeel oud huis

Jelle Herkes de Groot werd geboren in 1779, waarschijnlijk te St.-Annaparochie en trouwde in 1802 met Elske Jans Groenius. Het echtpaar kreeg negen kinderen. Jelle Herkes was postbode. Voordat er, tengevolgde van de Wet op de Brievenposterij, op 1 januari 1851 een hulppostkantoor in St.-Annaparochie werd geopend, was hij van grietenijwege tot postbode aangewezen. Hij haalde van Leeuwarden brieven en dergelijke en bracht ze – alles te voet – naar het Bildt en vice versa.

Winkeltje

De vrouw van de postbode had hier een winkeltje. Zij overleed in 1834, hij in 1842. De erven Jelle Herkes de Groot verkochten nu het huis in 1843 – een huis dat reeds in 1850 werd omschreven als een heel oud huis – met erf en tuin aan Jan Joukes Schat, gardenier te St.-Annaparochie. Hem kennen we nog. Hij was een zoon van Jouke Jans Schat, de eigenaar van Meijer-west. Jan Joukes Schat was gardenier en trouwde

met Elske Pieters Brouwer. Hij liet in 1856 een schuur achter in de tuin bouwen. In januari 1882 verkocht hij huis, schuur, erf en tuin voor f 1.934,- aan Jan Winters Jzn.

Nieuwbouw in 1882

Jan Winters Jzn. werd geboren in 1846 te Gorredijk. Hij was doopsgezind en als architect werkzaam bij de gemeente het Bildt. Hij was getrouwd met Hiltje IJnzes Landmeter (kwam van Appelscha). Het echtpaar Winters kreeg drie kinderen. Maar eer het gezin Winters hier kwam wonen, liet de architect aanbesteden de afbraak van het door hem gekochte huis op het Oosteinde en het bouwen van een nieuw huis. Van drie woningen onder een dak was nu geen sprake meer.

Timmerman Smits

De drie kinderen vlogen uit en in mei 1911 verhuisden Winters en zijn vrouw naar Haren. Het huis was intussen gekocht door Gerben Jietzes Smits. Hij was timmerman. Hij brak de bestaande keuken en een kantoorje af om de steeg ten westen van het huis door te trekken en bouwde een "werkplaats met stookgelegenheid" in de tuin. Gerben Jietzes Smits trouwde met Jiskje Jans Grond en zij kregen drie kinderen: Jietze, Jan en Neeltje. Moeder Jiskje overleed hier in 1915. Zoon Jan Smits overleed in 1925, 30 jaar oud. In december 1927 droeg Gerben Jietzes Smits

Tot slot

Albert Jans Stienstra werd geboren in 1903 te St.-Annaparochie en trouwde in 1928 met Klaasje Sjoerds van Gelder. Het echtpaar kwam hier wonen en kreeg drie kinderen: Jan, Trijntje en Maartje. Albert Stienstra was timmerman, aannemer. In de Leeuwarder Courant van 20 december 1927 beveelde hij zich "beleefd bij de ingezetenen van St. Anna en omstreken aan voor alle voorkomende timmerwerken, alsmede voor het maken van plannen en begrotingen. Hopende door vlug en net werk zich een ieders gunst waardig te maken. Beleefd aanbevelend, A. Stienstra."

Het echtpaar Stienstra heeft 57 jaar in dit huis gewoond en dat is een record. Niemand van de hier genoemde bewoners woonde langer op deze plek dan de timmerman en zijn vrouw. Zij verhuisden eind 1984 naar Leeuwarden.

In maart 1985 verhuisde schilder Sieger Bergsma met zijn vrouw Tine van Noord en kinderen van de W. Boumastraat naar hier, Van Harenstraat 46.

En weer is een pand aan de Van Harenstraat van haver tot gort, van gorterie tot woonhuis beschreven.

d.zwart@hetbildt.nl



Nu woont de familie Bergsma in het pand

Wandeling 39

Van Harenstraat 48

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.



Het eerste pand van rechts is nu Chinees restaurant, 1951

Van drie lappers en galanterieën in modemagazijn ’t Centrum

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1670 waren Pijtter Haijes en zijn vrouw Lolckie Ewes eigenaren van dit huis (zij bezaten ook Van Harenstraat 44, Meijer-oost). Het is heel goed mogelijk en ook zeer waarschijnlijk dat Pijtter een zoon was van Haije Sijbrens en Stijn Andries en deze Haije Sijbrens was in 1634 schoenmaker te St.-Annaparochie. Het zou zo maar kunnen dat de schoenmaker hier reeds in 1634 woonde en werkte en dat de zoon Pijtter Haijes het huis heeft geërfd of gekocht. Pijtter Haijes trouwde in 1657 met genoemde Lolckie Ewes. Zij kregen drie kinderen: Andries, Haije en Stijntje. Vader Pijtter Haijes is in 1672 overleden. Zoon Andries Pijtters trouwde in 1688 met Fokel Joris en zij waren in 1704 eigenaren van dit huis. Het echtpaar verkocht "huisinge, schuure en achterplaatse" en met recht van reed over de achtertuin van de buurvrouw ten oosten, aan Jacob Sijberens en zijn vrouw. N.B. De buurvrouw ten oosten heette Sijke en was weduwe van Joris Martens. Zij was de moeder van Fokel Joris. Moeder en dochter woonden dus naast elkaar (volgende week meer daarover).

Ruitenschild

De verkoopproclamaties van 1730 tot 1747 ontbreken in het Bildtse archief en dus tasten we weer even in het duister wat de eigenaren betreft. In 1768 wordt het beeld weer helder. Toen was Grijtje Sjoerds eigenaar van dit huis. Zij was weduwe van Jan Johannes Ruitenschild. Hij was mr. glazenmaker geweest. Zij verkocht nu voor 500 caroligulden de "huisinge en achterplaatse, beswaard met onderhoud van heiningen aan de west kant als voorheen en aan de oostkant zoo als te coopbrieve" is beschreven. Koper was een van haar kinderen, Johannes Jans Ruitenschild alias Glas. Hij was net als zijn vader mr. glazenmaker en later ook mr. verver. Hij trouwde in 1763 met Jannigje Ritskes. Het echtpaar kreeg zeven kinderen, onder wie Douwe.

Winkel

De glazenmaker en zijn vrouw Jannigje Ritskes bezaten twee huizen: dit hier en het huis ten oosten (Van Harenstraat 50, afhaalchinees Shun Hing). In 1795 werd dit huis hier, dus Van Harenstraat 48, verhuurd aan Sjoerdje Jans Ruitenschild, een zuster van de glazenmaker. Zoon Douwe Johannes Ruitenschild trouwde op 19 mei 1799 in de kerk van St.-Annaparochie met Renske Pieters Dijkstra. Hij was mr. timmerman en woonde hier in 1811 zeker, maar waarschijnlijk vanaf de huwelijksdag. Omstreeks 1816 vertrok het gezin Bokma naar Ferwerderadeel. Het winkelhuis, "een ruime en hechte huizinge, bestaande uit 3

woonvertrekken op het best van het dorp St. Anna-Parochie." werd te koop aangeboden. Voor f 600,25 werd Jelle Jans van der Wal de eigenaar.

Schoenlapperij

Met de nieuwe eigenaar beginnen wij aan een ware dynastie. Jelle Jans van der Wal werd geboren in 1795 te St.-Annaparochie. Hij trouwde in 1824 met Janke Lammerts Osinga. Het echtpaar kreeg vier kinderen. Jelle Jans van der Wal was schoenmaker hier in het huis dat dus uit drie woningen bestond. Wij besluiten slechts sporadisch de bewoners van het achterhuis over het voetlicht te brengen. Zoon Jan hielp al op jonge leeftijd mee in de zaak van zijn vader. Hij trouwde in 1856 met Antje Sierks Boersma. Zij kwam van Minnertsge. Zoon Jan woonde hier natuurlijk met zijn vrouw en kinderen bij in en wel in een van de achterhuizen. Moeder Janke Lammerts Osinga overleed in 1871, 82 jaar oud. Maar de oude Jelle wilde in het voorhuis van geen wijken weten. De Bildtsche Courant van 9 april 1873 meldde het volgende: "Zes weken voor Mei is Jelle J. van der Wal te St.-Annaparochie 60 jaar schoenmaker geweest, waarvan 54 jaar als baas en nog dagelijks gaat hij voort, zijne klanten de voeten te schoeijen, leverende hun, als altijd, soliede waar voor matig geld."

De derde generatie

Onderwijl had de oudste zoon van Jan Jelles van der Wal, ook weer Jelle genaamd (laten we hem Jelle jr. noemen) als barbiersleerling een baan bij ene Johannes Brouwer te St.-Annaparochie. Maar Jelle jr. wilde op eigen benen staan en via de Bildtsche Courant werd in augustus 1874 bekend gemaakt dat hij "voor eigen rekening begint te schoenmaken en barberen op het Oosteinde." Jelle jr. was destijds 13 jaren, 2 maanden en 4 dagen jong. Er waren nu drie generaties Van der Wal in dit huis werkzaam. Jelle Jans van der Wal sr. liet vanaf 1882 de zaak over aan zijn 56-jarige zoon Jan, maar senior bleef hier wonen en hij bleef eigenaar van het pand. De oude Jelle stierf tenslotte op 14 januari 1887 in dit huis.

De barbier van St.-Annaparochie

Jelle jr. (die noemen we voortaan gewoon Jelle Jans van der Wal, daar de oude baas dood was), dus Jelle Jans van der Wal was in 1874 al begonnen met het barbierswerk. Hij adverteerde vaak in de Bildtsche Courant. In augustus 1880: "Des Zondagmorgens na half 8 wenscht Jelle van der Wal te St. Anna-parochie geen barbierswerk meer te verrichten." In mei 1881: "Daar Jelle J. van der Wal thans

onder dienst is, zal Sierk J. van der Wal de barbiersbezigheden zoolang waarnemen ten zelfden huize te St. Anna-Parochie." N.B. Sierk was de jongere broer van Jan. In mei 1885: "Jelle Jans van der Wal, schoenmaker en barbier is van het Oosteinde te St. Anna-Parochie naar het Zuideinde verhuisd." Hij woonde en werkte daar aan het Zuid-einde in het huis Warmoesstraat 15 (was Bruna). Toen grootvader Jelle in 1887 overleed, keerde kleinzoon Jelle terug van de Warmoesstraat naar zijn geboortehuis.

Vader en zoon ruilen

Maar laten we niet vergeten dat de schoenmakerszaak van Jan Jelles van der Wal was en dat hij hoofdbewoner was van het voorhuis. Hij was sinds het overlijden van zijn vader ook echt eigenaar van het pand. Jan Jelles van der Wal en zijn zoon Jelle hielden kanaries. De kinderen waren allen uitgevlogen. Jan Jelles' vrouw, Antje Sierks Boersma overleed in 1882. Niet lang na de eeuwwisseling ruilden vader Jan en zoon Jelle van huis. Schoenmaker Jan woonde nu met z'n zusters Aukje en Iltje in het achterhuis. Zuster Aukje overleed in 1902. Het werd stiller en stiller in het achterhuis. Zuster Iltje verhuisde naar het armhuis in de Warmoesstraat. In april 1907 overleed Jan Jelles van der Wal.

De kinderen – nog vier in getal – erfden huis en tuin. Het huis had zeker na 1832, maar zeer waarschijnlijk na 1768 geen verandering ondergaan. Er zou nu spoedig een gedaantewisseling plaatsvinden.

Jelle Jans van der Wal was in 1885 getrouwd met Beitske Hendricus Duing. Zij kregen zeven kinderen van wie drie jong stierven. Het gezin schoof op 12 mei 1910 drie huizen op, in westelijke richting (van hier naar Van Harenstraat 42, Meijer-west). Het huis werd dat jaar verkocht aan Hendrik Goudemond.

Herbouw

Hendrik Arends Goudemond werd geboren in 1874 te St.-Annaparochie en was metselaar van beroep. Hij was in 1900 getrouwd met Hiltje Foppes van der Wal. Zij was in zekere zin familie. Haar grootvader Auke Jans van der Wal was een broer van Jelle Jans van der Wal, de oude schoenmaker die hier in 1823 kwam wonen. Goudemond liet in 1910 het huis slopen en herbouwen door Jelle Nauta, timmerman te St.-Annaparochie. Het werd nu een winkelhuis, want Hendrik Goudemond was metselaar af. Hij was nu winkelier in manufacturen en zijn vrouw was naaister. Hiltje van der Wal overleed hier in februari 1937. Een jaar later vertrok Hendrik Goudemond naar Velzen.

In het ootje

Goudemond kwam vaak bij zijn overbuurman Feike Ferwerda (Van Harenstraat 31, Keur-slagerij) over de vloer, evenals kastelein Rein Jacobs van der Zee (Van Harenstraat 54). Ferwerda was een korpulente koopman en werd door intimi 'de dikke' genoemd. Hij hield van een natje en een droogje en had rond 1910 een herdershond, Argus genaamd. Op een keer waren Goudemond en Van der Zee op bezoek bij Ferwerda die weer iets op het vuur had staan. "Nou dikke," zegt Goudemond, "'t rukt hier maar weer lekker na flaisbraden. Dou sist wel weer 'n lekker proefy op 't fuur staan hewwe." "Jaseker" geeft Ferwerda toe en tot Van der Zee zegt hij: "Rain, trek 's even 'n stikky út 't pântsy foor Hindrik, dan kin-y 's even proeve." Rein van der Zee volgt de woorden van de knipogende koopman op. Even later kauwt Goudemond op het vlees dat echter taaier is dan hij verwacht had. "Jonge," murmelt Goudemond, "dut is niet te eten." 't Is soa taaf as haar." Daarop zegt Ferwerda bulderend van het lachen: "Dat komt wel út, want dut is 't proefy foor Argus."

Klaaske de Beer

We gaan weer terug naar de brede kant. Het huis werd in 1938 verkocht aan Klaaske de Beer, de weduwe Murk Bouwes de Jong. Zij verhuisde in februari dat jaar van het verdwenen huis op de hoek smalle kant Oosteinde-Beuckelaerstraat naar hier. Ze nam de manufacturenwinkel van Goudemond over, maar deze winkel had tijdens de Tweede Wereldoorlog geen bestaansrecht meer. Klaaske de Beer kon gelukkig haar oude beroep - ondervijzeres, tijdelijk uitoefenen aan de openbare lagere school te St.-

Annaparochie. Met haar kinderen Bouwe, Jan, Jeltje-Trijntje en Murk Klaas woonde ze hier tot in augustus 1946, toen het gezin verhuisde naar Hallum.

Mode-magazijn 't Centrum

Klaaske de Beer verhuurde het huis aan Jan Nauta. Hij was schilder en getrouwd met Henderika Panhuis (kwam van Zaandam). Met hun dochters Christina en Trijntje woonden ze hier tot januari 1954. Henderika Panhuis had hier een winkel en noemde haar zaak Mode-magazijn 't Centrum. Ze adverteerde in De Bildtse Post van 31 januari 1947: "Dames! Heeft U een oude hoed, die U niet meer aanstaat? Wij willen deze gaarne voor U moderniseeren. Ook van Heeren-hoeden maken wij Dames-hoedjes." Het gezin Nauta verhuisde in 1954 naar het huis op de hoek Van Harenstraat-Reed (Van Harenstraat 56, Piet van Kooten). Klaaske de Beer verkocht in 1953 het huis aan Jacob Volbeda.

Volbeda

Jacob (roepnaam: Jaap) Volbeda was smid en had een smederij aan de brede kant van het Oosteinde (ooit Van Harenstraat 64, we zullen hem daar nog tegenkomen). Hij werd geboren in 1914 te Zwolle en trouwde met Janke Stellingwerf. Zij verhuisden in 1954 met hun kinderen Eeltje Jacob (roepnaam Enne) en Piet Jan van de woning bij de smederij naar hier en hier dreef Janke Stellingwerf een winkel in galanterieën, huishoudelijke artikelen, die op 5 maart dat jaar werd geopend. In juli 1965 verhuisde het gezin Volbeda naar een huis in de Wijde steeg en werd het pand gekocht door Arend Bosma. Hij was een zoon van woninginrichter Andries Bosma (zie Van Harenstraat 16). Arend Bosma trouwde in augustus 1965 met Griet Plat en zij kwamen hier nu wonen. De oude etalage van het modemagazijn 't Centrum werd voortaan gebruikt om sommige goederen van Bosma's Complete Woninginrichting te etaleren.

Tot slot

In 1972 ruilden vader Andries en zoon Arend van woning en verhuisde het gezin Arend Bosma dus naar Van Harenstraat 16 (nu Tjerk de Jager). Andries Bosma en zijn vrouw Grietje Wierda woonden hier tot in 1984. Daarna stond het huis een jaar lang leeg. Vanaf 1985 woonde hier Martinus Krol met zijn vrouw en kinderen. In mei 1998 werd hier de opening van een nieuwe zaak verricht. De zaak heette SBS en die letters stonden voor Small Business Service. Bij SBS-personeelsdiensen kon een baas terecht die tijdelijk personeel zocht; "Aan de slag met SBS – wij zijn altijd op zoek naar medewerkers voor productie, techniek en bouw, van ongeschoold tot HBO." In 2008 was het met SBS gedaan en in 2010 werd het pand verbouwd tot een smaakvol ingericht Chinees restaurant (zie ook volgende week).



Wandeling 40

Van Harenstraat 50

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.

Achter de kleine klokgevel (derde pand van rechts) vinden we het winkel-huis van Gerrit Sloep jr. ± 1885



Een Engelse schoorsteenmantel en Chinese lampions in huis

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1712 was de weduwe Marten Cornelis eigenaar van dit huis. Vier jaar later was Joris Martens eigenaar. Hij was zeer waarschijnlijk een zoon van genoemde weduwe. Een dochter van deze Joris Martens, Fokel of Fokeltje, ontmoetten we vorige week als eigenaar (van Van Harenstraat 48). Zij was met haar man Andries Pijtters ook eigenaar van dit huis. Vanaf 1722 tot 1769 lopen beide huizen hand in hand wat de eigenaars betreft: in 1763 was Grietje Sjoerds, de weduwe Jan Johannes Ruitenschild eigenaar van beide panden. Het westelijke huis ging in 1768 over in handen van haar zoon Johannes Jans Ruitenschild alias Glas en het oostelijke pand, dat wat we nu behandelen, werd eigendom van haar dochter Sjoerdte Jans Ruitenschild. Zij was getrouwd met Reinder Sijmens Schat. Naar alle waarschijnlijkheid werd het huis destijds gesloopt en herbouwd. Het kreeg een majestueuze klokgevel. Voor f 821,- verkocht Sjoerdte Jans Ruitenschild in 1803 "de zekere huisinge, agter erve met al daar bij behorende exempt de



Het winkelhuis (derde van links) van Johannes van Loon, 1949

bijstal en de beide haardstanders uit de voor en agterkamer welke de verkoperse voor zig zal mogen wegneemen" aan Douwe Gerbens en zijn vrouw.

Nieuwmodische betimmering

Douwe Gerbens was in 1764 te Hallum getrouwd met Tettje Ritskes. Zij was afkomstig van Nieuwebildtziyl. De echtgenoten overleden kinderloos en in 1809 verkochten de erfgenamen een "brave, onlangs voor weinige jaren nieuw gebouwde huizinge waarin een voorkamer met Engelsche schoorsteenmantel en nieuwmodische betimmering, een voorhuis, gang, een ruime agterkamer, een portaal, een keuken en verdere gerieflijkheden, benevens een agterplaats, bleekveld en tuin" aan Jan Abes Boon, onder meer handelaar in

huizen. Hij betaalde f 961,- en verkocht het huis direct door aan Sijske Jans, de weduwe Jacob Cornelis met wie zij slechts 15 jaar getrouwd was geweest. Zij zal hier eerst hebben gewoond. In 1817 werd het huis in de Leeuwarder Courant te koop aangeboden. Het werd destijds door chirurgijn Andreas Noordenbos gehuurd. Hij trouwde datzelfde jaar met Sjoerdte van der Kooi en verhuisde toen naar haar huis, het huis op de hoek (Van Harenstraat 8, Jetty's Hoeky). Pieter Everts Siderius was eigenaar in de jaren 1816-1818. Hij ruilde in 1818 van huis met Johannes Geerts Santhuizen. Siderius verkreeg Van Harenstraat 112 en Santhuizen werd eigenaar van het huis dat we nu beschrijven.

Santhuizen

Johannes Geerts Santhuizen werd geboren in 1768 te St.-Annaparochie. Hij trouwde in 1797 met Pietje Arjens Keizer. Het echtpaar kreeg acht kinderen. In zijn vorige huis, ten oosten van de Wijde steeg (zie hierboven), oefende hij het vak van slager uit, maar later, in 1816 reeds, was hij agent van politie, of veldwachter mag ook. Na de voltooiing van

deren van een oostelijker op het Oosteinde staand huis (Van Harenstraat 116) naar hier en in 1842 vice versa. In 1843 kwam hier een andere zoon, Arjen Johannes Santhuizen wonen. Hij was gardenier, maar ook deurwaarder en veechat-ter. Hij verhuisde met zijn gezin naar het Zuideinde en het huis werd nu verhuurd aan diverse personen: een bakkersknecht, een grossier en een wagenaar. De laatstgenoemde heette Jetze Alberts van der Ploeg en was ook voerman en gardenier. Hij en zijn tweede vrouw Hendrikje Willems Andringa kochten huis en erf in 1859. Van der Ploeg werd Jetze Zwaaiër genoemd en hij was de eerste voerman in St.-Annaparochie die een behoorlijk grote wagen gebruikte voor het vervoer van personen van en naar Leeuwarden. In 1861 stierf de voerman-gardenier. Zijn weduwe bleef hier wonen tot aan haar dood in 1876. Zij verhuurde de extra kamers aan diverse mensen.

Gerrit Gerrits Sloep jr.

In 1876 werd het huis met de klokgevel verkocht. Koper was Gerrit Gerrits Sloep jr. Hij was een zoon van Gerrit Gerrits Sloep sr. en Tietje Pieters Vlietstra en verhuisde van zijn ouderlijk huis (Van Harenstraat 28, Fixet-oost) naar hier. Hij was nog steeds gardenier-hovenier en eigenaar van de boomgaard ten zuiden van de bebouwde kom ("Sloeps hof"). Sloep was getrouwd met Lijsbert Johannes Kuiken en zij bemoeide zich hier met de winkel. Er waren galanterieën te koop en kinderspeelgoed en in december adverteerde ze met "huishoudelijke artikelen voor St. Nicolaas". En zwengelborden waren hier te koop en ze had een "puik middel tegen winterhanden". De winkelierster overleed in december 1894. Er kwamen vier huishoudsters bij inwonen, een voor een. Het winkelhuis werd in 1910 te huur aangeboden, maar Gerrit Gerrits Sloep hield een kamer aan zich. De eerste huurder was Jan Geerts. Hij was letterzetter bij drukkerij Kuiken (nu Hoekstra Drukkerij Uitgeverij) en later aardappelhandelaar. Zijn vrouw Akke Kuiken (kwam van Dokkum) runde de winkel. Zo had ze Ten Brinks thee te koop en schoomaakartikelen. Jan Geerts zullen we later tegenkomen als bewoner van Van Harenstraat 60 (Poorte).

Huurders

De tweede huurder was Gerrit Teijes de Jong. Hij verbleef hier met zijn vrouw Neeltje Dirks Kuiken en kinderen tot 12 mei 1914. Hij woonde later op het Zuideinde (ooit Warmoesstraat 47). Hij was de vader van Dirk Gerrits de Jong, de mede-oprichter van drukkerij Van Leer & De Jong, de grootvader van Gerrit Dirks de Jong, de overgrootvader van Dirk Gerrits de Jong en de betovergrootvader van Gerard de Jong. De derde huurder was Job Arjens Wassenaar. Hij was schoenmaker, weduwnaar van Jantje Jans Beimers en vader van Arjen, Anne, Paulus en Jan. Akke Paulus Beimers woonde als huishoudster hier bij in. In 1902 trouwde schoenmaker Wassenaar met Tjitske Martens van der Ploeg. Zij kregen twee kinderen: Grietje (jong overleden) en Marten.

Een groentezaak

In 1915 overleed Job Arjens Wassenaar. De weduwe dreef hier een zaak in "gemarineerde en gezouten haring, Lemster spekbokking en groente en fruit". De zaak floreerde niet en werd veranderd in een winkel met levensmiddelen. Ook was het huis een pensioen, want door de deur passeerden veel kostgangers, zoals een schilder, een machinist en een besteller van de Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij. Op 12 mei 1920 verhuisde Tjitske Martens van der Ploeg en haar zoon Marten Jobs Wassenaar naar een woning in de steeg van de smalle kant van het Oosteind (tussen Van Harenstraat 5 en 9) en weer twee jaar later verhuisden ze naar het Zuideinde (Warmoesstraat 37) waar – weer later – de winkel van Wassenaar een begrip zou worden.

Keimpe Zoon

Bij het leven had Gerrit Gerrits Sloep het huis overgedragen aan zijn zoon Johannes Gerrits Sloep, de vruchtensapfabrikant te Leeuwarden, later te St.-Annaparochie. Hij verkocht winkelhuis, bergplaats en tuin in 1920 aan Keimpe Zoon, koperslager te Minnertsma. Keimpe Zoon werd geboren in 1879 te Franeker en was getrouwd met Trijntje de Vries (kwam van Hijum). Ze kregen twee dochters: Eeke en Anna. Keimpe Zoon oefende hier het beroep uit van koperslager, kachelmaker, zinkwerker en wat verder tot het vak behoorde. Tevens had hij hier een winkel in emaille-artikelen. Dochter Eeke trouwde in 1935 met Johannes

Meinderts van Loon. De ouders verhuisden met dochter Anna naar Leeuwarden en Van Loon betrok met zijn bruid het winkelhuis. Maar niet voordat hij de voorgevel liet vernieuwen. Hiermee was wederom een karakteristieke klokgevel uit het straatbeeld van St.-Annaparochie verdwenen.

Johannes van Loon

Johannes Meinderts van Loon werd geboren in 1909 te St.-Annaparochie. De winkelier werd vader van twee dochters. In september 1951, na de demping van de Oostervaart, adverteerde Van Loon in De Bildtse Post het volgende: "De nieuwe verkeersweg wordt geopend. De bekende weg voor kwaliteitsartikelen blijft J.M. van Loon, St. Annapar., Tel. 256. Levensmiddelen, Paul Kaiser artikelen, Choclate, Suikerwerken, Tabak, Sigaren, Cigaretten, 1e Kwaliteit Kaassoorten." Ook verkocht Van Loon vleeswaren ("Eén ons bh"). De winkel mat 2,45 meter bij 5,40 meter. In 1954 liet hij die winkel vertimmeren en uitbreiden. "En welk een uitbreiding! Had men voorheen slechts een betrekkelijk kleine etalage, thans sieren twee grote ramen de voorgevel en daarachter staan de verschillende waren op hun voordeligst uitgestald. Dat men hiertoe kon komen is te danken aan het bijtrekken van de woonkamer tot de winkel. De voorgevel van het oude pand is dan ook duchtig onder handen genomen en men herkent het huis niet meer. De entree is naar het midden verplaatst en wanneer men deze deur binnen gaat valt direct de ruimte welke men door de verbouwing heeft gekregen op,"

aldus De Bildtse Post van 4 juni 1954. In juli 1981 verhuisde het echtpaar Van Loon-Zoon naar de Dirk Janszstraat.

Chinees afhaalcentrum

Ting Cheung Wong, Chinees restauranthouder te Stiens, liet het interieur van het complete pand in een kleine week slopen en er werd een modern Chinees afhaalcentrum van gemaakt. De opening vond plaats op 23 december 1981. De zaak werd Shun Hing genoemd en dat betekend 'zonder belemmering omhoogstijgend'. Dus na de chocola, suikerwerken, sigaren en kaas nu dan ruimte voor babi pangang, fou yong hat, loempia, kipsaté en kroepoek. De voorgevel van het pand werd in 2010 gemoderniseerd.

Roodstenen garage

We hebben gelezen dat Johannes Sloep winkelhuis, bergplaats en tuin in 1920 verkocht aan Keimpe Zoon, maar hij verkocht in datzelfde jaar nog een huis en erf. Dit was het huis dat in de tuin van Van Harenstraat 50, aan de Reed (nu Dordtse Straat) stond. Het werd tot 1925 bewoond door Tjeerd Reitsma en in 1939 vertimmerd tot pakhuys door de eigenaar Sije Sjoukes Boterhoek. De provincie Friesland heeft het nog gebruikt als werk- en bergplaats van het P.E.B., alsmede timmerman-aannemer Albert Jans Stienstra. Het staat er nog altijd. Het is de roodstenen garage (Dordtse Straat 31).

d.zwart@hetbildt.nl



Wandeling 41

Van Harenstraat 52

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.



Het winkel-huis van bakker Andries Geertsma (tweede van links), ± 1920.

Bakkerij met postkantoor van Petrus Bartholomeus Mebius

De oudste berichten

Geloof het of niet. Volgens de oude cartouches is hier in 1702 nieuwbouw gepleegd. Wellicht dat Poppe Hendriks hier een nieuw huis bouwde, hij was tenslotte mr. timmerman en ook nog "adsistent des geregts op der Bildt". In 1712 – en dat is zeker – was Hiltje Gelts, de weduwe Poppe Hendriks, eigenaar en bewoner van dit huis. In 1712 verkocht de weduwe de "huisinge, achterplaatse met plantagie op de breede kant van de hoogebuur" aan Jan Jan Ernestes en zijn vrouw Fokel Sijbes onder de restrictie dat de "copers in dit huis geen comanwinckel mogen oprichten gedurende 't leven van Jan Jans Ernestes". Kennelijk had Hiltje Gelts hier een kruidenierswinkel en toen ze naar een ander pand in St.-Annaparochie verhuisde, duldte ze geen concurrentie.

Notabelen

Jan Jan Ernestes (dus Jan, zoon van Jan, kleinzoon van Ernst) was koopman en een broer van Pieter Jan Ernestes die wij op onze Wandeling in Van Harenstraat 10 zijn tegengekomen. Ook was hij volmacht van St.-Annaparochie, zeg maar dat hij zitting had in het dorpsbestuur. Hij trouwde in 1697 met genoemde Fokel Sijbes. Al in 1716 verkochten zij de "nieuw gebouwde huisinge [volgens de cartouches slechts 14 jaar oud] bestaande in een roijtaal voorhuis, kelderskamer, kelders, gangh en groote achterkamer, schone plantagie met alles wat daar in om en aan aard muir spijker en nagelvast is en toebehoort, staande in Anna gebuurte op de brede kant van de hooge buurt" aan Gerrit Dirx en zijn vrouw. Ze betaalden 880 caroligulden. Gerrit Dirx was ook "adsistent 's geregts van der Bildt". We hebben nu drie bestuurders op rij. Gerrit Dirx trouwde in 1713 met Tettie Jans. Zij kregen een zoon. De "adsistent" overleed in 1718 en een jaar later hertrouwde de weduwe met Hendrik Claasen en hij verkocht in 1722 namens de erfgenamen het huis met alles erop en eraan, voor 600 caroligulden aan Melis Dirks en zijn vrouw Geertie Abes. Melis en Geertie verkochten het huis "met een klein hoffie tegens over de agterplaatse van dese huisinge en alzo over de reed van de Hoog wel geboren heer Grietman W. van Haren" al een jaar later aan Peting, de dorpsrechter van St.-Annaparochie. Daar hebben we notabele nummer vier.

De dorpsrechter

Johannes Andries Peting was getrouwd met Jantje Albaris ten Bergh en hij was een broer van Jan Peting die herbergier was van 1723 tot 1729 in Van Harenstraat 16 (Tjerk de Jager). Het echtpaar kreeg zeven kinderen waarvan drie zeer jong stierven. Moeder Jantje overleed in 1738 in het kraambed, vader Johannes overleed drie jaar later. De wezen Egberdina, Saakje, Willem en Albartus Peting bleven massaal eigenaar van het huis tot in 1762. Ze verhuurdten het grote huis, zoals van 12 mei 1748 tot 12 mei 1749 voor 27 caroligulden en 15 stuivers aan Christiaan de Pool. De Pool was een ongediplomeerde heelmeeester. Drie van de vier eigenaars woonden later in Oldemarkt en Slijkenburg, maar de in 1730 geboren Willem bleef achter in St.-Annaparochie. Hij woonde in dit huis en was dus in 1762 een van de verkopers.

Inventarisatie 1741

We gaan even terug naar 1741 toen, na de dood van Johannes Peting, er een inventarisatie van de boedel volgde. We doen een greep. "Huisgeraden en inboelen op de kelderskamer: een notebomen cabinet, een pulpitum, een spiegel met een vergulden list, ses

schilderijen, een the-tafel, ses stoelen, een therak waarop vier half dosijnen thegoed, vijf speelkommen, een pantie, bruine trekpot en thebos, alles porcelein en twee bruine kroesjes. Op de schorstienmantel een heel dosijn thegoed, vijf chocoladekopjes en schoteltyjes, twee blauwe en twee Japanse speelkommen, een bonte trekpot, nog een bruine en een wite trekpot en vier spekbeelden, nog drie kopjes en theschoteltyjes benevens een bruin kopie en twe schoteltyjes en ten laatsten enige schulpjes ze[e]l gewas."

Een vogelkooi

En dan hebben we nog lang niet alles in de kelderskamer beschreven. We neuzen nog even rond in het voorhuis: "een hollands kastie, een eken pars, een spiegel, een uurwerk, vier schilderijen, twee prenties, een vogelkooi, een weerglas, een idem klein, een koffiemolen, een paar kleine kopere schalen en een idem halfte pond gewigt, twe glazen kandelaars, twee romers, drie bier glazen, drie porceleinen speelkommen, seven delftse pannen, een tinnen inktpot, een stoof." Dan volgen nog heel veel roerende goederen "in de kelder, in de agterkamer, in de porceleinkast, in de tinkast, in de gang, in 't portaal, in de keuken, in de spijskamer, op de keukenzolder, op de grote zolder" en dan nog een opsomming van "linnen en wollen, gemeen linnen, ongemunt zilver en goud, gemunt silver en goudt." Het zou anno 2011 allemaal antiek zijn geweest...

Procureur

"De huisinge cum annexis staande in St. Anna gebuurte op de breede kant van de hooge buurt sijnde op den 12 majj 1762 vrij van huiinge, hebbende Sijbe Claasen ten oosten, die ook het regt van vrijheit heeft aan zijn kant met een pomp en pijp door de muur water uit de bak te pompen" werd gekocht door Gosling Appeldoorn en zijn vrouw Anskje Hulshuis. Appeldoorn was door grietman Van Haren in 1749 aangesteld als procureur-fiscaal verbonden aan het nedergerecht van het

Bildt. Hij woonde in Leeuwarden wat moeilijkheden met zich meebracht; soms kon hij wegens het slechte weer en de nog slechtere modderpaden niet op de rechttag in St.-Annaparochie verschijnen. In 1760 trouwde hij te Holwerd met Anskje Hulshuis. Ze kregen een zoon. In 1762 gelukte het hem om voor zijn vrouw, zoon en zichzelf toch een passende woning in St.-Annaparochie te kopen. In maart 1765 overleed de procureur. De met schulden beladen boedel werd door de voogden van het zoonkje niet aanvaard en afgestaan aan de crediteuren.

Huurhuis

In 1766 werd het huis eigendom van Trijntje Rienstra en Pijtte Bonnema. Zij waren moeder en dochter. Trijntje Rienstra was sinds 1759 weduwe van IJpe Clazes Bonnema, dorpsrechter en ontvanger te St.-Annaparochie (Van Harenstraat 31, Keurslagerij Schreiber). Pijtte (eigenlijk Petronella) Bonnema trouwde in 1767 met Adrianus Camphuizen (overleden te Zierikzee) en in 1776 te Westernijkerk met Christiaan Carel Lochnaar, ontvanger der directe belastingen. De (gezinmen van) beide dames woonden niet in dit huis, maar aan de overkant van de vaart (Van Harenstraat 31 en 33), dus werd het huis dat we nu bespreken, verhuurd. En het werd een bakkerij.

Bakkerij

In 1782 verkocht Pijtte Bonnema voor zichzelf en als erfgenaam van haar moeder het huis met bakkerij aan Cornelis Pieters Brouwer en zijn vrouw Brechtie Clazes Wassenaar, een boerendochter. Zij waren dat jaar pas getrouwd. Het echtpaar kreeg een kind, Klaas, in 1787. Bakker Brouwer overleed in 1807. De weduwe zette de zaak voort, wellicht met hulp van haar zoon. In 1821 overleed Brechtje Wassenaar en werd Bente Willems Wassenaar de nieuwe eigenaar. Hij was familie. Zijn moeder was een zuster van Brechtje. Bente Willems Wassenaar was boer op Schoonoord aan de Oudebildtdijk (nr. 93; onder Vrouwenparochie) en verhuurde de "ruime en sterke huizinge met tuin en

achter-erve, zijnde een bakkerij, waar in die affaire onheugelijke jaren met het beste gevolg wordt gedreven, op de Hoogebuur te St. Anna Parochie". In 1822 bijvoorbeeld aan Taekje Dirks Ket voor f 207,50 per jaar. In 1825 was Johannes Jans Glastra van Loon hier bakker. Hij was twee jaar eerder getrouwd met Riemke Meinderts Swart (kwam van Oosterwierum). Het gezin Glastra van Loon vertrok in 1828 naar Blessum. Nog even opmerken: Johannes en Riemke zouden later weer in St.-Annaparochie wonenv (in Pots steegje); ze waren de ouders van Anne Johanes van Loon die op 24 september 1931 de eerste honderdjarige man van het Bildt werd.

Osinga

Cornelis Sjoerds Koopal kocht het bakkershuis. Hij werd geboren te Finkum in 1804 en trouwde in 1828 met Sijtske Klazes Leep. Ook hij was familie. Zijn moeder was een zuster van boer Bente Wassenaar. Eind 1838 verkocht Koopal het pand voor f 3.000,-- aan Sjoerd Johannes Osinga. Hij trouwde dat jaar met Dirkje Aebelina Albertina Schepers (geboren te St.-Jacobiparochie). Zij stierf in het kraambed in dit huis in 1841. Een jaar later trouwde bakker Osinga met Hendrina Catrina, dochter van Gerbrandus van Ringh, ontvanger te St.-Annaparochie. In 1845 verhuisde het gezin van eigenaar Osinga naar Van Harenstraat 36 (Henk ten Hoor-oost; daar was hij boekverkoper en boekbinder), maar het huis met de bakkerij bleef zijn eigendom. Het werd nu verhuurd aan Klaas Andreas Noordenbos die van Van Harenstraat 36 (Henk ten Hoor-oost) naar hier verhuisde. Noordenbos oefende hier ook het bakkersvak uit. Hij werd in 1846 als huurder en als bakker opgevolgd door zijn halfbroer Jarig Anijas Wassenaar. Jarig betaalde f 200,-- huur per jaar. Hij emigreerde met zijn vrouw Akke Jonk Groope in 1848 naar Noord-Amerika. Hun gemeenschappelijk moeder, Sjoerdette Klazes van der Kooi werd nu hoofdbewoonster. Zij was eerder getrouwd geweest met Anneus Jarig Wassenaar en met Andreas Ulbes Noordenbos. Zij hield de bakkerij hier draaiende.

P.B. Mebius

In 1851 kwam een nieuwe huurder hier wonen. Hij was Petrus Bartholomeus Mebius, een zoon van Wijbe Mebius, geneesheer te St.-Jacobiparochie. Hij werd geboren in 1811 te Rottevalle en trouwde in 1836 in de gemeente het Bildt met Geertje Johanna Theodora Schepers. Zij was een zuster van de eerste vrouw van eigenaar Osinga. Ook Mebius was hier bakker. In 1862 werd huurder eigenaar.

Postkantoor

Nu was P.B. Mebius behalve bakker ook brievenaarder. Hij had hier dus een hulp-postkantoor (steden hadden destijds postkantoren en plattelandsdorpen een hulppostkantoor). Het kantoor was dagelijks geopend van 14.00 tot 14.30 uur "waarna met de busligting en verzameling der brieven naar Leeuwarden en elders een aanvang wordt gemaakt." Om kwart voor drie 's middags vertrok de postbode te voet naar Leeuwarden en was dan kwart voor zes in het postkantoor te Leeuwarden. Om zes uur vertrok de postkar naar Heerenveen. P.B. Mebius was van okober 1855 tot zijn overlijden in november 1876 postkantoorhouder. Volgen we nog even het postkantoor: het werd in januari 1877 gevestigd naast de bakkerij van J.B. Bruinsma aan de smalle kant van het Oosteinde (in het steegje tussen Van Harenstraat 5 en 9), maar dat pand was te klein en in februari 1877 was het postkantoor ondergebracht ten huize van Jelle Abrahams Dijkstra aan het Zuideinde (reeds lang geleden afgebroken, maar ooit Warmoesstraat 10).

Bakkerij Geerstma

Geertje Schepers, de weduwe P.B. Mebius zette de zaak voort met behulp van zoon Wijbe en dochter Dirkje die ook na het overlijden van hun moeder hier bleven wonen en bakken. Wijbe Mebius adverteerde in de Bildtsche Courant van 1 mei 1906: "W. Mebius draagt onder dankbetuiging voor het vertrouwen, de familie 55 jaar geschonken, de bakkerij aan het Oosteinde St. Anna-parochie over aan A. Geertsma". Broer en zus Mebius verhuisden naar de overkant van de vaart (Van Harenstraat 33, familie Schreiber). Andries Jans Geertsma werd geboren te Baard in 1875. Zijn vrouw heette Geeske Weisenbach (kwam van Huins). Ze hadden geen kinderen. Zij namen het huis, de zaak, ja zelfs de kinderstmeid en de bakkers knecht over. In 1931 verhuisden Andries Geertsma en zijn vrouw naar elders in St.-Annaparochie en droeg Geertsma de bakkerij over aan Sietze de Vries, bakker te Oudega, Smallingerland. Lang heeft bakker De Vries ze niet bruin gebakken; hij vertrok met vrouw Klaaske de Haan (kwam van Sexbierum) en zoon Wobbe al in 1934 naar Sexbierum.

Bakker Goodijk

In 1934 werd Wiebe Goodijk eigenaar van huis en bakkerij. Hij werd geboren te Sexbierum in 1905 en was getrouwd met Baukje Krol, een dochter van de smid die wij op onze wandeling nog zullen tegenkomen. Het echtpaar kreeg drie kinderen: Cornelis, Wiebe en Albrecht. Bakker Goodijk bediende zijn klanten met de bakfiets en – o, zalige vooruitgang! – later met de motorbakfiets. In mei 1954, het jaar van de oprichting van de Bildtse bakkerij, verhuisde het gezin Goodijk naar Van Harenstraat 18.

N.B. Tien bakkerijen richtten de Bildtse bakkerij op. Dat waren (alfabetisch): Balt (Schuringaweg, Nij Altoenae) Beetstra (Van Harenstraat), Brouwer (Van Harenstraat), Fokkema (Oudebildtdijk),

Wiebe Goodijk (Van Harenstraat 52), Van der Kooi (Warmoesstraat), Miedema (Stadhoudersweg), Pars (Van Harenstraat), Douwe Reitsma (Oosthoek, Oudebildtdijk) en De Vries (Van Harenstraat – smalle kant).

Hypermodern

In 1954 kochten huizenhandelaar IJpe Hendriks Sipma en timmerman-aannemer Albert Jans Stienstra voor f 4.255,-- het pand en verhuurdten het aan Jitze Dijkstra, arbeider bij landbouwer Jochum Wiersma (nu Piet Wiersma, Middelweg-oost 157). Dijkstra vertoefde hier met zijn vrouw Sjoukje Feenstra en hun kinderen een half jaar. Sipma en Stienstra verkochten het huis in 1955 aan Marten Faber. Die liet het pand dat jaar drastisch verbouwen: de hypermoderne voorgevel bestond voortaan bijna geheel uit glas, tot en met de deur die, als men hem openduwde, een vriendelijke dingdong-bel in werking stelde. Faber vestigde hier een schoenenzaak met reparatie-inrichting. Na een slordige 175 jaren was de bakkerij in dit pand voltooid verleden tijd.

Marten Faber

Marten Faber werkte bij schoenen- en lederhandel Reitze Hospes (Van Harenstraat 5) en nam in augustus 1952 het reparatiebedrijf over. De schoenhandel zelf bleef dus vooreerst in handen van Hospes. Maar in januari 1956 deed Hospes ook de handel in schoenen van de hand. Faber betaalde goodwill en de zaak verhuisde van de smalle naar de brede kant. Op 4 februari 1956 opende Marten Faber zijn nieuwe zaak in Van Harenstraat 52. De Bildtse Post berichtte: "De etalage wordt van de winkel gescheiden door een ondoorzichtige wand die echter niet hoog is gehouden, zodat het ruime effect van de winkel bewaard blijft. En ruim is de winkel. De verkoopruimte bedraagt 72 vierkante meter. Hier staan 8 passtoeljes op een onverslijtbare vloerbedekking van nylonvezel, in een warme gele kleur."

Kleinvakpaleis

De altijd goedgemustste schoenmaker werd geboren in 1928 op Ameland. Hij trouwde in 1953 met Hiltje Rozema (geboren te Menaldumadeel). Het echtpaar kreeg vier kinderen. Op 1 februari 1988 sloot Fabers schoenhandel de deuren, maar de schoenmakerij (reparaties enzovoort) ging achterom – Dordtse Straat 31a – gewoon door. De winkel was voortaan het decor voor Janny Kleinvakpaleis. Hier kon men terecht voor "zelfmaakmodestoffen, wol, breigaren, kledingreparatie, naaimachines, naaigaren in 450 kleuren, kleinvak-artikelen, sieraden". De zaak werd gerund door Jannie Oevering die in Stiens ook een dergelijke zaak had.

Tot slot

Het Kleinvakpaleis hield het voor gezien, maar had wel in een grote behoefte voorzien. Daarom werd op woensdag 15 april 1992 It Spjeldekessen geopend, onder enorme belangstelling. En de oorzaak voor de grote toeloop van mensen was Falko Zandstra, de kersverse Europese kampioen hardrijden op de schaats, die de opening verrichtte. It Spjeldekessen was een stoffenboutique met eigentijdse modestoffen, kleinvakartikelen, borduurgaren en babykleding. Men kon er ook terecht voor reparaties. Het huis werd in 2005 gesloopt en er verrees een nieuw oud pand met bovenwoning. It Spjeldekessen ging en De Vertakking kwam. Hier kan men terecht voor onder meer bovenmaatse kleding.

d.zwart@hetbildt.nl



In 1883 gebouwd hotel Van der Zee was in 1842 reeds herberg

Wandeling 42

Van Harenstraat 54

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We zullen de komende weken Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 passeren en kennismaken met de bewoners.

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1712 was Hermen Cornelis eigenaar van dit huis. Hij was een doopsgezinde schoenmaker. Hij overleed in 1719. Zijn zoon Cornelis Hermens, ook mr. schoenmaker, volgde hem hier op. Hij trouwde in 1708 met Trijntje Dirx en het echtpaar kreeg drie kinderen. Vader Cornelis werd niet oud. Hij stierf al in 1721. Moeder Trijntje overleed in 1743. Dochter Grietje Cornelis was 37 dagen eerder getrouwd met Sijbe Andries en erfde het huis. Het echtpaar woonde hier niet. Ze waren huisslieden, boer en boerin, op de boerderij d'Avila (Middelweg-West 173, S. de Vries).

Een zilversmid

Sijbe Clasen (een neef van Sijbe Andries) en zijn vrouw Aaltje Johannis huurden het huis. Maar huurders werden kopers. Ze kochten in 1753 de "huisinge met hovinge op de breede kant van het Oosteind" voor 100 caroligulden. Zelfs voor achttiende-eeuwse begrippen een belachelijk lage prijs. We mogen aannemen dat het een nederig huisje was, wellicht bouwvallig en dat de kopers hier een nieuw huis hebben gesticht. Dochter Trijntje Sijbes erfde het pand in 1773. Zij was rentenier en bovendien ongehuwd, maar ze woonde hier niet. Ene Jouke Jans van der Meulen huurde het huis. Hij was zilversmid en winkelier en was getrouwd met Saakje Tjeerds Hortelanus. Het huurcontract werd in 1805 niet verlengd. Het gezin Van der Meulen verhuisde naar de smalle kant van het Oosteinde (Van Harenstraat 21, familie Hoekstra) en Trijntje Sijbes verkocht het huis voor f 1.690,- aan Douwe Johannes Ruitschild. Het werd omschreven als een "zeekere huisinge en agter erve bestaande in een voorhuis, twee kamers, gang, kelder, zaad en verdere gerijflijkheden cum omnibus". Ruitschild was timmerman van beroep en verhuisde in 1810 naar elders.

Slagerij

In 1810 kocht Dirk Gerbens van der Laan en zijn vrouw Wijske Jans Tanja het pand dat "van ouds begerechtigd is met het pompen van water uit de bak in het huis van de naastlegers ten westen". Van der Laan was slager en zijn gezin alsmede zijn ouders woonden hier. In 1824 kocht Jop Jans Andringa het "ruime en net betimmerde" huis voor f 2.011,-. Hij was koopman in onroerendgoed. Wellicht dat hij het een jaar later met winst verkocht. Koper was Rein Douwes van der Zee. Hij was een geboren Stjabuurtster en koopman van beroep. Het gezin Van der Zee verhuisde in mei 1827 naar de boerderij ten zuidwesten van St.-Annaparochie (Siktaris Brouwerstraat 5, R. Jansen). Daar bekwaamde Rein van der Zee zich in het fokken van paarden. Hij verhuurde het toekomstige Wapen van 't Bildt aan Johannes Sjoukes Dijkstra, ook een Stjabuurtster. Dijkstra was pas getrouwd met de niet onbemiddelde Haukje Sjoerds de Boer en was slager van beroep.

'Dwars-huizinge'

Paardenfokker Van der Zee verkocht het huis in 1828 aan Eildert Eilderts Posthumus voor de somma van f 1.481,-. Crisis? Het perceel werd destijds omschreven als "een zeer schoone, sterke en net betimmerde dwars-huizinge, met nieuwe schuur, waarin stalling voor 2

Lautenbachs café De Rustende Jager met bovenzaal, ± 1960



paarden en 4 koeien, genoegzame ruimte tot berging van hooi en andere benodigheden, in ééns, van alles, in eenen behoorlijken zin, wél voorzien, met tuin, bleek en achtererve, staande op de Hoogebuint, op het best van het dorp St. Anna Parochie, bewoond door Johannes Sjoukes Dijkstra cum sociis, voor f 115 jaarlijksche huur". Johannes Dijkstra was dus slager, maar het pand was "door stand en inrigting geschikt voor allerlei bedrijf, bijzonder voor eenen winkel, taphuis, vleeschhouwerij en dergelijke," aldus de Leeuwarder Courant. De in 1802 te Leeuwarden geboren Eildert Eilderts Posthumus oefende hier ook het slagervak uit, alhoewel niet lang. Reeds in mei 1829 verhuisde hij met vrouw en kinderen naar het Zuideinde (Warmoesstraat 51 en 53) en verkocht hij het huis.

Moord!

Eigenares werd nu Albertje Aukes Bakker. Zij was als weduwe pas hertrouwd met de weduwnaar Jacobus Bernardus Spoelstra. Hij was rijksontvanger en kwam niet van hier. Hij werd in 1795 geboren in Oldeboorn. Op dinsdag 27 september 1830, 's morgens zes uur schoot de ontvanger in de voorkamer zijn vrouw Albertje een kogel door de kop en ondernam daarna in de achterkamer een poging zichzelf met een mes de hals door de snijden. Dat gaf een consternatie in St.-Annaparochie van heb ik jou daar! Het wemelde van politie en rechercheurs. J.B. Spoelstra werd berecht en moest brommen.

Kandidaatnotaris

De erfgenen verkochten in mei 1831 voor f 899,- "huizinge en schure cum annexis" aan de nieuw aangestelde rijksontvanger en zijn vrouw. Hij heette Wijbe Meines van den Berg. De in Oldelamer geboren ontvanger was getrouwd met Elske Piebes Tanja, een rijke boerendochter uit St.-Annaparochie. Zij kregen een zoon. Vader Wijbe overleed in zijn huis in 1833. Hij was slechts 24 jaar. Weduwe Elske hertrouwde in 1836 met Klaas Oosterhoff. De in Wolwege geboren kandidaatnotaris werkte als klerk voor notaris en gemeentesecretaris Oebele Braunius Oeberius (eerst nog Van Harenstraat 26, Jelle Kapinga, maar weldra Van Harenstraat 20, firma Plat). In 1839 verhuisde het gezin Oosterhoff naar Marssum.

De 'koeiendokter'

Het huis werd eerst gehuurd door gardenier Klaas Ijsbrands de Groot en in mei 1840 kwam Cornelis Klazes de Jong hier wonen. Hij deed aan 'koeiendokteren', was een ongediplomeerd veearts, maar werd ondanks het gemis aan diploma's en getuigschriften zeer gewaardeerd door de Bildtse veeboeren. De Jong was getrouwd met Renske Arjens, die weduwe was van Jan Alberts de Grijs. De veearts stierf hier in 1841 op 66-jarige leeftijd. Renske Arjens verhuisde naar de smalle kant van het Oosteinde (Van Harenstraat 11, Bentex-west) en haar zoon, Albert Jans de Grijs die winkelier was aan het Noordeinde (Stadhoudersweg 18), verhuisde nu op 12 mei 1842 naar het pand dat we hier bespreken.

Herberg

De zojuist aangehaalde Oebele Braunius Oe-

berius kocht eind 1841 het koffiehuis annex logement van de weduwe kapitein Klaas Jans de Bildt (Van Harenstraat 20, firma Plat). Hij liet dat pand rigoreus vertimmeren en ging er met zijn gezin wonen. Dit betekende dat er nog slechts één 'grand' café in St.-Annaparochie over was (Van Harenstraat 16, Tjerk de Jager). Reden voor Albert Jans de Grijs om een herberg te openen. Hij was geen onbekende van eigenares Elske, want zijn vrouw heette Trijntje Piebes Tanja. Juist, een zuster van Elske. Trijntje overleed hier reeds in maart 1847. Zij was 41 jaar jong. Op 12 mei 1848 droeg Albert de Grijs de inboedel van de herberg over aan Tjeerd Arjens Wassenaar. Hij was op 11 januari 1828 getrouwd met Arjaantje Dirks Tanja. Een dag later werd hun eerste kind geboren – dat is pas moeten! Kastelein Wassenaar stierf in mei 1849, 42 jaar oud en vader van acht kinderen. De weduwe, die men Jaantjemoei noemde, runde voortaan het bedrijf. Ze was verre familie van eigenares Elske die in 1843 overleed.

Jaantjemoei

De erven Elske Piebes Tanja verkochten in 1855 de "voor korte jaren veel vertimmerde huizinge bestaande in verschillende beneden- en bovenvertrekken, waarin sedert jaren met veel succes herberg wordt gehouden, met schuur en stalling en erf." Jaantjemoei bood f 2.845,-. Zij was spekkoper. Ze hield met hulp van haar zoon Arjen Tjeerds Wassenaar het café aan tot mei 1881. Deze zoon was niet een gemakkelijke man en kwam veelvuldig in aanvaring met politie en justitie. Jaantjemoei werd negen keer moeder. Een zoon werd niet oud. De vier dochters trouwden allemaal (twee op hoge leeftijd), maar de zonen Dirk, Arjen, Job en Pieter bleven vrijgezel. Vreemd.

Nieuwbouw

In oktober 1881 vierde de weduwe Wassenaar haar 76ste verjaardag. Twee maanden later verkocht zij de zaak aan Rein Jacobs van der Zee, geboren te St.-Jacobiparochie in 1855. Hij was landbouwer van beroep en was getrouwd met Trijntje Jochums Hiemstra (zij kwam van Oosterbierum). In 1883 liet hij het pand herbouwen. Het kreeg zijn markante uitrustalng dat het nu nog heeft. De bovenzaal liep destijds uit in een heus balkon dat later is verwijderd. Twee grote, houten paardenhoofden sierden de voorgevel, want de kleine Van der Zee was een groot liefhebber van paarden. Achter in de tuin stonden de stallen. Daar stond ook de lijkkoets waarvan hij eigenaar en berijder was. Dat Rein Jacobs

van der Zee een paardenman was, is niet zo vreemd als wij weten dat hij een kleinzoon was van paardenfokker Rein Douwes van der Zee, die in 1825-1828 eigenaar van dit pand was.

Kaatsen

Bovendien was de nieuwe kastelein een liefhebber van kaatsen. Hij organiseerde vanaf 1884 kaatswedstrijden in een eigen weiland aan het Hoogpad en stond aan de wieg van kaatsvereniging St. Anna-Parochie die in 1892 in zijn pand werd opgericht (en dus niet in 1899 zoals wordt vermeld op het nieuwe vaandel dat sinds de herbouw van kantine De Waaije aldaar in de grote hal hangt). De gelagkamer mat 6,10 meter (oost-west) bij 8,40 meter en was 3½ meter hoog. De toog stond evenwijdig aan en nabij de zuidelijke muur. Behalve een open binnenplaats (tussen de gelagkamer en woonvertrekken, en de schuur met stallen) was er geen plaats om te plassen. De grote bovenzaal leende zich uitstekend voor feesten en partijen, voor vergaderingen en tentoonstellingen, voor toneeluitvoeringen en wat dies meer zij. Het vormde met de bovenzaal van het café met de vier pilaren (Van Harenstraat 16, Tjerk de Jager) en die van Van Kammen (Van Harenstraat 14, Tupelo), het kloppende hart van het verenigingsleven in St.-Annaparochie.

Dokter in de zaal

Op maandag 26 mei 1890 – een week na 'Stannemet' – was er in de nieuwe bovenzaal een vergadering van de afdeling St.-Annaparochie van de werkliedenvereniging Broedertrouw. Veel boeren waren ook aanwezig om te vernemen wat de eisen van de arbeiders waren (twaalf cent per uur, zestig uur per week). Onder het voorlezen van de notulen deed een zeer welgestelde boer een poging tot zelfmoord. Ondanks hevige bloedverlies bleef de man in leven; er was een dokter in de zaal! De vergadering werd geschorst, de zaal ontruimd. De boer in kwestie was Ouwe Jarigs Koning, eigenaar van meerdere boerenplaatsen op het Bildt. Hij woonde aan de Oudebildtdijk (nr. 487, Teun de Jong).

Hotel

Rein Jacobs van der Zee kocht in 1892 het huis ten oosten van het café (Van Harenstraat 56). Hij liet hierop een verdieping bouwen. Ook andere bebouwing aan de Reed kocht hij. Hij veroorzaakte een bouwwoede van jewelste. Hij stichtte een sloopste aan de lopende band. Van der Zee stond bekend als kastelein en was landeigenaar en houder van de lijkkoets en de vlasknoppbreker, maar hij werd uiteindelijk ook hotelier en pensionhouder. Overal was het een wirwar van kamers, kasten en bedsteden. De pensionstaging in de periode 1900-1919 waren stukadoor Foppe Klijnsma, journalist Anne Steltman (in 1914 mede-oprichter van de Bildtsche Voetbal Vereeniging), modiste Rachel Israël's, haar broer Sander Israël's (ambtenaar ter secretarie), aardappelkoopman Pieter Dirks Dijkstra, en vrouwen op leeftijd: Janna Baukes Tacoma, de moeder van de kastelein en Sjoerdje Beerts Wassenaar, de weduwe Liewe Tjeerds Wiersma.

Siccama

In 1919 verkocht Rein van der Zee het café aan Jan Geerts Siccama Douwez. De in Niiwvier geboren Siccama was 48 jaar oud, koffiehuishouder te Menaldum en verhuisde op 12 mei dat jaar met zijn gezin naar het hoofddorp van het Bildt. In november 1925 ging hij rentenieren en namen zoon Douwe en dochter Harmke de zaak over en bevelde zich "beleeft aan bij notarissen, verenigingen, reizigers en andere bezoekers". De dochter trouwde in augustus 1926 met Willem Koning en zij trokken in bij diens vader Ouwe Koning, wagenmaker aan het Oosteinde (Van Harenstraat 12, Regiobank). Douwe Siccama trouwde in november dat jaar met Tjitske de Bildt (geboren te Deinum). Het gezin Siccama

verhuisde 12 mei 1928 naar St.-Jacobiparochie. Douwe Siccama dreef daar een slagerij.

Broekens

Ondertussen was het horeca-bedrijf verkocht aan Klaas Dirks Broekens, elektriciën te Dokkum. Broekens was getrouwd met Jetske Bouma – zij kwam van Wierum. Het echtpaar kreeg drie kinderen: Grietje, Dirk-Sikke en de alhier geboren Thomas-Renze. De kastelein zou een grote rol spelen in het oprichten en het besturen van de Stannabuurtster voetbalvereniging Quick. Nadat op zaterdag 4 juni 1892 in de bovenzaal van het café van Van der Zee enkele enthousiaste kaatsliefhebbers de kaatsvereniging St. Anna-Parochie oprichtten, werd in mei 1931 in hetzelfde gebouw, in dezelfde zaal, maar door andere mensen een voetbalvereniging opgericht.

Café-restaurant

Op 20 maart 1945 vertrok het gezin Broekens naar Leeuwarden en het café werd verkocht. Koper was Geert van der Heide. Hij werd geboren in 1914 in Drachten en was getrouwd met Rensche bij de Leij. Het echtpaar betrof pas op 12 juni 1945 het pand. Daarom werd dus de bevrijding gevierd bij Theun van der Veen (Van Harenstraat 14, Tupelo) en niet hier. De nieuwe kastelein had iets minder concurrentie te duchten dan zijn voorganger, doordat het café met de vier pilaren van Marcus Velkers (Van Harenstraat 16, Tjerk de Jager) op 1 mei 1946 dicht ging. Van der Heide verbouwde de zaak in 1948. Immers, Nederland herrees! Zo werd er een toiletinrichting voor dames en heren gebouwd en een keuken ten behoeve van het bedrijf. Het café werd een café-restaurant. In mei 1950 vertrok het gezin Van der Heide naar Oosterwolde.

De rustende jager

De nieuwe eigenaar en bewoner was Dirk Lautenbach (geboren in 1910 te Sexbierum). Hij was getrouwd met Mettje van der Zee (zij kwam van Barradeel). Lautenbach was een liefhebber van pruimtabak en hazewindhonden. Hij liet ze rennen en won prijzen. Hij werd er zelfs zeer bekend door. De honden zelf waren ook beroemd. In De Bildtse Post van 15 mei 1959 werd het overlijden van Gysbert wereldkundig gemaakt: "Gysbert, de grote match-winner in verscheidene windhondenraces, de hond die de kleuren van het Bildt zowel in nationale als in internationale wedstrijden hoog heeft gehouden, is dood. Dinsdag 14 april is hij – zoals ons nu pas ter ore is gekomen – bij zijn baas de heer D. Lautenbach te St. Annaparochie, aan een beroerte overleden. Zijn doodstrijd is kort geweest. Slechts 'n paar uur heeft hij geleden. Gysbert is niet oud geworden. Hij zou op 28 juni a.s. 9 jaar (...) "



Hotel R. v.d. Zee prijkt op de gevel, ± 1920

Het echtpaar Lautenbach verhuisde eind 1970 naar Harlingen. De nieuwe caféhouder heette Klaas van der Haring. Hij en zijn vrouw en kinderen hielden het hier niet bijster lang uit. Reeds op 12 mei 1972 verkaste het gezin naar Leeuwarden.

Anjo

De zaak werd dat jaar overgenomen door de horecaondernemers Antje Boers en Johannes Postema. "Café-restaurant De Rustende Jager aan de Van Harenstraat is nu Anjo geworden" kopte De Bildtse Post. (Anjo is een lettergreepwoord gevormd door Antje en Johannes.) In 1975 kon winkel-woning-werkplaats van schilder Jan Nauta (Van Harenstraat 56) worden gekocht. Café Anjo werd gemoderniseerd en allengs uitgebreid met een bar-dancing (Tehajo), een snackbar en een slijterij. In het pand Van Harenstraat 54 werd niet langer meer gewoond. Het was een puur bedrijfs pand geworden. De laatste bewoner was zoon Theod Postema.

Wapen van 't Bildt

Op 8 januari 1998 openden Piet en Wiepie van Kooten het café-restaurant dat nu werd herdoopt in Wapen van 't Bildt. In De Bildtse Post van dat jaar adverteerde het echtpaar Van Kooten: "Wapen van 't Bildt – café restaurant cafetaria; ook verzorgen wij voor u bruiloften, vergaderingen, diverse buffetten, feestavonden, partyservice; tevens zaalverhuur tot 250 personen." Er was in 2009 even sprake dat het café de deur zou sluiten en dat het markante pand zou worden gesloopt, maar de man met de sloophamer kwam gelukkig niet.

Wandeling 40

Kom ik nog even terug op Wandeling 40 waarin ik schreef dat koperslager Keimpe Zoon getrouwd was met Trijntje de Vries. Dat is onjuist. Zij heette Trijntje Vroom. Met dank aan een oplettende lezeres.

d.zwart@hetbildt.nl



Een pension, ooit opgekekalefaterd met afbraak van Oostenburg

De oudste berichten

Geloof het of niet. Voor 1753 heeft Abraham Jelles dit huis gekocht. Hij was eigenaar van meer huizen op het Oosteinde en we zullen hem in de komende weken nog tegenkomen. Hij was in 1725 te Leeuwarden getrouwd met Petronella Johanna Wartna. Hij was mr. timmerman en was ook eigenaar van een huis dat verderop aan het Oosteinde stond (Van Harenstraat 78, voormalige kapsalon Wijma). De timmerman overleed voor 1756. Een dochter van Abraham en Petronella, Trijntje Abrahams, erfde dit huis. Zij trouwde in 1759 in de kerk te St.-Annaparochie met Conraad Kuhn (ook Conraad Coens). Hij kwam van Sluis te Zeeuws-Vlaanderen. Zij kregen een dochter: Antje Coenraads. Eigenaresse Trijntje Abrahams overleed in 1762 en de minderjarige dochter Antje Coenraads erfde het huis. Vader Conraad Kuhn hertrouwde in 1763 en namens zijn dochter Antje verkocht hij eind 1765 "een huisinge en hovinge cum annexis staande en geleegeen in Anna gebuirte hebbende de reed van de grietman Du Tour ten oosten en zuiden" voor 981 caroligulden aan Lubbert Jans en Pijtte Willems.

Huurders

Lubbert Jans was mr. timmerman te Ferwerd. Hij en zijn vrouw Pijtte Willems verhuisden in 1766 van daar naar hier. Wat de reden is, weten we niet, maar slechts een jaar later verkocht het echtpaar het huis voor 775 caroligulden aan Trijntje Rienstra. We zijn haar twee weken geleden (Van Harenstraat 52) ook al tegengekomen. Trijntje was weduwe van Ijpe Clazes Bonnema en moeder van Petronella. Deze dochter erfde het huis en trouwde in 1776 met Christiaan Carel Lochnaar, ontvanger der directe belastingen te St.-Annaparochie. Het echtpaar woonde aan de overkant van de straat (Van Harenstraat 31, Keurslagerij Schreiber). Petronella verhuurde het huis dat wij nu bespreken. Het was verdeeld in drie, wellicht meer woningen. Heel veel verklieden en boerenknechten bewoonden het pand in de jaren 1810-1840, maar ook een winkelierster en een schoenmaker.

Du Houx

Christiaan Carel Lochnaar en Petronella Bonnema kregen drie dochters. De jongste erfde dit huis. Zij heette Alida Johanna Charlotte Lochnaar en trouwde in 1814 met Louis du Houx, herbergier te Oudebildtzijl. Vanaf 1830 woonde hier Taeke Klazes Halma. Hij was behalve timmerknecht ook doodgraver en delfde menig graf op het oude kerkhof. De doodgraver overleed hier in 1860 (wie zijn graf dolf, is ons onbekend). Zijn zoon Sije Taekes Halma woonde hier ook. Het huis was destijds een heel oud huis. Rond 1862 werd Piebe Piers Tanja huurder. Hij was eerder koopman op het Zuideinde. Tanja liet het huis in 1866 vertimmeren met afbraak van de riante grietmanswoning Oostenburg (nu Grietmansstraat), waarop we later op onze Wandeling nog terug zullen komen. Het gezin Tanja vertrok in 1870 naar Leeuwarden.

Huurders

De huurders volgden elkaar nu snel op: geneesheer Gabriël Adriani (die op de kermis van St.-Jacobiparochie de tweede prijs won in een wedstrijd met vélocipèdes), genees-, heel- en verloskundige Reitze Hansma en koopman Reinder Wops Koning die in 1873 was getrouwd met Trijntje Sijdzes Miedema. Reinder en Trijntje verhuisden in 1875. Haar broer was dat jaar de volgende huurder. Hij heette Goffe Sijdzes Miedema. Hij



Links woont Jan W. de Boer, rechts werkt Jan W. de Boer, ± 1910

een lange, lange gang die leidde naar de woonvertrekken, want let wel, ook op de verdieping werd gewoond. In het spreekwoordelijke doolhof van woningen, is het moeilijk te bepalen wie waar heeft gewoond, maar we doen een poging. In de voormalige doorreed woonde in de periode 1906-1908 de schoonmoeder van kastelein Rein Jacobs van der Zee. Zij heette Janna Baukes Tacoma. Daarna woonden hier broer en zus Sander en Rachel Israëls. Hij was ambtenaar ter secretarie en zij was modiste. Broer en zus verhuisden naar een bovenwoning in het naastliggende pand.

Kantoor

En nu worden de bronnen wazig. Rachel Israëls moet in het westelijke gedeelte van Van Harenstraat 56, dus het pand dat we nu beschrijven, een winkeltje hebben gedreven. In 1910 was dit deel van het huis kantoor van Jan Wijtzes de Boer, de koopman in lijnkoeken die het oostelijke gedeelte bewoonde. In 1911 was het kantoor kennelijk in gebruik bij Pieter Dirks Dijkstra, een in Tzummarum geboren aardappelkoopman. Hij woonde op de verdieping. Daarna moet het gehuurd zijn geweest door Sjoerdje Beerts Wassenaar, de weduwe Lieuwe Tjeerds Wiersma. En daarna, en dan zijn we aanbeld in mei 1920, werd de voormalige doorreed en dus de toekomstige snackbar, het kantoor van de ontvanger der rijksbelastingen. Tot zover het rechter gedeelte van het huis.

Links

Maar we hebben ook een linker gedeelte. We noemen de huurders van het voorhuis (onder!) in het kort: veearts Roelf Boer Hzn. (tot 1889); weduwe Albertje de Haas (1890); gardenier Eelke J. Kuik (1890 en 1891); uurwerkherteller Klaas Reitzes Feersma (1891); rijkscommies Hendrik Tijms en de weduwe

dus in 1866 nog was vertimmerd, gesloopt en werden op het perceel vier huizen (woningen) gebouwd. Het werd destijds omschreven als huis en erf, huis en tuin, huis en huis. De achterliggende tuin, in het oosten en het zuiden begrensd door de Reed, was dus voor een groot gedeelte volgebouwd.

Een doorreed

Maar daarmee was de bouwwoede nog niet geblust. Kastelein Rein Jacobs van der Zee liet in het perceel, direct ten oosten van zijn café, dus een doorreed maken (later snackbar). Verder liet de kastelein een verdieping op de onderbouw zetten en ontwikkelde hier zo een wirwar van gangen, kamers en woningen. Men kan het huis dan met recht een pension noemen. En de huurders bleven komen en ze bleven gaan: we onderscheiden rentenierende weduwen, beginnende ondernemers, tijdelijk aangestelde ambtenaren en een beginnende huisarts. N.B. Dit pand is door vererving van 1767 tot in 1891, dus 125 jaar in 'dezelfde familie' gebleven; van Bonnema via Lochnaar naar Du Houx en naar Bouma en naar Westra.

Rechts

Toen Van der Zee in 1906 de doorreed toepasselijk verplaatste naar De Reed, werd de oorspronkelijke passage voor paard en ruitjuig weer verbouwd "om te dienen tot het houden van pensions". Nu was de onderbouw in tweeën opgedeeld. In de voorgevel verschenen twee deuren. Direct links van de entree naar het café van Van der Zee was de deur die leidde naar het latere kantoor van de ontvanger der rijksbelastingen. Achter de linkerdeur was

Wandeling 43

Van Harenstraat 56

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.

1920 van Alknaar naar hier. Hij verkaste met zijn vrouw kinderloos in september 1921 naar Wolvaga en werd opgevolgd door Gerrit Jorwerda, een Sneker van geboorte. Jorwerda en zijn vrouw Jantje Keulen verhuisden, ook kinderloos, in april 1924 naar Roelofarendsveen. De volgende rijksontvanger heette Cornelis Westert Hof. Hij werd geboren te Leeuwarden, maar verhuisde met zijn vrouw Hendrikje Postma en twee kinderen in juni 1924 van Terschelling naar hier. Er woonde ook nog het gezin van Hiltje van der Ploeg, een commies der directe belastingen bij in. Het gezin Westert Hof verhuisde in juli 1932 naar Den Haag en Van der Ploeg c.s. verkaste naar elders te St.-Annaparochie. Het pand werd nu een winkelhuis.

Kleermakerij Kuurstra

In 1932 werd Lucas Kuurstra de nieuwe huurder van het rechter gedeelte, waar zijn winkel was. Hij werd geboren in 1909 te Franeker, maar zijn vrouw Roelina Hendrika Witvoet was een geboren Froubuurtster. Zij kregen vier kinderen: Lubertje, Sijke, Jurjen en Roelina Hendrika. Kuurstra was kleermaker en dreef hier een winkel, een ietwat donkere winkel met vlak daarachter het woonvertrek dat tevens als keuken dienst moest doen en een kleine werkplaats. 15 jaar later vertimmerde hij de zaak. De Bildtse Post berichtte van de heropening in 1947: "Thans is het een winkel die op zeer moderne wijze is ingericht. Aan de linkerzijde bevindt zich een groot confectierek, met daarnaast een modern ingericht paskamerkje waar tegenover een flinke passpiegel. In het

huizinge – thans beneden in gebruik voor tandartspractijk – met bovenwoning en daarnaast aangrenzende afzonderlijke woning, benevens erf en gang aan De Reed, aan het Oosteinde te Sint Anna Parochie." De oostelijke woning was tot 12 mei 1952 verhuurd aan Jarig Bijlsma voor f 3,25 per week. Het overige was verhuurd tot 1 november 1951 aan tandarts Aukema voor f 850,- per jaar."

Tandarts Aukema

Kuurstra's winkel (de toekomstige snackbar) werd vertimmerd in een wachtkamer en een spreekkamer en in die spreekkamer bzzz-de vanaf september 1950 de boor van tandarts Nanne Aukema. Aukema werd geboren in 1925 te Koudum. Hij trouwde met Lipkje Neeltje Tjeerde (kvam van Workum). Het echtpaar verhuisde met hun dochter Maria Magdalena in december 1953 van hier naar het Noordeinde (Stadhoudersweg 4) en weer later naar de Harlingerstraatweg te Leeuwarden.

Jan Nauta

Het pand werd voor f 3.526,- gekocht door Watze Eeltjes Nauta. Een jaar later verzocht Albert Jans Stienstra namens de zoon van de koper, Jan Nauta van het modemagazijn 'Centrum' (Van Harenstraat 48, Chinees restaurant) "te mogen overgaan tot het plaatsen van een etalageraam met toegangsdeur in het door hem aangekochte perceel no. 280 alhier, thans nog bewoond door de heer Aukema, tandarts." Het was de bedoeling van (de vrouw van) Jan



Cafetaria en café Anjo, 1985

Hermanus van Zandbergen (1892-1893). En toen kwam Jacobus Lijbering naar St.-Annaparochie. Hij was de nieuwe huisarts. Hij kondigde zijn intrek aan in de Bildtsche Courant van 1 september 1892: "Als arts vestigt zich te St.-Anna Parochie dhr. J. Lijbering van Dokkum ten huize van Rein van der Zee." Hij woonde dus eerst in het pand Van Harenstraat 54 en toen kastelein Van der Zee het huis ten oosten kocht en verbouwde, verkaste dokter Lijbering van 54 naar 56. Hier hield hij praktijk alvorens hij naar Van Harenstraat 22 (Boterhoek Bloemen) verhuisde. Dat vond plaats in 1897.

Lijnkoeken

De huurders na de dokter waren weduwe Janna Baukes Tacoma (1896-1897); verversknecht Albert Johannes Pot (1898-1899) en Rommert Pieters Slot (1899-1902). Rommert werd geboren in 1874 te Marsum en was kleermaker van beroep. Hij was getrouwd met Cornelia Cornelis van Diepen (zij kwam van Dronrijp). De huurders na de kleermaker waren: klerk ter secretarie Pieter de Winter (1902 en verder); weduwe Marijke Wijnja; koopman in lijnkoeken Jan Wijtzes de Boer (tot 1911; hem troffen we in Van Harenstraat 22); onderwijzer Douwe Jietzes Smits (1911-1920) en rijksontvanger Harm Welfing (1920 en verder). Jan Wijtzes de Boer was tot 1902 olieslager van beroep. Hij was directeur en medevonnoot van de firma J.W. de Boer & Compagnie die de stoomoliefabriek op de Zuiderhoek vanaf 1881 runde. In de fabriek werden oliehoudende zaden verwerkt tot lijn- en raapkoeken.

Ontvangkantoor

Er woonden hier rijksontvangers. De eerste was dus Harm Welfing. Hij verhuisde in mei

voormalige woonvertrek, de toonbank, een flinke ladekast en een bureau. Het geeft een geheel ruime aanblik." Boven waren drie slaapkamers, een keuken en een woonkamer. De werkplaats was ook vergroot en ingericht met de modernste naaimachines (zig-zag!). In de kleine etalage stond een bordje met de tekst: "Wat u hier niet ziet, vraag dat binnen." Dat zullen de bh's zijn geweest. Kuurstra werkte later bij de PTT. In augustus 1950 verhuisde het gezin naar de De Kempenaerstraat en weer later naar Stiens.

Nieuwe eigenaar

Ondertussen had kastelein Rein Jacobs van der Zee het huis en erf en huis, steeg en gang verkocht aan Neeltje Gerbens Smits. Zij was ongehuwd en piano-onderwijzeres. Zij voegde woningen aaneen en werd bewoner van een woning in dit pand. Dat woonvertrek werd later verhuurd aan Sjoukje de Vries (de weduwe Jacob de Jong), aan Leendert Stienstra en aan Jarig Bijlsma. Leendert Stienstra emigreerde in maart 1951 naar Australië. Bij hem in woonde een paar maanden Jan Buikstra met zijn gezin, die ook in maart 1951 naar Australië vertrok.

Verkoop in 1950 en 1951

De Bildtse Post meldde dat notaris R.Tj. Timmer op woensdag 2 augustus 1950 in het café van Dirk Lautenbach "publiek zal verkopen ten verzoeken van mej. N. Smits de winkelhuizinge waarin thans kleermakerij met bovenwoning, in huur bij de heer L. Kuurstra voor f 7,- per week, met naastgelegen woning in huur bij de heer L. Stienstra voor f 2,75 per week, benevens erf, en gang aan De Reed, alles voorzien van gas, electriciteit en waterleiding." Koper werd Sikko Kapinga die het gekochte een jaar later al weer te koop aanbood: "Een

Nauta om hier een modemagazijn te vestigen. De wachtkamer en de spreekkamer werden nu winkelruimte ("Dameshoeden annex Dames-modeartikelen") met kantoortje. We zijn Jan Nauta al eerder tegengekomen (Van Harenstraat 48, Chinees restaurant), maar we vertellen hier nog even voor de goede orde dat hij werd geboren in 1920 te St.-Annaparochie en dat hij schilder van beroep was. Het echtpaar kreeg drie kinderen: Christina, Trijntje en Johannes. In 1969 verhuisde het gezin Nauta naar Statenweg 44. De volgende die het huis bewoonde, was een zuster van Jan Nauta, Frouwkje. Zij was weduwe en moeder van vier kinderen. Zij verhuisde in 1975 naar elders.

Snackbar

In 1975 kwamen winkel, woning en werkplaats van Jan Nauta ter beschikking van Antje Boers en Jo Postema, de uitbaters van het café Anjo (Van Harenstraat 54). De winkel werd snackbar, de woning bleef woning (van de uitbaters) en de werkplaats werd bar-dancing Discotheek Tehajo (De Reed 4) en slijterij Anjo (De Reed 2). Op 24 december 1975 ging de nieuwe zaak open. Van december 1979 tot februari 1982 was slijterij Anjo te vinden in van Harenstraat 12. Daarna was de drankhandel weer terug aan De Reed. De bar-dancing werd in de winter van 1980-1981 herbouwd en in 1992 werd de cafetaria gemoderniseerd. In 1998 nam Piet en Wiepie van Kooten de horecazaak over. In 2008 had een projectontwikkelaar grote plannen met de Van Harenstraat ter hoogte van De Reed en Beuckelaerstraat. Van Harenstraat 54 tot en met 60 zouden worden gesloopt en er was sprake van appartementen en winkelinits tot een ondergrondse parkeergarage aan toe, maar alles is bij het oude gebleven...

d.zwart@hetbildt.nl



Hoekhuis bezwaard met f 10,- per jaar voor onderhoud Reed

Reklame voor Stertabak op de gevel van het winkelhuis van Griet Boersma, ± 1935



De Reed

W e slaan de huizen aan De Reed over. Tot 1964 nummerde men de huizen aan De Reed vanaf Van Harenstraat 56 (Piet van Kooten) gewoon door, eerst de westkant van de korte Reed, dan de noordkant van de lange Reed, gevolgd door de zuidkant en tenslotte de oostkant van de korte Reed, om vervolgens uit te komen bij het hoekhuis (ooit Van Harenstraat 58), dat we nu gaan behandelen. Om u een idee te geven hoeveel huizen er ooit aan De Reed hebben gestaan, vertellen we dat er in 1808 vijf stonden. In 1859 was dat aantal vermeerderd in 20. In 1876 stonden er 43 woningen, kamers, hokken en hutten. In 1889 waren dat er 48 en in 1909 eentje minder: 47. In 1931 was het aantal teruggebracht (de Woningwet!) tot 32. We vervolgen onze Wandeling dus met Van Harenstraat 58.

De oudste berichten

G eloof het of niet. Voor 1701 was Dirk Cornelis eigenaar van dit huis. Hij was mr. bakker en trouwde twee keer. In 1729 waren zijn zoon – ook mr. bakker – en diens stiefmoeder eigenaar. Hij heette Cornelis Dirx en zij heette Maartje Gosses en zij verkochten "de huisinge en schuur met achterplaatse ten zuiden tot aan de gragt op de breede kant van 't Oosteinde hebbende de reed ofte gragt ten zuiden, de wijde steigh ten westen en de straat ten noorden" voor 385 caroligulden. N.B. De wijde steigh moeten we lezen als de (korte) Reed.

Dordtse Straat

We zijn dus de Reed overgestoken. Die Reed liep en loopt nog steeds vanaf de Van Harenstraat in zuidelijke richting en boog dan plots naar het westen om achter de tuin of het erf van de huizen aan de Hoge buurt van het Oosteinde door te lopen tot aan het Van Harenshuis (nu Van Harenstraat 20, Plat en 22, Boterhoek Bloemen). De Reed lag ten noorden van de tegenwoordige Dordtse Straat en boog nabij het Van Harenshuis ietwat naar het noorden. De zuidelijke muur van de Poiesz-winkel was de noordelijke grens van de Reed. Dat oostwestlopende gedeelte van de Reed werd wel aangeduid met de lange Reed.

Recht van reed

Het pad werd niet slechts gebruikt door de grietmannen als toegang tot de achterzijde van het Van Harenshuis, het was hun eigendom! De eigenaars van de huizen Van Harenstraat 24 tot en met 56 hadden slechts recht van reed over het pad. De benaming Reed is oud en komt begin 18de eeuw al

voor. We komen enkele keren de benaming Grietsmans Reed tegen. Wanneer de familie Van Haren het eigendom van het pad verkreeg, is onbekend. Ten zuiden van de Reed lagen de tuinen met vijvers en singels en paden van de grietman. De huidige Cingel is een andere echo uit die pruiktijd; dat was de tweede ontsluiting van (de achterzijde van) het Van Harenshuis. Ten zuiden van en in het verlengde van de korte Reed stond de tuinmanswoning. Hier woonde de tuinman van de grietman. De korte Reed wordt in vroege stukken (± 1700) ook wel aangeduid met de Wijde steeg, een benaming die later werd en nog wordt gebruikt voor de brede steeg tussen Van Harenstraat 88 en 108. Die steeg werd dan wel aangeduid met de tweede Wijde steeg.

Smodsgracht

In het verlengde en ten oosten van de (lange) Reed lag een brede sloot. Deze werd in de vroege 18de eeuw al Smodsgracht genoemd. Hij liep achter de tuinen langs, van Van Harenstraat 58 tot en met 88, dus tussen de Reed en de Wijde steeg. Twee eeuwen later werd de waterloop "Skyt-sloot" genoemd. Het is niet ondenkbaar dat heel vroeger aan de Van Harenstraat, op de plek van de (korte) Reed, een huis stond en dat de zogenaamde Smodsgracht achter de tuinen van de huizen aan de Van Harenstraat naar het westen doorliep, nabij de hoek, ter hoogte van de Cingel naar het zuiden boog en daar dan aansloot op de brede sloot die ten oosten lag van de tuinen achter de huizen aan de Warmoesstraat-oostzijde. De grietmanfamilie Van Haren zal dan ± 1700 die brede sloot naar het zuiden hebben verlegd, de (lange) Reed hebben aangelegd en het verdwenen huis aan de Van Harenstraat, tussen nr. 56 en nr. 58, hebben gekocht en gesloopt om zo een vrije toegang te verkrijgen tot de rijweg op de Hoge buurt.

Vroege eigenaren

K opers waren in 1729 Barthout Cornelis 't Hoen en zijn vrouw Grijtje Jacobs. Hij was mr. brouwer. Al in 1717 komen we hem tegen als eigenaar en bewoner van de bierbrouwerij aan de smalle kant van het Oosteinde (Van Harenstraat 13, Bentex-oost), dus zal hij hier niet hebben gewoond. 't Hoen en zijn vrouw waren in 1709 in St.-Annaparochie getrouwd en kregen een dochter Dirkje. Deze dochter huwde in 1736 met Tjitse Jentjes van der

Feen. Hij was schepen en vroedsman van Leeuwarden en zij kregen twee kinderen: Jeltje en Barthout. Jeltje trouwde met Petrus Wierdsma, notaris te Leeuwarden. Barthout was predikant, onder meer te Amsterdam en trouwde in 1773 met Antonia Johanna Charlotte de Lille. Deze twee kleinkinderen van bierbrouwer Barthout Cornelis 't Hoen verkochten in 1771 "de huisinge, schuurtien cum annexis, staande en gelegen in St. Anna thans bij Jan Clasen bewoond dog maji 1771 vrij van huiringe, hebbende de verkopers ten oosten, de wijde steeg ten westen, de smodsgragt ten zuiden en de vaart ten noorden" voor 700 caroligulden aan Jacob Attes Wiglama en zijn vrouw.

Latere eigenaren

J acob Attes Wiglama was in 1762 getrouwd met Goitske Roelofs die van Britsum kwam. Zij kregen drie kinderen: Antje, Atte en Sijpkje. Voor 1777 was Wiglama reeds overleden. Wat hij voor de kost deed, is ons onbekend. De weduwe en haar drie kinderen verhuisden naar Ureterp en verkochten in 1793 het huis dat destijds bewoond werd door ene Jouke Jeens, aan de weduwe 'Tamme IJeves. Zij heette Fokeltje Anskes en betaalde er 915 caroligulden en 15 stuivers voor. Haar overleden man was huisman (boer) geweest op het Nieuw Bildt onder St.-Annaparochie (nu Schuringaweg 61, Doeke Rodenhuis). Het echtpaar had daar vier kinderen gekregen: IJeve (jong gestorven), Anske, Klaasje en Eeuwe. Moeder Fokeltje Anskes overleed in 1802. Zoon IJef (eigenlijk Eeuwe) erfde het huis en woonde hier.

Op de hoek

IJef Tammes werd geboren in 1765 en noemde zich in 1811 met de verplichte naamsaanneming Hoekstra (tja, hij woonde tenslotte op een hoek...). Hij trouwde in 1815 met Vrouwkje Pieters Hemrica (kwam van Vrouwenparochie). Hij was gardenier en gooide het huis in de verkoop. We lezen in de Leeuwarder Courant van 24 december 1819: "De notaris E. van Loon zal op maandag den 3 Januarij 1820 des nademiddags ten vier uren in het koffijhuis te St. Anna Parochie, bij strijkgeld en provisionelen palmslag presenteren te verkoopen: eene voor veel-erhande bedrijven zeer geschikte hechte en sterke huizinge, voorzien van een voorhuis, twee kamers, keernhoek, schuur met stalling

voor twee paarden en vier koeijen, benevens de achter erve en tuin, staande en gelegen op het best in de buurt van St. Anna Parochie, bij IJef Tammes Hoekstra als eigenaar bewoond." Het gezin Hoekstra verhuisde naar de Hemmemaweg en Jacob Dirks Zuiderbaan werd eigenaar voor f 2.015,-.

Zuiderbaan

Jacob Dirks Zuiderbaan was mr. bakker en trouwde op bijna 40-jarige leeftijd met Trijntje Jobs de Wit. Het is maar de vraag of zij hier hebben gewoond (ze woonden in 1829 in Van Harenstraat 44 = Meijer-oost), want in 1822 bewoonde Joris Dirks Zuiderbaan het huis. Hij was een broer van de eigenaar en vleeshouwer van beroep. In 1801 was hij getrouwd met Klaasje Gerbens Kieviet. Joris Zuiderbaan ruilde in 1839 van woning met Job Arjens Wassenaar. Job was gardenier en woonde hier met zijn vrouw Hitje Abrahams Stap, zij het slechts kort. In 1840 werd Johannes Oepkes Monsma de nieuwe huurder. Hij werd geboren in Makkum en ook hij was gardenier, maar ook koopman. Op 3 mei 1843 een uur 's middags stierf hij, hier in dit huis. De weduwe verhuisde naar een winkelhuis aan de smalle kant van het Oosteinde. Maar eerst was er boelgoed. Te koop was "eenige stukken lakens, duffels, wollens, linnens, bonten, katoenen, manchesters, doeken, merinossen en verdere ellewaren." De volgende huurder was Watze Abrahams Dijkstra. Hij werd geboren in 1795 te Mantgum en ook hij was gardenier. Hij was getrouwd met Froukje Keimpes Bijl. Het gezin van hun zoon Abraham Watzes Dijkstra woonde hier bij in. Zoon Abraham was ook gardenier. Het huis was een gardeniershuis. Bedenk wel dat we slechts de bewoners van het voorhuis noemen. Er was in die jaren sprake van twee achterhuizen (woningen).

Leep

E igenaar Jacob Dirks Zuiderbaan stierf in 1851 en de erven verkochten "eene huizinge met schuur en stalling, hok, erve, bleek en tuin" voor f 1.305,- aan de huurder. Hij heette Anne Klazes Leep. Hij werd geboren in 1822 te St.-Annaparochie en trouwde in 1848 met Grietje Harings Feenstra (kwam van Ferwerd). Anne was eerst boerenarbeider, maar in 1853 stichtte hij hier een winkel. Het echtpaar kreeg zes

kinderen. In 1862 overleed Grietje Harings Feenstra. Winkelier Leep hertrouwde in 1882 op 60-jarige leeftijd met Diena van der Laan. Zij werd geboren in Giethoorn, was weduwe en met haar kinderen betrok zij nu dit huis.

Boersma

Een dochter van de winkelier, Liskje Annes



De Reed met rechts Van Harenstraat 56 en links Van Harenstraat 58, ± 1960

Leep, trouwde in 1881 met Jan Pieters Boersma. Zij kwamen in een van de achterkamers wonen. Voor 1889 ruilden vader en schoonzoon van woning. Jan Pieters Boersma was nu kruidenier in het voorhuis. Hij werd geboren in 1854 te St.-Jacobiparochie. Hij verbleef bij tijd en wijle in Dennoord te Zuidlaren, een gesticht van de "Vereeniging tot Christelijke Verzorging van Krankzinnigen en Zenuwlijders in Nederland". Het echtpaar kreeg drie kinderen: Pieter, Anne en Grietje. Zoon Pieter verhuisde in 1897 van dit ouderlijk huis naar Leeuwarden. Zoon Anne vertrok in 1906 naar Noord-Amerika en werd "farmer in Williamston, Michigan Road 2, Michigan, USA". Dochter Grietje bleef thuis bij vader en moeder. Op 9 februari 1895, 's morgens zeven uur, brak er brand uit in het braakhok achter Jan Pieters Boersma aan de Reed. Ondanks de strenge vorst "bluschte de brandspuit – eerst nog vastgevroren – weldra den brand," aldus de Bildtsche Courant.

Griet Boersma

Eigenaar Anne Klazes Leep overleed in februari 1909. Met de boedelscheiding werd dochter Liskje Leep eigenaar. Zij heeft hier de kruidenierswinkel gerund tot aan haar overlijden in 1929. Haar man Jan Pieters Boersma zette de zaak voort. Hij overleed in 1932. Toen stond de 46-jarige dochter Grietje er alleen voor. Met de boedelscheiding werd dochter Grietje Boersma eigenaar van winkelhuis, erf en bergplaats. Zij gooide het winkelhuis in oktober 1949 in de verkoop. Het werd in De Bildtse Post omschreven als "de op uitstekende stand staande, sinds jaren als winkelpand ingerichte en als zodanig gebruikt wordende winkelhuizinge met achtergelegen schuurruimte, bleek en grond." Het huis was bezwaard met een jaarlijkse bijdrage aan de gemeente het Bildt voor onderhoud van de Reed à f 10,-. De gemeente het Bildt werd koper. Grietje Boersma verhuisde ongetrouwd in september 1950 naar Amsterdam. Zij zou aldaar toch in het huwelijksbootje stappen met haar vriend, boekhouder Johannes Schotmans. Later keerden zij terug in St.-Annaparochie.

De brede Reed?

In 1949 kocht de gemeente het Bildt het pand ten oosten van de Reed met het oog

Wandeling 44

Van Harenstraat 58

W ij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.

op het uitbreidingsplan St.-Annaparochie Zuidoost. Het gemeentebestuur had de Reed uitverkoren als de verbinding tussen het Oosteinde en de uitbreiding ten zuidoosten van St.-Annaparochie. Maar de Reed was te smal. Hij mat 5,37 meter, dus moest het pand van Griet Boersma worden aangekocht en afgebroken en kon de te smalle Reed uitgroeien tot de benodigde slagader richting het zuidoosten. De "winkelhuizinge waarin

2 woningen met schuur en erf" was ongeveer acht meter breed en 41 meter lang. De gemeente werd eigenaar voor f 4.380,-.

Huurders

In afwachting van de noodzakelijke verbreding van de Reed, werd het huis verhuurd aan Durk Poorte. Hij was rijwielhandelaar. Poorte opende zijn zaak feestelijk; hij had twee fietsen in voorraad. Toen de zaak eenmaal op de rails stond, werd de schuur achter de winkel afgebroken en zette Poorte eigenhandig een houten bouwsel neer dat voorheen dienst had gedaan als noodschool in Oosterberum. Durk Poorte werd geboren in 1924 te St.-Annaparochie en trouwde met Jantje van Dijk. Het echtpaar Poorte kreeg drie kinderen, Floris, Trijntje en Frans, en het gezin woonde hier tot in 1956. Toen schoven Durk Poorte en de zijnen een huis naar het oosten op (zie de volgende Wandeling). Daarna woonde vanaf 1956 Mijntje van Dijk hier met zijn vrouw Trijntje Groenewoud. Twee jaar later verhuisden 'Myn en Trjn' naar een bejaardwoning aan de Hollandse Straat. De volgende huurder was grondwerker Eeuwe van Lingen. Hij werd geboren in 1909 te Westergeest en overleed op jonge leeftijd in 1961. Zijn weduwe, Geeltje Feddema, verhuisde een jaar later. Daarna woonden hier nog zuivelarbeider Broer Porte en Joukje Kleiterp (1963) en Elke van der Woude met zijn vrouw Janke de Haas. Zij draaiden op 30 oktober 1964 de deur voor de laatste keer op slot.

Tot slot

M aar de Reed werd niet verbreed, want het Volksgebouw werd in 1964 afgebroken en de Beuckelaerstraat werd doorgetrokken en die straat werd de verbinding met de uitbreiding van St.-Annaparochie. Daarom kon de gemeente het Bildt huis en werkplaats, alsmede het huis Reed 1 ('klaine' Jan Hooijenga) en het dubbele pand Reed 3 (Tjeerd Johannes van der Veen) en Reed 5 (Klaas Swart) in 1968 slopen en werd Durk Poorte en de vereniging Openbare Leeszaal Het Bildt de bezitter van een moderne fietswinkel met grote etalages, respectievelijk een ruime bibliotheek. De fietswinkel staat er nog steeds.

d.zwart@hetbildt.nl



Ooit Santhuizens jeneverstokerij, later de pastorie van de A-kerk

Uiterst rechts de hoge klokgevel van de oude, gereformeerde pastorie, ± 1885



De oudste berichten

Geloof het of niet. We hebben vorige week geleerd dat Barthout Cornelis 't Hoen al in 1717 bierbrouwer was en zijn gerstennat brouwde in de bierbrouwerij aan de smalle kant van het Oosteinde (Van Harenstraat 13, Bentex-oost) en dat hij in 1729 eigenaar was van de latere winkel van Griet Boersma (Van Harenstraat 58). Hij was ook eigenaar van het pand dat wij nu bespreken en de oudste berichten zijn nu identiek aan die van Van Harenstraat 58. Lang verhaal kort: Barthout Cornelis 't Hoens dochter Dirkje erfde het huis. Zij trouwde met Tjitse Jentjes van der Feen. Er werden twee kinderen geboren.

Bouwkavel

Zij heetten Barthout en Jeltje en zij verkochten in 1777 "een huisje met een plek grond daarvoor en een hovinge daarachter aan de breede zijde van de hoogebuurt in huur bij Hoite Jans tot mei 1778 hebbende de smodsgracht ten zuiden en de straat ten noorden." Hier was dus sprake van verkoop van het achterhuis met een bouwkavel daarvoor, dus aan de straat. Koper was de weduwe Barthout Cornelis Wassenaar. Zij heette Antje Jans Kuiken. Op de bouwkavel werd een nieuw huis gebouwd door Feikje Gerrijts Wijngaarden en haar man en in 1783 verkocht Antje Jans Kuiken de grond aan deze Feikje Wijngaarden. Zij was in 1773 getrouwd met Pieter Luitzens de Kuur, de man die wij op onze wandeling reeds vele malen zijn tegengekomen als huiseigenaar.

Stokerij

Aan het brouwen van bier en het stoken van jenever was goed geld te verdienen. Dat wist De Kuur ook want hij vormde rond 1770 met grietenijsecretaris Henricus Andreae en jagermeester Hoite Peisel een compagnie die de brouwerij/stokerij aan de Warmoesstraat (ooit Van Harenstraat 6, nu Rabobank) kocht. Het hoge huis dat hier aan het Oosteinde werd gebouwd was een jeneverstokerij. Het werd getooid met een statige klokgevel en het had de voordeur op het oosten, waar de Scholsteeg lag. Op het terrein ten zuiden van het stokershuis stond nog een aparte woning (kamer) en direct ten noorden van de huidige ingang van de voormalige bibliotheek stond een pakhuis.

Failliet

Feikje Gerrijts Wijngaarden overleed voor 1784 en haar weduwnaar erfde het huis. De Kuur verkocht het huis in 1792 aan Gerrijt Stinnerds voor 2.200 caroliguldens. Het werd in de koopbrief omschreven als "een nieuwgebouwd huis, schuur, stal, stokerij cum annex en de kamer bij Hendrik Swalue thans bewoond." Gerrijt Stinnerds was reeds distillateur (waarschijnlijk was hij al huurder van het pand). Maar de stoker maakte schulden, onder andere bij gortmakers en graanhandelaren en kon de koopsom verschuldigd aan PL, de Kuur maar niet afbetalen. Gerrijt Stinnerds Stocker werd failliet verklaard. De "huizinge en schuure, stallen, aparte stokerij, tuin en

bleek, hovingen, bomen en plantagie als meede een aparte kamer bij Hendrik Swalua bewoond" werden verkocht aan Willem Pieters Koning en zijn vrouw Trijntje Ouwes. Uit de koopbrief blijkt dat de voorkamer (tijdelijk) werd bewoond door Jouke van der Meulen. Hij was getrouwd met Saakje Tjeerds Hortelanus en was mr. zilversmid van beroep.

Siderius

Willem Pieters Koning was oud-ontvanger van en huisman onder St.-Jacobiparochie. Hij verhuurde de stokerij aan Okke Annes. In 1802 overleed de huurder. In 1803 overleed de eigenaar. De weduwe Koning verkocht nu "zeekere braave huizinge bestande in twee kamers, een voorhuis en gang, een pakhuis, ruime zolder, schuur met koe en paardestallinge, met een apart huisje, waar in voormaals een stokerije is geëxerceerd, en een kamer mede aldaar bij Hendrik Zwaluwe in huur, met alles wat daar om, in en aan aard, muur, band, spijker en nagelvast is, benevens de tuin, bleekveld, boomen en plantagie staande en gelegen aan de breede kant op 't oostend in St. Anna bij Okke Annes cum uxore als huurders bewoond." Foppe Everts Siderius telde 1.650 guldens neer. Siderius was in 1789 te Vrouwenparochie getrouwd met Tjitske Heeres. In 1805 verhuisde het echtpaar naar Franeker waar Foppe en Tjitske een herberg uitbaatten. Dirk Everts Siderius verkocht namens zijn broer en 'snaer' (schoonzuster) het stokershuis in 1805 aan Cornelis Geerts Santhuizen. Santhuizen verhuisde dat jaar van een oostelijker staand huis aan het Oosteinde (Van Harenstraat 80, Kruidvat) naar hier.

Santhuizen

Cornelis Geerts Santhuizen werd geboren in 1763 te St.-Jacobiparochie en was getrouwd met Geertje Harmens. Hij was assessor (wethouder) van de grietenij het Bildt en nu dus ook distillateur, ook wel jeneverbrander genoemd. Het echtpaar kreeg geen kinderen. De branderij werd in 1828 opgeheven. Hij was toen een van 56 branderijen in Friesland. Cornelis Geerts Santhuizen overleed hier in het huis in 1831. Zijn weduwe overleed drie jaar later, hier in hetzelfde huis. De erfenamen verkochten "de sterke en welbetimmerde huizinge en schuur, bestaande in 2 beste kamers, 1 keuken, stalling voor 8 koeijen en 4 paarden, erve en bleek" voor f 1.725,- aan Arjen Aarts Jongsma. Hij was gardenier en woonde hier ongehuwd. Maar niet lang, want in 1835 werd Taeke Atzes Nicolai voor f 1.488,- de nieuwe eigenaar.

Voermanderij

Deze Nicolai was onderwijzer geweest aan de grietenijsschool aan het Zandpad (Wassenberghstraat 4; ooit de Schakel). Maar nu hij

hier woonde, stond hij te boek als koopman en grossier. Hij maakte zich echter ook dienstelijk als ontvanger en als boekhouder van de Brandwaarborgmaatschappij Kanton Hallum. Hij overleed hier in 1851. De erfenamen verkochten het huis aan Johannes Fekkes Dekker. Hij was voerman en verhuisde van Van Harenstraat 30 (Fixet-midden) naar hier. Hij onderhield een vervoerslijn van personen en goederen van en naar Leeuwarden. De eigenaar van de voorloper van de Babo overleed in augustus 1863, zijn vrouw Dieuwke Eelkes van Tholen verhuisde naar Berlikum en de voermanderij werd overgenomen door de knecht.

Hij heette Eelke Jans Kuik en was een zoon van Eke Eelkes van Tholen, een zuster van Dieuwke, die op het terrein van de voermanderij een huisje bewoonde. Het gezin van voerman Eelke Jans Kuik verhuisde weldra naar een oostelijker staand huis (Van Harenstraat 76) om daar zijn bedrijf voort te zetten.

Boelgoed

Er werd op het boelgoed in 1864 het volgende verkocht: "Voermansreeuw enz., als: 3 merrieaarden, mak en in alle tuig bereiden, 1 melkkoe, 1 geld schaap, 1 passagierswagen met 11 zitplaatsen, 1 dito met 16 zitplaatsen, 1 tentwagentje op veeren, 1 nieuwe tilbury, 1 hooiwagen, 1 bolderwagen, 1 eg, 1 Friesche ploeg, 1 steenen landrol, 1 winde, 2 zeven, 1 snijbank, 1 groote voerkist, paardetuig, stal- en landgereedschap, 1 hok op afbraak, drie strijkdammen en eenige oosbakken. Meubels en huusraad, als: 1 kabinet, 1 staartstukklok, 2 bedden met toebehooren, 1 tafel, stoelen, spiegel, schilderijen, kookkagchel, porcelein en aarderwerk en 1 karn en een beste mesthoop."

Pastorie

In 1862 werd in St.-Annaparochie een christelijk gereformeerde gemeente geïnstitueerd (afgescheiden van de hervormden) en een kerkenraad benoemd. De afgescheidenen hielden de godsdienstoeeningen in een schuur op het terrein van voerman Johannes Fekkes Dekker. Toen zij in 1865 een eigen predikant verkregen, was het huis aan de straat reeds tot pastorie bestemd. In 1864 verkochten de weduwe en de dochter van Johannes Fekkes Dekker "een hechte wel onderhouden en tot vielerlei affaires geschikte burgerhuizing, waarin twee woonkamers met vuurplaats en bedsteden en kasten, keuken met stookplaats en twee bedsteden, gang, daarnevens ruime kelder, groote zolder, twee regenbakken waarvan een met koperen kraan en verder vele gerijflijkheden, voorts schuur of wagenhuis met stalling voor drie paarden en twee koeijen en een losse pomp, achterhuis met afdak daarachter, bleek en tuin en verder toe en aanbehooren, hebbende ruime steeg of inreedaan de oostzijde en vrije gang langs het bestaande pad en de steeg over het erf van de naastleger ten oosten

vanaf de voorstraat tot aan de Smodsgracht, staande en gelegen aan de breede zijde van het oosteinde te Sint Anna Parochie". De eerste predikant was Arie Littooi. Hij werd geboren te Klundert en was getrouwd met Lijntje Walraven. Zij verhuisden op 26 oktober 1865 van Kampen naar hier en ver trokken in 1867 naar Middelburg.

Nieuwbouw

De volgende predikanten doen we in vogelvlucht.



Uiterst links de pastorie van de christelijke afgescheiden gemeente, ± 1910

Maarten Noortzij (geboren te Rotterdam) en Frauina de Cock (1867-1869). Willem Jans Thijssen (geboren te Leiden) en Gebbina de Haan (1869-1875). Hendrik Alting (geboren te Bodegraven) en Susanna Anthoinetta Borsboom (1876-1886). Willem Wolsink (geboren te Wisch, Gelderland) en Wilhelmina Gerridina van der Sluis (1888-1894). Jitze Sipkes Veenstra (geboren te Eernewoude) en Akke Feikes Schaaf (1895-1925). In de zomer van 1887 werd het oude huis met de klokgevel afgebroken en werd er een nieuwe pastorie gebouwd. De nieuwe gevel aan de straat werd ten gevolge van een verbeterde rooilijn een halve meter ingetrokken.

SDAP

Predikant Jitze Sipkes Veenstra overleed in september 1924. Zijn weduwe Akke Feikes Schaaf verhuisde in augustus 1925 met haar twee dochters Elizabeth en Limke naar Stadhoudersweg 5. Daarna waren de afgescheidenen voorgangerloos. Koopman Hijltje Pars en zijn vrouw Neeltje Zwart waren tijdelijk, van oktober 1925 tot september 1926, de bewoners van dit huis. Jan Geerts, Beert Schottmann en A. van Loon vormden het dagelijks bestuur van de "Afdeling St. Anna Parochie der Vereniging Sociaal Democratische Arbeiderspartij". Dat bestuur kocht in 1926 de Oosterkerk, zoals die genoemd werd, met pastorie en kosterswoning. Hoofdbewoner van het huis dat we hier bespreken, werd nu Jan Geerts. Hij werd geboren in 1880 in het Stellingwerfse Nijholtwolde. Hij trouwde met Akke Kuiken (kwam van Dokkum). Het echtpaar kreeg drie kinderen: Albert, Willem en Harmen. Jan Geerts was oorspronkelijk typograaf bij drukkerij Kuiken (Van Harenstraat 27, Hoekstra Drukkerij Uitgeverij), maar later aardappelhandelaar. Tevens was hij geheelonthouder en lid van Gedeputeerde Staten van Friesland. Er is een straat (of beter: plein) in St.-Annaparochie naar hem genoemd. In 1940 kocht Jan Geerts op persoonlijke titel het burgerhuis. Hij overleed hier op eerste kerstdag 1947. Weduwe Akke Kuiken bleef hier wonen tot haar overlijden in 1949.

Familie Poorte

Fietsmaker Durk Poorte kennen we reeds van Van Harenstraat 58. Hij breidde de zaak in 1968 uit. De rijwielen en bromfietsen kwamen in het nieuwe gedeelte (Van Harenstraat 58) en in het bestaande gedeelte werden huishoudelijke artikelen verkocht, zoals: een mooie kwaliteit kop en schotel voor 98 cent, pastellekeurige melkbekers voor 40 cent en gedecoreerde limonadeglazen voor 25 cent, alles per stuk.

Het echtpaar Poorte verhuisde in 1983 naar de Nassastraat. Twee jaar later ging, na een verbouwing, de afdeling luxe en huishoudelijke artikelen verder onder de naam De Witte Raaf. Een kleine tien jaar later was de raaf gevlogen en opende Frans Poorte en zijn vrouw Joukje de Valk in het pand een videotheek (die zat daarvoor in het pakhuis, Van Harenstraat 124). De videotheek was op alle dagen tot 21.00 uur geopend. In juni 1995 werd er ruimte in de winkel gemaakt voor het VVV-informatiepunt. Lange tijd werd hier niet gewoond, maar sinds augustus 2005 is daarin verandering gekomen, want toen verhuisden Frans Poorte en Joukje de Valk van St.-Jacobiparochie naar hier. In 2009 kwam er een einde aan de videotheek. Er waren immers grootse plannen met het pand en de belendende percelen. Alles bleef echter bij het oude.

"Een daarop staand gebouw"

De hiervoor genoemde erfenamen van voerman Johannes Fekkes Dekker, te weten zijn weduwe Dieuwke Eelkes van Tholen en zijn dochter Antje Dekker, verkochten op 7 september 1863 (negen dagen na Dekkers overlijden) onderhands aan "de Christelijke afgescheidene Gereformeerde Gemeente te Sint Anna Parochie een plek grond met inbegrip van een daarop staand gebouw, zamen ter grootte van circa twee roeden (is twee are oftewel 200 m² - DZ), zoals door partijen is afgepaald uitmakende een gedeelte van het achtererf der huizinge". (Het bedoelde huis is nu Poorte.)

De onderhandse akte werd ondertekend

Wandeling 45

Van Harenstraat 60

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.

Harmen Geerts

Met de boedelscheiding in 1952 werd zoon Harmen Geerts eigenaar van het huis. Hij was koopman in aardappelen, maar de handel wilde niet echt vlotten. Hij trouwde in 1936 met Neeltje Dankert. Het echtpaar woonde hier met hun vier kinderen: Annie, Akke Martha, Jan Harmen en Klaas Albert. Een inpandige woning werd te gelde gemaakt, dus verhuurd aan technisch ambtenaar Sipke Blumers (1950-1951), Beert de Bildt (1952-1953) en schoenmaker Marten Faber (1953-1955). Het gezin van eigenaar en hoofdbewoner Harmen Geerts zocht in oktober 1955 zijn heil in Emmeloord. Harmen Geerts verkocht het huis met werkplaats en erf aan Durk Poorte, zijn westelijke buurman.

door ouderling Pieter Jans Schat, diaken Ijge IJges Mulder, diaken Pieter Wesseling en kerkvoogd Johannes Wiltjes Pars. De prijs bedroeg f 1.223,38.

Oosterkerk

Het "daarop staand gebouw", waarin zeer zeker de eerste godsdienstoeeningen van de afgescheidenen hebben plaats gehad, werd afgebroken en er verrees een kerkje van 10 meter bij ruim 15 meter. Het stond slechts 25 jaar. Deze kleine A- of Oosterkerk werd in 1888 afgebroken en op dezelfde plaats werd er een nieuwe, grotere gebouwd. "Tijdens den bouw mag gebruik gemaakt worden van de Hervormde kerk voor de godsdienstoeeningen. Op zulk een avonddienst op 24 juni viel het slagwerkgewicht van het torenuurwerk op de zoldering boven het kerkgewelf," aldus

de Bildtsche Courant. "De groote lichtkroon in het midden bewoog zichtbaar. Er onstond eenige onrust, die tot een paniek dreigde te worden toen enkelen de kerk verlieten; stoelen raakten omver, enkelen geraakten onder de voet, doch de predikant en de kerkeraad wisten de kalmitte terug te doen keeren, zoodat een ander met wat gescheurde kleeren afleef." Spoedig kon de nieuwe A-kerk in gebruik worden worden genomen.

Volksgebouw

In 1926 kocht de SDAP, afdeling St.-Annaparochie het gebouw van de gereformeerde gemeente die dat jaar een nieuw godshuis aan het Oosteinde in gebruik nam (nu Gideonkerk). In 1940 werd Jakkie Weidema op persoonlijke titel eigenaar (vanwege het feit dat de bezetter de politieke partijen verbood) en hij bracht het gebouw onder in een Stichting tot Exploitatie van het Volksgebouw. Het was nu een cultureel centrum voor arbeiders waarin alcohol taboe was. Het werd gebruikt voor allerlei doeleinden: gymastiek- en toneeluitvoeringen, cabaretvoorstellingen (Tetman de Vries met De Tiid Håldt Gyn Skoft), filmvertoningen (Welte's bioscoop!), exposities, vergaderingen, politieke meetings, bruiloften. Het was een soort van Ons Huis, maar dan op linkse leest geschoeid.

Verkoop en sloop

In 1960 wilde het bestuur van het Volksgebouw (Sijtse Hitman, Douwe Schottmans, Ale de Jong, Antje Dijkstra en Wijtze Marra) meewerken aan de totstandkoming van een nieuw Ons Huis, "mits vooraf een sluitende liquidatie van de stichting mogelijk is". De inventaris (verwarming, piano, 240 stoelen, 226 klapstoeltjes, voetlichten, gasteestellen, trap, losse banken enzovoort) werd verkocht en de gemeente kocht het Volksgebouw. In augustus 1964 werd het gesloopt door Jacob Volbeda. Twee grote deuren begonnen een tweede leven als afsluiting van de garage in de tuin van slagerij Katsma. Nu ligt er, tussen Van Harenstraat en Dordtse Straat, de zuidelijke tak van de Beuckelaerstraat.

d.zwart@hetbildt.nl



Een huis van kloostermoppen in de Scholsteeg en een lokaal

De Scholsteeg

Geloof het of niet. Het huis dat we nu behandelen, stond op de plek waar nu de westelijke helft van de Beuckelaerstraat ligt. Het stond met nog twee huisjes ten westen van de Scholsteeg. Deze steeg liep vanaf het Oosteinde zuidwaarts richting de Smodsgracht. Hier ligt nu het trottoir ten oosten van Van Harenstraat 60 (Poorte) en de fietsreparatiewerkplaats (ooit Van Harenstraat 62).

De steeg wordt in de lijst van toponiemen in het 'Woordeboek fan 't Bildts' 'Skoolstaig' genoemd, maar uit alle oude bronnen (1684-1805) blijkt dat de naam Scholsteeg was en niet Schoolsteeg. Hoe het straatje aan zijn benaming is gekomen, is ons onbekend. Er leefde in het begin van de 18de eeuw in St.-Annaparochie ene Pieter Jacobs die met de toenaam Schol door het leven ging, maar we kunnen hem – of zijn voorfamilie niet linken

Hoedenburg. Hij was schoolonderwijzer en woonde in het schoolmeestershuis aan het Zandpad (Wassenberghstraat 2). Hoe kwam onze schoolmeester hier aan zijn einde? Een advertentie in de Leeuwarder Courant vertelt het ons.

"Mijn tedergeliefden echtgenoot, Jurjen Lambertus Hoedenburg, school-onderwijzer en organist alhier, werd mij heden morgen, ten half een uur, op het onverwagst door den dood ontruikt; een noodlottig ongeluk met een rijdtuig, maakte in weinige oogenblikken een einde aan deszelfs voor mij, ons eenigst dochtertje en voor het algemeen zoo nuttig leven, in den nog jeugdige ouderdom van dertig jaren, het zesde onzer allergelukkigste echtverbintenis. Elk, die de overledenen in zijne uitmuntende hoedanigheden gekend heeft, zal gemakkelijk bezeffen, hoe het gemis van dezen braven man, mijne ziel doorboord. Mij van de deelneming van

Wandeling 46

Van Harenstraat ongenummerd + 62

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.

uurwerkmaker. Het gezin De Haan woonde op heel veel plekken in St.-Annaparochie en in dit huis slechts een jaar. Nu werd Jetske Johannes Monsma de bewoonster. Zij was een weduwe en werd geboren te Franeker in 1825. Ze was koopvrouw, wat er op duidt dat zij hier een winkeltje had.

Zij woonde met haar kinderen reeds jaren in een van de twee achterhuizen. In 1882 verhuisde Jetske Monsma en toen kwam eigenaresse Ariantje Dirks Tanja, de weduwe Tjeerd Arjens Wassenaar alias Jaantjemoei, hier wonen.

Wassenaar deed kennelijk niets voor de kost en was 34 jaar. Jaantjemoei verkocht in maart 1888 het huis met drie kamertjes en erf aan de christelijk gereformeerde gemeente. Het zou worden gebruikt als kosterswoning. De afgescheidenen betaalden f 891,-. Het huis was te aanvaarden op 12 mei 1888. Maar alles wat verhuisde op die twaalfde mei, Jaantjemoei met haar twee zonen niet. Ze zijn door de rechterlijk macht uit het huis gezet. De zonen waren op z'n zachtst gezegd vaker in aanraking geweest met politie en justitie; het waren geen brave broeders.



De voormalige Scholsteeg leidt ons naar het Volksgebouw (ooit de gereformeerde A-kerk), met rechts een schim van de huidige fietsreparatiewerkplaats van Poorte, ± 1930

De Bildtsche Courant schreef zuinig: "De anteceden ten met het gezin Wassenaar leveren tot zelfs in wijden kring stof tot gesprekken."

Huurders

De christelijk afgescheidenen verhuurden het huis aan Klaas Feersma. Hij werd geboren in 1853 te Heerenveen en was horlogemaker en adverteerde in de Bildtsche Courant: "Volkshorloges bij K. Feersma voor f 6.--. Goed van gang!" De bijdetijdse man was getrouwd met de 20 jaar oudere Albertje Sikkes de Haas (kwam van Franeker). Feersma ging en Johannes Jacobs Kuiken kwam. Kuiken was verversknecht en getrouwd met Sijtske Jans Visser. J.J. Kuiken was zijn hele werkzame leven in dienst bij vader en zoon Sannes, schilders op het Zuideinde. In 1913 verhuisde het gezin Kuiken naar elders in St.-Annaparochie. Nu kwam hier Sjoerd Cornelis Kuik wonen. Hij was werkman en getrouwd met Dirkje Doekes Bijlsma. Zij kregen twee kinderen. Dochter Trijntje verliet op 18-jarige leeftijd het ouderlijk huis om te dienen in Sexbierum. Zoon Cornelis ging verder van huis; hij emigreerde 20 jaar oud naar Orange City, Iowa, V.S. In 1918 verhuisde het echtpaar Kuik naar elders in St.-Annaparochie. Ondertussen waren rond 1909 de twee achterkamers van het huis onbewoonbaar verklaard.

Kostershuis

De volgende huurder was Sije Hendriks van der Meer. Hij werd in 1863 geboren te Garijp en was winkelier, maar bovendien kosten van de A-kerk. Hij was getrouwd met Hijkje Pieters van der Meulen. Zij verhuisden met hun zoon in november 1918 van Heeg naar hier. De zoon was Hendrik Pieter van der Meer, geboren in 1902 te Heerenveen. Hij verliet dit ouderlijk huis in 1921, maar zou in 1930 een manufacturierzaak beginnen aan de smalle kant van het Oosteinde (Van Harenstraat 13, Bentex-oost).

Het echtpaar Sije Hendriks van der Meer vertrok in september 1926, toen het huis met de kerk werd verkocht aan de "Afdeling Sint Anna Parochie der Vereniging Sociaal Democratische Arbeiderspartij".

Nog meer huurders

De SDAP verhuurde het huis waarvan de



Uiterst links het huis opgetrokken uit kloostermoppen, met direct rechts daarvan de steeg richting de Oosterkerk en het lokaal, ± 1915

met de bebouwing die ooit aan deze steeg heeft gestaan.

De oudste berichten

In 1650 verkochten Sikke Sioerds mr. metselaar en zijn vrouw Diuke Watsedr aan linnenwever Tonis Jansen en zijn vrouw Fokeltie Jacobsdr, een huis. Of de koper de grootvader was van Tonis Jans Voorthuis is maar de vraag, maar mijnheer Voorthuis was in 1718 eigenaar van het huis dat we nu bespreken. Hij komt in stukken ook voor als Tonis Kuijck. Hoe de overgang ging, is onbekend, maar in 1753 was Reinder Sassckers eigenaar. Hij trouwde in 1732 met Antje Sikkes. Zij bewoonde het huis in 1767 als weduwe. Een dochter van haar, Antje Reinders, trouwde op jonge leeftijd met Sijmon Alberts. Zij kregen twee kinderen: Reinder Sijmons en Grietje Sijmons. Antje Reinders erfde het huis van haar moeder, maar zij overleed jong. Haar man, Sijmon Alberts hertrouwde in 1764 en woonde hier.

"Brandersknegt"

Zoon Reinder Sijmons was eerst timmerman te Ferwerd en woonde later te Buksloot. Dochter Grietje Sijmons woonde met haar man Gerrijt Plesjes in Loenen nabij Vreeland. Zij verkochten in 1788 aan hun vader Sijmon Alberts "een huisinge bestaande in een voorhuis, een kamer en een lootsje". Eigenaar en bewoner Sijmon Alberts overleed voor 1802 en de erfgenamen verkochten het huis. Cornelis Geerts Santhuizen, de je-ne-verbrander en buurman ten westen, kocht het. Hij liet het bewonen door Klaas Jans Leep die "brandersknegt" van beroep was. Leep woonde dus in het huis van zijn baas.

Noodlottig ongeluk

Op zaterdagmiddag 10 september 1814 overleed in dit huis ene Jurjen Lambertus

vrienden en bekenden ten volsten verzekerd houdende, verzoek ik van brieven van rouwbeklag verschoond te blijven." Kennelijk is het paard van Hoedenburg op hol geslagen, in de dorpsvaart beland en is de schoolmeester in zorgwekkende toestand dit huisje binnengedragen en hier aan zijn verwondingen overleden.

Tjeerd Arjens Wassenaar

Het huis werd tot 1834 bewoond door werklieden. Eigenaar Cornelis Geerts Santhuizen overleed in 1831 en zijn weduwe in 1834. De erfgenamen verkochten het huis. Koper werd Tjeerd Arjens Wassenaar. Hij was gardenier, maar weldra kastelein in de nabij staande herberg (Van Harenstraat 54, Wapen van 't Bildt). Tjeerd Arjens Wassenaar was in 1828 getrouwd met Arjaantje Dirks Tanja. Zij werd door de bevolking Jaantjemoei genoemd. Wassenaar stierf in 1849. Jaantjemoei erfde het huis. Pas in 1882, toen zij het café van de hand deed, kwam ze hier wonen. Onderwijl werd het huis verhuurd.

Huurders

We noemen ze. Ijsbrand Sjardes Visser woonde hier. Hij was timmerknecht en was in 1824 getrouwd met Trijntje Douwes van Gelder. Zij overleed in 1855 en de timmerknecht zijn zaag kwam een jaar later definitief tot stilstand. Pieter Jans Schat was de volgende huurder. Hij was getrouwd met Akke Tjeerds Wassenaar, een dochter van de eigenaresse. Schat was gardenier van beroep. Het gezin Schat verhuisde in 1876 naar de Warmoestraat (later Van Harenstraat 6). Doede Willems Tanja was de volgende huurder. Ook hij was gardenier. Hij en zijn vrouw verhuisden al in 1878 naar Vrouwenparochie.

Daarna treffen we hier Elke de Haan. Hij werd geboren in 1839 te Sneek. Hij was

Jaantjemoei

Maar niet alleen. Zij was 76 jaar oud en bij haar in woonden haar ongetrouwde zonen Arjen en Pieter. Arjen Tjeerds Wassenaar was een gardenier van 49 jaar. Pieter Tjeerds

het huis gezet en daarop het huis toegespijkerd en de deur gesloten. Den avond van dienzelfden dag heeft beklagde de ruiten ingeslagen en is naar binnen gegaan, waaruit hij evenwel dienzelfden avond nog is weggehaald."



woonkamer een oppervlakte had van 14¼ m², aan Sierk Dijkstra. Hij werd geboren in 1887 te St.-Annaparochie en was landarbeider van beroep. Hij was getrouwd met Baukje Boterhoek. Het echtpaar vertrok in mei 1932 naar Irnsum. Daarna werd het huis verhuurd aan landarbeider Foppe Schiphof. Hij werd geboren in 1894 te St.-Jacobiparochie en was niet getrouwd met Pietje Brouwer. Het echtpaar kreeg twee kinderen: Maartje en Klaas. In september 1937 verhuisde het gezin Schiphof naar de Cingel. De huidige fietsreparatiewerkplaats van Frans Poorte werd tot september 1937 bewoond door Aart de Groot en zijn vrouw. Zij verhuisden van daar naar het huis dat we nu bespreken. Aart de Groot werd geboren in 1907 te St.-Annaparochie en was getrouwd met Wijke Hiemstra. Zij kregen twee kinderen: Rinske en Aukje. Op 1 april 1942 verhuisde het gezin De Groot naar de Grietmansstraat.

Van Harenstraat 62

We wijken nu even af van het pad van onze Wandeling en staan stil bij de huidige fietsreparatiewerkplaats, want in 1964 kreeg dit pand, met de invoering van de officiële straatnamen, Van Harenstraat 62 mee als adres. Kennelijk werd het pand in 1888 gebouwd en sindsdien gebruikt als evangelisatielokaal. In 1927 werd de SDAP eigenaar. In 1930 stond het huis nog te boek als lokaal, maar in mei 1931 werd het tijdelijk bewoond door arbeider Jelle Jans de Groot. Hij was getrouwd met Hiltje Schiphof. Het echtpaar verhuisde met zoon Jan in oktober 1931. In mei 1937 werd het lokaal wederom tijdelijk bewoond. Ditmaal was werkman Aart Jans de Groot de hoofdbewoner. Hij was een broer van bovengenoemde Jelle. Aart was getrouwd met Wijke Hiemstra en met hun dochter Rinske verhuisde het echtpaar in september 1937 naar het huis aan het Oosteinde (zie hierboven).

Olijk en Vrolijk

Daarna werd het pand als berging gebruikt door twee antiekhandelaren die bekend stonden onder de bloemrijke naam Olijk en Vrolijk (genoemd naar een strijblad dat in de jaren 1936-1941 als bijlage in het geïllustreerde weekblad De Week In Beeld verscheen). De handelaren in kwestie waren Klaas van der Veen en Gerrit Krottje en ze adverteerden in de Bildtse editie van De Noordwesthoek in 1944 vaak met: "Te koop, antiek bij Fa. Van der Veen & Krottje, Pakhuis Volksgebouw, St. Annaparochie." En nog is de koek niet op want het pakhuis van Olijk en Vrolijk werd in augustus 1947 wederom bewoond. Lolke Jansen was de hoofdbewoner. Hij werd in 1905 geboren te Vrouwenparochie. Lolke Jansen was brood-venter bij bakker Pars. Hij trouwde in 1944, 23 dagen na D-day, met Klaaske Meijer met wie hij een dochter kreeg. De moeder overleed in 1949 en in december 1950 verhuisde Jansen met dochter en twee stiefkinderen naar Vrouwenparochie, aan de Attesweg. In 1956 werd Durk Poorte eigenaar.

Verkoop en afbraak

We gaan terug naar het ongenummerde huis aan het Oosteinde. De Bildtsche Courant maakte in augustus 1940 kenbaar dat "de woning, bewoond door den heer Aart de Groot, onderhandsch is aangekocht door den heer J. Volbeda, smederij, alhier. De bedoeling is dat dit oude gebouw, waarvan het metselwerk bestaat uit 'ouwe Friezen', wordt afgebroken. De heer Volbeda verkrijgt hierdoor een belangrijke verbetering voor de uitoefening van zijn smederijbedrijf." Het met kloostermoppen gebouwde, oude, zeer oude huis werd inderdaad afgebroken, maar niet eerder dan in oktober 1942. De grond werd bij de smederij van Jacob Volbeda gevoegd. Hem komen we volgende week tegen op onze wandeling.

Van Oepke Faber tot Jacob Volbeda, ruim 200 jaar smederij



De smederij van Volbeda na de brand in mei 1965

Wandeling 47

Van Harenstraat 64

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1684 was Aef, de weduwe Claas Sickes, eigenaar van dit huis of van het pachtrecht van de grond, want we weten niet of het perceel toen al bebouwd was. In 1707 was Tonis Pijters eigenaar. Hij was kuiper van beroep en tevens eigenaar van het voorste huis in de Scholsteeg. Rond 1735 kocht Oepke Tjommies, smid te St.-Jacobiparochie, een smederij aan het Oosteinde (Van Harenstraat 112, Tini de Groot-Venema). Hij verplaatste het bedrijf naar een ander pand dat ook zijn eigendom was. Dat pand stond hier. In 1740 was de weduwe Oepke Tjommies eigenaar van dit huis en de smederij. Zij overleed. Haar zoon Tjomme Oepkes werd eigenaar. Tjomme Oepkes werd geboren in 1714 te St.-Jacobiparochie en trouwde in 1752 met Pietje Jurjens. Het echtpaar kreeg drie kinderen: Oepke, Hendrikje en Jurjen. De grofsmid overleed en de weduwe hertrouwde in 1762 met Ælse Dirks. De kinderen waren nu eigenaar. In 1780 kocht zoon Oepke van zijn broer en zus tweederde gedeelte van "een huisinge en hovinge of groote agter erv met boomen en plantagie cum annexis zijnde een smitterij bij Ælse Dirks cum uxore bewoond, den 12 maj 1780 vrij te aanvaarden, zullende de cooper de smidsgereedschappen en ijzerwaren dan op behoorlijke taxatie moeten ontvangen". Hij betaalde er 983 caroligulden voor.

Faber

Oepke Tjommies hield welicht van franje, want hij noemde zich met de verplichte naamsaanneming in 1811 Faber, terwijl directe familie van hem zich Smid noemde (beide namen betekenen hetzelfde, maar Faber klinkt wat deftiger). Hij trouwde in



De puinhoop na de brand met daarachter het huis van Katsma, 1965

"Welbeklante smitterij"

Hij verkocht het huis met de smederij aan Age Ages Wijma. Het huis werd als volgt omschreven: "een brave, hegte en sterke huizinge, zijnde een welbeklante smitterij, welke met succes een lange reeks van jaaren daar in geëxerceerd is, met de daarbij behorende groote tuin, met boomen en plantagie, zijnde in de huizinge een groote ruime smitswinkel, twee kamers, een keuken, bak, put, en veele andere gerieflijkheden, staande en gelegen aan de breede kant op 't Oostend te St. Anna-Parochie, bij den eigenaar Tjomme Oepkes tans bewoond,

genaamd Stockhausen. Hij trouwde in St.-Annaparochie in 1817 met Dieuwke Everts de Hoop (kwam van Drachten). Het echtpaar kreeg drie kinderen: Sjoukje, Jan en Marijke. Ook Langwitz was grofsmid. Hij stierf hier in 1849. Drie jaar eerder was de jongste dochter, Marijke, getrouwd met Klaas Klazes van Duuren. Zij namen de zaak over. Klaas Klazes van Duuren kwam niet van hier. Hij werd in 1818 geboren te Oosterlittens. Het echtpaar kreeg drie kinderen en de tweede zoon, Frederik, won met de St.-Annabuurtster kermis in 1870 de eerste prijs in een hardrijderij met vélocipèdes (wellicht zelf vervaardigd).

moest worden. Het was een sta-in-de-weg toen de paardentramlijn Berlikum-St.-Annaparochie van de Zuiderhoek doorgetrokken werd naar het Oosteinde (met de remise nabij Van Harenstraat 146). Het echtpaar van smid Frederik van Duren kreeg twee kinderen. Zoon Jarig verhuisde op 19-jarige leeftijd naar Leeuwarden. Zoon Douwe verhuisde in 1901 naar Rotterdam. Hij was onderwijzer. Vader Frederik van Duren was 56 jaar toen hij met zijn vrouw in mei 1904 naar Rotterdam vertrok. De smederij was intussen verkocht aan Rinse Willems van der Mark.

Van der Mark

Rinse van der Mark werd geboren in 1880 te Foudgum. Hij en zijn vrouw Trijntje Stienstra verhuisden in 1904 van Oosterlittens naar hier. Zij kregen twee zonen. Van der Mark was meer dan smid. Hij vond een zaaimachine uit en natuurlijk had hij kachels te koop. Ook stortte de grofsmid zich in het verenigingsleven; hij werd in 1909 lid van het bestuur van de "Begrafenisvereniging" in St.-Annaparochie. In 1910 verhuisden beide zonen naar Minnertsgra. Rinse van der Mark en Trijntje Stienstra vertrokken datzelfde jaar naar Oosterlittens. De zaak werd overgenomen door Jacob Wiebes Wiersma. Ook hij was smid. N.B. Rinse van der Mark zou in mei 1921 van Leeuwarden naar het Noordeinde van

St.-Annaparochie verhuizen en daar zou uit zijn smederij later Kampen N.V. ontstaan.

Smederij Krol

Jacob Wiebes Wiersma werd geboren in 1880 te Oosterbierum. Hij was getrouwd met Hinke Reinalda. Het echtpaar kreeg hier vier kinderen. Er woonden ook – een voor een – smidsknechten bij in: Pieter de Graaf uit Deinum, Pieter Houwer uit Drachten, Johannes Jansen uit Huizum en Klaas Stok uit Beetgum. In maart 1929 overleed Jacob Wiersma. Een jaar later werd het huis met de smederij verkocht. Kornelis Krol werd koper. De weduwe Wiersma verhuisde in mei 1930 naar Franeker. Kornelis Krol werd geboren te Vrouwenparochie. Hij was 29 jaar oud toen hij trouwde met Bregtje Hoekstra (kwam van Hallum). Via Bergum, Hallum en Berlikum, kwam het gezin Krol (vier dochters) hier aan het Oosteinde wonen. De tweede dochter was "costuumnaaister". Bij smid Krol woonden in negen jaar tijd zeven smidsknechten in. We noemen ze niet, maar de laatste wel. Hij heette Jacob Volbeda. Hij nam de zaak over toen Kornelis Krol en de zijnen in februari 1939 verhuisden naar het Noordeinde (Stadhoudersweg 63).

Volbeda

Jacob (roepnaam Jaap) Volbeda werd in 1914 geboren te Zwolle. Hij trouwde in 1939 in de gemeente Barradeel met Janke Stellingwerf. Hij kwam in februari 1938 hier als smidsknecht bij inwoners en kocht later dat jaar de smederij van Krol. Het echtpaar Volbeda kreeg twee kinderen: Eeltje Jacob (roepnaam Enne) en Piet Jan. In februari 1954 verlieten de Volbedas het huis. Zij betrokken een winkelhuis aan het Oosteinde (Van Harenstraat 48, Chinees restaurant) waar Janke Stellingwerf een winkeltje had in potten en pannen. Voortaan was het perceel dat we hier beschrijven een bedrijfspand, alhoewel zoon Enne Volbeda hier in de jaren 1962-1965 nog in een noodwoning verbleef. Dit houten huis stond achter op het erf tegen het restant van de Smidsgracht, de 'Skyt-sloot' aan. Hij woonde hier met zijn vrouw Hink Arendz en hier werd hun eerste kind geboren.

In oktober 1965 verhuisde het gezin Volbeda-Arendz naar de De Kempenaerstraat. De noodwoning werd afgebroken en... bestaat nog steeds! Het werd wederom opgebouwd aan de Stienzer Hegedyk, ten noorden van de blauwe boerderij van Porte. Het houten bungalowtje is kortgeleden voorzien van muren van steen.

Verkoop en afbraak

In de raadsvergadering van 24 april 1964 werd het voorstel van burgemeester en wethouders tot aankoop van de smederij met erf, "voor het verkrijgen van een verbinding naar de uitbreiding ten zuiden van de Van Harenstraat", zonder hoofdelijke stemming aangenomen. De gemeente kocht de eigendommen van Volbeda die toen trouwens te boek stond als machinehandelaar, tegen betaling van f 25.000.--. Volbeda bleef eigenaar van de opstallen en kreeg bovendien het Volksgebouw en de houten loods van de KLMV in eigendom. Maar dit alles moest echter binnen drie maanden zijn afgebroken. Dat lukte niet. De Bildtse Post meldde waarom. "Een felle uitslaande brand heeft in de nacht van vrijdag 28 op zaterdag 29 mei een puinhoop gemaakt van de smederij van de heer Volbeda. De wind was voor het belendende perceel van de heer Katsma bijzonder gunstig, want de noordoostelijke wind dreef vuur en rook over het open terrein achter de smederij. Bij westelijke wind – een wind die hier toch overheersend is – zou het pand van de heer Katsma groot gevaar hebben gelopen. Vermoedelijk is de brand ontstaan door kortsluiting, want hij onstond op de zolder van het pand en zonder aanwijsbare oorzaak."

Brand

De heer G. Katsma was 's nachts om drie uur van zijn werk thuis gekomen en had niets bespeurd, terwijl amper drie kwartier later de hond van de heer E. Volbeda aansloeg en zijn baas op onraad opmerkzaam maakte. Toen de heer Volbeda de grote achterdeuren van de smederij opende, sloegen de vlammen meteen boven het gebouw uit. Het vuur torende zeer hoog en mensen, die op vrij grote afstand van de smederij wonen, hoorden het hout knappen. De brandweer van St. Annaparochie was zeer spoedig ter plaatse. De heer Volbeda had reeds enige zuustofflessen uit de smederij gehaald, terwijl de brandweerlieden zich over de andere fles ontfermden. Telkens viel van de brandende zolder een regen van vonken naar beneden. De zolder en een gedeelte van de muren kwamen tenslotte naar beneden. De smederij was eigendom van de gemeente en hij moest voor 9 juni a.s. afgebroken zijn. Het vuur heeft dus een handje geholpen." De puinhoop werd opgeruimd. Later lagen hier een perk met struiken en een troitloir die de Beuckelaerstraat aan de oostkant begrensden. Er stond ook een zitbank.

d.zwart@hetbildt.nl



De smederij van Kornelis Krol, ± 1935

1781 met Jannigje Siebes. De echtgenote stierf jong en kinderloos. De smid hertrouwde in 1783 met Marijke Kornelis Ket. Zij kregen drie kinderen. Behalve mr. grofsmid was Oepke Tjommies Faber ook diaken. Hij overleed in 1805. Zijn zoon Tjomme Oepkes Faber – de vierde generatie die hier woonde – nam de zaak eerst over, maar waarschijnlijk door de slechte tijden (Nederland was bezet door de Fransen), werd het pand in 1809 verkocht. Tjomme Oepkes Faber werkte toen als smidsknecht aan het Noordeinde (nu Stadhoudersweg)

den 12 November 1809 vrij aan te vaarden; moettende koper als dan de smids gereedschappen, gemaakt en ongemaakt ijzerwerk, op behoorlijke taxatie ontvangen."

Langwitz

Age Ages Wijma was grofsmid en zette hier de zaak voort. Hij was in 1809 te Beetgum getrouwd met Aaltje Willems. Hij verkocht de smederij spoedig aan Frederich Wilhelm Langwitz. Die naam klinkt Duits en is ook Duits, of beter gezegd: Pruisisch. Hij werd geboren in 1784 in een plaats

Van Duuren

Vader Klaas van Duuren en moeder Marijke Langwitz verhuisden in 1883 naar Vrouwenparochie. Zoon Frederik Klazes van Duren (de tweede u is verloren gegaan) nam nu de zaak over. Smid nummer acht was in 1877 getrouwd met Doutje Douwes de Boer. Zij kwam van St.-Jacobiparochie. Tegenover het pand, aan de overkant van de straat, stond, tussen de boomen ten zuiden van de vaart, een zogenaamde noodstal. Hier kon een paard worden gestald die beslagen



Weduwewinkeltje werd in 1888 slagerij Van Dijk, later Katsma

Wandeling 48

Van Harenstraat 66

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1740 was de weduwe Oepke Tjommies eigenaar van de smederij, zoals we vorige week hebben kunnen lezen. Het perceel waar de smederij stond had de breedte van twee bouwkvavels. Het huis dat wij nu bespreken, stond er toen nog niet. Maar in 1755 wel, want toen verkocht Hendrik Oepkes, een broer van smid Tjomme Oepkes, "een huisinge, hoving etcetera te Anna gebuurte op 't Oosteind, hebbende Wijbe Jans ten oosten, de reed langs de smodsgracht ten zuiden, Tjomme Oepkes ten westen en de straat ten noorden" voor 243 caroligulden aan Lubbert Tjeerds en zijn vrouw Frouk Douwes.

Rentenierswoning

Lubbert Tjeerds was boer geweest op een plaats in de Zuidhoek (nu Langhuisterweg 9, Faber) en rentenierde in het huis dat we nu bespreken. Hij overleed voor 1761. Er waren twee kinderen. Dochter Jetske Lubberts was op tweede kerstdag 1733 in de kerk te Vrou-

adem uit. De erfgenamen verkochten het huis aan Wijmer Arjens Slim. Hij was een kleinzoon van de vorige eigenaar en was in 1787 getrouwd met Neeltje Pieters Kunst. Zij kwam van Oudebildtziyl. Een dochter uit dit huwelijk, Antje, werd later de grootmoeder van 'klaine' Gerrit Keizer (maar dit terzijde).

Kleermaker Van der Velde

Slim verhuurde het huis aan Gilles van der Velde en er was ruimte genoeg voor nog een

"eene zinkingzenuwziekte in de bloei zijns levens, met achterlating van een weduwe met acht onverzorgde kinderen". De weduwe woonde tijdelijk aan de smalle kant van het Oosteinde (ooit Van Harenstraat 15, Klaas Visser, nu: Van Loonstraat en Siep's Eeterij). Ze verzocht aan koning Willem II "enige ondersteuning uit 's Rijks kas" (er was geen weduwpensioen), maar dat verzoek werd afgewezen. Nu verhuisde ze al gauw naar de overkant van de vaart om hier een winkeltje te beginnen.

de kruidenierster boelgoed. De winkel werd gesloten. Op nieuwjaarsdag 1888 overleed Hendrikkje Santhuisen, op 84-jarige leeftijd, moederziel alleen.

Herbouw slagerij Van Dijk

De erfgenamen verkochten de winkel voor f 1.233,- aan Ijmke Pieters van Dijk. Hij was vleeshouwer op het Zuideinde (Warmoesstraat 26, Zondervan) en verhuisde nu van zuid naar oost. Hij was ten tijde van de verhuizing getrouwd met zijn tweede vrouw, Watske Abrahams Dijkstra. In 1892 werd het huis herbouwd. Eind 1919 overleed Watske en op 12 mei 1920 droeg Van Dijk senior de zaak over aan zijn zoon Mientje.

Mientje Ijmkes van Dijk werd geboren in 1885 te St.-Annaparochie en was in 1911 getrouwd met Antje Bloksma (kwa van Hallum). Zij kregen drie kinderen: Ijmke, Trijntje en Theunis. Hun grootvader Ijmke Pieters van Dijk, dus de vader van de slager, woonde hier bij in. Hij overleed in oktober 1925. Het gezin van Mientje van Dijk verhuisde in september 1928 naar Leeuwarden, Zaailand 60.

Inventaris

In 1928 verkocht slager Mientje van Dijk "de huiizinge waarin slagerij met hok, erf en grond aan het Oosteinde te St. Anna parochie" aan Hessel Katsma voor f 5.000,-. De inventaris van de slagerij ging ook over van de oude naar de nieuwe slager: "tjiskast, snijmachine, gehaktmachine, gasmotor, toonbank, machinetafel, twee hardstenen platen voor toonbank en vensterbank, ijzereen hangen in den winkel en in de slachtplaats, twee vleeschblokken, toonbankbascule, slachthaken, hakmesses, zaag en gewonen messen, een evenaar met gewichten, gewichten, stookpot met schamel en draagberry, takels, kromstokken en slachtboomen en voorts die voorwerpen welke voor het slach-

ten worden gebruikt of daarvoor bestemd zijn - voor f 1.000,-".

Slagerij Katsma

Hessel Katsma werd geboren in 1904 te Marrum. Hij trouwde in 1925 in de gemeente het Bildt met Aaltje Aartsma. Zij kwam van St.-Jacobiparochie. Hessel Katsma was eerst gardenier aldaar, maar in september 1928 verhuisde hij dus met vrouw en zoon Sijbe naar dit slagershuis. Hier werden nog drie kinderen geboren: Maria, Klaas en Gerrit. Zoon Sijbe Katsma trouwde in 1948 en woonde met zijn vrouw hier nog tijdelijk bij in. De Bildtse Post van 20 december 1957 maakt melding van "Brand in rokerij van slagerij Katsma. It is wer bést biteard. Dat mag men wel zeggen van de brand die woensdagmiddag tegen de avond uitbrak in de rokerij van slagerij Katsma aan het Oosteinde te St. Annaparochie. Er was niemand thuis toen het smeulende vuur dat de rook, nodig voor het roken van spek, worst en rookvlees, ontwikkelde, iets te heet was geworden.

Het gevolg was dat het spek dat in de schoorsteen hing in het vuur begon te druppelen. Het gevolg daarvan weer [was] dat het vuur begon op te laaien en zich uitbreidde. Toen de familie Katsma thuis kwam stond de rokerij in brand. De ijlings gealarmeerde brandspuit van St. Annaparochie was echter spoedig ter plaatse en in een kwartier waren de brandweerlieden het vuur met de nevelsput meester. Het was echter moeilijk om in de slachtplaats te komen omdat de deuren aan de binnenkant gesloten waren. De heer J. Volbeda heeft echter, langs de grond kruipend, de geweldig dikke rook getrotseerd en een van de deuren geopend. Het pleit was toen spoedig in het voordeel van de brandweer beslecht. Wat in de rokerij was ging echter verloren."

Conciërgewoning

In december 1966 overleed Hessel Katsma. De weduwe Aaltje Aartsma verhuisde in februari 1968 naar de Sassenheimstraat. De erven Hessel Katsma verkochten het huis aan aannemer Jan Stienstra en hij verkocht het weer aan de gemeente het Bildt. De gemeente maakte het huis disponibel voor de nieuwe conciërge van het gemeentehuis, Jacob (roepnaam Jaap) Tanja. Hij woonde hier met zijn vrouw Tjitske Schoonbergen en de kinderen Gerard Jacob en Paulina Gerda tot in oktober 1972. Het gezin Tanja verhuisde toen naar de nieuwe conciërgewoning, Van Harenstraat 110. Daarna werd de voormalige slagerij nog bewoond door muziklerares M.T.H. Koestel. In juli 1974 verhuisde de lerares naar elders. Twee maanden later ging het huis tegen de vlakte.

Tot slot

Jarenlang heeft hier een tuintje en een trottoir gelegen. En stond daar ook niet een bankje? In 1993 werd de kruising Van Harenstraat-Beuckelaerstraat opgeknapt. Er verrees een langwerpig bedrijfspand. Aan de Van Harenstraat opende Kor Lautenbag hier een Mitra-slijterij. In het zuidelijke gedeelte van het bedrijfspand begon Sigrid Poorte een kapsalon en noemde die Sigrid's Hairline. Maar nu wandelen we plotseling door de Beuckelaerstraat, alhoewel de kapsalon wel degelijk in de voormalige tuin van de weduwe van meester Gerardus van der Velde staat. In 2010 werd de deur van de Mitra voorgoed dichtgetrokken. Op 25 februari jl. opende J.S. Wijsma die al 20 jaar een ambachtelijk bakkersbedrijf te Berltsum heeft, een ruime winkel met een enorm assortiment bakkersproducten. Tevens is er ook gelegenheid om even gezellig een kop koffie te drinken met wat lekkers erbij.

d.zwart@hetbildt.nl



Kruising Van Harenstraat-Beuckelaerstraat. Uiterst rechts de plek waar ooit slagerij Katsma stond, 1988

wenparochie getrouwd met Jan Pieters, beter bekend als Jan Kunst en misschien nog beter als J.P. van der Bildt, de bouwver van spiegeltelescopon. Jetske en Jan waren in 1766 eigenaar van het huis dat verhuurd werd aan Arjen Mijntjes en ze verkochten het dat jaar voor 400 caroligulden aan Harmen Barteles en zijn vrouw Neeltje Gaetzes. Zij woonden hier echter niet. Harmen Barteles was "rog- en weitmolenaar" aan de Noorderweg (nu Stadhoudersweg 71-73). Vijf jaar later verkocht hij met zijn vrouw de "huisinge en agter erva" aan Jan Willems en diens vrouw Aagje Lieuwes. Dit echtpaar telde er 750 caroligulden voor neer. Weer zeven jaar later verkochten Jan en Aagje het huis met achtererf en bleek aan Wijmer Cornelis en zijn vrouw.

Familie Slim

Wijmer Cornelis S.L.M. (deze curieuze achternaam werd later vervangen door Slim) trouwde in 1755 met zijn nicht Ariaantje Cornelis. Er werden vijf kinderen geboren, van wie drie niet oud werden. Wijmer Cornelis S.L.M. was landbouwer geweest op de boerderij De Pollenhoeve (nu Nieuwebildtdijk 252, Alco de Jong). Zijn vrouw Ariaantje Cornelis stierf hier aan het Oosteinde in 1796 en Wijmer Cornelis blies twee jaar later zijn laatste

gezin, dat van Pieter Johannes Groen. Gilles Johannes van der Velde werd in 1765 geboren te Breda, maar lag in 1795 als korporaal met zijn troepen in garnizoen te Franeker. Hij kreeg kunde aan Dirkje Gerrits Groen en trouwde met haar dat jaar in de kerk te Vrouwenparochie. Haar vader Gerrit Pieters werd tussen haakjes Gront genoemd en mits in het Fries uitgesproken ('groun'), klinkt dit als Groen. Gilles van der Velde was rooms-katholiek en kleermaker. Zijn zoon Gerardus studeerde voor schoolmeester.

Weduwen

Eigenaar Wijmer Cornelis Slim verkocht het huis in 1814 aan Gilles van der Velde en zijn vrouw; huurders werden dus kopers. Het huis was na 1836 verdeeld in twee, soms drie woningen. We volgen hier slechts het voorhuis. In 1837 overleed de kleermaker. De weduwe bleef hier wonen tot dat zij in 1841 overleed. Zoon en schoolmeester Gerardus van der Velde werd nu eigenaar. Hij was in 1826 getrouwd met Hendrikje Johannes Santhuisen en zij woonden vanaf 1836 in het schoolmeesterhuis aan het Zandpad (nu Wassenberghstraat 2). In 1844 en 1846 verloor het echtpaar een zoon en weer twee jaar later overleed schoolmeester Van der Velde aan

Inbraak

Hier werd in de nacht van 1 op 2 november 1852 ingebroken. De grietman meldde de gouverneur van Friesland het volgende: "Ik heb de eer U Edel Achtbare kennis te geven dat in den afgelopen nacht ten huize van de weduwe G. van der Velde, winkeliersche alhier door middel van uitbreking van een vensterruit uit den winkel ontvreemd is, het volgende: drie geslepen witte karaffen gevuld met gedistilleerd houdende nagenoeg 1 kan ieder, een half vlesje gevuld met bitter, 1 pond chocolade, 3 luiwagen a 1.00 waarvan 2 met witte en een met zwarte borstels, 1 glas waarin 3 pond gebasterde kandij, ½ pond tabak, 1 stukje spaansche zeep, een dito Leidsche kaas, en een geslepen romer. Naar dien de dader of daders zeer waarschijnlijk hier woonachtig zijn, is het noodige onderzoek tot derzelver opsporing door mij ingesteld." Hendrikje Johannes Santhuisen, dus de weduwe Gerardus van der Velde, verhuurde de achterkamers, bijvoorbeeld aan schoenmaker Jippe Sijbes de Jong die er met zijn vriendin Dirkje Cornelis Faber en hun kinderen woonde. De weduwe Van der Velde haar eigen kinderen vlogen intussen uit. In maart 1883 hield



Het winkelhuis van slager Hessel Katsma, ± 1930



Na de fikse fik van 1821 werd de Bildtse brandweer opgericht

Wandeling 49

Van Harenstraat 70 (+68)

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.

Naast de Vivo woont Bouwe van Noord (tweede dakkapel van rechts), Koninginnedag1965.

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1755 was ene Wijbren Jans eigenaar van dit huis. Hij verkocht het in 1761 aan Enne Ennes en zijn vrouw voor 154 caroliguldens en 15 stuivers. Enne Ennes was mr. timmerman. Na het overlijden van zijn eerste vrouw, trouwde hij in 1730 met Aafke Doekes. Zij bezaten meerdere huizen in St.-Annaparochie. In 1771 overleed de mr. timmerman. In 1781 verkocht de weduwe namens zeven kinderen van Enne Ennes het aandeel in het huis, zijnde ”7/8 parten van een huisinge en erve op ’t oost end, bij de verkopers bewoond, begeregtigd met de vrije gang agter uit langs ’t pad van de naastleegers ten oosten na de zogenaamden Smods-gragt, voorts met lasten en geregtigheden als van ouds”. Koper was het achtste kind, Keimpe Ennes. Hij betaalde 385 caroligulden.

Schaaf

Keimpe Ennes noemde zich Zuidema en was slager van beroep. Hij was in 1779 gehuwd met Johanna Littang die van Oostzaandam kwam. Wat er met het echtpaar gebeurde, is ons onbekend, maar in 1790 verkochten een broer en zus van Keimpe Ennes, als erfgenamen, dit huis aan Claas Teunis. Hij telde er 420 caroliguldens voor neer. De helft moest betaald worden bij de ”verteekening”. De koopsom was in 1810 afbetaald. Claas Teunis Schaaf werd geboren in 1751 te St.-Annaparochie en trouwde in 1787 met Baukje Pieters. Hij was timmerknecht (vandaar de toenaam Schaaf) en overleed in dit huis in 1817. Een dochter, Maartje Klazes Schaaf, woonde met haar man Jan Jans Post hier bij in. Zij was erfgenaam en verkocht in 1818 het huis dat uit twee woningen bestond, aan Enne Klazes Krottje en zijn vrouw.

Brand!

Enne Klazes Krottje werd geboren in 1783 te St.-Annaparochie. Hij trouwde in 1810 met Wijtske Arjens Aartsma. Hij was in de jaren 1812-1815 postloper en later gardenier. Op dinsdag 23 januari 1821 brandde dit huis bijna helemaal af. Grietman Johannes Lambertus Huber rapporteerde: ”Hedenmorgen ongeveer elf uur is alhier brand ontstaan in het huis aan eenen Enne Klazes Krottje behorende, veroorzaakt door onverzigtigheid van een jongetje dat eenig vlas zoude drogen. Het vlas wierd toe nabij het vuur gelegd, waardoor het in brand riek, en niemand nabij zijnde om het dadelijk te blusschen, steeg de vlam tot ander over, en in zeer korte tijd verspreide de brand zich van vertrek tot vertrek, en op den zolder, algemeen wierd de noodkreet langs de straat aangeheven, Brand, Brand!. Ik begaf mij ten spoedigsten ter plaatse...”

”Volkrijke plaats”

Het huis was al verloren, ”maar de pligt was, om de belendende huizen voor vuurvatting zoo veel mogelijk te beveiligen.” Dat lukte door ”het scheppen en gieten van water”. En de wind was gunstig, ”waardoor de brand langs het achterhuis agterruit sloeg, want had de wind uit een der drie andere hoeken ge-waaid, zoude het akelijk met deze volkrijke plaats gesteld geweest zijn.” Naar aanleiding van deze brand werd de Bildtse brandweer opgericht. Reeds op 3 februari 1821 bepraatte de grietnijraad de aanschaf van brandspuiten. Die werden aangeschaft en op 3 maart 1823 werd de organisatie van een brandweer op het Bildt officieel geregeld.

Nieuwbouw

Al een maand na de catastrofe werd het ”on-

afgebrande gedeelte der huizinge, benevens de erve en tuin” verkocht voor f 215,- aan Rein Douwes van der Zee en Harmen Piers van Straten. Zij lieten het huis opnieuw bouwen. In 1823 kocht Fokke Alberts Kroes het voor f 701,-. Hij kon toen niet bevroeden dat een achterkleinkind honderd jaar later eigenaar van hetzelfde pand zou zijn... Fokke Alberts Kroes was in 1819 getrouwd met gardeniersdochter Baukje Maurits Bouma. Fokke Kroes was werkmán. Hij overleed hier in dit huis op 33-jarige leeftijd. Het huis bestond uit twee woningen. Baukje Maurits Bouma woonde met haar kinderen in het achterhuis. Het wellicht ruimere voorhuis werd verhuurd aan Tjeerd Arjens Wassenaar. Hem kennen we nog. Hij werd later kastelein – zij het kort – in een herberg aan het Oosteinde (nu Van Harenstraat 54, Wapen van ’t Bildt) en was getrouwd met Ariaantje Dirks Tanja, die wij beter kennen als Jaantjemoei. Het gezin Wassenaar verhuisde naar het Zuidende (Warmoesstraat), alvorens de herberg over te nemen.

Gebroeders

In 1830 verkocht Baukje Maurits Bouma namens zichzelf en haar kinderen ”eene voor weinige jaren nieuw gebouwde huizinge” aan Schelte Jacobs Kuiken en Jacob Jacobs Kuiken. Broers dus, vrijgezel bovendien. Schelte was gardenier en schipper. Hij was voor de helft eigenaar van een snikschip ”genaamd de Welvaart, groot 7 ton, met zeil en treil, varende van Sint Anna-Parochie op de handelsteden in Friesland”. Jacob werd postuum geboren in 1808 te St.-Jacobiparochie; zijn vader was reeds overleden en – het wordt nog erger – zijn moeder overleed in het kraambed. Hij was ook gardenier en schipper. Hij was eigenaar van het snikschip Zeldenrust, groot acht ton, dat ook op de handelsteden in Friesland voer. Schelte trouwde in 1838 met Dieuwke Sijbrens Prosje. Het echtpaar kreeg twee kinderen. Broeder Jacob trouwde in 1837 met Dirkje Jans Hoekstra. Zij kregen zeven kinderen. Schelte woonde in het achterhuis en Jacob bewoonde het voorhuis waar zijn vrouw ook nog een winkeltje had. Het massale eigendom werd in 1848 gescheiden. Ieder werd eigenaar van zijn woning.

In één hand verenigd

In 1864 overleed Jacob Jacobs Kuiken in het voorhuis. Zijn weduwe Dirkje Jans Hoekstra bleef hier wonen met haar kinderen. De winkelierster overleed in 1882. Zoon Johannes Jacobs Kuiken bleef nu alleen achter. In oktober 1884 verkocht hij mede namens zijn nog levende broers en zusters, het vooreind van het huis voor f 486,- aan de bewoner en eigenaar van het achterhuis. Dat was Jacob Scheltes Kuiken, zoon van de in 1869 overleden Schelte Jacobs Kuiken. Het huis was nu in één hand verenigd. Ook Jacob Scheltes Kuiken was schipper/gardenier van beroep. Hij trouwde in 1869 met Lijsbert Klazes Kuiken (geen naaste familie). Zij overleed in 1880. Negen jaren later trouwde de eigenaar van het huis met Minke Hendriks Goudemond. In de jaren 1885, 1886 en 1891 werd het huis met de twee woningen ver- en herbouwd.

Voorhuis verhuurd

Jacob Scheltes Kuiken en Minke Hendriks Goudemond bewoonden met de kinderen het achterhuis. Ze verhuurden het vooreind aan werkmán Anne Jans Boersma

(1885-1894), aan winkelier Klaas Minks Bijlsma (1894-1905) en aan Anne Sijdzes Krap. Een voor een. Anne Jans Boersma was werkmán van beroep en woonde hier met zijn vrouw Antje Sijdzes Stienstra (kwam van Vrouwenparochie) en hun kinderen. Oorspronkelijk was Klaas Minks Bijlsma timmerknecht, maar zodra hij zich met zijn vrouw Dieuwke Johannes Stroosma hier in het voorhuis settelde, werd hij winkelier. Met hun kinderen Johannes, Mink, Anne, Antje en Wiepkje verhuisden ze rond 1905 naar een boerderij aan het Oosteinde (ooit Van Harenstraat 132, nu Nassastraat 106). Anne Sijdzes Krap was gardenier, hovenier en winkelier en woonde hier met zijn vrouw Jetske Jarigs Tolsma (kwam van Berlikum) en hun dochter Sjoukje.

Tabe Kroes

Kennelijk waren Jacob Kuiken en Minke Goudemond gescheiden van tafel en bed, want hij woonde in het huis dat we nu bespreken en zij woonde aan de Kade.

Dieuwke Jacobs Kuiken, een dochter uit het eerste huwelijk van Jacob Scheltes Kuiken, trouwde in 1904 met Tabé Fokkes Kroes. In 1914 overleed haar vader en het echtpaar Kroes werd nu eigenaar. Tabé Kroes werd geboren in 1878 te St.-Jacobiparochie. Hij was gardenier en groenteven-ter. Hij werd vader van twee dochters: Elisabeth en Akke. In mei 1925 verhuisde Anne Sijdzes Krap van het voorhuis naar een huis aan de smalle kant van het Oosteinde (nu tuintje ten westen van Van Harenstraat 27, Hoekstra Drukkerij Uitgeverij) en het gezin van Tabé Kroes verkaste van achter naar voor. Het achterhuis werd nu verhuurd.

Van Harenstraat 68

Toen het gezin van groenteven-ter Tabé Kroes in 1925 van achter naar voor verhuisde, werd het achterhuis verhuurd aan Dirk Gerrits de Koe. Hij was beurtschipper en later expediteur. Hij trouwde met Fransina Panhuis (kwam van Leeuwarden). Met hun dochter Janke

verhuisden ze in maart 1927 naar Kade 1. Landarbeider Ijnse Eilderts Kuiken woonde hier met zijn vrouw in de jaren 1927-1933. Toen dochter Akke Kroes in 1933 trouwde met Jentje Boersma, waren zij de volgende bewoners van het achterhuis. Het echtpaar kreeg twee kinderen: Olchert en Dieuwke. Jentje Boersma overleed hier in 1954 op jonge leeftijd. De weduwe Akke Kroes bleef hier tot haar overlijden wonen.

Van Harenstraat 70

Met de invoering van de officiële straatnamen in 1964, kreeg het achterhuis Van Harenstraat 68 als adres. Het voorhuis werd Van Harenstraat 70. In 1925 verkaste het gezin van Tabé Kroes van achter naar voor. Dochter Elisabeth had het ouderlijk huis toen al verlaten. De andere dochter, Akke, trouwde in 1933 met Jentje Boersma en zij betrokken toen het achterhuis, zoals we net gelezen hebben. Moeder Dieuwke Kuiken overleed in 1944 en in 1958 overleed vader Tabé Kroes. Daarna stond deze woning een jaar leeg. Vanaf dan noemen we

de bewoners van starterswoning Van Harenstraat 70 in vogelvlucht. Abraham Visser en Antje Meijer (1960-1962), Bouwe van Noord en Dieuwke Boersma (1962-1977), Freerk Jensma (1978-1979), Wietske de Jong (1979-1980), Astrid C.J. Steffen (1980-1982), Maaïke Stapert (1983-1984), Alie Krap (1986-1989), Gerda M. Drost (1989-1990) en Paul Feenstra (1990-1994).

Pizzeria Modena

Na een verbouwing van twee maanden opende in januari 1995 Humphrey Tjan hier een pizzeria. Hij noemde het Italiaanse eethuis Modena, naar de stad met die naam, waar de uitbater ooit een uitstekende pizza heeft gegeten, zo verklaarde hij destijds in De Bildtse Post. Maar Modena is meer, want het is ook de geboorteplaats van Luciano Pavarotti. Zo is na Tupelo – de geboorteplaats van Elvis the pelvis – een tweede beroemde geboorteplaats verbonden aan de Van Harenstraat.

d.zwart@hetbildt.nl



De Vivo van de gezusters Schat: winkelhuis van 1825 tot 1999

Wandeling 50

Van Harenstraat 72

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.

Uiterst links de voorloper van de Vivowinkel van de gezusters Plat, ± 1920

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1761 was Beernit Douwes eigenaar en bewoner van dit huis. Hij was in 1732 in de kerk van St.-Annaparochie getrouwd met Dirkje Gerrijts. De eigenaar overleed en de weduwe verkocht in 1779 het huis "met achtererf en vrije steeg ten westen dog beswaard met onderhoud van heiningen beneevens de naastlegers" voor 410 caroligulden en 15 stuivers aan Andries Johannis Tempel en zijn vrouw. Tempel was in 1768 te Grouw getrouwd met Trijntje Doekes Hallema (kwam van Wans-werd). Hij was mr. uurwerkmaker. Voor 1781 overleed Andries Johannis Tempel. Er waren schulden, waarschijnlijk gemaakt door de herbouw van het huis, want de weduwe verkocht in 1790 de helft van het eigendom van de nieuwe huizinge" aan een van de geld-schieters, Jacob Gerrijts Visser. Hem zijn we eerder tegengekomen op onze Wandeling: hij was executeur en woonde van 1772 tot 1798 aan de Hoge buurt (nu Van Harenstraat 46, Sieger Bergsma).

"Nieuw gebouwde huisinge"

In 1791 verkocht nu de weduwe voor de ene en geldschietser Jacob Gerrijts Visser voor de andere helft het huis aan Cornelis Pieters en zijn vrouw Tetje Jacobs. Zij kwamen van de reeds lang geleden afgebroken boerderij Zeldenrust, ten oosten van de Schuringaweg, net ten noorden van Nij Altoenae. Mede-verkoopster Trijntje Doekes Hallema bedong bij de verkoop "het recht van vrije inwooninge in de eene kamer tot majj 1792". Cornelis Pieters en zijn vrouw verkochten "de voor weinige jaren nieuw gebouwde huisinge met achter erve en tuin, begeregtigd met een vrije steeg ten westen en belast met het gangpad van den naastleeger ten westen van de agter erve tot aan de smodsgragt" in 1800 aan Jacob Sierds. Hij was mr. schoen-maker en telde er 830 caroligulden voor neer. Jacob Sierds Jongsma werd geboren in 1767 te St.-Annaparochie. Hij trouwde in 1807 met Gepkje Dirks Dijkstra. Zij was een jaar weduwe van Dirk Dirks Kuik, molenaar te Vrouwbuurtstermolen.

Huurders

Zij woonden hier. Jacob Sierds Jongsma was schoenmaker. Hij overleed in dit huis in 1817. Gepkje Dirks Dijkstra stierf twee jaar later. Het huis vererfde nu op de twee kinderen uit Gepkje Dijkstra's eerste huwelijk: Dirkje Dirks Kuik en Dirk Dirks Kuik. Dirkje bewoonde met haar man Andries Hendriks Post het achterhuis en haar broer Dirk was bakker op het Zuideinde (Warmoesstraat 5, Zapatos). Zus en broer verhuurden het (voor)huis. Huis? Ja in 1825 bestond het huis nog uit één woning, maar in 1829 uit drie woningen en na 1844 zelfs uit vijf. We volgen hier zoveel mogelijk het voorhuis. Arjen Jobs Wassenaar woonde hier en na zijn overlijden in 1825, zijn dochter Antje. Zij was getrouwd met Enne Klazes Wagen-veld. Hij was winkelier. In 1834 nam Anne Pieters Brouwer de winkel over. Hij vertrok twee jaar later. Meer winkeliers woonden hier: Ruurd Pieters Dijkstra (1842), Oepke Johannes Monsma (1843) en de weduwe Romar (1844-1846). Zij heette Hillegonda Catharina Schippers, was naaister en hoe-denmaakster en ruilde in 1846 van woning met Migchiël Jans de Groot.

Winkeltje (1)

Na boedelscheiding werd Dirkje Dirks Kuik in 1834 eigenaar van het huis. Zij was naaister en woonde in het achterhuis met haar man Andries Hendriks Post. Hij was gardenier en overleed hier op 35-jarige leeftijd in 1843. Het wemelde hier van bewoners, jong en oud, getrouwd en vrijgezel, zoals Aaltje de Jong, die hier overleed in 1838. Zij was een dochter van Jacob Sierds de Jong/Jongsma die het huis in 1800 had gekocht. Zij werd hier geboren en is dus haar hele, zij het korte leven hier blijven wonen. Terwijl in het voorhuis Antje Hanzes Westra als weduwe, met een winkeltje het hoofd boven water probeerde te houden, stierf in een der achterhuizen eigenaresse Dirkje Dirks

Kuik. Het was 1856 en het huis vererfde op haar broer Dirk Dirks Kuik, de bakker op het Zuideinde en in 1869 op diens zoon Dirk Dirks Kuik, grutter te Berlikum. Hij verkocht in 1875 het huis aan Jan Tjersks Kuiken.

Winkeltje (2)

In de wirwar van wonin-gen en bewoners is het moeilijk de juiste mensen op de juiste plaats te krij-gen. We noemen slechts enkele bewoners van het voorhuis, waarin nog steeds een winkeltje was ondergebracht. Hijlke Jans Lont werd geboren te St.-Jacobiparochie in 1825 en met zijn vrouw Antje Johannes Dekker had hij hier in 1859 een winkel. IJsbrand Klazes Hoekstra was een St.-Ja-buurtster van geboorte en woonde hier met vrouw Aukje Eelkes Stienstra (kwam van Tervispel) en kinderen. Hij was koopman, wellicht winkelier. Het gezin verhuisde in 1863 naar Berlikum. Jan Tjersks Kuiken werd geboren in Wier. Hij trouwde met Gelske Bouwes de Vries en met hun vier kinderen kwamen ze hier rond 1870 wonen. Jan Tjersks Kuiken werd in 1875 eigenaar. Hij was winkelier, maar kennelijk waren de omzetcijfers laag, zelfs zo laag dat het hele gezin in april 1881 emigreerde naar Noord-Amerika. Ene Pieter Boorsma, koopman te Leeuwarden, kocht het huis en verhuurde het.

Hallema

De volgende huurder was Pieter Annes Hallema. Hij werd geboren in 1854 te Drachten en trouwde in 1880 met Sijbrigje Andries Groenewoud (geboren te Stiens). Zij kregen drie kinderen: Anne (vertrok op 17-jarige leeftijd naar Deventer), Hiltje (leefde slechts vier maanden) en Andries. Pieter Annes Hallema was verver van beroep. Hij kocht het huis in 1902 en hij zorgde er voor dat er van de vijf verschillende woningen, zeg maar kamers, geen sprake meer was. Vanaf 1903 woonde hier één gezin en één alleen en dat was het gezin van schilder Hallema. Trouwens, een van de laatste gezinnen die in een van de achterliggende kamers woonde, was dat van werkmans Jan Annes Visser die hier met zijn vrouw Aaltje Lep woonde. Hier zijn hun kinderen Anne en Minke geboren. Oudere St.-Annabuurtsters herkennen Anne Dúm en zijn zuster Minke die later in de Grietmansstraat woonden.

Pension

Verver Pieter Hallema overleed in novem-ber 1914. Zoon Andries Hallema had het ouderlijk huis in mei dat jaar al verlaten en was een eigen ververij begonnen op het Zuideinde (Warmoesstraat 4, nu Rabo bank). Bleef de weduwe alleen achter? Nee dus. Bij haar in woonden vier verversknechten, een hulppostbode, een klerk bij de posterijen, een kantoorbediende van het post- en telefoon-kantoor en een onderwijzer. Het was een pension geworden. In 1926 verkocht Sijbrigje Groeneveld het winkelhuis aan Antje Plat en verhuisde ze naar Stiens (ze woonde later weer in St.-An-naparochie). Antje Plat was sinds 1914 de weduwe van Ane Joukes Schat. Zij had hier een winkel in levensmiddelen en woonde hier met haar drie dochters. In september 1943 overleed ze. De drie dochters werden nu massaal eigenaar.

Gezusters Schat

Dat waren Trijntje (roepnaam Tine, geboren in 1902), Gerbrigje (roepnaam Ger, 1906) en Grietje (1909). De gezusters Schat (niet te verwarren met 'de dames Schat' van het winkeltje aan de smalle kant van het Oost-einde) runden hier de winkel, maar dan met name Ger Schat. Zij was befaamd vanwege het feit dat ze vliegenvlug uit het hoofd kon

rekenen wat een klant moest betalen. Trijntje was lichamelijk gehandicapt en maakte zich verdienstelijk als naaister.

Verbouwing

In 1954, in een tijd van modernisering – Ne-derland herrijst! – werd de winkel van de ge-zusters Schat geheel vernieuwd. De Bildtse Post berichtte: "Door de houten betimmering maakt de winkel een bijzonder fraaie indruk. De winkel komt U veel ruimer voor, terwijl het aanbrengen van een wolvak even het accent op dit artikel legt. De ook al moderne lampen zetten 's avonds het smaakvolle inte-rieur in een zee van licht. Naar onze smaak heeft de zaak door deze verbouwing dan ook veel aan waarde gewonnen. Voor het overige verwijzen wij U naar de advertentie in dit nummer."

Vivo

"Heropening. Donderdag 11 Februari hebben wij onze verbouwde winkel heropend! U hebt thans een ruim overzicht van ons assorti-

ment in: kruidenierswaren, tabak, sigaren en sigaretten. Van donderdag tot zaterdag ontvangt U naast de bekende Vivo-wapentjes bij aankoop van f 5,00, f 7,50 en f 10,00 aan boodschappen een verrassing. Let steeds op onze folderreclame! Ook U wordt gaarne in onze zaak verwacht. VI.V.O. Levensmidde-lenbedrijf, Fa. Gez. Schat. Elk kind ontvangt t/m Zaterdag een luchtballon gratis." In januari 1964 verhuisden de gezusters Schat gedrieën naar een huis in de Wijde steeg (ooit Van Harenstraat 96). De volgende bewoner was Douwe van der Kooi.

Douwe van der Kooi

In 1964 werd het winkelhuis verkocht aan de Vennootschap onder naam van firma A.R. Kooistra en anderen (later de naamloze vennootschap Handelmaatschappij Noord Nederland) gevestigd te Leeuwarden. In het najaar van 1964 werd de zaak drastisch verbouwd. Het was nu een zelfbedieningszaak, verlicht door 22 TL-buizen. Douwe van der Kooi werd geboren in 1939 te

Leeuwarden. Hij woonde hier met zijn vrouw Jacoba Kooistra en was vader van drie kinde-ren. In januari 1965 vierde Van der Kooi het 50-jarig bestaan van de Vivo-winkel.

Brand

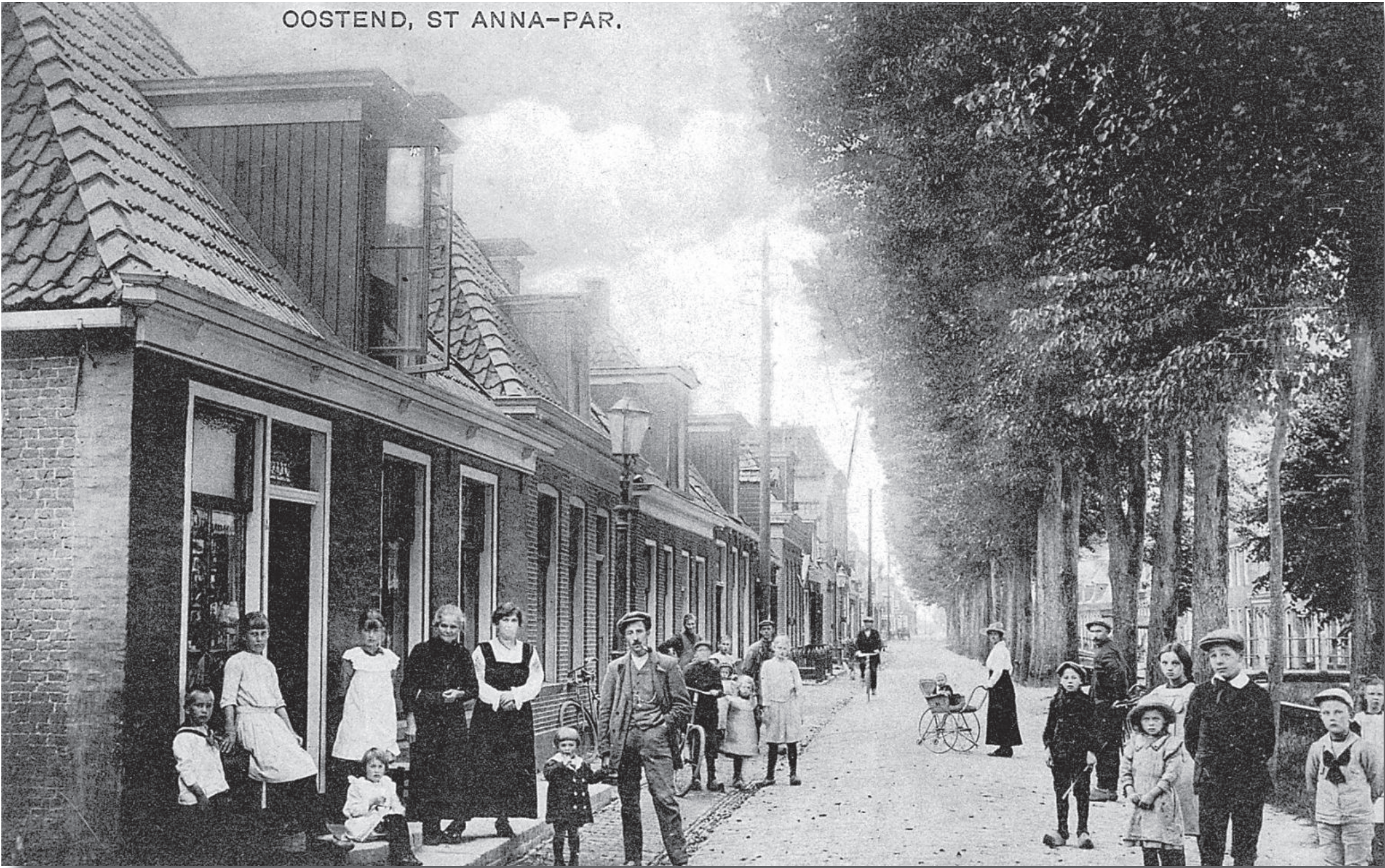
In 1973 speelde een zoon van Douwe van der Kooi in het magazijn met een gasaan-steker. Het vuur greep razendsnel om zich heen. Water en de inhoud van een tweetal brandblussers uit het gemeentehuis waren niet voldoende om de vlammen te doven. De brandweer slaagde erin de schade beperkt te houden tot het magazijn. De voorraad ging verloren en door de rookontwikkeling was ook een deel van de winkelvoorraad bedor-ven. Het gezin van Douwe van der Kooi verhuisde in augustus 1974 naar Joure. Vier maanden later opende Auke Kampen hier een winkel in radio's, televisies, wasmachines, koelkas-ten en kleine, elektrische, huishoudelijke artikelen. In oktober 1975 kwam radiohan-delaar Auke Kampen hier ook wonen. Hij verhuisde van Van Harenstraat 9 naar hier

en in januari 1994 keerde hij als bewoner terug naar Van Harenstraat 9.

Weer brand

In juni 1994 opende Martie's Boutique de deuren. De winkel in damesmode werd gerund door Martie Terpstra. Binnen vijf jaar echter konden de deuren weer dicht. De winkel met bovenwoning werd in de vroege uren van zondag 18 april 1999 volledig in de as gelegd. Ook de zelfgebouwde camper van Jan Swart, die in de oostelijke steeg stond, werd een prooi der vlammen. Het winkelhuis werd gesloopt en er verrees een nieuw pand, waarin vanaf juni 2001 de financiële instelling van de Regiobank was gehuisvest. Ook een makelaardij, een verze-keringskantoor en een administratiekantoor vonden hier onderdak. Toen anno 2010 de Regiobank alleen over was, bleek het pand te groot en zocht de directie naar een kleiner pand. Dit jaar is de bank verhuisd van hier naar Van Harenstraat 12.

d.zwart@hetbildt.nl



Het pand met Philibert-kap: ooit de sigarenwinkel van Ykema

Wandeling 51

Van Harenstraat 76 (+ 74)

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.

Van Harenstraat 74: de schuur van de weduwe Ijme de Grijs met het zicht op de achterkant van het huis van Visbeek (rechts), 1964

De oudste berichten

Geloof het of niet. Reeds in 1700 pachtte Gerrijt Ariens een boerderij op het Nieuw Bildt onder St.-Jacobiparochie (nu slechts loods ten oosten van OBD 722). In 1729 rentenierde hij aan het Oosteinde van St.-Annaparochie, hier, in het huis dat wij nu bespreken. Een zoon van hem, Arien Gerrijts, erfde het huis voor 1742. Hij was huisman, dus boer. In 1750 was hij pachter van een plaats aan de Oudebildtdijk onder St.-Annaparochie (nr. 331, Haanburg, Dirk Swart) en later pachtte hij een verdwenen boerderij nabij Beetgum, ten westen van de Langhuisterweg. Arjen Gerrijts hield

met Antje Jans. Hij werd twee keer drie keer vader. De broers waren gardenier. Ze bezaten 2½ morgen bouwland onder de rook van St.-Annaparochie. Kennelijk konden de broers de schuld bij hun zus Grietje niet tijdig aflossen. Ze kocht het huis van haar broers in april 1808 voor f 500,--. Het werd toen omschreven als "een huisinge en agter erve bestaande in twee kamers, zolder en paardestallinge en verdere commoditeiten, begerechtigd met een steeg aan de oostkant."

Wagenaars II

Grietje Arjens Wagenaar was dus eigenaar. Zij was sinds mei 1808 weduwe van Jan

chie en was ook gardenier. Van der Wal trouwde in 1826 met Froukje Dirks Tanja, een kleindochter van eigenaresse Grietje Arjens Wagenaar. Het echtpaar kreeg zeven kinderen. In 1835 werd huurder Van der Wal koper en hij bleef lang de hoofdbewoner. In 1865 verkocht hij het huis aan heelmeester Joutert Jans Buwalda die sinds 1863 eigenaar en bewoner was van het huis ten oosten (volgende week meer daarover).

De heelmeester splitste zijn eigendom. Rond 1867 verkocht hij het achterhuis aan de weduwe Geert Johannes Santhuisen.

Zij heette Doetje Gabes Venema en haar schoonzoon, Eelke Jans Kuik, verhuisde met zijn voormanderij van Van Harenstraat 60 (Poorte), waar de kerk van de afgescheidenen werd gebouwd, naar hier (straks meer).

Voorhuis

Het gezin van heelmeester Buwalda verhuisde in 1869 naar Sloten. Hij bood zijn bezittingen te koop aan, maar raakte die niet kwijt. Pas in 1872 kon Buwalda het voorhuis verkopen aan Ijnso Oosterloo die ook eigenaar en bewoner was van het oostelijk staande huis (Van Harenstraat 78). Dit voorhuis leende zich er voor om verbouwd te worden tot stalling en wagenhuis, immers, een burgemeester had behoefte aan ruimte om rijtuig en paard te stallen.

Maar om een of andere duistere reden werd dat idee geen werkelijkheid. Oosterloo verhuisde in 1876 naar Vrouwenparochie en verkocht het huis voor f 1.267,- aan de huurder, Pieter Cornelis Pluimer.

Veters en tabak

Pluimer was hier in 1875 komen wonen met zijn vrouw Renske Sijmens Schat en kinderen. Hij was koopman en had hier een winkel. Pluimer overleed in 1906. De weduwe hield de winkel draaiende en vertrok in 1916 naar Schraard. Zij en haar twee kinderen verkochten het winkelhuis aan Johannes ten Burg, een koopman/schipper te St.-Jacobiparochie. Hij verhuurde het voorhuis aan Hendrikje Jacobs Stroosma, de weduwe Teunis Jacobs Dankerts (1916-1917), aan Jisseltje Filips Stolte, de weduwe Arjen Sierks Dijkstra (1917-1919) en aan Gepkje Tjeerds Zwart, de weduwe van schoenmaker Arjen

Jobs Wassenaar (1919-1922). Zij woonde hier met een pleegkind en was winkelierster in schoenen, schoencrème, veters, tabak, sigaren en sigaretten. In het najaar van 1922 maakte de weduwe Arjen Jobs Wassenaar in de Bildtsche Courant bekend "dat zij wegens opheffing der zaken het adres voor reparatie aan schoenen heeft overgedragen aan de Wed. J. Wassenaar, Zuideinde St.-Annaparochie en een week later viel het volgende te lezen: "Gevestigd in het winkelhuis voorheen bewoond door de Wed. A.J. Wassenaar, waar wij den handel in Tabak en Sigaren hopen voort te zetten en Koffie en Thee er wenschen bij te voegen. S. Ijkema, St.-Annaparochie."

Timmerman Ijkema herbouwt

In 1922 kocht Sijbren Ijkema, timmerman te Tzummarum, het huis. Hij werd geboren in 1891 te Workum en verhuisde in september 1922 met zijn vrouw Adriaantje de Vries naar het huis dat we thans bespreken. Het echtpaar kreeg zes kinderen. Sijbren Ijkema was natuurlijk timmerman, maar ook han-



delaar in tabaksartikelen. Het huis had een piepklein, eigenlijk een onooglijk puntdak. De timmerman was in 1926 van plan om een nieuwe beschoten kap op de woning te plaatsen en drie slaapvertrekjes op zolder aan te brengen, maar hij pakte de zaak een jaar later drastischer aan: hij liet het huis in 1927 herbouwen met een ongebruikelijk Philibertdak. Op de voor- en zijgevel prijkten reclameborden voor koffie, thee, sigaren, tabak. De Zaaier! Er was een fraaie ronding in de noordwesthoek van het huis aangebracht zodat het gemakkelijker was de bocht met paard en wagen vanaf het Oosteinde te nemen. In 1943 verhuisde het gezin Ijkema naar elders in St.-Annaparochie. De timmerzaak werd overgenomen door de oudste zoon, Theodorus (roepnaam: Dorus) Ijkema. Hij was een jaar eerder getrouwd met Sijtske Burmania. Met hun vier kinderen vertrok het echtpaar in 1952 naar Balk. Daarna werd een andere zoon de hoofdbewoner. Hij heette Ijme Ijkema en was sinds 1948 als timmerman werkzaam te Hindeloopen. Later was hij timmernecht bij Stienstra. Hij was getrouwd met Sjoukje Boersma.

Tot slot

Ijme Ijkema verhuisde in 1964 naar de Altoenastraat en verkocht het huis nu aan de 69-jarige Jan Meijer. De geboren Stja-buurtster verhuisde van Appelscha naar dit huis. De gewezen vishandelaar verhuisde in 1969 en het huis werd openbaar verkocht, en daarna verhuurd. In vogelvucht: Hendrik Hoekstra (1970-1975) en Jetske de Vries

(1976-1980). Daarna stond het huis een jaar leeg. Jan Swart woonde hier vanaf 1981 en verhuisde in 2002 met vrouw Dieuwke Althuis en kinderen. Daarna werd Ype Wijma de bewoner.

Achterhuis

W e hebben zopas gelezen dat heelmeester Buwalda zijn bezit rond 1867 splitste. Het achterhuis werd los verkocht aan Doetje Gabes Venema. Zij was de weduwe van Geert Johannes Santhuisen. Haar dochter Pietje Geerts Santhuisen was getrouwd met Eelke Jans Kuik en zij verhuisden met de voormanderij van Van Harenstraat 60 (Poorte), waar de kerk van de afgescheidenen werd gebouwd, naar hier. In 1876 overleed Doetje Venema. De kinderen erfden het huis en met de boedelscheiding werd het echtpaar Kuik eigenaar. Kuik was behalve voerman ook een kleine gardenier van beroep. In 1890 verkocht Eelke Kuik, "als beheerder der wettelijke huwelijks-gemeenschap van hem en Pietje Santhuisen, een huis met wagenhuis en stalling, bleek en erf en aanbehooren, aan of bij het Oosteinde voor de koopsom van f 1.800,00."

Familie De Grijs

K oper werd Piebe Alberts de Grijs, gardenier te St.-Annaparochie. Hij was getrouwd met Minke Ijmes Bergmans (kwam van Holwerd). Zij kregen vijf kinderen (een kind leefde slechts kort). In 1899 overleed moeder Minke. Vanaf toen woonden hier een voor een, vijf dienstmeiden en

huishoudsters bij in. Albert en Ijme, de beide zonen die nog thuis woonden, trouwden in 1904 en verhuisden. Vader Piebe overleed hier op 15 december 1916. De laatste dienstmeid, Hilje Terpstra van Minnertsga, verliet het huis op 24 maart 1917. Pas op 12 mei 1918 kwam zoon Ijme Piebes de Grijs hier wonen.

Van Harenstraat 74 gesloopt

Ijme Piebes de Grijs was in 1904 getrouwd met Antje Haisma (kwam van Murmerwoude). Zij kregen een zoon: Piebe. Deze zoon trouwde in 1930 en verliet het ouderlijk huis. Gardenier Ijme de Grijs overleed in 1953. Weduwe Antje Haisma en zoon Piebe erfden het huis. Dit huis kreeg met de invoering van de officiële straatnamen, op 1 januari 1964, Van Harenstraat 74 als adres. In 1964 verhuisde Antje Haisma naar de Vlaswiek. In datzelfde jaar verkocht haar zoon Piebe de Grijs, chef bij de reinigingsdienst van de gemeente het Bildt, het huis voor f 5.500,-- aan de gemeente het Bildt. De gemeente kocht destijds het zuidelijke gedeelte van alle achtertuinen van de huizen aan de Van Harenstraat, om de aanleg van de Dordtse Straat en de bouw van de huizen aldaar, mogelijk te maken. Intussen verhuurde de gemeente het huis aan Klaas van der Vies. Hij was landarbeider en getrouwd met Maaike Kuik. In 1966 verhuisde het gezin Van der Vies naar de Albertine Agnesstraat en werd het pand afgebroken.

d.zwart@hetbildt.nl



Het huis met de sigarenwinkel van Sijbren Ijkema, ± 1930

in april 1766 boelgoed op de boerderij aan de Langhuisterweg en zal hier toen wel zijn gaan wonen. Hij was in 1739 getrouwd met Adriaantje Feddes en ze kregen acht kinderen van wie drie de volwassen leeftijd bereikten: Gerrit, Grietje en Fedde. In 1779 was weduwe Adriaantje Feddes eigenaar. Na haar overlijden en na de boedelscheiding werden de broers Gerrit Arjens en Fedde Arjens eigenaar van het huis. Ze waren 700 caroligulden schuldig aan hun zus Grietje Arjens. Beide broers woonden hier.

Wagenaars I

Broer en zuster noemden zich in 1811 met de verplichte naamsaanneming Wagenaar. Gerrit Arjens trouwde pas in 1792, maar overleed reeds in december 1809. Fedde Arjens Wagenaar was al in 1775 getrouwd met Jannigje Arjens. Zij was een dochter van Arjen Mijntjes en Marij Ijetes, het echtpaar dat een huis oostelijker woonde (Van Harenstraat 78). Fedde Arjens Wagenaar hertrouwde in 1792

Dirks Tanja die landbouwer was geweest op de Bonteman (Middelweg-West 173) die zijn eigendom was. Daar woonde Grietje tot het bittere einde. Ze overleed op de Bonteman in 1834, als een boerin van 92 jaar! De tweede vrouw van Fedde Arjens Wagenaar was voor 1814 al overleden. Hijzelf stierf in 1823, maar niet in dit huis. Hij overleed in het armhuis aan het Zuideinde (nu ongeveer kassa 6 van Albert Heijn/Wassenaar). Het huis werd bewoond door familieleden van de eigenaresse. Een zoon van Grietje Arjens Wagenaar woonde hier. Hij heette Anne Jans Tanja en zijn vrouw Hiltje Sijbrens runde hier een winkel. Ook een zoon van Fedde Arjens Wagenaar woonde hier.

Van der Wal

In 1825 bestond het huis uit twee woningen. In het voorhuis woonde Jan Hendriks Stambergen. Hij was 29 jaar oud, gardenier en ongehuwd. Hij vertrok naar Oost-Indië. Toen werd het huis verhuurd aan Auke Jans van der Wal. Hij werd geboren in 1802 te St.-Annaparochie en was ook gardenier.

Wandeling 52

Van Harenstraat 78

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.



Het huis van veearts Boer (tweede van links), ± 1910

Oost-Indië op het Oosteinde: ooit een burgemeesterswoning

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1710 was Ate Cornelis eigenaar van dit huis. Hij was mr. schoenmaker. In 1718 kocht Claes Jacobs met zijn vrouw Pijttie Jans deze "huisinge en hovinge bestaande in twee kamers en voorhuijs". Zij kwamen van Oudkerk met hun zoon Jacob hier wonen. Claas Jacobs was timmermansknecht. Pijttie Jans overleed al in 1727. De timmerman sloeg twee jaar later de laatste spijker in de laatste plank. De zoon was erfgenaam. Er volgde een inventarisatie van de nagelaten goederen. Wij citeren. "Een handschrift tot laste van Jan Jacobs groot aan capital vijftigh caroligulden. Twee schrijffboekjes waarin eenige posten te goede wegens arbeidloon. Gerede gelden: 193 caroligulden, 17 stuivers en 8 penningen. Een bibel met silver beslag, op de eene haack staat Pijtte Jans en de andere 't jaargetal. Twee en dartigh platte silveren knopen, twee silveren hemdsknopen, een en twintigh silveren hemtrocksknopen, een paar silveren gaspen, een bed en peul, twee oorcrossens, een spaanse deken, een groene deken, negen witlingen, ses lakens, drie sloenen, twee peuldoecken, een gebloemd camisol, een wit kinderrufft."

Verkoop in 1742

Jacob Clasen, de zoon des huizes, verhuisde naar zijn grootouders in Oudkerk. Zijn curator en later hijzelf verhuurde het huis tot 1742. In dat jaar verkocht Jacob Clasen het huis "met hovinge en agterplaatse op de breede kant van 't Oosteind voor 200 caroliguldens" aan mr. timmerman Abraham Jelles. Deze timmerman zijn we vaker tegengekomen als huiseigenaar. Hij verkocht het huis voor 1747 aan Waling Daams. Waling Daams was een telg uit een boeren-geslacht. In 1753 verkocht hij een boerderij aan de Oudebildtjik (nr. 287, voorheen Sijbe Stapert). Het is mogelijk dat Waling Daams met zijn tweede vrouw Maartje Klazes in dit huis aan het Oosteinde ging rentenieren.

Oost-Indië

Zijn zoon Steven Walings erfde het huis. Hij verkocht het evenwel in 1766 voor 430 caroligulden aan Coenraad Coens. Ook hem zijn we eerder tegengekomen als huiseigenaar. Coenraad Coens woonde een huis oostlijker (Van Harenstraat 80, Kruidvat) en was zoolien later daar nader met hem kennismaken. Hij verkocht het huis in 1767 aan Arjen Mijnties en zijn vrouw. Het werd als volgt omschreven: "een huisenge en hovinge Oost Indien genaamt, staande en geleegen op 't oostend in St. Anna, hebbende de verkoopers ten oosten, de smodsgragt ten suiden, Arjen Gerrijts ten westen, de straat ten noorden, bij Laas Annes cum uxore tot majj 1767 bewoond, met lasten en profjiten als vanouds, voor 590 caroll guldens te betalen in een termijn". Of de naam Oost-Indië te maken heeft met huurder Laas Gerbens Hilverda, of met de eigenaar, blijft onbekend. Maar de naam kan ook een simpeler verklaring hebben: in het Bildts klinkt 'Oast-Indië' verdraaid veel op 'Oasteand'. Een taalgrapje wellicht?

Eigenaren

Arjen Mijnties werd geboren in 1716 te St.-Annaparochie en trouwde in 1745 met Marij IJetes. Zij kregen vijf kinderen, waaronder Hilte en Jannigje. Tot 1767 woonde dit gezin westelijker (Van Harenstraat 66, ooit slagerij Katsma) en dus verhuisde het van daar naar hier, naar het huis dat we nu bespreken. Marij IJetes was winkelierse, Arjen Mijnties overleed voor 1786 en Marij IJetes in 1794. Dochter

Jannigje Arjens trouwde met Fedde Arjens, haar buurman aan de westkant en dochter Hilte Arjens trouwde in 1792 met Teunis Arjens, een broer van de buurman en zij kwamen hier wonen. In 1816 verkochten de echtelieden Teunis Arjens en Hilte Arjens het huis voor f 400,- aan Ritske Dirks Tullener en zijn vrouw Femmigje Hendriks Schutrop. Hij was schipper. Al in 1825 verkochten ze het huis voor f 450,- aan Pieter Sijdzes Crap

Pars

Pieter Sijdzes Crap werd geboren in 1798 te St.-Annaparochie. Hij trouwde in 1824 met Joukje Klazes de Jong. Het echtpaar kreeg negen kinderen waarvan vijf zeer jong overleden. Crap was gardenier en hovenier. In 1845 verhuisde het gezin naar het Bosch (nu Bosch 7, Brakelé). Crap verkocht het huis aan Johannes Wiltjes Pars. Hij werd geboren in 1817 te St.-Jacobiparochie en trouwde met Katrin IJges Mulder (geboren te Boer). Zij kregen negen kinderen. Johannes Wiltjes Pars was graan-koopman.

In 1853 begon graanhandelaar Pars met de "uitdeeling van een hoeveelheid erwten naar de talrijkheid van het gezin, zonder aanzien der persoons, op den dag voor Kerstmis." Dit menslievende werk werd zeer geprezen. Dertig jaar later zou Pars nog altijd erwten aan behoeftigen en armlastigen uitdelen op de dag voor Kerstmis. Johannes Wiltjes Pars was vanaf 1855 raadsld en werd telkens herkozen, tot zijn overlijden in 1902. Ook was hij vanaf 1861 ambtenaar van de burgerlijke stand. Hij heeft honderden paren in de echt verbonden. N.B. Johannes Wiltjes Pars was een zoon van Wiltje Johannes die zich in 1811 met de verplichte naamsaanneming Pars liet noemen, terwijl zijn broers en zussen, tien in getal, zich met de familienaam De Bildt tooiden.

Doktershuis

In 1858 schoof het gezin van Johannes Wiltjes Pars een huis op naar het oosten. Hij verkocht het huis dat we nu bespreken aan Gerlof Rinzes de Beer. Hij werd geboren in 1785 te Finkum en was rustend boer (hij had geboerkt aan de Langhuisterweg, op nr. 34). In 1863 stierf De Beer. Zijn dochter Antje verkocht het huis aan Jouwert Jans Buwalda. Buwalda werd geboren in 1823 te Leeuwarden en was geneesheer. We zijn hem ongetruwd tegengekomen in het huis Van Harenstraat 22 (Boterhoek bloemen). Hij speelde verdienstelijk viool en trad met een ensemble op het Bildt en omstreken op. In 1863 trouwde hij te Dokkum met Pheobe Hitzera Themmen Schepers. Zij werd geboren te St.-Jacobiparochie. In 1868 werd hier hun dochter geboren: Cornelia Hendrika Catharina. Een jaar later werd Buwalda aangesteld als geneesheer in Sloten. Hij bood het huis te koop aan in de Leeuwarder Courant.

"Prompt onderhouden"

"De door den heer dr. J.J. Buwalda, wegens vertrek, metter woon verlatene huizinge, op het Oosteind van St. Anna-Parochie, voor weinig jaren geheel vernieuwd en sedert prompt onderhouden; bestaande in: 1 doorlopende gang, 1 voor-woonkamer, 1 vertrek, thans ingerigt voor de apotheek, met kelder, 1 ruime keuken en 1 riante achter-of tuinkamer met alcove; benevens een boven-kamerjtje met portaal en grooten zolder, alles ruim voorzien van diverse commoditeiten; benevens tuin met fijn ooft; voorts vrije steeg

en een afzonderlijk gebouw waarin mangel-plaats, turfzolder enz., in eigen gebruik, en een afzonderlijk woonkamer met gang, welke verhuurd is voor f 60, tot 12 mei 1870, zeer geschikt om te worden ingerigt tot stalling en wagenhuis, zamen groot 5 roede en 63 el, zulks in 2 perceelen. Aanvaarding dadelijk na de toewijzing."

N.B. De afzonderlijke woonkamer met gang is het voorhuis van het westelijker staande pand (Van Harenstraat 76). Er werd f 3.577,- geboden. Kennelijk te weinig, want het huis werd niet verkocht. Het werd daarentegen verhuurd en wel aan gardenier Johannes Wilkes Rooda en zijn tweede vrouw Sjoerdijtje Wijtzes de Boer (kwam van Wieuwerd).

Burgemeestershuis

Pas in 1872 kon Buwalda het huis dan verkopen. IJnso Oosterloo was de koper. Oosterloo was benoemd tot burgemeester van het Bildt. Hij werd geboren in 1836 te Dokkum als zoon van een huisarts. Hij trouwde met Magdalena van Baaren (kwam van Apeldoorn) en zou tot 1886 burgemeester van het Bildt blijven, toen hij werd opgevolgd door Arend Vlaskamp. Maar zolang zou Oosterloo hier niet wonen. Hij verhuisde in 1876 naar Vrouwenparochie en is daardoor de enige burgemeester die in dat dorp heeft gewoond. De Bildtsche Courant maakte de verkoop wereldkundig: "25 november 1876: burgemeester IJ. Oosterlo verkoopt zijn huis Oosteind no. 48. Het is toegewezen aan juffr. T. Krediet voor f 2.868,-. De burgemeester gaat naar Vrouwenparochie en is woensdags van 10 tot 1 uur voor ieder te spreken ten gemeentehuize".

Hoeden en sigaren

De koper heette Trijntje Krediet. Zij was reeds jaren strohoedjesmaakster te St.-Annaparochie. Ze werd geboren in 1850 te Heerenveen en woonde hier met haar ongehuwde zuster Anna, die ook kundig was in het maken van strohoeden. Ook Trijntje was niet getrouwd, maar daar kwam verandering in! In 1880 trouwde ze met Jan Sijbrandi Braak, handelaar in tabak en sigaren en hij kwam hier nu wonen en zuster Anna vertrok naar Hindeloopen. Jan Braak werd geboren in Norg en was van dezelfde leeftijd als Trijntje. In 1881 werd een zoon geboren: Sijbrandi Christoffel. Jan en Trijntje adverteerden vaak in de Bildtsche Courant. Een greep: "T. Braak-Krediet biedt haar mode-artikelen aan beneden fabrieksprijs wegens slooierij en om alle concurrentie van dien aard het hoofd te bieden." "J. Braak brengt puike, geurige sigaren van het merk Het wapen van het Bildt in den handel, voor f 1.80 het kistje van 100; slijters rabat." "J. Braak te St. Anna-parochie is voornemens aldaar een zangcursus op te richten." "J. Braak geeft nu ook zanglessen in de naaischool te St. Jacobi-parochie en in de bewaarschool te Vrouwenparochie." "Mej. Braak, Oosteind St. Anna-parochie houdt finale uitverkoop van hoeden enz., ook van tabak en sigaren, wegens vertrek."

Boelgoed

Het gezin Braak vertrok naar Nederlands Indië. Op 13 november 1883 was hier boelgoed: "Meubelen en huisgeraden, als: mahoniehouten linnenkast, 3 dito tafels (ronde en 1 vierkante, benevens nog 3 andere), 24 stoelen met rieten leuningstoel, eikenhouten

kastje, tafelstoel, stoven, 2 kinder-ledikanten, 2 waschtafels met toebehooren, 3 diverse lampen, 1 ganglamp met kleineren, petroleumkookstel met ketel, dito stoofje, 2 spiegels met vergulde lijst, 2 bronzen beelden, vazen en verder kast- en schoorsteenornamenten, 1 vierkante klok, een wekker, karpetten, looper, kleedjes en matten, glas- en winkelgordijnen, bedden met toebehooren, dekens etc., 1 vierkante, 1 kleine en 1 kookkagchel, 2 turfbakken, cokesbak met scheppen."

Diverse winkelgoederen

"Voorts een stel rood Chineesch verlakt (8 stuks); verder glas, steengoed en aardewerk, benevens keukengereedschap, als: 4 koperen ketels, theestof, 2 koperen gootlingen, 2 dito vuilnisblikken met vegetje, 2 dito strijkijzers, benevens 4 ijzeren, doofpot, een watervat, trap, droogrekken, tobben, emmers enz., eenige tuingereedschap, eene partij boonenstaken, 30 stuks bloemen in potten, eene partij beste aardappelen (munstersche), benevens diverse winkelgoederen, als: 1 bascule met stel gewigten, 1 groot droogrek voor sigaren, pronkdistjes en een klein partijtje sigaren en tabak, pakkisten, groote tabaksmanden; vervolgens mode-artikelen, als: hoeden, bloemen, veeren, linten, etc. etc; voorts elf stuks net geveerde houten bloemendozen, benevens een groote glazen hoedenkast, standers enz. en wat verder te voorschijn zal worden gebracht."

Herbouw

Het winkelhuis werd gekocht en de zaak overgenomen door modiste Trijntje Jacobs Hoitsma en haar man Jan Cornelis Olivier die als hoedenmaker door het leven ging. Zij kwam van Huizum,

hij van Hallum. In 1889 vertrokken zij met hun kinderen naar St.-Jacobiparochie. Ze verkochten het huis aan Roelf Boer Hzn. Boer was rijksveearts en geboren in 1857 te Noordbroek. Hij en zijn vrouw Adriaantje Wijn en hun twee kinderen verhuisden van pension Van der Zee (Van Harenstraat 56) naar hier. De veearts liet het huis in 1890 herbouwen door timmerman D. Keuning voor f 1.967,-. Roelf Boer drukte zijn stempel op het verenigingsleven in St.-Annaparochie. Hij was bestuurslid van onder meer de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen en stond aan de wieg van de vereniging Plaatse-lijk Belang. In 1927 overleed Adriaantje Wijn. In oktober 1929 verhuisde de oud-veearts naar Groningen en liet hij het huis veilen. Jan Wijmenga, koopman te Oudebildtzijl werd eigenaar.

Huurders

Wijmenga verhuurde het huis aan Cornelis Westerhof. Hij werd geboren in 1884 te Leeuwarden en was rijksontvanger. Westerhof verhuisde met zijn vrouw Hendrikje Postma (kwam ook van Leeuwarden) en hun twee kinderen in juli 1932 naar Den Haag. De volgende huurder liet even op zich wachten. In mei 1933 betrok IJde Gerbens Plat de woning. Hij was brandstoffhandelaar. Hij werd geboren in 1890 te Menaldum en was getrouwd met Wilhelmina van Vaals (kwam van Oosterbierum). Met hun kinderen Gerben, Jantje, Gerrijte, Willem, Jan en Trijntje verhuisden IJde en Wilhelmina in oktober 1939 naar Van Harenstraat 53 (nu IJde Stienstra). Slager Liekele Bijlsma en zijn vrouw Mettje Dijkstra woonden hier tijdelijk van oktober 1939 tot juli 1940 toen ze naar Rauwerd vertrokken. In datzelfde jaar was Anne Sjoerds van Kammen de nieuwe eigenaar. Wij zijn de logementshouder eerder op onze Wandeling tegengekomen (Van Harenstraat 14, Tupelo). Hij verkocht het huis in 1941 aan Waling Sijmens van Dijk, koopman in aardappelen te St.-Annaparochie. Hij woonde hier met zijn vrouw Maaikje Jouta en kinderen. In oktober 1953 verhuisde het gezin Van Dijk.

Wijma

Waling Sijmens van Dijk verkocht het huis in 1953 aan Jouw Wijma, kapper te Beetgumermolen. Hij verhuisde in mei dat jaar met zijn vrouw Attje Kikstra en kinderen Arjaan en IJbeke van daar naar hier. In De Bildtse Post adverteerde Wijma: "Dames! Het is ons een genoegen te kunnen meedelen, dat onze speciale dameskapperszaak op vrijdag 8 mei 1953 a.s. wordt geopend. In een ruim, geheel gerestaureerd pand op 't Oosteinde tegenover het gemeentehuis is onze moderne dameskapperszaak gevestigd. Niets is bespaard om hierin 't allernieuwste te brengen, wat er op dit gebied bestaat. Volautomatische machines. Grootste veiligheid gewaarborgd met gegarandeerd resultaat. Parfumerie-artikelen in uitgebreide sortering. Voor huidverzorging gerenommeerde merken. Permanenten volgens acht verschillende methoden. 25-jarige ervaring." De kapperszaak draaide als een tierelier. In 1959 verhuisde Jouw Wijma met zijn vrouw naar Beuckelaerstraat 44 en nam zoon Arjaan de zaak over. Hij was getrouwd met Sietske van der Harst. Het echtpaar kreeg drie zonen: Jouw Schelte (roepnaam Joop), Jan Sijberen en Ype Pieter. In 1982 overleed kapper Wijma. De weduwe Sietske van der Harst hield de kapperszaak nog twintig jaar draaiende. In 2002 sloot het bedrijf zijn deuren.



Vanaf 1858 ruim honderd jaar woning van vier generaties Pars

Wandeling 53 Van Harenstraat 80

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.



De verbouwde winkel van Visbeek heeft nu de ingang onder de overkapping direct ten westen van het pakhuis, ± 1970

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1707 trouwde Sijds Feddes in de achtkantige kerk van St.-Annaparochie met Jannichie Dirks. Zij waren in 1723 reeds eigenaar van het pand dat nu aan de beurt is. In 1729 was het echtpaar nog eigenaar, maar in 1740 was ene Hendrik Jans de bezitter van het huis. Hendrik Jans van Lidden kwam van Jorwerd en trouwde in 1731 te St.-Annaparochie met Grijttie Martens. In 1740 had het echtpaar schuld bij Hendrik Poppes Hiddinga, executeur van het nedergerecht van het Bildt en zijn vrouw Casparina Roorda (we zijn hen tegengekomen in Van Harenstraat 18, Toering en Van der Meer). En de situatie werd nog slechter, want echtgenoot Hendrik Jans van Lidden kwam te overlijden. De weduwe klopte bij de diaconie van de hervormde - destijds nog gereformeerde - gemeente aan voor bijstand. De diaconie vorderde het huis. Intussen stierf Grietje Martens en in 1751 verkocht de "diaconie van de gereformeerde gemeente in Anna parochie in qualiteit alimentatoren van wijlen Grijttie Martens voor de somma van een hondert vijf en twintig caroli guldens en vijftien stuivers een schone huisinge en hovinge staande en gelegen op 't oost van Anna parochie en bij Grijttie Martens tot het levens end bewoont en gebruikt geweest" aan Hendrik Poppes Hiddinga.

Coenraad Coens

Hendrik Hiddinga kennen we al. Hij verhuurde het huis eerst en verkocht het in 1766 voor 225 caroligulden aan Coenraad Coens. Ook hem zijn we eerder tegengekomen als eigenaar van huizen aan de Hoge buurt, maar we waren zijn woonhuis nog niet tegengekomen. Hij woonde hier. Coenraad Coens kwam van Sluis, Zeeuws-Vlaanderen en trouwde in 1759 met Trijntje Abrahams, een timmermansdochter. Zij kregen een dochter, Antje Coenraads. De echtgenote van de timmerman overleed in 1762 en Coenraad Coens hertrouwde een jaar later met Ijtje Pieters. Uit het tweede huwelijk werden zes kinderen geboren. In 1770 kocht Coenraad Coens het oostelijk-ker staande huis (Van Harenstraat 82, het latere pakhuis) en veranderde de verdeling van de achterliggende tuinen. In 1786 verkocht hij zijn woonhuis aan dr. H. Beucker Andreae.

Beucker Andreae

Dr. Henricus Beucker Andreae was secretaris van de grietenij het Bildt van 1762 tot 1796. Hij werd geboren te Blija in 1736 als zoon van een dominee. De secretaris trouwde in 1771 te Franeker met Baukje Maria Lyclama à Nijeholt, een dochter van de secretaris van Hennaarderadeel. Hij had een goedbetaalde functie hier en hem was ook het 'boelgoedontvang' opgedragen, waaruit nog meer inkomsten voortkwamen. Hij belegde zijn geld in huizen en land op het Bildt. Hij woonde in het rechthuis (Van Harenstraat 14, Tupelo). Het huis dat we nu behandelen, werd rond 1790 verhuurd aan ene Hendrik Wildschut. Behalve zijn naam en het feit dat hij dit pand huurde, weten wij verder niks over hem. In 1793 verkocht Beucker Andreae het huis met achtererf voor 240 caroligulden aan Cornelis Geerts Santhuizen die destijds slager was.

Familie Santhuizen

Ook Cornelis Geerts Santhuizen zijn we eerder tegengekomen. We kennen hem nog als de eigenaar en bewoner van de jeneverstokerij (Van Harenstraat 60, Frans Poorte). C.G. Santhuizen werd geboren in 1763 te St.-Jacobiparochie en trouwde in 1792 met Geertje Harmens. Hij was assessor (wet-houder) van de grietenij het Bildt en hier was hij slager. In 1805 verhuisde hij naar de jeneverstokerij (Van Harenstraat 60). Het slagershuis werd nu bewoond door Arjen Geerts Santhuizen, een broer van Cornelis. Hij was hier koopman. De tien jaar jongere broer was in 1798 getrouwd met Sijke Klazes van Gelder. Arjen Geerts Santhuizen werd in 1808 eigenaar van het huis. Het werd in de koopbrief omschreven als "een huisinge met agter erve, bestaande in een kamer, loots en een ruim voorhuis". Hij betaalde 1.400 zilveren guldens van het koninkrijk Holland.

Fransozen

Het gezin Santhuizen verhuisde voor 1815 naar een oostelijker staand pand (Van Harenstraat 118). Het huis werd bewoond door Fransozen. Eentje, ene Piere Pebret, was ketelboetersknecht, stierf hier in 1820 en dit overlijden werd aangegeven in het grietenijhuis door Piere Felgines, ketelboeter, dus waarschijnlijk zijn baas. Zij waren waarschijnlijk hier achtergebleven Franse soldaten. Rond 1815 was Pieter Coenraads Brouwer eigenaar. Hij zal het huis onderhands hebben gekocht, want de overgang blijft in nevelen gehuld. Hij was een zoon van Coenraad Coens en Ijtje Pieters die hier tot 1786 woonden, maar wat belangrijker is, hij was getrouwd met Antje Arjens Keizer en zo-doende was hij een zwager van een broer van de vorige eigenaar. Het huis werd verhuurd.

Failliet

In 1821 gooidde Pieter Coenraads Brouwer die trouwens bakker was, het huis in de verkoop. Voor f 1.000,- werd Hendrik Martens Smits met zijn tweede vrouw Antje Riemers Dijkstra eigenaar. Smits werd geboren in 1786 te St.-Jacobiparochie en was schipper van beroep, maar ook winkelier. In de Leeuwarder Courant van 4 juni 1830 maakte de "Regtbank van Eersten Aanleg" de executorialie verkoop bekend van "eene huizing met aanbehooren, staande en gelegen aan het oostend te St. Anna Parochie, door Hendrik Martens Smits als eigenaar wordende gebruikt, bestaande deze huizing in een ruim voorhuis, eene voorkamer met twee bedsteden, kast en vuurstede, een kelder, eene achterkamer met vuurstede, een koestal of schuurtje, een bleek, een fraaijen tuin en daarin hok of bergplaats, hebbende een mandelige steeg ten oosten, voorts voorzien van een put, regenwatersbak en verdere gerijfelijkheden, hebbende naastlegers ten oosten den ontvanger Spoelstra cum ux., ten zuiden de Smodsgracht, ten westen Pieter Siedzes Krab en ten noorden de straat." Het huis werd verkocht op last van B. Leijdig en Compagnie, kooplieden te Leeuwarden.

Winkelhuis

Douwe Ijpes Kaapstra kocht het huis. Hij was gardenier te Welsrijp en een broer van de eerste vrouw van winkelier Hendrik Martens Smits. Zo hielp Kaapstra zijn zwager, die hier kon blijven wonen, zij het kort. In 1832 verhuurde Kaapstra het winkel-huis aan Auke Martens Oostinga. Hij dreef hier met zijn vrouw Liskje Klazes Leep een winkel. De winkelier overleed in 1838 in dit huis. De weduwe trouwde nu met Doen Cornelis de Vries, geboren in 1814 te Vrouwenparochie. Hij werd hier nu winkelier. Liskje Klazes Leep stierf in 1854. Twee jaar later stapte Doen Cornelis de Vries in het bootje dat huwelijik heet, met Jantje Brolsma. In december 1857 werd het huis in de Leeuwarder Courant te koop aangeboden: "een hechte huizinge tot vele affaires geschikt, hebbende 2 kamers, voor- en achterhuis, vuurhut, pomp en bak, met erf, bleek en tuin en massale steeg, bewoond bij den mede-eigenaar Doen Cornelis de Vries; te aanvaarden den 12 Mei 1858."

Familie Pars

Het werd gekocht door buurman Johannes Wiltjes Pars die in 1858 een huis opschooft naar het oosten (zie de Wandeling van vorige

week). Hij kocht ook het huis daar weer ten oosten van (Van Harenstraat 82) en stichtte daar een pakhuis. Johannes Wiltjes Pars werd geboren in 1817 en was graankoopman. Hij trouwde in 1844 met Catharina IJges Mulder. Katrjin overleed in 1865 waarna de graanhandelaar in 1871 hertrouwde met Neeltje Andries Nauta (zij kwam van Leeuwarden).

In 1886 huldigde de gemeenteraad Johannes Wiltjes Pars "bij zijn 25 jarig jubileum als ambtenaar van den Burgerlijke Stand en vereerde hem een fraai aandenken bestaande uit een pendule en 2 fauteuils". De pendule kostte f 38,- en de twee stoelen f 64,-. Zijn zoon Gerrit trouwde in 1881 met Sjoukje Jeltas Pasma. Zij woonden oostelijker (nu Van Harenstraat 120). Vader Johannes en zoon Gerrit ruilden in 1890 van woning en Gerrit Johannes Pars nam de graanhandel van zijn vader over. Hij werd in 1892 eigenaar van het huis en het pakhuis.

Nog meer familie Pars

Gerrit en Sjoukje kregen negen kinderen. Sjoukje Pasma overleed in 1922 en in mei 1925 gaf Gerrit Pars in de Bildtse Courant kennis "dat hij zijne zaken heeft overgedaan aan zijn beide zoons, die ieder voor eigen rekening

de zaken zullen voortzetten: Jelte Pars zal de handel in granen, zaden en hulpmeststoffen drijven; Hielte Pars de fourage-handel en aanverwante artikelen." Gerrit Pars verhuisde nu naar een een huis ten noorden van het Oosteinde (Van Harenstraat 57) en werd zoon Jelte Gerrits Pars eigenaar en bewoner van het huis dat we nu beschrijven. Hij werd geboren in 1866 en trouwde in 1912 met Sijtske Spoelhof. Er werden vijf zonen geboren: Gerrit (1913), Johannes (1914), Wiltje (1916), Willem-Johannes (1918) en George (1926). In 1958 verhuisden Jelte Pars en zijn vrouw Sijtske Spoelhof naar een huisje bij het bejaardencentrum Beuckelaer. Zoon Gerrit Pars kwam hier nu wonen. Hij werd geboren in 1913 en trouwde in 1938 met Eelkje Snijder. Het echtpaar kreeg vijf kinderen. Het gezin Pars woonde hier slechts korte tijd. Het verhuisde in december 1961 naar de Saskiastraat.

Gebroeders Brouwer

In 1958 werd het huis eigendom van Gerrit Pars. Hij verkocht het in 1961 aan de firma Gebroeders Brouwer. Cornelis en Simon Brouwer lieten het pand danig verbouwen en openden in maart 1962 "een nieuwe toonruimte voor sanitaire- en verwarmings-toestellen, wasmachines, centrifuges e.d."

Een van de broers, Simon Brouwer, woonde hier. Hij werd geboren in 1938 te St.-Annaparochie. Hij trouwde in 1961 met Klaaske de Jong (kwam van Menaldumadeel). Zijn drie jaar oudere broer Cornelis woonde in een noodwoning achter Van Harenstraat 80. Hij trouwde in 1961 met Emkje de Vries. De gebroeders Brouwer deden het installatiebedrijf in 1966 van de hand. In augustus dat jaar verhuisde het gezin Simon Brouwer naar Beetgum en dat van Cornelis Brouwer naar Roden. De noodwoning ten zuiden van het winkelhuis aan de straat, werd nu afgebroken.

Visbeek

De firma Brouwer verkocht het huis aan Johannes Visbeek. Hij was installateur en verhuisde in 1966 van de Keuningsstreek te Oudebildtzijl naar het winkelhuis aan de Van Harenstraat. Hij was getrouwd met Fokeltje Feenstra. Technisch bedrijf J. Visbeek opende in juli 1966 de deuren aan de Van Harenstraat. Het bedrijf legde zich toe op "electrische apparaten, gastoeistellen, gasverwarmingsapparaten, sanitaire- en waterleidinginstallaties, zink- en mastiekwerken". De Bildtse Post berichtte over de opening: "De familie Visbeek komt zelf in de zaak te wonen en men kan er terecht voor tal van artikelen. Ook het bedrijf in Oudebildtzijl blijft bestaan. Wij weten het niet helemaal zeker, maar wij hebben van horen en zeggen, dat de drumband van St. Anna medewerking zal verlenen aan de opening van het bedrijf. Als u zaterdagmorgen dus trommels roffelen hoort, dan weet U wat er aan de hand is."

Verbouwingen

In 1969 werd de zaak geheel verbouwd en gemoderniseerd. De showroom werd vergroot tot plusminus 300 m² en dat kwam door het voormalige graanpakhuis (Van Harenstraat 82) bij de winkel te voegen. Het vooreind van het pakhuis bleef bestaan. Achter in het pand was ruimte gemaakt voor twee kantoren, een ruimte voor televisiereparatie, een magazijn en een werkplaats. In 1985 vond de volgende verbouwing plaats. Toen werd het pand ten oosten van het voormalige pakhuis (Van Harenstraat 84 en 86) bij de zaak gevoegd.

Tot slot

De Doe-het-zelf-afdeling van Visbeek (ingang Dordtse Straat) ging in 1988 verder onder de naam Plus Klus. In 1997 verhuisde deze tak naar Van Harenstraat 28-32 en transformeerde tot Fixet. Thans is hier V&S Beveiliging gevestigd (Dordtse Straat 47a). Het winkelgedeelte aan de Van Harenstraat – de huishoudelijke artikelen – ging in 1991 verder als Novalux Visbeek, maar het pand dat we hier behandelen, werd nu het domein van drogisterij Trekpleister. De drogisterij werd in 2005 herdoopt in Kruidvat.



Huis met vijf woonkamers sinds 1856 een onbewoond pakhuis

Wandeling 54

Van Harenstraat 82

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1725 stond op de plaats waar nu de pakhuisgevel nog staat, geen huis. Maar op het zuidelijke gedeelte van het perceel, dus tegen de Smodsgracht aan, stond wel een huis. Het perceel was eigendom van Andries Feddes. Wanneer weten we niet, maar Coenraad Peisel en zijn vrouw kochten in 1728 "een kamer en achterplaatse" van genoemde Andries Feddes. Coenraad Peisel was jagermeester van de Stadhouder van Friesland. Hij verkocht het huis in 1770 aan Coenraad Coens die we vorige week hebben ontmoet als eigenaar en bewoner van het huis ten westen (Van Harenstraat 80, Kruidvat). Het werd destijds bewoond door Johannes Willems Peeting. Hij was "adistent des gerechts", zeg maar gemeenteambtenaar. Hij was familie van de Petings die wij eerder tegenkwamen als dorpsrechter en herbergier. Coenraad Coens kocht dit huis om de grens tussen dit huis en zijn eigen huis te wijzigen. Hij verkocht het huis, nu met minder grond, in 1771 aan Pijter Cornelis. Wellicht dat er toen een huis aan de straat is gebouwd.

van huisnummers en subnummers, van bewoners, eigenaars en huurders de spreekwoordelijke bomen door het bos niet meer. In 1819 verkochten Pieter Coenraads Brouwer en zijn vrouw Antje Arjens Keizer iets aan Pieter Jentjes Holwerda. Hij werd geboren in 1794 te Ferwerd en was getrouwd met Detje Andries Zondervan. Zij waren winkeliers. Niet lang. "Bij vonnis van de Regtbank van Eersten Aanleg, zittende te Leeuwarden, als belast met de commerciële regtsoefening aldaar, is de persoon van Pieter Jentjes Holwerda, koopman, woonachtig te

Eigenaar Pieter Cornelis Brouwer en zijn zoon Arjen overleden beiden in 1828. Er waren heel veel erfgename. Zij verhuurden het huis, of liever de kamers, want daar waren er in 1829 drie van. Het hele complex werd met boedelscheiding toegewezen aan Albertje Aukes Bakker en haar echtgenoot, de rijksontvanger. Zij verkochten het in 1832 aan Kees Groope en Dirk Dirks Siderius. Groope en Siderius verhuurden de kamers aan werkvrouwen, werklieden, weversknechten, timmerknechten, turfdragers en het voorhuis aan winkelier Johannes Jacobs de Vries.

Sterfgeval

In 1841 overleed Mieke Gesinger op jonge leeftijd. Haar weduwnaar plaatste in de Leeuwarder Courant een "eenige kennisgeving, wegens de vele betrekkingen. Het heeft God behaagd, mijne dierbare huisvrouw, Mieke Gesinger, van mijne zijde weg te nemen. Zij overleed heden morgen ten 4 ure, den 15 Junij 1841, in den ouderdom van nog geene 36 jaren, na eene langdurige, toringachtige ziekte. Twaalf jaren en 8 maanden was ik, met haar, in den gelukkigsten echt verenigd; treurig zie ik thans neder op mijne vijf jonge kinderen, wier zorgvolle moeder zij was. Zij leed gelaten, en vol vertrouwen op haren zaligmaker stierf zij."

Herbouw in 1856

In 1843 verhuisde het gezin De Vries van hier naar het voormalige Rechthuis (Van Harenstraat 14, Tupelo), waar Johannes de Vries een grotere winkel opzette. Hij bleef echter eigenaar van dit huis en verhuurde het aan de winkelier Sijbrand van Bachum. Hij overleed hier in 1847. De weduwe Van Bachum hield de zaak draaiende. In 1848 overleed zij echter ook. Daarna sloeg Jacob Meijer in 1850 hier zijn tenten op. Hij kwam ook van Leeuwarden en was horlogemaker. In 1856 werd "een huis, hebbende vijf woonkamers, met erf, bleek en tuin, bewoond door J. Meijer en anderen, en zulks in 3 perceelen, met regt van zamenvoeging" van Johannes Jacobs de Vries publiek verkocht. De nieuwe eigenaar had er f 1.273,- voor over. Hij heette Johannes Wiltjes Pars, de ons bekende graankoopman (zie vorige Wandeling). Hij sloopte vanalles en nog wat en stichtte hier in

1856 een graanpakhuis. Hij liet een gevelsteen maken en hierop staat in blokletters vermeld (de steen bestaat nog): "Aan dit pakhuis – heeft de eerste – steen gelegd – W.J. Pars – 8 junie 1856". De oudste zoon Wiltje Johannes Pars was destijds elf jaar.

Familie Pars

Vanaf nu was het pand onbewoond en liep het hand in hand met het westelijker staande huis (Van Harenstraat 80) wat de eigenaars betreft. Van Johannes Wiltjes Pars (1856-1892), via Gerrit Johannes Pars (1892-1925), via Jelte Gerrits Pars (1926-1959) tot Gerrit Jelts Pars (1959-1961). Hij verkocht het pakhuis aan Simon en Cornelis Brouwer. De gebroeders Brouwer verkochten het in 1966 aan Johannes Visbeek.

N.B. Door de steeg tussen Van Harenstraat 80 (Kruidvat) en 82 (pakhuis) werd de grote schuur bereikt, die zuidelijker stond. In 1912 werd de gevel van het pakhuis voorzien van een "brievenbus der Posterijen". Dit gebeurde op verzoek van het bestuur van de vereniging Plaatselijk Belang. We komen de brievenbus straks nog tegen.

De Lantaarn

Visbeek gebruikte het voormalige pakhuis als werkplaats, maar in 1968 kreeg het gebouw een andere bestemming. De Bildtse Post berichtte. "Het oude graanpakhuis van de firma Pars heeft een geweldige gedaantewisseling ondergaan. Uiterlijk niet. De gevel is nog in zijn oude staat, met de twee boograampjes als glinsterende ogen en de pas geverfde rode brievenbus als schoonheidsfoutje. Nee, niet buiten maar binnen heeft zich de grote ver-

andering voltrokken. Van het oude pakhuis vindt men alleen nog de ruwe balken, die het dak schragen, terug. De heer Visbeek had te weinig ruimte om zijn televisies, radio's, handrecorders en afspeelapparatuur te tonen en hij zag in het pakhuis een mogelijkheid om hier verandering in te brengen. Maar er is een nieuw artikel aan het assortiment toegevoegd. Men kan in 'De Lantaarn' nl. ook grammofoonplaten kopen. Vier grote platenbaken werden hiervoor gemaakt, waarin de langspeelplaten en de 'singles' een plaats hebben gevonden. Een luisterbar met koptelefoons zorgt ervoor dat u uw favoriete plaat voor de koop kunt beluisteren en als men er ook de stereo-platen wil beluisteren is daar een mogelijkheid voor in de aparte afgesloten luister-cabine."

Tot slot

In 1973 voegde Visbeek een maak-het-zelf zaak aan zijn bedrijf toe. In 1985 werd de zaak, nu bestaande uit Van Harenstraat 80 (het winkelhuis), 82 (het pakhuis) en 84 en 86, gemoderniseerd. De entree van de vernieuwde zaak werd verplaatst naar het voormalige pakhuis. Dat had tot gevolg dat de onderste twee boogramen moesten wijken. Ook de brievenbus van de PTT, die jarenlang een plaatsje aan de gevel van Visbeek had gehad, kwam niet weer terug. Hij werd verplaatst naar de noordkant van de Van Harenstraat bij de oostelijke inrit naar het gemeentehuis. Vanaf 1993 gaf het pand toegang tot de winkel Novalux (Van Harenstraat 86). Thans is hier de ingang van Blokker.

d.zwart@hetbildt.nl



Geen auto's, geen paardentram, geen fietsen, maar wel het pakhuis van Pars (tweede van rechts), ± 1885



Het pakhuis (derde van links), 1948

Eigenaars

"De huisinge en een schuurtje met de agter erv of tuin regt uit tot aan de smodsgragt toe" werd voor 450 caroligulden zijn eigendom. In 1774 verkocht Pijter Cornelis het huis aan Willem Willems Posthuma en zijn vrouw Haremijntje Dirks. Zij betaalden 480 caroligulden. Het echtpaar verhuisde in 1783 naar Leeuwarden en verkocht het huis. Nu werd Wijmer Cornelis SLM eigenaar. Hij telde er 700 caroligulden voor neer. We zijn Wijmer Cornelis reeds eerder tegengekomen als eigenaar van een huis aan het Oosteinde. Het pand vererfde op Arjen Wijmers Slim en in 1808 waren diens erfgename eigenaar.

Failliet

Hoe de overgang is gegaan, is onbekend, maar de familie Brouwer werd eigenaar van dit pand. En omstreeks 1811 was het huis verdeeld in twee woningen, met twee verschillende eigenaars. We zien in de wirwar

St. Anna Parochie, verklaard te zijn in staat van faillissement." Het huis, bestaande "in twee kamers, een voorhuis, benevens een koehuis, bleekveld en verdere aanbehooren", werd nu verkocht en wederom werd Pieter Cornelis Brouwer eigenaar.

Winkeliers

Een zoon van de eigenaar, Arjen Pieters Brouwer, woonde hier. Hij was winkelier. Hij was in 1824 getrouwd met Albertje Aukes Bakker. Winkelman Brouwer stierf in 1828 en een jaar later trouwde de weduwe met Jacobus Spoelstra. Hij was rijksontvanger. Wij kennen dit echtpaar nog als de bewoners van Van Harenstraat 54 (Wapen van 't Bildt). Albertje wist, toen ze hier in het latere pakhuis woonde, nog niet dat ze met haar moordenaar was getrouwd. Het pand werd verhuurd. Er woonden hier winkeliers: Sipke Johannes Rienks was er een, Johannes Jacobs de Vries was een andere.

"60 aria's"

De zopas genoemde Johannes Jacobs de Vries kocht het huis in 1835. Hij woonde hier met zijn vrouw Mieke Gesinger. Ze kwamen beiden van Leeuwarden. Hij was dus winkelier, maar destijds noemde men dat koopman. En hij kocht en verkocht alles waar aan te verdienen was. In de Leeuwarder Courant kondigde Johannes Jacobs de Vries vaak verkopen aan, zoals in mei 1840: "(...) zal notaris O.B. Oeberius in het Koffijhuis van de wed. De Bildt te St. Anna Parochie ten verzoeken van den koopman Johannes de Vries aldaar bij boelgoed verkoopen: een partij nieuw aangevoerde spiegels en schilderijen, galanterieën, meubelen, bedden, een fraai huisorgel, spelende 60 aria's, manufacturen, porcelain, enz., ook een bolderwagen. Vanaf des zondags voor den verkoop te bezichtigen."



Wandeling 55

Van Harenstraat 86 (+84)

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.

Op het schilderij van onderduiker Jan Hallema zien we links van het pakhuis de schuur van de familie Beimers, 1943



Voorhuis van kapper Halie en achterhuis van familie Beimers

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1727 was Teunis Cornelis eigenaar van dit huis. Een zoon van hem, Cornelis Teunis, trouwde te St.-Annaparochie eerst met Aagje Roelofs en in 1736 met Aafke Pijters. Cornelis Teunis werd vaak vader. Uit het eerste huwelijk werden onder meer Hijke (in 1708) en Teunis (in 1711) geboren. Cornelis Teunis was onderwijz overleden. Zoon Teunis Cornelis was in 1768 eigenaar en wilde het huis waarin zijn stiefmoeder Aafke Pijters nog steeds woonde, verkopen. Maar zijn zuster, Hijke Cornelis, keerde de verkoop door het niaarrecht toe te laten passen en werd zo met haar man eigenaar van het huis.

Huurders

Hijke Cornelis was in 1741 te Vrouwenparochie getrouwd met Lieuwe Jelles. Hijke

het huis. Zij was naaister. Op 8 juni 1840, 's middags twee uur overleed ze hier. De volgende huurder was Luurtske Jans de Groot. Ook zij was naaister. In 1829 was Auke Ælzes Kingma eigenaar. Hij woonde eerst ongehuwd te Leeuwarden, trouwde in 1821 en overleed in 1832. De erigenamen van A.Æ. Kingma verkochten een jaar later het huis. Koper voor f 180,- werd Harmen Hilles de Vries, winkelier te St.-Jacobiparochie. De winkelman verhuurde het huis nog steeds aan naaister Luurtske Jans de Groot. In een van de achterkamers woonde het gezin van werkmnan Jacob Teunis Dankert (geboren in 1796 te St.-Annaparochie). In de periode 1842-1851 kwam het hele gezin Dankert hier te overlijden: vader, moeder en drie kinderen!

Familie Hommema

Eigenaar Harmen Hilles de Vries overleed in

gen. Het nieuwe voorhuis werd herbouwd en was smaller dan het vorige. Zo ontstond er ruimte tussen het westelijker staande pakhuis en het huis dat we nu bespreken, voor het aanleggen van een brede steeg. Zoon Johannes kwam in het achterhuis te wonen. We volgen nu eerst het voorhuis.

Particuliere omnibuserndering

Jan Johannes Stroosma was dus voerman. Uit de memoires van een zoon van de dominee te Vrouwenparochie, halen we de volgende herinnering: "Er was nog vanuit St. Annaparochie een particuliere omnibus onderneming, naar de eigenaar Stroosma genoemd. De met 2 paarden bespannen omnibus, ingedeeld in 6 plaatsen dames-, een dozijn plaatsen herenafdeling ging 3 keer per week, 's morgens om 9 uur in Vrouwbuurt,

Stroosma als weduwnaar van het achterhuis naar het voorhuis verhuisde. In 1904 overleed hij hier. De erven verhuurden het voorhuis aan hovenier Sijds Annes Krap die hier rentenierde. In 1911 verhuisde de rentenier naar elders. Toen werd Halie huurder.

Halie

Johannes Halie werd geboren in 1884 te Leeuwarden. Hij was in 1909 getrouwd met Jeltje Feddema (kwam ook van Leeuwarden) en had zich in september dat jaar als barbier te St.-Annaparochie gevestigd. Maar hij was ook fotograaf en radioamateur en beheerder van het radiodistributienet (een soort van Bildtse draadomroep) en... vader van acht kinderen van wie twee niet oud werden: Martinus Johannes Hendrik, Maria, Johann, Simon (de pianist), Annie Marij en Grietje. Hij verhuisde in 1911 zijn kapperzaak van het huis op de hoek Wijde steeg (nu Van Harenstraat 88) naar hier. In hetzelfde jaar verkocht kleinzoon Jan Johannes Stroosma alle onroerende goederen nabij de Wijde steeg. Het voorhuis werd eigendom van Halbe Damstra en H. Kasma te Tzummarum en D. Groeneveld te Minnertsgea (kennelijk handelaren in huizen). Ze betaalden f 1.779,-. In 1916 kon huurder Halie het huis kopen. Dat deed hij.

Onverslijtbare naalden

Wat hij ook deed, was adverteren in de Bildtsche Courant, aan de lo-pen-de band. We doen een greep. 9 mei 1915: "Dames, brengt Uw uitgevalen haar, waarvan elke coiffure gemaakt wordt, o.a. vlechten, torsado's, strengen etc., bij J. Halie, Kapper St. Annaparochie." 13 mei 1915: "Fotografie. Voor het fotografeeren van Personen, Groepen, Architecturen, Vee enz. zowel op portret als op Ansicht, houdt ondergeteekende zich minzaam aanbevelen. Vraagt prijsopgaaf. J. Halie, St. Annaparochie." 16 mei 1915: "Voor de huiskamer geen mooier en fijner muziek dan die van de Pathéfoon. Speelt met een onverslijtbare naald. Keuze uit duizenden platen, en steeds het nieuwste. Vraagt geïllustreerde catalogus van machines en platen bij J. Halie, St. Annaparochie. Gemakkelijke conditiën voor afbetaling." 9 juli 1919: "De alom bekende sigaar Waling Dijkstra handhaaft haar roem en kwaliteit. Per kistje f 6,50, per stuk 7 ct. J. Halie, St. Annaparochie." 23 september 1921: "Voor passage naar Noord- en Zuid-Amerika de goedkoopste en afwisselende reis verstrekt inlichtingen de agent J. Halie, St.-Annaparochie. Voor opgaaf en reisroute."

Een veelzijdige man, die Halie.

Draadomroep

Radio en televisie via de kabel is anno 2011 niets nieuws. Ook in de vorige eeuw was er al sprake van draadomroep. Johannes Halie bracht radiouitzendingen bij de mensen thuis. De Bildtsche Courant berichtte het volgende. "Daartoe in staat gesteld door den heer J. Halie, alhier, zullen we, aanvangende in dit no. van 2 Oktober 1923, geregeld Dinsdags en Vrijdags opnemen het draadloos weerbericht van het Koninklijk Nederlandsch Meteorologisch Instituut te De Bilt. Zooals reeds velen bekend is, heeft de heer Halie een radio ontvangststation, dat genoemd mag worden. Men kan er met genoegen een uurtje luisteren naar concerten in Engeland, Parijs, Scheveningen enz. enz. De inrichting is tip-top in orde, wat wel het voornaamste is. Vele onderdelen zijn door den heer Halie zelf gemaakt. Alle respect voor dezen pienteren barbier." Jeltje Feddema die zich voortbewoog in een rolstoel, overleed in 1953. In 1970 overleed Johannes Halie, een meer dan opmerkelijke persoon. Het pand werd bij de zaak van Johannes Visbeek getrokken. In 1991 ging de afdeling huishoudelijke artikelen van Visbeek verder onder de naam Novalux. Nog later vestigde zich hier Blokker, een winkel in betaalbare huishoudelijke artikelen en daarnaast luxe producten, speelgoed en tuinmeubilair.

Van Harenstraat 84

Gaan we nog even terug naar het achterhuis. Toen vader Jan Johannes Stroosma zijn voermanderij begon, hier nabij de Wijde steeg, was er tussen dit huis en het pakhuis geen sprake van een brede steeg waar paard en wagen konden passeren. De Stroosma's hadden een bouwvallig huis aan de Wijde steeg gekocht en dat gedeeltelijk gesloopt (tussen de latere woning van Klaas Beimers en die van Jan Beimers). Daar was eerst de passage en daarlangs kon de stallen en het wagenhuis worden bereikt. Na de verbouwingen van 1871 werd er een brede steeg gecreëerd tussen Van Harenstraat 86 en het pakhuis. In 1876 woonde zoon Johannes Jans Stroosma in het achterhuis. Hij was getrouwd met Antje Harmens Aardema (kwam van Marssum). Zij kregen elf kinderen. De moeder overleed hier in 1892. Rond 1900 verhuisde de weduwnaar van hier naar het voorhuis.

Familie Beimers

Jan, een van de elf kinderen, trouwde in

1905 met Tjitske Libbes Terpstra (kwam van Wirdum). Hij was nu de derde generatie voerman op deze plek. Maar in januari 1912 hield hij boelgoed van paarden en wagens en maakte hij bekend dat "de voermanszaak door Jan J. Beimers op denzelfden voet zal worden voortgezet. De zaak blijft bij Stroosma gevestigd." In 1911 werd het achterhuis "publiek verkocht". Kopers werden dezelfde handelaren in huizen die het voorhuis hadden gekocht: Halbe Damstra, H. Kasma en D. Groeneveld. Voor het achterhuis betaalden ze f 2.058,-. Jan Jans Beimers kocht in 1912 huis, schuur en erf van deze huizenhandelaren. Hij werd geboren in 1886 te St.-Annaparochie en trouwde in 1912 met Dieuwke Kuiken (kwam van St.-Jacobiparochie). Het echtpaar kreeg vier kinderen: Joukje (1913), Klaas (1914), Geertje (1915) en Jan (1923). Behalve voerman en stalhouder beval Jan Jans Beimers zich in 1913 aan met zijn graanmaai- en zelfbindmachine. Ook was hij houder van de lijkkets.

Boelgoed

Uit een advertentie in de Bildtsche Courant worden we gewaar welke rijtuigen Beimers zoal in bezit had. "Boelgoed Rijtuigen enz. St.-Annaparochie. Op Woensdag 28 september 1921 zal ten huize van den heer Jan Jans Beimers aan het Oosteinde bij boelgoed à contant worden verkocht: 5 in goeden staat van onderhoud verkeerende rijtuigen, als: 14-persoons omnibus, 8-persoons omnibus, 6-persoons omnibus, Berlijner Landauer en Coupé. Voorts: 4 stel gareeltuigen (2-spans), 1-spanstuigen, hoofdstellen, leidsels, borstriemen en hetgeen verder tot het voermansbedrijf behoort." Dieuwke Kuiken overleed in 1953. Jan Jans Beimers overleed drie jaar later.

Afbraak in 1966

De kinderen erfden het huis en dochter Joukje Beimers werd in 1956 hoofdbewoner. Er woonden kostgangers bij haar in. Joukje Beimers verhuisde in 1965 naar de Hollandse straat.

In 1964 kocht de gemeente het woonhuis met erf, schuren en bergplaats voor f 7.500,-. Het achterhuis werd in oktober 1966 afgebroken met het oog op de aanleg van en de bouw van de huizen aan de Dordtse straat. Blokker heeft nog altijd een uitgang via die Dordtse straat.

d.zwart@hetbildt.nl



Minne Gemser en Aaltje Tolsma vrouwen op 13 mei 1937. Op de achtergrond het huis van Halie (derde van links)

en Lieuwe bleven eigenaar tot in 1768. Dat jaar verkochten zij het huis met de tuin voor 500 caroligulden aan Boijen Eelkes. Hij was behalve boer ook handelaar en belegger in huizen. Hij en zijn vrouw Wapke Jans verhuurden het huis (in 1789 voor 36 caroligulden per jaar) en verkochten het in 1780 aan Ælse Dirks. Hij werd geboren in 1716 te Oudwoude en trouwde op latere leeftijd met Pietje Jurjens, de weduwe Tjomme Oepkes. Er werden drie kinderen geboren: Rinske, Sjoukje en Auke. Die kinderen bezaten het huis massaal in 1795. Ze noemden zich Kingma. Renske Ælzes Kingma dreef hier een winkel in 1809. Twee jaar later werd het huis verhuurd aan vader Sijbe Jacobs Gradanius (geboren te Rijperkerk) en zoon Dirk Sijbes Gradanius (geboren te Vrouwenparochie). Zij waren werklieden.

Naaihuis

In 1825 woonden hier werkmnan Harmen Jeltjes Rollema en zijn vrouw Annaatje Sijbrandus Cup. Zij was een chirurgijnsdochter. Ze waren in 1796 getrouwd. Harmen en Annaatje overleden hier in dit huis respectievelijk in 1827 en 1828. Toen werd Gerrit Feikes van Schepen huurder. Hij was schipper (daarom noemde hij zich ook Van Schepen). Hij verhuisde in 1832 naar het Noordeinde (Stadhoudersweg). In 1831 huurde Minke Gerrits Kuiken

1834. De zoon en de weduwe verkochten het huis aan Roelofke Hessels Hommema, huisvrouw van Pieter Herkes Poelstra en wonende te Almenum. Het huis vererfde in 1844 op haar broer Roelof Hessels Hommema, grutter en instrumentenmaker aan de smalle kant van het Oosteinde te St.-Annaparochie. Hij verkocht het huis in 1854 aan een dochter van zijn zuster Rinske Hessels Hommema. Zij heette Jantje Jans Brolsma. Een zuster van eigenaresse Jantje – zij heette Atje Jans Brolsma – was getrouwd met Jan Johannes Stroosma en hij werd nu hoofdbewoner.

Stroosma

Jan Johannes Stroosma werd geboren in 1815 te St.-Annaparochie. Hij was een telg uit een familie die zich ver voor 1811 tooidde met de toenaam Stroo. Hij trouwde in 1839 dus met Atje Jans Brolsma. Zij kregen vier kinderen. Jan Johannes Stroosma was voerman. Zijn zoon Johannes Jans Stroosma was dat ook. In 1866 bezat de voerman "2 bruine langstaart ruinparden, een donker langstaart merriepaard, een schimmel bles dito en een donker bruin twenter wreen, 1 groote 12-mans wagen, een 9-mans dito, een 4 mans glazenwagen, een barouchet, tilbury, 2 hooiwagens, wagenkussens, paardentuigen, stalgereedschappen." In 1869 werd zoon Johannes eigenaar van het huis en er volgden nu vele verbouwin-

was voor 10 in het dorp Stiens, waar de paarden in een herberg 20 minuten uitrustten, de passagiers een kop koffie gebruikten (of wel een oude klare of de echt friese drank en berenburger) en dan om even over 11 in een herberg op de Voorstad in Leeuwarden aan kwam. Uit de herberg op de Voorstad om half 4 weer terug en wat over 5 in Vrouwbuurt. Retour 16 stuivers. Voor die tijd een bedrag dat niet elke maand kon worden neergeteld." Het reizen met paard en wagen was niet zonder risico getuige hetgeen de Bildtsche Courant berichtte op 25 oktober 1887: "De met 2 paarden bespannen omnibus van Stroosma is bij Lieve Vrouwenparochie aangereden door de postkar. De paarden kwamen in de sloot, doch raakten los, zoo dat de wagen op den weg bleef." Ook verzorgde de familie Stroosma het vervoer van de post. De Minister van Waterschap maakte in maart 1897 bekend dat "de postrit Leeuwarden – Harlingen over Het Bildt van 1 Juli 1897 tot 1903 was gegund aan J.J. Stroosma voor f 3.120,-."

Winkelhuis

Vader Jan Johannes Stroosma en zijn vrouw waren winkeliers in het voorhuis. Hij overleed hier in maart 1881. De weduwe verhuisde naar Vrouwenparochie. Dan weten we niet wie hier hebben gewoond. Pas rond 1900 weten we dat zoon Johannes Jans



De slagerij van Piet Baltjes plus negen huizen in de 'Wide staig'

Wandeling 56

Van Harenstraat 88 (+ 90 t/m 106)

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.



Pas op! Veldwachter Mook nadert het hoekhuis van slager Piet Baltjes, ± 1915.

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1653 trouwde Claes Cornelis Willems (dus Claes, zoon van Cornelis, kleinzoon van Willem) voor het gerecht met Fopk Pijters. Zij waren doopsgezind en ze verkochten in 1664 "onze woning of ejndhuijs daer wij nu in wonen, op 't Oostejind van Anna gebuurte aende suijdcant van de vaert, hebben de wijde steijgh ten oosten, Duke Innes met een mandegevel ten zuiden, Sikke Buwes ten westen" voor 300 caroligulden aan Cornelis Claes Cornelisz en zijn vrouw Neeltie Claesdr. Hij was een zoon van de verkopers. In 1669 verkochten de genoemde Cornelis en Neeltie het huis, bestaande in twee kamers "met een entie plaats daerafter" aan Cornelis Tonis en zijn vrouw Trijntje Johan-

naar van het hoekhuis. Toen woonde ene Jan Jans Matroos hier. Hij was werkman en werd geboren in 1767 te St.-Annaparochie. Hij trouwde met Mentje Hendriks. Jan Jans Matroos overleed hier in 1822. Hij is de eerste bewoner van een lange, lange rij van werklieden die hier als lidmaat van de kerk onderdak verkregen van de diaconie. Er zullen meerdere kamers zijn geweest, want er was ook een vergaderkamer. De diaconie van de hervormde gemeente te St.-Annaparochie vergaderde hier in een kamer van het stokoude hoekhuis.

Diaconiekamer

In 1825 waren er twee woningen in het pand ondergebracht. In de ene woonde Ritske Gerrits Schuitema. Hij was 45 jaar oud. In

gang werd in datzelfde jaar door het gemeentebestuur als onbewoonbaar verklaard. De onbewoonbaar verklaarde woning en het scheerwinkeltje plus een huisje met dubbele woning bewoond door J. Visser en R. Swart werden nu gekocht door Sjoerd IJpes Schuitemaker. Hij betaalde f 1.494,--.

Hij verhuisde op 12 september 1911 van Sneek naar zijn nieuwe slagershuis op de hoek van de Wijde steeg. Hij was vrijgezel, maar zijn huishoudster Wijske de Vries verhuisde met hem mee. Zij werd geboren in 1884 te Heeg. In 1925 werd er danig verbouwd. Er kwam een nieuwe koelcel in de bestaande slagerij en de verbouwing strekte zich uit tot de werkplaats, de bergplaats, het slachtplaats, de stal en het rookhok.

De klantenkring van slager Baltjes bestond uit de notabelen of de ge goede burgerij van St.-Annaparochie. Ook zij zullen wel eens gevraagd hebben waarom Piet Baltjes niet trouwde met zijn huishoudster. De slager antwoordde dan gevat: "Werom 'n heel besy, at je 't per pönd krije kinne?" In oktober 1961 overleed de slager. Wijske de Vries bleef hier wonen tot januari 1964. Het slagershuis werd verkocht aan Gerrit Willems de Jong.

Familie De Jong

In 1965 liet Gerrit Willems de Jong de winkelwoning gedeeltelijk veranderen. De slagerij was voortaan taxibedrijf en autorijschool. In mei 1965 verhuisde Gerrit de Jong met zijn vrouw Aakte Hendrika Hotsma (van Tietjerksteradeel) en twee kinderen van de Gideon Boekenooenstraat naar hier. De Jong adverteerde in De Bildtse Post van 21 mei 1965 het volgende: "Het doet ons veel genoegen U te kunnen mededelen, dat wij met ingang van vandaag ons nieuwe pand aan de Van Harenstraat no. 88 hebben betrokken. Als bijzondere attractie geven wij

gedurende vier weken (tot 15 juni) aan allen, die zich voor die tijd als leerling aanmelden één les-uur gratis! Ook degenen, die nu bij ons lessen, krijgen één les-uur gratis. Wilt U ons adres even noteren? Autorijschool en taxibedrijf G.W. de Jong, Van Harenstraat 88, St. Annaparochie. Nu ook Uw adres voor autoverhuur zonder chauffeur. All risks verzekerd."

De Wijde steeg

Op onze Wandeling slaan wij normaliter de stegen over. Ook de Reed hebben wij niet bewandeld. We hebben nu Van Harenstraat 88 besproken en volgende week vervolgen wij onze wandeling langs het Oosteinde met Van Harenstraat 108. Er ontbreken negen huisnummers. (In 1900 stonden hier in de Wijde steeg nog 17 woningen!)

Laten we toch even langs deze negen woningen wandelen, of beter: in een draffe lopen. We hanteren de huisnummering zoals die op 1 januari 1964 is ingevoerd en we noemen slechts de hoofdbewoners en de periode dat ze hier woonden.

Onbewoonbaar verklaard

Van Harenstraat 90: Cornelisje van der Leest, de weduwe Luitzen Kramer (tot 1924); Hendrik Tulner (1924-1936); Jan Banga (1936-1939); Klaas Beimers (1943-1949). Daarna was het een hok en dat werd later afgebroken.

Van Harenstraat 92: Douwe Halma (tot 1924); weduwe Folkert Stokje (1924-1929); weduwe Jacob de Jong (1929-1930); Anne A. Banga (1930-1932); Marten Schat (tot 1945); Jan Beimers (1945-1952); Baukje en Riempje Feenstra (1952-1958); Grietje Schaap, de weduwe Klaas Andries Krottje (1958-1959). Dit bouwsel werd in mei 1965 onbewoonbaar verklaard en afgebroken.

Visbakkerij

Van Harenstraat 94: Rintje Swart (tot 1932); Johannes Swart (1932-1942); Jan Swart (1942-1950); Rintje Swart (1951-1957). Daarna werd dit huis de visbakkerij van Hessel de Weert en het werd later afgebroken. Van Harenstraat 96: Eeltje S. de Jong (tot 1924); Sijbe Ates Krottje, een zoon van de eerder genoemde baardscheerder Ate Gerrits Krottje (1924-1931); Eeltje S. de Jong (1931-1934); Klaas de Haan (1934-1936); Pieter Pietersma (1936-1948); Hijkje Postmus (1948-1957); Hessel de Weert (1957-1962); Willemke Venema, de weduwe H. de Weert (1962-1963); Trijntje Schat (1964-1965); Jacob Volbeda (1965-1968). Daarna is het huis afgebroken.

Kapperzaak

Van Harenstraat 98: Doeke Post (tot 1947); Jacobie Poorte, de weduwe D. Post (1947-1957); Aafke Keizer (1957-1965); Jan 'Ages' Post (1966-1968). Daarna afgebroken. Van Harenstraat 100: Age J. Post (tot 1944); Neeltje Kuiken, de weduwe A.J. Post (1944-1955); Jan 'Ages' Post (1955-1966). Het huis werd in mei 1965 onbewoonbaar verklaard en werd na 1966 afgebroken. Jan 'Ages' verhuisde van hier naar Van Harenstraat 98 (zie hierboven). Van Harenstraat 102: was een pakhuis (o.a. van het PEB) en werd afgebroken. Van Harenstraat 104: Tjeerd Rumia (tot 1969). Daarna afgebroken. Van Harenstraat 106: Antje Plat, de weduwe Ane Schat (tot 1926); Cornelis J. van Diepen (1926-1939); Jentje Westra (1939-1948). Het huis werd in 1948 verbouwd tot kapperzaak van Rienks. Abraham Kuiken (1954-1964); Gelt Klok (1964-1966). Daarna afgebroken. Volgende week vervolgen wij onze Wandeling met Van Harenstraat 108.

d.zwart@hetbildt.nl



De bebouwing aan de Wijde steeg, rijp voor de sloop, 1968

nesdr. Daarna wordt het stil in de verkoopproclamaties. Pas in 1768 weten we dat de diaconie eigenaar was van de 'diaconshuizinge', maar we mogen stilletjes veronderstellen dat de diaconie reeds lange jaren eigenaar was (wellicht al in de 17de eeuw). Het diaconiehuis verschafte onderdak voor armlastige lidmaten van de hervormde gemeente te St.-Annaparochie.

Armlastigen

In 1774 stond "in de tweede wijde steig op het oostend van St. Anna", ten zuiden van het diaconiehuis, het zeer oude en bouwvallige voogdenhuis. Het werd in het genoemde jaar herbouwd. Het nieuwe voogdenhuis (later de slachtplaats van Baltjes) was 54 voet lang en 19 voet breed en was verdeeld in vier woningen voor armen en ouden van dagen. Ook aan de oostkant van de Wijde Steeg had de kerk- en armvoogdij bezit. Ook de doopsgezinde diaconie bezat een huis in de Wijde Steeg. De armlastigen die niet lidmaat waren van de kerk, hetzij van de hervormde, hetzij van de doopsgezinde gemeente, vonden onderdak bij de kerk- en armvoogden van St.-Annaparochie. We mogen stellen dat de huizen aan de Wijde steeg een buurtje vormden waar armlastige mensen en St.-Annabuurtsters op hoge leeftijd een onderdak vonden (ver verwijderd van de dorpskern, waar de elite woonde). In 1811 was de diaconie nog steeds eige-

de andere woning vertoefde Romke Klazes de Blaauw. Hij was 78 jaar oud. Beiden waren werkman. In 1859 bestond het huis uit twee woongedeelten en het zogenoemde diaconiehuis. Het huis was aan de straatkant 8,00 meter breed en 6,60 meter diep (de muur langs de Wijde steeg). Het bewoonde gedeelte bestond uit een kamer en keuken van 34 m². De eigenlijke diaconiekamer mat 3,10 meter bij 4,45 meter.

Ate Gerrits Krottje

In 1891 woonde hier Jantje Gerbens Kromhout van der Meer. Zij trouwde in 1849 met en was sinds 1870 weduwe van Sijbe Gerrits Krottje. Haar 'woning' was ongeveer 12 m² en bestond uit een kamer met een oppervlakte van 7,2 m² en een portaaltje. Het gemeentebestuur liet de nieuwe Woningwet gelden en verklaarde dit onderkomen onbewoonbaar in 1903. De weduwe moest om een andere woning zoeken. In het andere woongedeelte woonde Ate Gerrits Krottje. Hij werd geboren in 1859 te St.-Jacobiparochie. Hij was landarbeider en was in 1885 getrouwd met Baukje Sijbes Krottje, een dochter van bovengenoemde Jantje Gerbens Kromhout van der Meer. Ate Gerrits Krottje had hier ook een scheerwinkeltje. In 1910 hing hij de scheerkwast aan de wilgen. Zijn woning, bestaande in een kamer en een

Nieuwbouw in 1911

Schuitemaker was timmerman te St.-Annaparochie en hij verzocht vergunning voor het verbouwen van de oeroude woning met het scheerwinkeltje van Ate. De gemeente verleende de vergunning niet, want de muren van het huis waren en bleven met de beoogde verbouwing te laag om bewoond te mogen worden. Maar scheren mocht in het oude onderkomen wel! Johannes Halie woonde sinds september 1909 elders in St.-Annaparochie en hij had toen "een salon voor scheren en haarsnijden" geopend. In mei 1910 verzocht hij de gemeente het Bildt om de onbewoonbaar verklaarde woning van Ate Gerrits Krottje te mogen gebruiken en in te richten als een scheerwinkel. Dat mocht. Johannes Halie knipte en scheerde hier tot 1911. Toen schoof hij met zijn scheerkwast één huis naar het westen op (Van Harenstraat 86; zie vorige Wandeling). Schuitemaker had intussen andere plannen bedacht. Hij wenste de gehele hoek, dus het oude diaconiehuis, de scheerwinkel van Halie plus de twee woningen daar ten zuiden van, te slopen en "in een perceel te maken en in te richten voor woning met slagerij voor den heer P. Baltjes thans woonachtig te Sneek."

Pieter Baltjes

Piet Baltjes werd geboren in 1885 te Schin-



Wandeling 57

Van Harenstraat
108 (- 110)

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.

Het oostelijke hoekhuis Oostende-Wijde steeg (tweede van links), wasdag ± 1920



Twée kamers in een pand: ooit het atelier van Alfred Blanksma

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1655 trouwde voor het gerecht – dus in het rechthuis op de Hoge buurt (nu Van Harenstraat 14, Tupelo) en niet in de kerk – de doopsgezinde houtkoper en timmerman Isbrandt Jansen met Tettie Annes. Zij kochten in 1670 "een sekere voorend huisinge laetstelijk bij Inne Doekes wever bewoont, staende opt Oostend van Anna gebuurte, hebbende Gerben Hiddes huizinge ten oosten, de wijde steigh ten westen, belast met 5 stuivers grondpagt." Ze kochten het voor 42 caroligulden van de "diaconen en Kerckvoogden" van St.-Annaparochie. In 1747 verkocht Jan Gosses Beintema het huis "bestaande in een gang, kamer en turfhok, beswaard met het onderhoud der mandelige muur tusschen dese en de diaconie der mennoniten" voor 65 caroligulden aan Pieter Clasen Boon. Hij verkocht het een jaar later aan Jacob Seerps en zijn vrouw Grietje Arjens (kwam van Oudebildtziyl). Hij was arbeider en werd geboren in 1701 te Vrouwenparochie. Zij trouwden in 1723. Jacob Seerps overleed en zijn weduwe werd onderhouden door de armvoogden van Vrouwenparochie. Deze armvoogden werden nu eigenaar van het huis en verkochten het in 1766 voor 121 caroligulden aan Fokke Gjalts.

Bakker De With

Fokke Gjalts kwam van Oudega en trouwde in 1765 met Neeltje Hendriks Bosje (een dochter van Hendrik Dirks Krottje die zich vanaf 1746 Bosje liet noemen). Er werden drie kinderen gedoopt. Twee stierven jong. Voor 1780 overleed Fokke Gjalts want dat jaar trouwde de weduwe met Hendrik Wijgers. Zij leefden niet lang en gelukkig, want beiden waren voor 1782 overleden. De overgebleven zoon uit het eerste huwelijk, Hendrik Fokkes, erfde het winkelhuis. Hij noemde zich De With en trouwde in 1789 met Trijntje Bouwes Bouma (kwam van Oudebildtziyl). Hij verhuurde het huis want hij was – waarschijnlijk door zijn huwelijk – eigenaar van een bakkerswoning te Oudebildtziyl. Hendrik Fokkes de With verkocht in 1792 het huis op de hoek van de Wijde steeg voor 200 caroligulden aan Willem de Jong en zijn vrouw.

Timmerman De Jong

Willem Antoni de Jong was mr. timmerman en afkomstig van Marssum. Hij trouwde in 1761 te Deinum met Grietje Alberts. Reeds lang woonden ze te St.-Annaparochie toen Grietje Alberts overleed. In 1780 trouwde de timmerman met Hiltje Willems Proost (kwam van Finkum) en kocht in 1789 een huis in de Wijde steeg direct ten zuiden van het hoekhuis dat wij nu bespreken. In 1792 kocht hij dus ook het hoekhuis. Voor 1795 overleed timmerman De Jong. Een zoon uit het eerste huwelijk erfde het huis. Zijn stiefmoeder woonde hier nog, maar in 1800 niet langer alleen, want dat jaar hertrouwde zij met Bauke Minnes Minnema. Hij was gardenier en hij kocht het huis van zijn vrouws stiefzoon. Hiltje Willems Proost had hier een winkeltje en overleed in 1824. Een

jaar later verkocht Bauke Minnes Minnema het huis aan Anne Jans Tanja, die het met tuin in 1828 verkocht aan Hein Pieters Dijkstra voor f 425,-.

Huurders

Hein Pieters Dijkstra werd geboren in 1799 aan de Nieuwebildtdijk onder Vrouwenparochie en was gardenier. Hij en zijn vrouw Antje Gerrits Boersma woonden hier. De vrouw overleed in 1832 en in hetzelfde jaar verkocht gardenier Hein het huis en verhuisde naar elders. Dirk Reimers Kuiken kocht huis en tuin voor f 235,-, opmerkelijk minder dan wat de vorige eigenaar betaalde. Kuiken verhuurde het huis een voor een aan de werklieden. Jelle Annes Rotsma, Jan Franzes Dijkstra, Cornelis Jacobs Visser en Jan Dirks Kuik.

Familie Van der Ploeg

Eigenaar Dirk Reimers Kuiken ruidde in 1837 van woning met Dieuwke Eelkes van Tholen, huisvrouw van Johannes Fekkes Dekker. De huisvrouw verkocht het instantaan aan Jetze Alberts van der Ploeg. Hij was gardenier te Vrouwenparochie en liet het huis hier bewonen door zijn broer Sape Alberts van der Ploeg. Sape was schipper. In 1841 verhuisde hij met zijn vrouw Sijtske Dirks de Pet naar het huis aan de Wijde steeg, direct ten zuiden van het hoekhuis dat we nu bespreken. In 1840 verkocht de gardenier te Vrouwenparochie het huis en het werd eigendom van de minderjarige Leendert Ædes Santhuizen. Leendert Ædes Santhuizen werd geboren in 1824 te St.-Annaparochie. Hij trouwde in 1847 met timmermansdochter Pietje Jans Post (kwam van Leeuwarden). Zij overleed hier in 1851. Leendert Santhuizen was werkman van beroep en hertrouwde in 1856 met Lijsbert Jans Dijkstra. Drie jaar later verkocht Santhuizen zijn huis en verhuisde.

De westelijke woning

Auke Jans van der Wal werd koper en hoofdbewoner. Hij werd geboren in 1802 te St.-Annaparochie en trouwde met Froukje Dirks Tanja. Hij was gardenier. In 1866 overleed zijn vrouw, waarna gardenier Auke van der Wal werd opgenomen in het arnhuis aan het Zuideinde (Warmoesstraat). Twee zonen van hem, Arjen en Foppe erfden elk de helft van het huis, letterlijk, want het hoekhuis werd in tweeën gesplitst. We behandelen

nu eerst de westelijke woning. In 1868 was zoon Arjen Aukes van der Wal eigenaar. Hij was gardenier en getrouwd met Hiltje Leenderts Meijer (kwam van St.-Jacobiparochie). Het echtpaar kreeg drie kinderen van wie een, Auke, de volwassen leeftijd bereikte. Zoon Auke trouwde in 1888 met Rigdje Hendriks Ottema en zij woonden hier bij in. In 1892 verhuisde de zoon met zijn vrouw naar Berlikum. In 1899 overleed moeder Hiltje Meijer en vader Arjen Aukes van der Wal verhuisde nu ook naar Berlikum. Maar, hij bleef eigenaar van deze woning. De eerste huurder was Sjoerdje Jacobs Meijer. Zij was weduwe van Sijtze Jans Smits en had hier een winkeltje. Haar zoon Ulbe woonde nog thuis. Hij was letterzetter bij drukkerij Kuiken (nu Hoekstra Drukkerij Uitgeverij). In 1903 verhuisden moeder en zoon naar Leeuwarden. Daarna woonden hier nog meer huurders: Sjoerd Dirks Kuik, Auke Jelles van der Wal en Wijbe Hendriks de Groot, allen werkman.

Geen privaat

Eigenaar Arjen Aukes van der Wal woonde nog steeds in Berlikum en verkocht in 1903 de westelijke woning aan Jan Bernardus Woudstra, timmerman en aannemer te St.-Annaparochie. Hij woonde hier niet. Hij verhuurde het huis aan Æbele Sijbes Ferwerda, een werkman. In 1907 kocht de huurder het huis. Æbele Sijbes Ferwerda werd geboren in 1874 te St.-Jacobiparochie. Hij was getrouwd met

Sjoerdje Annes Andriesen. Zij hadden geen kinderen. Er woonden twee nichten bij in. De ruimte die deze vier mensen in de woning tot hun beschikking hadden, was 23 m² groot. De woonkamer was 11 m². De woning bestond eigenlijk uit een gang en een kamer. Er was geen privaat. Æbele Sijbes Ferwerda stierf in januari 1931. De nichten waren reeds verhuisd en Sjoerdje Annes Andriesen verhuisde in 1936 naar het gesticht voor ouden van dagen (nu De Vlaswiek). De volgende huurder was landarbeider Albert Jentjes Hoekstra. Hij woonde hier vanaf februari 1937 met zijn vrouw Aaltje Sijbrens Hoitsma. Hij overleed in 1939 op 76-jarige leeftijd. Aaltje Hoitsma bleef hier wonen.

Invalidewagentje

Intussen had Klaas Aukes Hoekstra, bakker te St.-Annaparochie, het huis in 1938 aangekocht. Hij verhuurde de woning nog steeds aan Aaltje Hoitsma. Het eigendom ging in 1947 over in de handen van de kinderen van bakker Hoekstra (Auke Hoekstra en consorten). Zij verkochten het huis direct aan Jacob Dirks Boonstra, werkman te St.-Annaparochie. Hij was een zoon uit het eerste huwelijk van bewoner Aaltje Hoitsma. Aaltje overleed hier in 1950. De woning stond nu een jaar leeg. In 1951 kocht Sjoerd Folkert Meerdering de woning. Zijn moeder, Pietje Smidt, de weduwe Van den Merkhof en eerder de weduwe

Siemen Meerdering, woonde hier van september 1951 tot haar overlijden in juli 1952. In het sterfhuys verkocht notaris Timmer bij boelgoed "dressoir, fauteuils, stoelen, tafel, spiegel, klok, schilderijen, lampen, gordijnen, kleden en kledjes, theemebel, kasten, pannen, aardewerk, vloerbedekking, staaldraadmattas, barometer, kachel, leren jas, invalide-wagentje en hetgeen verder te voorschijn zal worden gebracht." Pietje Smidt had een houten been en placht zich voort te bewegen in een invalide-wagentje.

Onbewoonbaar

Toen kwam Sjoukje Klok, een spinster die met een stok liep, haar geluk hier beproeven. Meeding verkocht de bouwval in 1963 aan de gemeente het Bildt voor f 650,-. In de vergadering van 28 mei 1965 besloot de gemeenteraad Van Harenstraat 108 onbewoonbaar te verklaren. Sjoukje Klok was nog steeds de huurder. Zij verliet het huis in januari 1967 definitief, toen zij naar het bejaardencentrum Beuckelaer verhuisde. De woning werd afgebroken in 1969.

De oostelijke woning

Zoals we zopas lazen, werd het huis in 1867 gesplitst. In de oostelijke woning woonde destijds Foppe Aukes van der Wal, een broer van Arjen die in de westelijke woning woonde. Hij was gehuwd aan Trijntje Jans Wagenaar die eigenaar werd toen haar man in 1898 overleed. Haar kinderen vlogen uit (naar Menaldum, naar Grand Rapids, Michigan en naar de Oudebildtdijk). Trijntje Jans Wagenaar overleed hier in 1920. Minne Andries Ferwerda werd huurder. De kinderen verkochten "het huis met aanbehooren, behalve de gasleiding en de lamp, die behooren bij de gemeentegasfabriek," voor f 350,- aan Jacob Pieters Keizer, politieagent te Amsterdam. Minne Andries Ferwerda werd geboren in 1895 te St.-Annaparochie. Hij verhuisde met vrouw Tijtske Schoonbergen en kinderen in oktober 1972 van daar naar hier. In 1990 verhuisden Tanja en zijn vrouw naar de Stadhoudersweg. Johan Postema (geboren te Leek) volgde Tanja op als conciërge en als bewoner van dit huis. Hij werd geboren te Leek en woonde hier met zijn vrouw Henderika de Jong en hun twee kinderen. In 1999 verhuisde het gezin Postema naar elders. Na nog een aantal bewoners werd de woning praktijkruimte van een fysiotherapie. In 2009 vestigde Fysia Bob Klap zich hier. De praktijk verhuisde van Van Harenstraat 118 (nu Hengelsport Friesland) naar hier.

Huurders

Nu betrok Pieter Jaspers Keizer met zijn vrouw en dochter het huis. P.J. Keizer was de vader van de politieagent in Amsterdam. Hij werd geboren in 1855 te St.-Annaparochie en was in 1879 getrouwd met Grietje Hoogstra (kwam van Ferwerd). Pieter Jaspers Keizer was werkman. Hij overleed hier in januari 1940. Toen woonde dochter Aafke Keizer (geboren 1891 te St.-Annaparochie) hier moederziel alleen. De huishoudster verhuisde op 23 mei 1940 naar Berlikum.

De woning werd nu verhuurd aan Eeltje Luxen. Hij was 63 jaar oud, arbeider van beroep en was sinds juli 1939 weduwnaar van zijn tweede vrouw Antje de Vries. Vanaf 1941 woonde Aafke van der Woude bij Luxen in. Zij was sinds 1935 weduwe van Klaas van Slooten en was een zuster van Luxens eerste vrouw, Jeltje van der Woude. Eeltje Luxen overleed in 1949. Aafke van der Woude verhuisde in mei 1952 naar Oudebildtziyl.

Atelier

De volgende huurder was Neeltje van Schepen. Zij werd geboren in 1895 te St.-Annaparochie en was ongehuwd. 'Klaine Neeltsy' was huishoudster bij oud-landbouwer Gerrit Wassenaar aan de Van Harenstraat, "over de bruchys" en overleed hier op 1 oktober 1962. De inmiddels gepensioneerd politieagent Jacob Pieters Keizer te Amsterdam gooidde het pand in de verkoop. De gemeente het Bildt kocht het in 1963. De kleine woning kreeg in 1964 Van Harenstraat 110 als adres. Op 28 mei 1965 besloot de gemeenteraad de woning onbewoonbaar te verklaren. Vanaf 1963 gebruikte Alfred Blanksma het pand als atelier. In 1969 werd het gesloopt.

Nieuwbouw in 1972

De woningstichting Noordwest-Friesland liet hier op de plek van Van Harenstraat 108 en 110 (en Van Harenstraat 112) een twee-onder-een-kap bouwen. In 1972 werd Jacob (roepnaam: Jaap) Tanja de eerste bewoner van de westelijke woning. Hij was bode-conciërge op het gemeentehuis. Wij zijn de bode al eerder tegengekomen in het huis Van Harenstraat 66 (ooit slagerij Katsma). Hij verhuisde met vrouw Tijtske Schoonbergen en kinderen in oktober 1972 van daar naar hier. In 1999 verhuisde Tanja en zijn vrouw naar de Stadhoudersweg.

Johan Postema (geboren te Leek) volgde Tanja op als conciërge en als bewoner van dit huis. Hij werd geboren te Leek en woonde hier met zijn vrouw Henderika de Jong en hun twee kinderen. In 1999 verhuisde het gezin Postema naar elders. Na nog een aantal bewoners werd de woning praktijkruimte van een fysiotherapie. In 2009 vestigde Fysia Bob Klap zich hier. De praktijk verhuisde van Van Harenstraat 118 (nu Hengelsport Friesland) naar hier.

d.zwart@hetbildt.nl



Op de plek van het tweede en het derde huis van links staat nu de twee-onder-een-kap (Van Harenstraat 112 en 110), ± 1910

Wandeling 58

Van Harenstraat 112

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.



Ooit een kamer, een koestal en een schuurtie met de agter erve

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1618 trouwde Gerben Hiddesz voor het gerecht – want hij was doopsgezind – met Maeijcke Sijmensdr. Zij waren in 1653, en in 1670 nog, eigenaar van dit huis. Dan hebben we veertig jaar ruis op de lijn. In 1710 was Cornelis Feddes eigenaar. Hij kwam van Menaldum, was vrijgezel en bezat meer huizen in St.-Annaparochie. In 1714 verkocht de vrijgezel "de huijsinge en achterplaatse met bomen en plantagie" aan Æde Jouws Niester, mr. smid te Witmarsum en zijn vrouw Reinuw Jans. Zij betaalden 310 caroligulden. Al in 1718 verkochten de smid en zijn vrouw het huis aan Claas Wijnties. Ook hij was mr. smid. We mogen daarom stellen dat het pand een smederij was. Claas Wijnties was in 1691 getrouwd te St.-Annaparochie met Janke Jans. Hij overleed voor 1728, want toen waren zijn weduwe en zoon eigenaar. Die zoon heette Wijntie Clasen en was in 1724 getrouwd met Fokjen Wijbis (kwam van Marssum).

Smederij

Wijntie Clasen verkocht rond 1740 de smederij aan Oepke Tjommies die ook verderop aan het Oosteinde een huis bezat (ooit Van Harenstraat 64, smederij Volbeda). Oepke Tjommies verplaatste de smederij van hier naar daar. Het huis hier, bleef in zijn bezit. Hij zal het verhuurd hebben. Het huis vererfde in 1748 op zijn weduwe en in 1766 op een zoon, Tjomme Oepkes. Deze zoon kreeg zelf kinderen: Hendrikje, Jurjen en Oepke. De eerste twee verkochten in 1780 hun "geregte 2/3 gedeelten van een huisinge waar in twee kamers, bleekveld en erve bij Arjen Jans en Jelle IJpes bewoond, met een vrije steeg ten westen" aan hun broer Oepke Tjommies. Hij verkocht het huis een jaar later aan Boijen Jans. Boijen was koopman van beroep en bezat meerdere huizen (hij woonde aan de smalle kant van het Oosteinde te St.-Annaparochie).

Slagerij

In 1798 werd het huis verkocht. Johannes Geerts Santhuizen kocht met zijn vrouw "de huisinge, bestaande in een kamer, koestal en schuurtie met de agter erve, staande en geleegen op 't oostend in St. Anna, vrij van grondpagt, hebbende een vrije steeg ten westen, voorts met alle lasten, profjiten, servituten en geregtigheden die daartoe en aanbehooren." Ze betaalden 400 caroligulden. Johannes Geerts Santhuizen werd geboren in 1768 te St.-Jacobiparochie. Hij trouwde in 1797 met Pietje Arjens Keizer. Santhuizen was hier slager tot in 1817. Hij verhuisde toen naar elders.

Walburg

Meindert Tjebbes Walburg werd in 1818 eigenaar van het huis voor f 490,25. Hij was gehuwd aan Renske Bartelds Kuik. Walburg was boer op Walburg, de verdwenen boerderij ten westen van en aan de Langhuisterweg (nu Langhuisterweg 21). Hij verhuurde het huis aan familie, bijvoorbeeld in 1825 aan zwager Dirk

Stambergen

Toen dochter IJtje Hendriks van der Meij in 1856 trouwde met Hendrik Feddriks Stambergen, werden zij de bewoners van het voorhuis. (Haar zuster Geertje Hendriks van der Meij woonde met haar man in een der achterhuizen). Hendrik Stambergen werd geboren in 1831 te Finkum, maar hij had Bildts bloed in de aderen: zijn vader Feddrik



Het huis van Leendert Ferwerda en Nel Bil in de zomer van 1969

Bartelds Kuik en aan Gerrit Dirks Krotjie. De laatstgenoemde was timmerknecht en zijn vrouws moeder was een zuster van de moeder van Meindert Tjebbes Walburg en bovendien was de timmerknecht de vader van de grootvader van mijn grootvader (maar dit terzijde). In de jaren 1829-1835 woonde Anne Douwes Borger hier. Zijn vrouw was Jannigje Tjebbes Walburg, inderdaad, een zuster van.

De weduwe Koopal

Eigenaar Meindert Tjebbes Walburg overleed in 1833 op de boerderij aan de Langhuisterweg. De erfgenamen lieten "de sterke huisinge, erve, bleek en aanbehooren, staande en gelegen op het Oosteind te Sint Anna Parochie, bij Douwe Annes Borger en anderen bewoond en in gebruik" publiekelijk verkopen. Spekkoper was Antje Cornelis Wassenaar. Zij was weduwe van Lieuwe Cornelis Koopal, de timmerman die een pand oostelijker woonde (Van Harenstraat 114, volgende week meer). Een dochter uit het huwelijk van de eigenaresse en de timmerman was Grietje Lieuwes Koopal (geboren in 1807). Zij trouwde in 1831 met Hendrik Hoites van der Meij en dit echtpaar kwam nu wonen in het voorhuis (de twee achterhuizen laten we ongemoeid). Er werden twee dochters geboren: IJtje en Geertje. Zij kochten – als minderjarigen – het huis van hun grootmoeder Antje Cornelis Wassenaar in 1848. Ze betaalden f 338,--.

Emigranten

Moeder IJtje overleed hier in 1901. Vader Hendrik overleed in 1902. Een van de zes kinderen, Geertje Hendriks Stambergen was in 1888 getrouwd met werkman Tjomme Jarigs Dijkstra. Zij woonden eerst te Vrouwenparochie, maar in 1902 verhuisden ze naar het geboortehuis van Geertje, dat zij voor f 513,-- hadden gekocht. Lang heeft het gezin Dijkstra hier niet gewoond, want vader Tjomme, moeder Geertje en dochter Hijke emigreerden in november 1903 naar Noord-Amerika. Tot op de dag van vandaag worden hun inschrijfdocumenten bewaard op Ellis Island, een eilandje in de haven van New York waar 12 miljoen nieuwe bewoners van de nieuwe wereld in de jaren 1892-1954 aan land gingen.

Goudmond

Jacob Goudmond werd de nieuwe eigenaar van het huis. Hij was metselaar te St.-Annaparochie en vanaf 1909 te Leeuwarden. Zijn ouders woonden hier. Zij heetten Arend Johannes Goudmond en Annija Jacobs Meijer. Hij kwam van Joure, zij van St.-Annaparochie. Arend Johannes Goudmond was metselaar, maar later werd hij aangemerkt als rentetrekker R.V.B. Zijn vrouw overleed in 1920. Goudmond woonde hier nu niet alleen, want het gezin van Tjerk de Vries trok er bij in. Tjerk de Vries was 32 jaar oud en arbeider bij de H.I.J.S.M. de Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij. Hij was getrouwd

met Hiltje Andringa. Zij kregen een dochter, die slechts een jaar leefde.

Boterhoek

Arend Goudmond verhuisde in oktober 1921 naar het gesticht voor Ouden van dagen (nu Vlaswiek). Het

gezin van Tjerk de Vries verhuisde in mei 1922 naar elders in St.-Annaparochie. Eigenaar Jacob Goudmond bood het huis nu te koop aan. Dirk Reinders Boterhoek werd eigenaar. Hij werd in 1899 te St.-Annaparochie geboren, was landarbeider en later conciërge-schoolschoonmaker. Hij was bode bij de begrafenisvereniging en liep met het tergravedragen voor de kist uit. Hij trouwde met Cornelia Poelstra. Zij kregen vijf kinderen: Maartje, Aaltje, Christina, Dirkje en Reinder. De twee achterhuizen waren al onbewoonbaar verklaard en werden in 1954 gesloopt. Er stond nu nog slechts een huis met ten zuiden daarvan een tuin. Dirk Boterhoek en Cornelia Poelstra verhuisden in november 1965 naar Groningen. Een kantoorbediende te St.-Annaparochie kocht het huis.

Nieuwbouw in 1972

Hij heette Leendert Ferwerda. Hij trouwde in november 1965 met Neeltje (roepnaam: Nel) Bil en zij betrokken nu het huis dat in de dorpsfilm Het Orakel een grote rol speelde. In de vergadering van 15 januari 1970 besloot de gemeenteraad het huis en erf, groot 2,2 are te kopen voor f 8.605,--. Niet in de koop begrepen waren "de geijser, een vaste wastafel en enig grind op het erf". Leendert en Nel verhuisden in augustus 1970. Ze woonden tijdelijk in het pand van waaruit Klaas Bijlsma was verhuisd (ooit Warmoesstraat 71), dat ze van de gemeente het Bildt huurden. De woningstichting Noordwest-Friesland liet hier

(en op de plek van Van Harenstraat 108 en 110) een dubbele woning bouwen.

Van Harenstraat 112

Toen de nieuwbouw aan de Van Harenstraat af was, keerde het echtpaar Ferwerda-Bil, maar nu met zoon Bert, in oktober 1972 terug naar Van Harenstraat 112, de oostelijke helft van de dubbele woning. Hier heeft het gezin Ferwerda gewoond tot oktober 1978. Toen verhuisde het naar de Beuckelaerstraat. N.B. Naast het huis liep een pad van gele steentjes (waarschijnlijk ooit deel uitmaken- de van de afgebroken achterwoningen). De stenen verhuisden met het gezin Ferwerda eerst mee naar de Warmoesstraat en toen terug naar hier en vervolgens naar de Beuckelaerstraat, waar ze sinds 1978 in alle rust een terras vormen.

Tot slot

De oostelijke woning van de twee-onder-een-kap werd nu betrokken door het gezin Klaas de Groot. Het verhuisde in november 1978 van de Rembrandtstraat naar hier. Klaas de Groot werd geboren in 1933 te St.-Annaparochie en was werkzaam bij de NAK. Hij was getrouwd met Trijntje (roepnaam: Tini) Venema. Het echtpaar woonde hier met drie kinderen: Jelle, Jan en Helga. Klaas de Groot overleed in oktober 2009. Tini Venema woont hier nog.

d.zwart@hetbildt.nl



Slagerij Meindert Postma: in 1773 gebouwd, in 1961 gesloopt

Wandeling 59

Van Harenstraat 114

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.

Het winkelhuis (zesde pand van links) van vishandelaar Hessel de Weert, ± 1955



De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1653 was Tonis Martens eigenaar van dit huis, dat hij verhypotheekte. Hij had met Pieter Sierks "in coop becomen zeker kaegschip met seil en treil van Reiner Jans" en stelde tot onderpand "mijn camer althans bij mij als eigenaar gebruikt wordende, staende in anna gebuirte op 't oostend." Het woord 'kamer' kan erop duiden dat er in het pand meer woningen waren. Een gegeven dat bewaardheid wordt door de situatie in 1707: toen waren er drie woningen. Van privacy had niemand gehoord en kennelijk stelde niemand dat op prijs. In 1710 leefde Tonis Martens nog. Hij was vrijgezel. In 1718 was Tonis Jans Voorhuis een bewoner van een der woningen. We mogen aannemen dat hij in het voorhuis woonde! In 1752 was het voorhuis eigendom van Hendrik Cornelis 't Hoen. Hij was in 1720 getrouwd met Trijntje Jans.

Nieuwgebouwd in 1773

In 1771 was Leendert Jans Korv en zijn vrouw Trijntje Douwes eigenaar van het voorhuis. Wat er precies gebeurde met Korv en zijn gade is ons onbekend, maar in 1773 verkocht "de gesworen clercq ter secretarie PL. de Kuur in qualiteit als geauthoriseerde curator over de verlatene boedel van Leendert Jans Korv en Trijntje Douwes een nieuwgebouwde huisinge met bleek" voor 1.100 caroligulden – dat is een dikke prijs – aan Dirk Johannes Kuik. Kuik was een boerenzoon en oud-ontvanger van St.-Annaparochie. Hij trouwde drie maal, in 1721, in 1731 en in 1738. Twee kinderen uit het tweede huwelijk erfden dit huis. Zij heetten Maartje en Johannes. Een zoon uit het derde huwelijk heette Jan. Van de twee achterhuizen was in 1786 nog een over. Zoon Jan kocht nu dit achterhuis. In 1798 waren de beide huizen in eigendom bij Maartje Dirks Kuik, de erven Johannes Dirks Kuik en Jan Dirks Kuik.

Koopal

In dat jaar werden het voor- en het achterhuis respectievelijk voor 712 en 200 caroligulden opgekocht door Cornelis Sjoerds en zijn vrouw. Cornelis Sjoerds werd geboren in 1737 onder Vrouwenparochie, op de boerderij ten zuiden van de Súdhoekstermiddelweg (nr. 3), maar gedoopt in de kerk van Beetgum. Hij trouwde in 1773 met Lijsbert Lieuwes Reitsma en noemde zich Koopal. Het echtpaar kreeg vijf kinderen. Cornelis Sjoerds Koopal was huisman op de boerderij waar hij werd geboren. Hij overleed in 1810. Zoon Lieuwe Cornelis Koopal trouwde in 1798 met Antje Cornelis Wassenaar en zij zullen het huis vanaf hun trouwdag bewoond hebben, maar in 1810 woonden ze op Vlieland dat toen nog onder de provincie Noord-Holland ressorteerde en in 1811 woonde het gezin Koopal te Hallum. Waarom Vlieland? Misschien wel door de politieke woelingen. Misschien wel doordat Antje Cornelis een dochter was van dr. Cornelis Bartouts Wassenaar, de notaris die naar West-Indië moest uitwijken vanwege zijn enorme Oranjegezindheid. Het huis werd in 1811 bewoond door arbeider Dirk Bartelds Kuik, kleinzoon van Dirk Johanness Kuik, de koper van het huis in 1773. Hij was getrouwd met Willemetje Jans Tuinstra.

Koopal

Wanneer Lieuwe Cornelis Koopal met vrouw

en kinderen is vertrokken op zijn zwerftocht langs Vlieland en Hallum, is onbekend, maar in 1812 wonen ze hier (weer). Hij is dan 39 jaar oud en timmerbaas. Hij overleed in zijn huis in 1827. Zijn weduwe Antje Cornelis Wassenaar opende nu een winkel en haar schoonmoeder en zwager Bente woonden hier bij in. Maar er waren nog meer bewoners. Een dochter van Lieuwe en Antje, Grietje Lieuwes Koopal, bivakeerde hier ook. Zij was getrouwd met Hendrik Hoijses van der Meij. Hij was gardenier.

Nog meer Koopal

In januari 1848 stierf Antje Cornelis Wassenaar, 70 jaar oud en 12 dagen later overleed haar ongetrouwde zoon Bente, hier in hetzelfde huis. Er werd boelgoed in het sterfhuus gehouden: "huisraad, winkelgoederen en enig gardeniers- en timmergereedschap." Gardenier Van der Meij vertrok met vrouw en koters. Het huis werd door de erven Lieuwe Cornelis Koopal te koop aangeboden. Een zoon van Lieuwe en Antje, Cornelis Lieuwes Koopal kocht het voor f 706,--.

Cornelis Lieuwes Koopal was in 1826 getrouwd met Klaaske Cornelis van Gelder (kwam van Berlikum). Zij woonden in een huis aan de smalle kant van het Oosteinde (nu tuintje ten westen van Van Harenstraat 27, Hoekstra Drukkerij Uitgeverij). In 1848 verhuisden ze naar de overkant van de vaart en werd Cornelis Lieuwes Koopal hier de nieuwe timmerbaas.

Boelgoed

Klaaske Cornelis van Gelder overleed in 1864. De weduwnaar bleef hier met zijn twee op leeftijd zijnde kinderen Antje en Lieuwe wonen. De oude Koopal stierf in 1883. Zoon Lieuwe Cornelis Koopal

(de vierde generatie Koopal) erfde met zijn zuster Antje het huis. Zij bleven hier wonen. De Bildtsche Courant van 14 december 1895 maakte het volgende bekend: "Het huis met timmerwinkel en erf op het Oosteind te St. Anna-parochie, in eigen gebruik bij L.K. Koopal en zuster, is gekocht door Anske Runia voor f 872,--."

Op 9 april 1896 verkocht notaris J.H. Snijder "des voormiddags 10 ure ten huize van L. Koopal te St. Anna-parochie bij boelgoed à contant: kunstdraaibank met fijne gereedschappen, spijkerkast met 30 laadjes en deurtjes, schaaftbanken, beste bindtladders, ladders, kroodwagens, trappen, timmergereedschap enz., benevens linnenkast, schilderijen, horretjes, porcelein enz."

Slagerij Runia

Anske Pieters Runia werd geboren in 1840 te Berlikum en woonde zonder beroep en ongehuwd onder St.-Annaparochie, bij zijn zuster Sjoukje en zijn zwager Bouwe Jacobs Lont, gardenier aan de Beetgumerweg (nr. 45). Als de kersverse eigenaar elders verbleef, wie woonde hier dan? Een broer. Tjeerd Pieters Runia werd geboren in 1850 te Berlikum. Hij was getrouwd met Hiltje Wijbrens Braak (kwam van Ferwerd). Het echtpaar Runia-Braak verhuisde met de drie dochters Iltje, Dirkje en Sjoukje in augustus 1895 van de Verenigde Staten van Amerika naar het Zuideinde van St.-Annaparochie en – minder tijdrovend – in 1896 van het Zuideinde naar het Oosteinde. Lieuwe Cornelis Koopal en zijn zuster Antje bleven na de verkoop in december 1895 een kamer bewonen. Antje Koopal stierf hier in 1899. Lieuwe Koopal verhuisde in 1900 naar het achterhuis dat toen net gebouwd of ingericht was.

Bijbouw

Tjeerd Pieters Runia was slager. Het huis bestond uit een kamer, een gang en een winkel. De oppervlakte van het huis bedroeg ruim 42 m². Alle vloeren waren van hout. In 1900 werd er iets achter de slagerij bijgebouwd. Laten we zeggen dat er een woning werd ingericht. Die woning was aanmerkelijk kleiner: 28 m². De eigenaar van het slagershuis plus het achterhuis, zijn broer Anske, overleed in 1906. Tjeerd Pieters Runia erfde nu met zijn zusters Sjoukje en Iltje de huizen. Zijn vrouw Hiltje Braak overleed in 1914 en vier jaar later kreeg Tjeerd Runia een dak boven zijn hoofd aan de Beetgumerweg. Sjoukje, Iltje en Tjeerd Runia verkochten hun bezit aan het Oosteinde van St.-Annaparochie aan timmerman Jan Bernardus Woudstra. Hij legde een nieuwe houten vloer in de woonkamer en een nieuwe vloer in de winkel, maar deze was gemaakt van portlandcement.

Voorhuis

De timmerman verhuurde het voorhuis aan Jetze Alberts Hamringa, die hiervoor nog timmerman te Vrouwenparochie was. Hij woonde hier met zijn vrouw Kornelia Jacobs Hiemstra (kwam van Warga) en de nog thuis wonende zonen Jacob, Albert en Elisa. Op 12 mei 1919 verkaste dit gezin van het voorhuis naar het achterhuis. En toen kwam Meindert Sijbes Postma hier wonen. Hij had het voorhuis gekocht en hij kondigde zichzelf aan in een advertentie in de Bildtsche Courant: "S. Postma, slager te Berlikum zegt ingezetenen van St. Annaparochie en omstreken hartelijk dank voor het als vleeschleverancier gedurende meer dan 20 jaren genoten vertrouwen. Hij beveelt zijn zoon bij diens vestiging aldaar beleefdelijk als

slager aan. Ondergeteekende beveelt zich beleefd aan als vleeschhouwer. Belovende een flinke behandeling – steeds prima waar tegen zuinige prijzen – zich het vertrouwen der ingezetenen van St. Annaparochie en omstreken waardig te betoonen. St. Annaparochie, M. Postma."

Achterhuis

We hebben net gelezen dat Jetze Alberts Hamringa in 1919 van het voorhuis naar het achterhuis verhuisde. Maar het achterhuis was in 1900 al gebouwd. De bewoners in telegramstijl: 1. Lieuwe Koopal (zie hierboven). 2. Hendrik Bernardus Woudstra, een broer van de latere eigenaar Jan Bernardus Woudstra, geboren te Ternaard in 1858, timmerknecht, gehuwd met Antje Klazes Visser. 3. Klaas Visser, geboren te Hogebeintum in 1872, postbode, getrouwd met Detje Bernardus Woudstra. 4. Hendrik Bernardus Woudstra (zie hierboven). 5. Job Gerbens Wassenaar, werkmán, geboren in 1868 te St.-Jacobiparochie, getrouwd met Lijsbert Tjepkes Wiersma, vertrokken in 1907 naar Ureterp. 6. Pieter Pieters Postma, geboren in 1881 te Haarlemmermeer, koopman, getrouwd met Geesje Pijlgers Hagedoorn. 7. Jacob Pieters Postma, geboren in 1885 te St.-Annaparochie, werkmán, vertrokken in 1916 naar Tzummarum.

Einde achterhuis

8. Jacob Rienks Visser, voerman, geboren in 1877 te St.-Annaparochie, getrouwd met Jieseltje Piers Boonstra, vertrokken mei 1919 naar elders in het hoofddorp van het Bildt. En daarna verhuisde dus Jetze Hamringa van het voorhuis naar het achterhuis. In september 1921 verhuisde het gezin Hamringa naar het Noordeinde (Stadhoudersweg 9). Jan Bernardus Woudstra verkocht het achterhuis aan Minne Andries Ferwerda die nu van de Wijde steeg verhuisde naar hier. Hij werd geboren in 1895 te St.-Annaparochie en trouwde met Jeltje Postma. Minne Ferwerda verhuisde met vrouw en kinderen, en verkocht het achterhuis in 1923 aan de eigenaar en bewoner van het voorhuis, Meindert Sijbes Postma. Einde achterhuis.

Slagerij Postma

In 1919 kocht Meindert Sijbes Postma het voorhuis. Hij was slager en werd in 1892 geboren te Berlikum. Men noemde hem 'Maint Pip'. Hij en Trijntje Kooistra verhuisden in mei 1919 van Berlikum naar hier. In juli 1920 trouwde de immer sigaren rokende slager met Trijntje (kwam van Berlikum). Ze kregen twee dochters, Sijke en Trijntje. Slager Postma kocht – zo hebben we net gelezen – in 1923 het achterhuis van Minne Ferwerda en sloopte dat. Hij liet hier een nieuwe slachtplaats bouwen. In 1925 maakte Meindert Postma via de Bildtsche Courant het volgende bekend: "M. Postma bericht aan het geachte publiek van St.-Annaparochie en omstreken dat hij heeft aangeschaft een naar de eischen ingerichte nieuwe koelcel en dat nu gedurende de zomermaanden iederen dag versch eerste klas eigen geslacht rundvleesch en varkensvleesch te verkrijgen is." De slager gooid in januari 1952 zijn bezit in de verkoop. In het café van Theun van der Veen werd publiek verkocht "de in zeer goede staat van onderhoud verkerende, midden in het dorp [sic!] aan het Oosteinde staande huizinge met voor- en achterkamer en met winkelruimte en achterstaande

ruime nieuw gebouwde bergplaats (voorheen slachtplaats) met ruime zolder. De achterste kamer is verhuurd, tot ± 15 Maart 1952, aan de dames Veenstra, voor f 2,50 per week."

Dames Feenstra

Minne Aukes Visser, zonder beroep te Leeuwarden en Jan Geeuwke Sietzema, taxateur te Ureterp kochten het huis. Meindert Postma en Trijntje Kooistra verhuisden met hun jongste dochter naar Leeuwarden. De net genoemde 'dames Veenstra' waren de zusters Baukje en Riemkje Feenstra, maar ze werden 'Pim en Baaië' genoemd. Ze werden respectievelijk geboren in 1884 te Nijega, Smallingerland en in 1896 te Suameer. Ze waren dochters van Baukjen Allardus de Jong, de weduwe Petrus Feenstra, die hier in 1930 kwam wonen in de achterste kamer dat een afzonderlijk huisnummer had! Moeder Baukjen stierf hier in december 1937. De gezusters Feenstra verhuisden op 1 april 1952 naar de Wijde steeg (ooft Van Harenstraat 92). De achterwoning werd toen nog bewoond door Jetske Kamminga, de weduwe Johannes de Vries. Jetske werd geboren in 1887 te Ferwerd en verhuisde in 1959, waarna deze woning als bergruimte werd gebruikt bij het voorhuis.

Viswinkel

Het huis werd in 1952 verhuurd aan Hessel de Weert. Hij werd geboren in 1920 te Vrouwenparochie en was getrouwd met Willelme Venema. Het echtpaar dreef hier een vishandel. In november 1957 verhuisden vader en moeder met hun kinderen Roelof Jan, Trijntje en Harnke naar de Wijde steeg (Van Harenstraat 96). In 1958 was taxateur Jan Geeuwke Sietzema, nu wonende te Drachten, alleen eigenaar. Hij verkocht het winkelhuis aan Sake Visser, machinebankwerker te St.-Annaparochie. Visser werd geboren in 1931 te Oenkerk en was getrouwd met Grietje van Lingen. In 1961 verhuisde het echtpaar naar elders in St.-Annaparochie. Sake Visser verkocht het oude huis, dat dus in 1773 werd gebouwd.

Nieuwbouw in 1961

Pars werd eigenaar. In 1961 liet hij het bouwvallige huis met de bergruimte slopen en stichtte hier een woon- en winkelhuis met verdieping. De winkel was een filiaal van de Bildtse Bakkerij. Wiltje Pars werd geboren in 1916 te St.-Annaparochie. Hij trouwde met Petronella Cornelia Koopman (kwam van Uitgeest). Met hun drie kinderen woonden ze in een veel meer westelijker staand pand (Van Harenstraat 44, Meijer-oost). In februari 1962 verhuisde het gezin Pars van daar naar hier. In november 1988 verhuisde het echtpaar naar de Dirk Janszstraat. In De Bildtse Post verscheen een advertentie: "Te koop, Van Harenstraat 114. Vrijstaande woning met garage annex schuur en achtertuin, gelegen in centrum. Indeling: entree, ruime hal, gang, toilet, kelder, woonkamer, keuken, royale achtertuin op zuiden, grote vrijstaande garage annex schuur (totaal 10 x 6 m). Aanvaarding in overleg. Vraagprijs f 119.000,-- k.k." Een halfjaar later kwam Pieter Anne (roepnaam: Piet) Reitsma hier wonen. Hij was getrouwd met Saakje Kloostera. In 2004 verhuisde het gezin Reitsma en betrok K. Anema het huis.

d.zwart@hetbildt.nl



Wandeling 60

Van Harenstraat 116

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.

Uiterst rechts de voormalige tapperij De Witte Muis, ± 1912. V.l.n.r.: Tjeerd Wiersma (Van Harenstraat 120), Griet Koldijk, Trijntje Niemeijer-Noordembos (in de deur van Van Harenstraat 118), Metje Wiersma, Jan Wiersma (beiden Van Harenstraat 120), Jacob Goudemond en Joukje Goudemond-Hiemstra (bewoners van Van Harenstraat 116), Bernard Niemeijer, Joke Feenstra, Annie Lijbring, Pietje Runia, Hiltje Runia-Braak, Sjoukje Runia en slager Tjeerd Runia (bewoners van Van Harenstraat 114)



Een veldwachter van 81 jaar in het kroegje De Witte Muis

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1707 was ene Dirk eigenaar van dit huis. Hij werd Dirk Bouman genoemd. Er waren destijds meerdere woningen in dit pand. Zo was hier in 1710 en in 1723 sprake van een 'gemeentskamer', waarschijnlijk een kamer van de kerk- en armvoogden, bewoond door armlastigen en ouden van dagen. In 1752 waren de "diaconen als alimentatoren van Marcus Roelofs en zijn vrouw" eigenaar. Marcus Roelofs was in 1705 getrouwd met Geertje Dirks Bouman, een dochter van de eerder genoemde Dirk. Het ene sluit dus aan bij het andere, zij het een beetje krakemikkig.

In 1761 en 1771 was de diaconie van de hervormde, destijds nog de gereformeerde gemeente van St.-Annaparochie, eigenaar. De diaconie verkocht nu in 1771 "een kamer met gang en breed pad achteruit naar de gracht voor 120 caroligulden aan Æbe Pijters Boon en zijn vrouw Jannigje Piers Stroo. Boon en Stroo pachtten een boerderij aan de Langhuisterweg (nr. 43), maar vonden in het handelen in huizen een bron van neveninkomsten. In 1775 verkochten zij het huis voor 175 caroligulden, 11 stuivers en 8 penningen.

Slagershuis

Kopers waren Pieter IJetes en zijn vrouw Lijbsbert Æbes. Zij trouwden in 1765 in de kerk te Vrouwenparochie. Pieter IJetes was koopman en overleed voor 1808. "De huizinge bestaande in een kamer en gang met de grond daarafter invoegen het thans zelf is" werd verkocht voor 430 gulden "te betalen in zilveren klinkende munte zonder 's lands obligatiën" aan Aagje Joris. Zij was in 1767 getrouwd met en in 1808 weduwe van Dirk Dooitzes. In 1811 woonde hier een zoon, Dooitzen Dirks Zuiderbaan.

Hij werd in 1780 geboren te St.-Annaparochie en was in 1803 getrouwd met Hendrikje Pieters. Dooitzen Zuiderbaan was slager van beroep. Zijn vrouw overleed hier in 1812. Hij overleed in 1831 in het armhuis aan het Zuidende (Warmoesstraat). Twee jaar eerder had hij het slagershuis te koop aangeboden, getuige de Leeuwarder Courant: "De notaris J.E. van Loon te Sint Anna Parochie zal publiek bij verhooggeld presenteren te verkoopen: eene huizinge, bestaande uit eene kamer, voorhuis en achterhuis met bleek en erve op het Oostend aldaar bij Dooitze Zuiderbaan bewoond, te aanvaarden den 12 Mei 1829; waarop geboden is f 179. Wie gading maakt kome op Dingsdag den 21 April 1829 na den middag drie ure bij den finalen plamslag in de herberg van Johs. Wassenaar te Sint Anna Parochie."

Vleeshouwer Santhuisen

Voor f 264,- werd Geert Johannes Santhuisen koper. Hij werd geboren in 1805 te St.-Annaparochie. Hij trouwde in 1829 met de tien jaar oudere Doetje Abes Venema (kwam van Tierjerk). Zij was weduwe van Johannes Pieters Groen en moeder van Antje. Het echtpaar Santhuisen-Venema kreeg vier kinderen van wie twee zeer jong stierven. Geert Johannes Santhuisen was vleeshouwer. Het gezin verhuisde in 1838 naar een ander pand aan de brede kant van het Oosteinde (Van Harenstraat 50, Shun Hing), maar keerde weer terug naar het huis dat wij nu bespreken. Tussentijdse huurders waren gardenier Klaas Dirks Kuiken (1839-1840), gardenier Jan Sijdzes Boersma (1841) en Klaas Taekes Halma (1842), die wij op onze Wandeling nog als "heerenknecht" zullen tegenkomen in Van Harenstraat 122 (Evert van Schepen).

De Witte Muis

Vleeshouwer-gardenier Geert Johannes Santhuisen stierf hier in 1854. Hij was slechts 48 jaar. De weduwe Doetje Abes Venema bleef hier achter met twee kinderen, Johannes en Pietje. Doetje verdeelde het huis in twee woningen en opende in het achterhuis een kroegje. Dat noemde zij, of de klanten, de Witte Muis. Het voorhuis werd verhuurd aan Johannes Antoni de Jong, beamtbe ter secretarie en aan Klaas van Tuinen Ezn., hulponderwijzer aan de openbare lagere school. Zo bracht het voorhuis ook nog centen in het laadje. Dochter Pietje trouwde in 1865 met Eelke Jans Kuik en verliet het ouderlijke huis (het gezin Kuik-Santhuisen woonde vlakbij; nu: Van Harenstraat 128). "Tappersche" Doetje overleed hier op 30 december 1867. Na boedelscheiding werd het huis eigendom van haar zoon Johannes Geerts Santhuisen. Hij was in 1864 benoemd als gemeente-veldwachter en bleef hier in het achterhuis wonen. Hulonderwijzer Klaas van Tuinen Ezn. werd onderwijzer en verhuisde naar de smalle kant van het Oosteinde. In 1889 werd Douwe Jietzes Smits huurder van het voorhuis. Ook hij was onderwijzer aan de openbare lagere school. Hij werd geboren in 1866 te St.-Annaparochie en trouwde op 9 mei 1889 met Maartje Klazes van Schepen (kwam van Vrouwenparochie). Op 8 oktober dat jaar werd dochter Klaasje geboren.

Huurders in het voorhuis

Het voorhuis werd verhuurd. Een voor een. Wijbe Alberts Bouma was beamtbe ter secretarie. Hij was getrouwd met Hiske Hoitsma. Zij woonden hier kort. Jacob Goudemond was metselaar. Hij en zijn vrouw Joukje Hiemstra (kwam van Franeker) verhuisden

in 1908 naar Leeuwarden. Wijkverpleegster Antje Boersma was de volgende huurder. Zij werd geboren in 1866 te Menaldum. Ongehuwd verliet ze St.-Annaparochie in 1916 en verhuisde naar Schoterland. Pieter Betzes Stonebrink was werkmán en had met zijn vrouw Antje van der Lei en zoon Betze al een intercontinentaal avontuur achter de rug. Zij verhuisden van Noord-Amerika naar hier. Het gezin Stonebrink verhuisde in 1919 naar Bozum. Daarna werd het huis gehuurd door Tjerkje Koning. Zij was een weduwe en verhuisde in 1920 naar Murmerwoude. Toen keerde Pietje Santhuisen weer terug naar haar geboortehuis. Met haar man Eelke Jans Kuik en haar dochter Doetje Kuik verhuisde ze van het huis aan het Hoogpad (Van Harenstraat 128) naar hier.

Krasse knar

Veldwachter Johannes Santhuisen woonde in het achterhuis. Hij haalde meerdere keren de Bildtsche Courant. In september 1911 be-

richtte de krant dat hij tachtig jaar werd. En "nog steeds houdt zijn stok met ivoren knop de jeugd in bedwang." Ook fietste de krasse knar nog. En dat had hij pas geleden nog geleend! De eerste foto die werd afgedrukt in de Bildtsche Courant was van de oude veldwachter Santhuisen op zijn nieuwe fiets.

In 1912 werd hem "de eeremedaille der Oranje Nassau-orde in zilver toegekend." In oktober dat jaar werd hem per 1 januari 1913 eervol ontslag verleend. Santhuisen viel buiten het pensioenfonds, maar de gemeenteraad besloot "'hem een toelage te geven van f 312 per jaar." Johannes Geerts Santhuisen overleed in 1919. Zijn zuster Pietje Santhuisen erfde het achterhuis.

Nagedachtenis

De Bildtsche Courant besteedde aandacht aan het overlijden. "In den ouderdom van 87 jaar en ruim 5 maanden is Zondagnorgen 2 Maart 1919

onze oud-veldwachter Santhuisen overleden. Ons aller vriend, de vriend van oud en jong. Op 8 Februari 1864 aanvaardde hij zijne benoeming als veldwachter in de gemeente het Bildt, met ingang van 1 januari 1913 werd hem op verzoek eervol ontslag verleend. Dus een halve eeuw lang veldwachter met bijzonder veel tact zijn uiteraard moeilijke betrekking met alle toewijzing vervullend en algemeen geacht. Op 73-jarige leeftijd leerde hij nog fietsen, maakte meermalen groote tochten tot 182 k.m. op één dag (1907) en zelfs 't vorig jaar werd hij een enkel keer nog op het rijwiel gezien. Houden wij zijn nagedachtenis in eere!"

Het kleine achterhuis

De zuster Pietje Geerts Santhuisen verhuurde het achterhuis aan veldarbeider Sjoerd Cornelis Kuik. Hij woonde hier met zijn vrouw Dirkje Doekes Bijlsma (kwam van Vrouwenparochie) en zijn vader. In 1929 verhuisden ze naar elders in St.-Annaparochie.

Het achterhuis was klein. Het had een oppervlakte van 23 m². De eigenlijke woonkamer met bedstede mat slechts 10 m². In 1929 kwam Antje Bouma hier wonen. Zij was ongehuwd, 65 jaar oud en had geen beroep. In 1941 overleed ze hier. In januari 1942 betrok Cornelis Renzes Kuik het achterhuis. Hij was landarbeider en was in 1910 getrouwd met en sinds 1934 weduwnaar van Trijntje Tuinstra. Hij werd 'de Huzaar' genoemd. In 1954 werd het huis onbewoonbaar verklaard. In maart 1957 verhuisde Kuik. Daarna werd het achterhuis gedegradeerd tot een hok, behorende bij het voorhuis.

Verkoop in 1936

Pietje Geerts Santhuisen werd geboren in 1836 te St.-Annaparochie. Zij was een zuster van veldwachter Johannes Geerts Santhuisen. Zij was in 1865 getrouwd met Eelke Jans Kuik. Hij was gardenier. Het echtpaar kreeg een dochter. Eelke Kuik overleed in 1922, Pietje Santhuisen in 1931. Hun dochter Doetje Kuik erfde het huis en bewoonde het voorhuis tot aan haar overlijden in 1936.

De erfenamen boden de huizen in de Bildtsche Courant te koop aan: "Notaris R.Tj. Timmer te Sint Anna Parochie zal op Dinsdag 21 April 1936 's avonds om 7½ uur bij K.D. Broekens provisioneel verkoopen de huizinge met steeg, achtergelegen grond met vruchtboomen, en achterstaande woning aan het Oosteinde nummers 216 en 217. Het voorste huis met bleek, erf en grond, het laast in gebruik bij wijlen mej. D. Kuik; het achterste huis in huur bij mej. A. Bouma tot 12 mei 1937 voor f 50,- per jaar."

Tot slot

Koper was Hendrik Pieters Tulner, brandstof-handelaar te St.-Annaparochie. Hendrik Tulner werd geboren in 1900 te St.-Annaparochie. Hij trouwde met Ijtje de Vries en werd vader van Pieter, Simon, Foeke en Lieuwe. Hij vennte met petroleum. In 1975 verhuisden Tulner en zijn vrouw naar de Vlaswiek. Het huis werd gekocht door Folkert Kamma. Hij kwam hier met vrouw en kinderen wonen. Hij verhuisde in 1980 naar elders. Gerrit Martens van Dijk en Sije Boterhoek kochten gezamenlijk het huis in 1981 en verkochten het door aan de huurder van destijds, Evert van Schepen. Hij was net getrouwd met Saapke van der Veen. In 1992 verhuisde het gezin Van Schepen naar een oostelijker staand pand. We komen hen op onze Wandeling nog tegen. Na het gezin Haijma woont hier sinds 2002 het gezin Akkerman-Zijlstra.



Wandeling 61

Van Harenstraat 118

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.



Uiterst rechts het winkelhuis van de weduwe Mink Bijlsma, 1948

Puik eau de cologne bij ’Minks Tryn’ in de kruidenierswinkel

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1719 trouwde Hendrik Clasen Voordewind met Tetje Jans in de Van Harenskerk te St.-Annaparochie. Zij lieten in 1735 in dezelfde kerk een dochter Rinsje dopen. Hendrik Clasen Voordewind was in 1755 eigenaar van dit huis. In 1764 trouwde dochter Rinsje Hendriks met Gauke Everts. Zij waren in 1771 eigenaar. Gauke Everts was gardenier. Hij bezat een morgen land ten westen van St.-Annaparochie. In 1802 verkocht Gauke Everts voor 615 gulden en 10 stuivers "de huisinge bestaande in een kamer, een voorhuis, een keuken en verdere commoditeiten, met alles waar daar om en aan aard muur band spijker en nagelvast is en toebehoord, mitsgaders een braave vrugdragende agtererve met boomen en plantagie, staande en geleegeen aan de breede kant op 't oostend in St. Anna, bij de verkooper bewoond, den 12 maj 1802 vrij te aanvaarden." Kopers waren Jan Jacobs Kuiken, huisman en Hendrik Hendriks Post, koopman, beiden wonende onder St.-Annaparochie. Zij verkochten het huis het zelfde jaar aan Klaas Taekes.

Klaas Taekes

Klaas Taekes Halma werd geboren in 1742 te Wier. Hij trouwde pas in 1783 te St.-Anna met Saapje Fetzens. Zij kregen vijf kinderen. Klaas en Saapje stonden bekend als koe-melkers. Het huis bestond destijds uit vier woningen. In 1811 was Klaas Taekes Halma een van de hoofdbewoners. In 1815 overleed zijn vrouw Saapje Fetzens. Zij verdiende toen mede de kost als arbeiderster. Hoe de overgang is gegaan, is onduidelijk, maar in 1822 woonde Arjen Geerts Santhuizen zijn broer Cornelis Geerts Santhuizen was eigenaar. We zijn Arjen eerder tegengekomen (en zijn broer nog vaker) toen hij met zijn vrouw Sijke Klazes van Gelder en kinderen in 1820 verhuisde van Van Harenstraat 80 (Kruidvat) naar hier. Vader Arjen overleed in dit huis in 1847.

Familie Santhuizen

Toen werd zoon Harmen Arjens Santhuizen de hoofdbewoner. Hij werd in 1817 in St.-Annaparochie geboren en woonde hier met zijn vrouw Wijske Lolkas van der Wal. Harmen Arjens Santhuizen was werkmán. In 1849 woonde hij met zijn gezin te Menaldum. Daarna bewoonde zijn broer Willem Arjens Santhuizen het huis.

Hij was voerman en getrouwd met IJke Annes van Gelder. Het huis bestond destijds nog uit twee woningen. Het achterhuis werd verhuurd aan werlieden. Eigenaar Cornelis Geerts Sanhuizen overleed en in 1834 werd zijn broer Arjen de nieuwe eigenaar. Na diens overlijden werd zijn zoon Harmen Arjens Santhuizen, arbeider te St.-Annaparochie, eigenaar. Hij verkocht het huis in 1852 aan Johannes Bernardus Deel.

Grossierderij

Baukje Ronner was sinds 1 oktober 1846 weduwe van veearts Cornelis Arend Kim. Zij hertrouwde in 1850 met Johannes Bernardus Deel en verhuisde nu van Van Harenstraat 26 (Jelle Kapinga) naar hier. J.B. Deel werd geboren in Moorslede, België en was een zoon van de belastingontvanger te St.-Annaparochie. Hij kocht het huis in 1852. Hij was grossier van beroep en als handelaar nam hij vaak via een advertentie in de Leeuwarder Courant "de vrijheij de aandacht van het publiek te vestigen op zijn debiet in gedestilleerd, likeur en wijnen, azijn, tabak, sigaren, thee, puik eau de cologne, pepermunt en meer andere artikelen in diverse soorten, alle tegen stads prijzen. Verzoekt vriendelijke gunst en recommendatie."

Winkel annex kroegje

Handelaar Deel overleed in 1855. Baukje die nu opnieuw weduwe was, berichtte het volgende in de Leeuwarder Courant: "St. Anna-Parochie, den 14 October 1855. Heden overleed alhier, na een hevige ziekte van 14 dagen, mijn waarde echtgenoot de heer Johannes Bernardus Deel, in leven handelaar alhier. Hij mogt slechts den ouderdom van 31 jaren bereiken en laat mij uit onzen echt van ruim 5 haren, een zoon na, bij mijne dochter uit vroeger huwelijck. B. Deel, geboren Ronner."

De weduwe hield de winkel aan de praat, maar ze had hier ook een kroegje. Op 14 november 1857 werd zij in haar taperij met de klanten Jogchem Pieters Postma, Tjepke Jacobs Wagenaar en Pieter Reinders Fijlstra op de bon geslingerd "vanwege overtreding artikel 4 van de verordening op de openbare gemakkelikheden in den gemeente omtrent tappen of gebruiken van dranken na 11 uur 's avonds." In 1859 liet winkelierster Baukje Ronner het oude pand afbreken en een nieuw winkelhuis bouwen. Ten zuiden hiervan verrees over de volle lengte van de tuin, een pakhuys.

Verkoop in 1861

In februari 1861 werd het huis geveild. "Een nette in 1859 nieuw gebouwde heerenhuizinge bestaande in: een ruime gang met zijkamer of winkel, voorkamer, logeerkamer, achterkamer met buiten portaal en keuken met galerij; bovenzaal met alcove, ruime zolders en kelders, voorzien van allerlei gerijflijkheden; benevens een ruim pakhuys met vrije steeg naar de voorstraat, tot vele affaires geschikt; voorts erf en bleek enz." Op de provisionele verkoping werd f 4.040,-- geboden. De verkoop werd afgeblazen. In 1867 ondernam Baukje Ronner een tweede poging om het huis tegen een goede prijs te verkopen. Johannes Noordenbos kocht het winkelhuis en zette de grossierszaak voort. Hij werd geboren in 1836 te St.-Annaparochie. Noordenbos is niet oud geworden. Hij overleed hier in 1879, slechts 43 jaar. Zijn weduwe Antje Gerlofs de Beer bleef hier wonen met haar dochter Trijntje en hield de winkel draaiende. De logeerkamer kwam van pas, want die werd verhuurd. De gasten aan tafel bestonden uit vijf hulponderwijzers, een winkelbediende en een beambte ter secretarie. Die ambtenaar heette Hendrik Niemeijer.

Hendrik Niemeijer

Niemeijer werd geboren in 1858 te Lonneker, Overijssel en werkte dus op het gemeentehuis aan de smalle kant van het Oosteinde (nu Van Harenstraat 3, advocaat Meijer). Hij verhuisde in 1883 van Zaltbommel naar onze logeerkamer. Moeder Antje Gerlofs de Beer overleed in januari 1892. Nu woonde dochter Trijntje hier alleen met Hendrik Niemeijer. Zij trouwden in april 1893. Het echtpaar kreeg twee kinderen: Antje Hermina en Bernardus Johannes. Niemeijer bleef de extra kamer verhuren, aan al of niet tijdelijk aangestelde ambtenaren, beginnende schoolmeesters en onderwijzeressen. Trijntje Noordenbos bemoeide zich met de winkel. Zij verkocht ondermeer thee, koffiebonen, cichorei, meel, rapolie per fles, stroop, zout per zak, dweilen en luiwagens. Er was in

1893 sprake van een gedeeltelijke sloping. Waarschijnlijk heeft dit betrekking op het pakhuys.

Weduwe Mink Bijlsma

Trijntje Noordenbos overleed in april 1931. Hendrik Niemeijer verhuisde naar Leeuwarden en het huis werd verkocht. Koper was Trijntje Dijkstra (geboren in 1888 te Murmerwoude). Zij

was sinds 1925 weduwe van Mink Tjerks Bijlsma. In oktober 1931 opende zij haar kruidenierswinkel. Zij woonde hier met de kinderen Tjerk, Tjibbe, Tjeerd, Klaas en Aaltje. Dochter Aaltje trouwde in 1947 met Freerk Lautenbag.

A & O

In 1953 verhuisde moeder Trijntje Dijkstra van het winkelhuis naar de Van Loonstraat en werd schoonzoon en fabrieksarbeider Freerk Lautenbag winkelier. Lautenbag werd geboren in 1922 te Vrouwenparochie. Het echtpaar Lautenbag-Bijlsma kreeg vijf kinderen. In 1959 werd de winkel groter gemaakt. De Bildtse Post berichtte: "F. Lautenbag opende verbouwde winkel. De verandering is in wezen gering geweest, maar het resultaat is zo verrassend, dat U in de winkel van de heer F. Lautenbag op het Oosteinde, niet de oude zaak terug zouden kunnen vinden. Door het uitbreken van een bedstee werd de winkel vergroot. De winkel-inventaris van Limba-hout harmonieert goed met de frissen en functionele kleuren waarin de winkel werd behangen en geschilderd. De heer Lautenbag heeft bij deze interne verbouwing een doelbewuste weg gevolgd. Hij maakte van zijn bedrijf nl. een semi-zelfbedieningszaak. Daaroe is de stelling tegen de oostelijke muur volgetast met artikelen, waarvan de klant zich zelf kan bedienen. voor de andere producten is de heer Lautenbag zelf aanwezig. Hij heeft de beschikking over een keurige toonbankvitrine, stellingen die helemaal aan het product worden aangepast en een verlichte koelvitrine voor vleeswaren en boter. Een speciale hoek is bestemd voor de kaas, worst enz."

N.B. Wij weten niet waar de letters A en O voor staan. Zijn het de eerste en de laatste letter van het klassieke Griekse alfabet?

Unipart

De A & O winkel ging dicht. Er kwam in 1981 een Unipartwinkel die gerund werd door garage Drost. Alle artikelen die te maken hadden met het onderhoud van een auto, waren hier verkrijgbaar. De Bildtse Post meldde: "De heer Freerk Lautenbag is uw verkoper als u de zaak bezoekt, terwijl op vrijdagavond en op zaterdag ook de heer Nanne Drost aanwezig is." In 1989 overleed Freerk Lautenbag en Aaltje Bijlsma verhuisde daarna naar elders in St.-Annaparochie.

Tot slot

De achterwoning gaf vervolgens onderdak aan menige bewoner, onder wie Frans Gerben Groen en Gerard Hoekstra. In de voormalige A & O winkel heeft Kees Rotsma nog een tijdje antiek verkocht. Ook is in het pand nog de fysiotherapie van Bob Klap gehuisvest geweest. Die zijn we eerder tegengekomen op de hoek van de Wijde steeg (Van Harenstraat 110). In november 2009 werd in het pand van de voormalige fysiotherapie door Minke Reitsma en Jippe van der Meulen een tijdelijke galerie voor Bildtse amateurschilders geopend. De galerie werd genoemd De Amateur. Op 25 september 2010 opende Hengelsport Friesland hier de deuren. De hengelsportzaak wordt gedreven door Peter Grupstra en Magda van Ginkel.

d.zwart@hetbildt.nl



Wandeling 62

Van Harenstraat 120

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.



Het winkelhuis van Sijbe G. Krottje, ± 1930. V.l.n.r. Sijbe Krottje, Eef Jensma op de treep plank van B 1010, de auto van J. Pars, en Sijmen Krottje

Van koeststal tot garage, van koolborstels en A.P.K.-keuringen

De oudste berichten

Geloof het of niet. Voor 1739 woonde Jan Willems Kas in het pand dat we nu beschrijven. Als we destijds deze Wandeling hadden gemaakt, dan zouden we nu voor het allerlaatste huis op het Oosteinde staan. Jan Willems Kas was mr. timmerman (hij maakte kennelijk mooie kasten, vandaar zijn toenaam). Kas trouwde in 1726 met Nieske Cornelis. Zij overleed in 1739. Een jaar later trouwde de timmerman met Aafke Douwes. In 1755 waren Aafke Douwes en Pijter van Wijngaarden ieder voor de helft eigenaar van het huis en de timmerzaak. Pijter van Wijngaarden woonde te Amsterdam. De Amsterdammer kocht de helft van Aafke Douwes en verkocht nu het huis met timmerschuur in 1756 aan Abraham Jelles, mr. timmerman te St.-Annaparochie. Hem zijn we al eerder tegengekomen als eigenaar van huizen aan het Oosteind.

De timmerman stierf in het zelfde jaar en de blinde weduwe Petronella Johanna Wärtna moest nu schulden aflossen. Dochter Trijntje Abrahams verkreeg het huis op haar naam en verkocht het in 1757 voor 173 caroligulden aan Jan de Boser.

Geniaard

Jan de Boser was getrouwd met Sijtske Schaaf. Zij woonden te Leeuwarden en waren gezamenlijk net eigenaar geworden van de boerderij die ten oosten van het Hoogpad, aan de Middeweg stond (ooit Van Harenstraat 132 en nu Nassaustraat 106). Zij boden in 1771 "de huisinge en schuur en hovinge met boomen en plantagie" te koop aan. Winkelier Beert Wassenaar en zijn vrouw brachten het hoogste bod uit, maar de verkoop werd geniaard (dit recht was weggelegd voor familieleden van de verkopers en naastliggers van het verkochte). Jan Harmens, Harmen Jans en Claas Jans waren eigenaars van het land ten zuiden van het huis, vandaar dat hun niaarrecht zegeveride. Zij werden eigenaar van het huis.

Claas Jans Nikkert

Jan Harmens Rapen (zo komt hij in de boeken voor) was de vader van medekopers Harmen en Claas. Claas Jans kwam hier nu wonen. Hij was ongehuwd en men noemde hem Claas Jans Nikkert. Hij stierf in oktober 1797 en een

dochter van zijn broer Harmen Jans erfde het huis. Zij heette Ijmke Harmens. Ijmke Harmens trouwde in 1797 met Fekke Jans (kwam van Beetgum). Zij verkocht "de huizinge, bestaande in twee kamers, een ruime koe en paardestallinge met alles wat daar om en aan aard muur band spijker en nagelvast is, met de reed en grond bezijden en agter de huisinge als meede 't tuintje zoo als afgepaald is, de grond bij de finale palmslag en de huisinge op den 12 maj 1798 vrij worden aangevaard, dog ingevalle de kopers de agter kamer zelfs niet willen bewoonen, dezelve als dan bezwaard word met huiringe tot den 12 maj 1799, vrij van grondpagt."

Nieuwbouw rond 1800

Koper voor 585 gulden was Dirk Hendriks Bosje en zijn vrouw. Hij had als bijnaam 'de kleine', want hij had een broer die ook Dirk Hendriks Bosje heette en die werd natuurlijk 'de grote' genoemd (ze waren genoemd naar hun grootvaders die beiden Dirk heetten). De kleine Dirk trouwde in 1773 in de kerk te Vrouwenparochie met Eke Gerbens Heslinga (kwam van Beetgum). Zij kregen een zoon, Hendrik. In 1802 overleed Dirk Hendriks Bosje de kleine. De weduwe, mede namens haar zoon, verkocht nu het huis voor 1.045 gulden en 15 stuivers aan Eeltje Johannes. Gezien de koopsom mogen we veronderstellen dat het huis kortgeleden herbouwd was.

Renteniershuis

Eeltje Johannes werd geboren in 1743 te Hallum. Hij was getrouwd met Trijntje Arjens SLM. Het echtpaar bleef kinderloos. Hij noemde zich Eeltje Johannes de Boer en dat was hij ook. Hij had van ongeveer 1770 tot 1804 de boerderij Walburg aan de Langhuisterweg gepacht. Nu zouden Eeltje en Trijntje rentenieren in dit huis. Trijntje overleed in 1810 en Eeltje overleed hier in dit huis in 1813. Een broer van Trijntje, Cornelis Arjens Slim te Hallum gooidde namens de erven het huis in de verkoop. De Leeuwarder Courant berichtte: "E. van Loon, openbaar notaris, gedenkt, op zaturdagen den 8 en 22sten January 1814, telkens des namiddags ten drie uren, in de herberg te St. Anna gebuurte, by den eersten zittag, provisionelen en finale palmslag, by strykgeld te verkoopen: 1. eene voor weinig jaren nieuwgebouwde huizinge, zeer geschikt voor een guardenier en koemelker,

bestaande in een ruim voorhuis, eene kamer en keuken, kelder, put en regenwatersbak; voorts eene schuur met koe- en paardenstallingen; alles staande en gelegen te St. Anna-gebuurte; by Eeltje Johannes met er dood ontruimd."

Weer een Santhuizen

Voor 1.258 gulden en 5 stuivers werd Jan Jans Hoekstra eigenaar. Wij zijn hem vaker tegengekomen als op- en verkoper van huizen. Of hij hier heeft gewoond, is onbekend. In 1820 verkocht Jan Jans Hoekstra het huis. Ditmaal was de prijs f 1.800.--. Geert Harmens Santhuizen en zijn vrouw hadden dat er voor over. Geert Harmens Santhuizen woonde hier en was slager. Hij was in 1817 getrouwd met Antje Cornelis de Vries. In 1825 bestond het huis nog uit twee woningen. In het achterhuis woonde destijds werkman Johannes Jans van der Meij en zijn vrouw Aukje Hanzes Hiemstra. Na het overlijden van Van der Meij in 1826, werd het huis slechts door het gezin Santhuizen bewoond.

Dienstmeiden

Antje de Vries, de vrouw des huizes, overleed hier in 1836. Toen verschenen er dienstmeiden ten tonele. Op 8 december 1859 waren zij niet meer nodig. Santhuizen was dood. Dochter Trijntje Geerts Santhuizen erfde het huis. Zij was getrouwd met Klaas Andreas Noordenbos, landbouwer op de hierboven genoemde boerderij aan de huidige Van Harenstraat ten oosten van het Hoogpad. Zij verkochten in 1860 "eene tot allerlei bedrijf geschikte huizinge, met ruim voorhuis, voor- en achterkamer en achterhuis, regenbak, put en pomp, met nieuwe schuur en stalling voor vier koeijen en een paard, benevens ruim erf met bleek en mestput, eigen vrije reed langs de oostzijde en verder aanbehooren, staande en gelegen op het Oosteinde te St. Anna-Parochie." N.B. Ook werden verkocht twee percelen weiland aan het Hoogpad "zijnde de zuidersche helft der zoogenaamde Magere

Weide." Of de woorden "nieuwe schuur" duiden op een brand, weten we niet. Volgens een vage bron heeft hier rond 1860 een brand gewoed. Wij hebben dat uit andere bronnen niet bevestigd kunnen krijgen.

Huurhuis

Johannes Baukes Molenaar bood f 1.887.-- en werd eigenaar. Hij werd geboren in 1808 te Cornjum. Zijn vrouw Jitske Jans Bruinsma kwam van Britsum. Molenaar was gardenier en woonde hier, maar niet lang, want reeds in 1875 verkocht hij het huis en verhuisde het echtpaar naar Britsum. De nieuwe eigenaar werd nu Jan Arjens Hoitsma. Hij was landbouwer op sathe d'Avila (Middeweg-West 173, S. de Vries) en na 12 mei 1908 bewoner van een heren-huis aan de Westerdijk (Statenweg 4). Hij verhuurde het huis dat we nu bespreken. We laten de huurders volgen in telegramstijl. Johan-Arnold Douma (1875-1877), geboren in 1836 te Grouw, was geneesheer, getrouwd met Hiltje Frietema Petraeus, vier kinderen, gezin verhuisde naar Warga. Pier Dirks Rosendal (1877), gardenier, geboren in 1831 te St.-Annaparochie, getrouwd met Dirkje Willems Timstra, gezin verhuisde naar Bergum. Rinze Jacobs Lont (1878-1879), gardenier, geboren in 1851 te St.-Annaparochie, getrouwd met Janke Gatzes Boomsma (kwam van Berlikum), echtpaar verhuisde naar Berlikum. Aart Jans Wijngaarden (1880-1881), werkman, geboren in 1842 te Berlikum, getrouwd met Janke Reimers Koopal (kwam van Minnertsgea).

Verkocht!

Gerrit Johannes Pars was koopman en een zoon van Johannes Wiltjes Pars, de graanhandelaar die in een westelijker stand huis woonde (Van Harenstraat 80, Kruidvat). Zoon Gerrit trouwde in 1881 met Sjoukje Pasma en in september dat jaar kwamen de jonggetrouwen hier wonen. In 1889 ruilden vader en zoon van woning. Johannes Wiltjes Pars kwam nu hier wonen. In 1894 verhuisde het echtpaar Pars nog meer naar het oosten (volgende week meer). Op het moment dat de inkt op zijn huwelijksakte net was opgedroogd, werd Jan Tjeerds Wiersma de huurder van het huis. Hij en Trijntje Jans Hoitsma kwamen hier in 1894 wonen. Zij was een dochter van eigenaar Jan Arjens Hoitsma en Metje Gerbens. Jan

Tjeerds Wiersma werd geboren in 1860 te Blija en was gardenier. Op de op een na laatste dag van 1912 overleed gardenier Wiersma. De weduwe bleef hier wonen met haar dochter Metje en haar zonen Tjeerd en Jan tot 12 mei 1913. Eigenaar Hoitsma liet het gardeniershuis dat jaar verkopen door A. Tadema, notaris te St.-Jacobiparochie. Ouw Koning, wagenmaker te St.-Annaparochie en Jelle Nauta, timmerman te St.-Annaparochie werden ieder voor de helft, voor f 1.717.-- de nieuwe eigenaars.

Nog meer huurders

Koning en Nauta verhuurden het huis aan Tjerk Orel. Hij werd in 1866 te St.-Annaparochie geboren en keerde in 1913 met zijn vrouw Hiltje van der Weg en vier kinderen terug uit Standaardbuiten, Noord-Brabant naar zijn geboortedorp. Hij was rijwielhandelaar. Het gezin verhuisde redelijk gauw naar de smalle kant van het Oosteinde (nu tuintje ten westen van Van Harenstraat 27, Hoekstra Drukkerij Uitgeverij), waar de familie Orel een huis bezat. De volgende huurder hier was Jaring Hoekstra. Hij kwam van Stiens en was koopman. Met zijn vrouw Pietje Halma en kinderen verhuisde de koopman in 1914 naar Koedijk, Noord-Holland. Toen werd Gerben Sijbes Krottje de nieuwe huurder. Hij was knecht in de olieslagerij op de Zuiderhoek. Hij werd geboren in 1854 te St.-Annaparochie. Gerben Sijbes Krottje was getrouwd met Antje Sijmens Monsma en zij woonden hier met twee zonen (dochter Jantje was reeds in 1907 getrouwd met Cornelis Cornelis Faber): Sijmen (geboren in 1889) en Sijbe (geboren in 1892).

Fietsmakerij Krottje

Zoon Sijbe Gerben Krottje verhuisde in 1914 van Oldeboorn – waar hij tijdelijk werkte – als gasfitter/rijwielhersteller naar dit huis. Hij schafte zich een automobiel aan en opende hier nu een zaak "in rijwielen en benodigdheden". Al gauw bundelden de broers Sijbe en Sijmen Gerbens Krottje hun krachten en zij werden in 1916 eigenaar van het pand. In 1925 lieten de gebroeders Krottje een nieuwe werkplaats met garage bouwen. Geen overbodige luxe want Sijbe Krottje had in 1922 een tweede auto aangeschaft. Deze was voor de huurder. In het voorjaar van 1926 bracht de Stan-nabuurtster timmerman Jelle Nauta een

nieuwe kap met mastiekbekleding aan op het woonhuis van het gezin van Gerben Krottje.

Winkel

In 1926 overleed Antje Sijmens Monsma en een jaar later hoofdbewoner Gerben Sijbes Krottje. De zonen Sijmen en Sijbe bleven hier gebroederlijk wonen. Sijmen Krottje trouwde in 1927 met Geertje Weiland en verhuisde in april dat jaar naar oosterlijker con-treien van het Oosteinde (Van Harenstraat 142). Sijbe Krottje trouwde in 1930 met IJtje Folkerts Smidt (geboren 1898 te St.-Jaco-biparochie). Het echtpaar woonde hier en kreeg twee dochters: Antje-Jantje (roepnaam Annie, geboren in 1930) en Gerda (geboren in 1931), mijn moeder. Behalve fietsaccessoires werden in de winkel ook huishoudelijke artikelen en later elektri-sche apparaten (radio's!) verkocht. In 1950 overleed compagnon Sijmen Krottje. Sijbe Krottje was nu alleen eigenaar van het bedrijfs-pand en het winkelhuis. In 1956 ver-kocht hij de zaak en verhuisden Sijbe Krottje en IJtje Smidt naar de Beuckelaerstraat.

Garage Drost

De Bildtse Post van 1 februari 1957 berichtte over de overname: "Ondergetekende maakt bekend dat hij met ingang van 1 Februari 1957 zijn garage, annex bromfietsen- en rijwielenbedrijf heeft overgedragen aan de heer J. Drost, O.B. Dijk, St. Jacobiparochie. Hij dankt zijn cliëntele voor het genoten ver-trouwen en beveelt zijn opvolger ten zeerste aan. S. Krottje, Beuckelaerstraat 40 A 93, St. Annaparochie. Verwijzend naar bovenstaande hoopt onder-getekende, nadat de verbouwing klaar is (bij nadere bekendmaking) het garage- annex bromfietsen en rijwielenbedrijf voort te zetten. Benzinepomp en gewone reparaties worden voorlopig uitgevoerd met medewerking van de heer S. Krottje. De werkplaats blijft zolang O.B. Dijk, St. Jacobiparochie. Telefoon no.'s 523 en 280. Boodschappen voor de heer S. Krottje wor-den aangenomen op tel. no. 280. Aanbeve-lend, J. Drost." De immer rustige Jan Drost werd geboren in 1911 te Grijskerk, Groningen en was getrouwd met Lijsbeth Terpstra (kwam van Leeuwarderadeel). De garagehouder en autohersteller werd drie keer vader, van Hendrik, Nanne en Janke.

Uitbreiding bedrijf

Drost verving in 1956 de oude garage door een nieuwe. In 1965 werd de bedrijfsruimte nog 17 meter verder naar het zuiden uitge-breed. Daarom is er heden ten dage nog altijd een onderbreking in bebouwing aan noord-kant van de Dordtse straat. In augustus 1970 verhuisde het echtpaar Drost-Terpstra naar de Statenweg. Dochter Janke was onderwijl getrouwd met Tinus Nauta en zij kwamen hier nu wonen. In 1990 verhuisde het gezin Nauta. Daarna werd broer Nanne Drost de hoofdbewoner.

Einde pomp en garage

Autobedrijf Drost maakte in juli 1985 in De Bildtse Post bekend dat "in verband met het aflopen van ons contract met onze maatschappij, wij besloten hebben met ingang van heden de benzine-verkoop over te dragen aan: O. Bijsma B.V." In 1990 werd autobedrijf Drost beëindigd. Janke Nauta-Drost en Nanne Drost maakten in De Bildtse Post van 29 maart 1990 het volgende bekend: "Om toch onze jarenlange vertrouwde en vakkundige service veilig te stellen zijn wij met Automobielbedrijf Jensma tot een overeenkomst gekomen, om het gehele werkplaats service pakket over te dragen."

d.zwart@hetbildt.nl



De ‘heeren-knechts-woning’ die in 1948 zou worden gesloopt



Ter hoogte van het winkelhuis van de weduwe Sjoerd Koster is de brede kant op z’n smalst, ± 1940

Wandeling 63 Van Harenstraat 122

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.

De oudste berichten

Geloof het of niet. Vanaf het begin der Bildtse tijden behoorde het perceel dat we nu zullen behandelen, bij de voorloper van de boerderij die ten oosten van het Hoogpad stond, aan wat men destijds de Middelweg noemde. Die voorloper stond zuidelijker (ongeveer ter hoogte van de Hollandse Straat), aan en ten oosten van het Hoogpad. In 1721 werd er een nieuwe boerderij gebouwd, nu direct aan het Oosteinde (ooit Van Harenstraat 132, nu Nassaustraat 106). In mei 1782 werd de plaats bij gedeelten verkocht. Het perceel (en meerdere) tussen het Hoogpad en het huis dat we vorige week behandelden (Van Harenstraat 120), was in 1795 eigendom van gardenier Claas Jans Nikkert. Hij verkocht in januari 1797 "een stukje grond groot 30 roeden met boomen en plantagie op 't Oostend in St. Anna en waarop de coopers met consent van de verkooper onlangs een nieuwe huisinge hebben gebouwd." De stichters van het huis waren Jurjen Tjommies en zijn vrouw Grietje Jacobs. Zij betaalden 300 caroligulden voor de grond. Jurjen en Grietje waren in 1790 getrouwd. Jurjen overleed in 1803.

Twee woningen

Grietje Jacobs hertrouwde dat jaar met Jacob Boijens Visser. Zij woonden hier. Grietje Jacobs verkocht voor f 750,- het huis met de tuin in 1809 aan Hendrik Hendriks Post, maar zij bleef hier met haar tweede echtgenoot en kinderen wonen; het huis was voorzien van twee woningen. In de tweede woning woonde Hendrik Martens Smits. Hij was een beetje familie: verkoopster Grietje Jacobs was de weduwe van de neef van de moeder van genoemde Hendrik. Hendrik Henriks Post was koopman van beroep en was in 1807 getrouwd met Aafke Cornelis. Koopman Post overleed in 1810. Het "braave voor weinige jaren geheel nieuw gebouwde huizinge, waar in twee fraaie kamers, een voorhuis, loots, toestallen, en verder geryfkyheden, benevens een tuin en bleekveld, staande op 't Oost End in St. Anna, bij de Wed. van H.H. Post en anderen thans worden bewoond" werd verkocht aan ene Jan Gerrits.

Eigenaars

Deze Jan Gerrits werd Jongman genoemd, maar heette toch echt Kuiken. Of hij hier gewoond heeft, is ons onbekend. In 1820 woonde hij te Arum en in 1832 trouwde hij in Woneradeel. Dirk Jarigs Rozendal en zijn vrouw kochten het huis in 1820 van genoemde Kuiken. Rozendal was gardenier. Reeds in 1824 verkocht hij het huis. Koper werd nu Jan Pieters Koldijk, namens hemzelf en zijn vrouw Tietje Pieters Vlietstra. Zij woonden op de Hoge buurt (Van Harenstraat 28, nu o.a. passage tussen Jelle Kapinga en Fixet) en verhuurden het huis dat we nu bespreken, aan een vleeschouwer, een gardenier, aan werklieden, aan een naaister en vanaf 1836 aan Gerrit Gerrits Sloop, die dat jaar trouwde met Aafke Jans Brolsma. In 1838 was G.G. Sloop al weduwnaar. Mede-eigenaar Jan Pieters Koldijk overleed in 1837 en de weduwe Tietje Vlietstra hertrouwde twee jaar later met Gerrit Gerrits Sloop, de huurder van haar huis! Zij ondertekenden in oktober 1843 een koopcontract met een gewichtige man.

"Heerenknechtswoning"

Dat was jonkheer Tjaard Anne Marius Albert van Andringa de Kempnaer. Hij was grietman van het Bildt en woonde in het voormalige rechthuis (Van Harenstraat 14, Tupelo). Hij liet in 1842 een fraaie villa van twee verdiepingen bouwen, met uitzicht naar het oosten. Huize Oostenburg werd het genoemd. Het stond ten noorden van het Oosteinde en ten westen van het pad dat in het verlengde lag met het Hoogpad (nu – op de slinger na – Grietmansstraat). In het voorjaar van 1843 betrok het grietmansgezin huize Oostenburg. Er werd nu een tuinman en een "heerenknecht" gevraagd. Klaas

Taekes Halma woonde in 1842 twee huizen westelijker (Van Harenstraat 116), was 30 jaar en solliciteerde naar de baan. Hij werd door de grietman aangenomen als koetsier. Hij verhuisde nu met zijn vrouw Tjerkje Thijsses de Groot en hun kinderen van daar naar hier en werd knecht bij zijn heer Andringa de Kempnaer. De grietmansknecht Klaas Taekes Halma was tot zijn laatste ademsnik bijzonder trots op het feit dat hij in 1852 koning Willem III, die bij een bezoek aan het Bildt op huize Oostenburg afstapte, naar en van het grietenijhuis (Van Harenstraat 3, advocaat Meijer) had gereden.

handelaar. Hij stichtte in de tuin ten oosten van het huis, in 1869 een pakhuis (Van Harenstraat 124) en een cichorijdrogerij (Van Harenstraat 126). In 1871 verhuisde het gezin Schat naar Leeuwarden. Hij verhuurde het huis aan gardenier Jan Jacobs Lont. Die woonde hier met zijn vrouw Sjoukje Pieters Boersma en twee zonen tot 1874. Toen werd het huis betrokken door Pieter Pieters Schat, een broer van de eigenaar die in Leeuwarden woonde en werkte. PP Schat was getrouwd met Berber Douwes van der Bijl. De ouders van Berber, timmerman Douwe Martens van der Bijl en Cornelia Jacobs Huigen alsmede Berbers broer Jacob Douwes

voor f 1.329,- aan J.D. Noordenbos te Beetgumermolen, handelaar in huizen. Dat gebeurde in december 1912.

Nog meer huurders

Roelof Dirks Andreae (1912-1913), geboren 1861 te Hallum, werkmán, getrouwd met Klaasje Reimers van Sloten (geboren te St.-Annaparochie), zes kinderen. Sijske de Hoop (1913-1915), geboren 1885 te Franeker, geen beroep, was weduwe van Pieter Keimpes Dijkstra, vertrok in september 1915 met haar kinderen naar Pijnacker.



Uiterst rechts het winkelhuis van schoenmaker Reimer Brouwer; ± 1955

Tweede woning

Het huis was nog altijd verdeeld in twee woningen. In de tweede woonde vanaf 1842 Frans Gerrits Beintema en zijn vrouw Grietje Roelofs Luik. Hij was grietmans eerste tuinman, "in de moesen pluisiertuin, het broeijen en snoeijen kundig". In 1846 werd Beintema opgevolgd als tuinman door Jacob Bloemhof (een mooie naam voor een tuinier). In 1848 verscheen de derde tuinman op Oostenburg. Hij heette Cornelis Paulus Warmenhoven. Hij werd geboren in 1817 te Loosduinen, Zuid-Holland. Hij trouwde met Setske Gerbens Tichelaar (kwam van Harlingen). Zij was dienstmeid, misschien wel op Oostenburg. Wie weet, hebben ze elkaar daar ontmoet.

Tuinmanshuis

De Kempnaer werd als grietman en als bewoner van Oostenburg in 1855 opgevolgd door Johannes Albarda Czn. In 1859 vertrok Albarda naar Franeker en stond huize Oostenburg leeg. Het werd in 1865 op afbraak verkocht. Oud-tuinman Cornelis Paulus Warmenhoven verdiende nu de kost als veldarbeider. Hij verhuisde met vrouw en kroost in 1862 naar Beetgum. Klaas Taekes Halma werd ook veldarbeider en ook hij verhuisde. N.B. Grietman De Kempnaer kocht het huis aan het Oosteinde speciaal voor huisvesting van zijn huisknecht en tuinmannen. Er heeft nimmer een tuinmanswoning ten noorden van Oostenburg gestaan, zoals bronnen ons doen willen geloven.

Schatten

Het huis werd in 1867 gekocht door Taeke Pieters Schat. Hij werd geboren in 1837 te St.-Annaparochie en trouwde in 1867 met Neeltje Arjens Steensma (kwam van St.-Jacobiparochie). Zij kwamen hier nu wonen en Schat liet de twee woningen samensmelten. Taeke Pieters Schat was koopman en vlas-

van der Bijl, timmerknecht, woonden hier tot 1892 bij in.

Naar South-Dakota

Pieter en Berber kregen acht kinderen. Moeder Berber overleed op 5 augustus 1886, slechts 32 jaar. Vader Pieter nam later de benen. De Bildtsche Courant van 1 januari 1896 meldde verontrustend dat "sedert eenige dagen te St. Anna-parochie vlashandelaar PPS., weduwnaar, wordt vermist. Men vermoedt dat hij naar Amerika is; een groot gezin blijft hulpbehoevend achter." Dat vermoeden klopte. PP Schat kon de zorg van de kinderen niet meer aan en hij vertrok uit Rotterdam op 9 december 1895 naar de Verenigde Staten van Amerika waar zijn jongste broer woonde. De zopas genoemde timmerknecht Jacob Douwes van der Bijl ontfermde zich over de achtergelaten kinderen. PPS. stierf in 1907, in Aurora, South-Dakota.

Huurders

Intussen had Taeke Pieters Schat het huis met pakhuis in 1878 verkocht aan Jouke Pieters Schat, koopman en gardenier te St.-Annaparochie. Het huis werd verhuurd. We noemen de huurders in telegramstijl. Johannes Wiltjes Pars (1894-1901), de oudgraankoopman woonde op veel plaatsen in St.-Annaparochie, hier dus ook. Taeke Joukes Schat (1901-1903), werd geboren in 1870 te St.-Annaparochie, gardenier, getrouwd met Renske de Jong (kwam van Raard). Dirk Joukes Schat (1904-1912), broer van genoemde Taeke, werd geboren in 1868 te St.-Annaparochie, gardenier, trouwde met Sijske Jans Stokje. In november 1911 werden de vastigheden van wijlen Jouke Pieters Schat onder de hamer gebracht. Dirk Joukes Schat werd nu eigenaar van het huis dat hij bewoonde. Hij verkocht "het burgerhuis met bleek en 2 stegen aan 't Oosteind, in huur bij R. Andreae"

Tijdens de huurjaren van Sijske de Hoop woonden een voor een vijf werklieden bij de Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij bij haar gezin in.

Kleermaker Koster

Sjoerd Koster had een kleermakerij met Johannes Feenstra op de smalle kant van het Oosteinde (Van Harenstraat 13, Bentex-oost). In de Bildtsche Courant maakte Koster "hier-

mede aan het publiek van St. Annaparochie en omstreken bekend, dat hij vanaf woensdag 22 september 1915 niet meer met Johs. Feenstra het kleermakersbedrijf uitoefent, doch van genoemden datum af zich als kleermaker vestigt in het huis voorheen bewoond door de Wed. Dijkstra, Breede kant Oostend." Sjoerd Koster werd geboren in 1884 te Franeker. Hij was getrouwd met Trijntje van Haitsma (kwam van Franeker). Het echtpaar kreeg drie kinderen: Pieter (1909), Hendrika (1910) en Pietje (1912).

Kosthuis

Sjoerd Koster kocht het winkelhuis van J.D. Noordenbos in 1919 voor f 3.000,-. Hij liet het twee jaar later verbouwen. De kleermaker overleed in 1931. Het huis veranderde nu eerst nog aarzeland, maar nadat zoon Pieter in 1934 en dochter Hendrika in 1935 in het huwelijk traden, subiet in een pensioen. Ouderen onder u zullende namen van sommige kostgangers herkennen. Voor de Tweede Wereldoorlog: Trijntje A. van Asperen, Andle Terpstra (de latere schoonzoon), Eveline Bijdendijk, Lolke Nijdam, Klaas D. Broeils, Gerrit Grolleman en Gerardus J. van der Horst. Tijdens de oorlog: Evert M. Dijkstra, Theodoor Bosman, Leendert Glimmerveen, Willem Bakker, Jan Bierma, Jan Visser, Hendrik R. Snijder, Hendrik Roels Gorter, Hendrik K. ter Stege, Yeb Paulus Andela, Jan Rodenhuis, Bauke Visser en Jan van der Vlugt. Na de oorlog: Alia E.C. Bonne, Siebe Jan de Boer, Rintje Bonnema, Pieter van der Heide, Hendrik K. ter Stege, Gerrit Gerritsma, Stoffer Nanninga en Gerben Groeneveld. Niet verwonderlijk dat Trijntje van Haitsma behalve als naaister ook als pensiohouder te boek stond. Ze verhuisde in augustus 1948 naar Leeuwarden.

"Huis staat in de weg"

Het huis werd verkocht. "Andle Terpstra, adviseur, wonende te Leeuwarden in algehele gemeenschap van goederen gehuwd met mejuffrouw Hendrika Koster voor zich en als gemachtigde van 1. mejuffrouw Trijntje van Haitsma, zonder beroep, wonende te Leeuwarden, weduwe van Sjoerd Koster; 2. Pieter Koster, directeur der Slideninrichting Prins Alexander Stichting, wonende te Huis ter Heide (Utrecht); 3. Arent Bruinenberg, postambtenaar wonende te Hallum in algehele gemeenschap van goederen gehuwd met mejuffrouw Pieter Koster" verkochten in 1948 het huis voor f 6.500,- aan de

gemeente het Bildt. De gemeente kocht het "woon- en winkelhuis met erf en grond" omdat het niet de rooilijn van de naastliggende percelen volgde en het daardoor in de weg stond bij een komende wegverbreding. De gemeenteraad had besloten dat het raadzaam zou zijn om het huis te slopen, maar kwam daarop terug toen de Oostervart werd gedempt. Intussen verhuurde de gemeente het huis aan Reimer Brouwer.

Brouwers schoenhandel

Brouwer werd geboren in 1913 te St.-Annaparochie. Hij trouwde in 1941 met Gaatske Post. Het echtpaar kreeg twee kinderen: Jacoba en Wopke. Het gezin kwam hier in augustus 1948 wonen. Reimer Brouwer was gehandicapt aan zijn voeten. Hij was schoenmaker en kocht het huis in 1956 van de gemeente het Bildt. Hij liet het toen drastisch verbouwen. In De Bildtse Post adverteerde hij: "Zaterdag 9 juni 1956. Heropening van onze geheel gemoderniseerde schoenzaak. Ook Uw aanwezigheid zullen wij zeer op prijs stellen. Brouwer's schoenhandel en reparatie-inrichting, Oosteinde, St. Annapar."

Tot slot

Reimer Brouwer overleed in maart 1958. De weduwe zette de schoenzaak voort. In maart 1968 werd de opheffingsuitverkoop aangekondigd van "schoenhandel Wed. R. Brouwer. Grijp nu uw kans! Alles moet weg! Fut herenwerkschoenen met ½ jaar garantie, hoog en laag, niet f 25,- maar f 17,50. Quick voetbalschoenen niet f 25,- maar f 17,50. Hoge blauwe basketbalschoenen f 3,50. Witte gymnastiekschoenen f 2,50. Dameskousen van Libelle, 2 paar f 3,-. Vachtzooltjes, 2 paar f 0,75. Nog enkele Noren f 25,-. Kaatshandschoenen f 2,50." De zaak werd gesloten, maar Gaatske Post bleef hier wel wonen. In 1991 verhuisde ze naar het bejaardencentrum Beuckelaer. In 1992 kwam Evert van Schepen hier wonen. Hij werd geboren in 1954 te Wier. We zijn hem eerder op onze wandeling tegengekomen, want hij verhuisde in 1992 met zijn vrouw Saapke van der Veen en kinderen van Van Harenstraat 116 naar hier.

d.zwart@hetbildt.nl



Een pakhuys, een cichoreidrogerij en een keet aan het Hoogpad

Het pakhuys en de plek ten oosten daarvan, waar het huis van Douwe Lodewijk spoedig zou verrijzen, 1931

Wandeling 64 Van Harenstraat 124 + 126

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.

De oudste berichten

Geloof het of niet. In 1735 lag de grens van de dorpskom van St.-Annaparochie bij de voormalige A&O-winkel (Van Harenstraat 118). Ten oosten daarvan lagen een weiland, het Hoogpad en het erf van de boerderij van Evert Foppes (ooit Van Harenstraat 132, nu Nassaustraat 106). Dat weiland werd in de loop van de 18de eeuw bebouwd met twee huizen (Van Harenstraat 120 en 122). Dan liep er een pad, het Hoogpad. De eerste 100 meter werd in

openingen en, op het niveau van de verdieping, een hijsluit en twee lichtopeningen. Het diende voor opslag van vlas, want Taeke Pieters Schat was dan wel eigenaar van de naaststaande cichoreidrogerij, hij was vooral koopman in vlas. Schat verhuisde in 1871 naar Leeuwarden.

Familie Schat

In 1877 verkocht hij het pakhuys aan Jouke



De zaak droeg de naam The Movie. Hier werden videofilms (VHS, Philips 2000 en Betamax) verhuurd. De zaak was eigendom van de familie Poorte en van maandag tot en met zaterdag geopend, van 14.00 tot 21.00 uur! Tot zeven uur werd u geholpen door Anita

cichorei de kop op. Ook op het Bildt werd veel "súkkeraai" verbouwd. Na het oogsten werden de wortels gesneden en moesten daarna verhit worden. Door verhitting ontstond de caramellachtige smaak. Op de begane grond van de eest stonden de

gemeentebestuur de deuren van eerder onbewoonbaar verklaarde woningen, veelal krotten, hokken, soms stallen, weer moest ontgrendelen. Het gemeentebestuur liet in 1918 21 noodwoningen bouwen, om de onstane woningnood te lenigen. In de zomer van 1919 werden er nog eens zeven houten keten gebouwd. Eén dubbele woonkeet werd in de kom van St.-Annaparochie geplaatst, hier, op de hoek van het Oosteinde en het Hoogpad.

aardappelen te Tjummarum". De vergunning werd verleend. Douwe Lodewijk werd geboren in 1905 te Oosterbierum. De aardappelkoopman trouwde met Trijntje Hofstra (geboren te Gladbeck, Duitsland). Het gezin verhuisde in mei 1932 van Tzummarum naar het nieuwe onderkomen.

"Vreeselijk ongeval"

Het echtpaar Lodewijk-Hofstra kreeg zes kinderen, van wie een aan de gevolgen van een verkeersongeval overleed. De Bildtse Courant berichtte: "St. Annaparochie. Vreeselijk ongeval. 6 Mei. Nauwelijks bekomen van de angstige dagen die de familie D. Lodewijk alhier heeft gehad door het auto-ongeluk op 17 maart waarbij hun oudste dochtertje ernstig werd verwond, maar gelukkig bijna is hersteld, of een nog veel noodlottiger aanrijding trof de familie Vrijdagavond. Toen zou het driejarig dochtertje Klaasje, vlug loopende van de Slotschoolsbrug over het Oosteinde naar huis toe. Bij het oversteken werd zij door een auto gegrepen. Zondagmorgen is de kleine meid, die veler lieveling was, aan de gevolgen overleden. Ons heele dorp gevoelt met deernis welke slag dit voor de familie Lodewijk is." De kinderen vlogen uit. Trijntje Hofstra overleed in 1977. Trijntje Kuik, de weduwe Fokko Fröling, woonde hier vanaf 1980 bij in. Drie jaar later overleed Douwe Lodewijk. Trijntje Kuik woonde hier tot in 1995.

Stoffeerderij

Piet Cuperus had een stoffeerderij in de garage bij zijn woning in de Johan Willem Frisostraat. "t Waar al gau soa, dat de gerazy fan 30 fierkante meter aigenlik te klain waar en dan motte je om je hine sien om wat âns. In oktober 1995 kwam 't huus Van Harenstraat 126, der't froeger de famly Douwe Lodewijk weunde, leeg en doe hevwre wy de gok maar waagd, want bij 't huus is 'n prachtige loads fan soa'n 80 fierkante meter en dan kwam foor mij dus prachtig út," aldus Piet Cuperus in De Bildtse Post van 21 maart 1996. De stoffeerder en zijn vrouw Gina Kapinga verhuisden in december 1995 van daar naar hier.

d.zwart@hetbildt.nl



Waar nu Van Harenstraat 126 staat, stond ooit een dubbele noodwoning, ± 1925

1832 nog omschreven als een laantje. Er hebben bomen gestaan. Dan liep het pad naast een sloot die de 'Thomas Boeckelaers cavel' kaarsrecht in twee gedeelten (2/3 en 1/3) splitste (en nog splitst). Die sloot liep na één perceel, vanaf het Oosteinde tot (op twee percelen na) aan de huidige Berltsumerdyk en dateert uit de tijd dat het Bildt verkaveld werd, dus direct na de bedijking van 1505.

Hoogpad

Het Hoogpad liep zuidwaarts richting de boerderij in de St.-Annabuurtster zuidhoek (nu: camping De Blikvaart, Hemmemaweg 10) en ging via de hooghout, een bruggetje, over de Blikvaart verder. Na de Blikvaart werd het pad geflankeerd door een opvaart en kwam tenslotte uit bij de Súdhoekster-middelweg, alwaar de opvaart onder een heuse brug doorliep naar de boerderij De Valom. Ooit geweten dat er een brug in de 'Dievedyk' lag? Het Hoogpad was een oud kerkenpad, waarlangs de bewoners aan de Súdhoekstermiddelweg e.o. gerieflijk naar St.-Annaparochie konden lopen. Het stukje nabij de Van Harenstraat, ten westen van en evenwijdig aan de Nassaustraat en het gedeelte direct ten westen van de woning van Arie Bouma (De Keeg 14) zijn de enige restanten in St.-Annaparochie van het Hoogpad.

Het pakhuys

We hebben in de vorige Wandeling gelezen dat Taeke Pieters Schat in 1868 de koetsiers- en tuimanswoning van jonkheer Tjaard Anne Marius Albert van Andringa de Kempenaar kocht. Schat liet in datzelfde jaar in de tuin tussen de woning en het Hoogpad "een steenen pakhuys met een eest tot droogen van cichoreiwortelen" bouwen. Het pakhuys kreeg een zadeldak tegen een topgevel, waarin drie halfrondgesloten licht-

Pieters Schat, koopman en gardenier te St.-Annaparochie. 'Grutte Jouke' was een broer van Taeke. In november 1911 werden de vastigheden van wijlen Jouke Pieters Schat onder de hamer gebracht. Koopman en landbouwer Dirk Joukes Schat werd nu eigenaar van het pakhuys (en van het huis ten westen en van de cichoreifabriek ten oosten). Hij was een zoon uit het tweede huwelijk van de vorige eigenaar en hij verdiende de kost als vlaskoopman en landbouwer. Dirk Joukes Schat trouwde met Sijtske Jans Stokje (kwam van St.-Jacobiparochie) en het echtpaar kreeg negen kinderen, waarvan twee zeer jong overleden. Hij is de stichter van de schone woning op de hoek Van Harenstraat-Grietmansstraat (Van Harenstraat 63).

Geen "bar-bedrijf"

In 1934 overleed Dirk Joukes Schat en werden bij boedelscheiding de zonen Jan en Jouke Dirks Schat eigenaar van het pand. Beiden waren koopman te St.-Annaparochie. In 1962 werd landbouwer Dirk Schat eigenaar. Hij was een zoon van bovengenoemde Jouke Dirks Schat. Dirk Schat was landbouwer (Van Harenstraat 63) en gebruikte het pakhuys voor opslag van aardappelen. Schat verkocht het pakhuys aan Abraham Visser. Hij wilde in oktober 1972 in het pakhuys een bar-bedrijf gaan uitoefenen. Maar omdat dit in strijd was met het bestemmingsplan en omdat de burens bezwaar hadden, spatte dat idee als een zeepbel uiteen. Het pand werd gekocht door Gerrit Martens van Dijk en het werd gebruikt als berging.

The Movie en Monimo

"In een van de oudste panden van St.-Annaparochie – de voormalige opslagruimte van de heer Douwe Lodewijk aan de Van Harenstraat – is sinds vorige week de eerste St.-Annabuurtster videotheek gevestigd," zo meldde De Bildtse Post van 9 oktober 1986.

Post en na zevenen door Fokje Nicolai. In december 1994 verhuisde de videotheek naar Van Harenstraat 60. In maart het daaropvolgende jaar opende Monica Runia in het voormalige pakhuys de kinderkledingzaak Monimo. Lang heeft deze zaak niet geduurd, want in november 1996 vestigde lijstenmaker Peter Bakker zich hier. Ook de lijstenmakerij was hier geen lang leven beschoren. In juli 1997 werd het pakhuys vertimmerd tot een kantoor, een advocatenkantoor van mr. K.J. Meijer.

Frie-vit

Advocaat Meijer verhuisde zijn kantoor in juli 2002 van hier naar Van Harenstraat 3. Het pand werd nu betrokken door DeVriMed, een bedrijf van Sieds de Vries dat zich toelegde op import en export van medicijnen. Het was een kantoor van genoemd bedrijf, geen apotheek. In november 2009 opende Frie-vit hier de deuren. Dit gezondheidscentrum dat mensen op weg wil helpen naar een optimale gezondheid, wordt gevoerd door Ageeth van der Veen, Tineke van der Woude en Gerarda Zoodsma.

De cichoreidrogerij

Zoals we reeds lazen, liet Taeke Pieters Schat ten oosten van het pakhuys in 1868 een cichorei-eest bouwen. Deze drogerij stond met de zuidelijke muur op één lijn met het pakhuys, maar had aan de straatkant een ruim erf. Cichorei is nauw verwant aan witlof en andijvie. Het is een tweejarig gewas. Het eerste jaar vormen zich wortels die zich lenen om surrogaatkoffie van te maken. Eind 18de eeuw (tijdens de vierde Engelse oorlog en de Franse periode) werd de insulinerijke wortel al verbouwd als goed alternatief van de peperdure koffiebonen. Tijdens oorlogen en in tijden van recessie stak het verbouwen van

Noodwoningen

Ondanks een actief beleid van het gemeentebestuur wat betreft het verbeteren van de woonomstandigheden van arme lieden, en de bouwactiviteiten van de woningsstichting in de gemeente het Bildt die resulteerden in de bouw van veel arbeiderswoningen, werd in de loop van 1918 de woningnood toch nijpend. Het nijpte zelf zo erg dat het

Woonkeetbewoners

Het hout waarvan de zeven woonketen – en dus ook de dubbele in St.-Annaparochie – waren gemaakt, kocht het Bildtse gemeentebestuur van de gemeente Gaasterland. Daar had het gediend als een van meerdere barakken voor geïnterneerde Belgische krijgslieden te Oudemirdum. In de ene helft bivakeerde Obbe Brouwer. Hij werd geboren in 1875 te St.-Annaparochie en woonde hier met zijn vrouw Gelbrigje Mollema (kwam van Wirdum) en hun zoon Pieter. Schoonmoeder Hijke Oevering woonde hier vanaf november 1923 bij in. Obbe Brouwer was werkman, maar vente ook met vis. Hij verhuisde met vrouw, zoon en schoonmoeder in januari 1927 naar een huis in de Grietmansstraat. Het woonvertrek werd terstond afgebroken.

In de andere helft van de houten woonkeet at en sliep Sierd Jaspers Keizer. Hij werd in 1868 te St.-Annaparochie geboren. Hij was getrouwd met Pietje Jans Hak (kwam van St.-Annaparochie). Het echtpaar kreeg drie kinderen: Jan (1895), Feije (1900) en Pieter (1902). Zoon Jan vertrok in 1921 naar Oude Leije. Zoon Pieter verhuisde in 1928 naar Marssum. In februari 1930 verhuisde het echtpaar Keizer-Hak met zoon Feije naar een woning aan de Kade.

Van Harenstraat 126

De laatste keetwoning opgetrokken uit 'Gaasterlandsch' hout, werd in 1930 afgebroken. In februari 1932 verzocht architect A. Oosterbaan vergunning voor "het bouwen van een woning met bergruimte op het perceel bouwterrein aan het Oosteinde te St. Annaparochie, hoek Hoogpad, voor rekening van D. Lodewijk, commissionair in



Wandeling 65

Van Harenstraat
128 + 130 (slot)

Wij zijn gaan wandelen. We wandelen in afstand en tijd langs de brede kant van de Van Harenstraat te St.-Annaparochie.

We passeren Van Harenstraat nummer 8 tot en met Van Harenstraat nummer 130 en maken kennis met de bewoners.

Vandaag bereiken we het eindpunt van onze lange doch enerverende wandeltocht en kunnen we de vermoeide voeten rust gaan geven.



Huis en schuur van Tjepke de Vries, ± 1960

Gardenierswoning en nieuw huis op erf van oude boerderij

De oudste berichten

Geloof het of niet, het perceel waar we thans Van Harenstraat 128 vinden, was in 1832 een tuin die bij het huis van Geert Harmens Santhuizen (Van Harenstraat 120) behoorde. De eigenaar overleed in december 1859. Zijn kinderen bleven tot in 1879 massaal eigenaar van ondermeer de tuin. Een dochter, Trijntje Geerts Santhuizen, was in 1843 getrouwd met Klaas Andreas Noordenbos en zij stichtten hier een huis in 1862. We moeten ons realiseren dat het pakhuis en de cichorei-eest nog niet waren gebouwd! Klaas Andreas Noordenbos werd geboren in 1821 te St.-Annaparochie. Hij woonde vanaf zijn huwelijk eerst op de gewezen boerderij aan het Oosteinde, ten oosten van het Hoogpad. In 1862 stond hij te boek als gardenier. Hij had twee stukken bouwland (± 1½ hectare) ten oosten van en aan het Hoogpad ter hoogte van de oude ijsbaan (nu De Draai 10, Giesing en Zn. Transport B.V.). Noordenbos woonde hier met vrouw en zoon Anne tot mei 1881. Ze verhuisden naar Almenum. In 1879 gooiden de gezamenlijke ergenamen van Geert Harmens Santhuizen het huis in de verkoop. Johannes Geerts Santhuizen, een broer van bewoonster Trijntje, kocht huis, schuur en erf.

Huurders

Hij was de ongehuwde gemeenteveldwachter die we eerder al zijn tegengekomen als bewoner van de Witte Muis (Van Harenstraat 116). Hij verhuurde het huis dus eerst aan zijn zuster Trijntje en haar man Klaas Andreas Noordenbus. Vanaf 1881 was Lieuwe Tjeerds Wiersma de huurder. Hij was koopman en heeft met zijn vrouw Sjoerdje Beerst Wassenaar op diverse plekken in St.-Annaparochie gewoond. In 1884 verhuisde het gezin Wiersma-Wassenaar naar de smalle kant van het Oosteinde (Van Harenstraat 11, Bentex-west). Koopman Pieter Jans Koldijk was de volgende huurder van het huis aan het Hoogpad. Hij werd geboren in 1829 te St.-Annaparochie en was getrouwd met Grietje IJsbrands Engelsman. In 1891 kwamen Eelke Jans Kuik en zijn vrouw Pietje Geerts Santhuizen hier wonen. Zij was een zuster van de eigenaar, veldwachter Johannes Geerts Santhuizen. Eelke Jans Kuik kennen we nog als de eigenaar van de voermanderij aan het Oosteinde (Van Harenstraat 60 en 74). Hier aan het Hoogpad was hij gardenier.

Tulner

De veldwachter stierf in 1919 en Pietje keerde een jaar later met haar man Eelke Kuik terug naar haar geboortehuis (Van Harenstraat 116). Het Hoogpadhuis werd nu verhuurd aan Pieter Willems Tulner en te koop aangeboden. Koper werd Marten Lammerts Lettinga die het een jaar later verkocht aan de nieuwe bewoner. Pieter Willems Tulner werd geboren in 1852 te St.-Annaparochie en was getrouwd met Geertje Sijdes de Vries (kwam van St.-Annaparochie). Hij was gardenier. Het echtpaar

verhuisde in maart 1922 naar St.-Jacobiparochie. Pieter Willems Tulner verkocht huis en erf aan Pieter Hendriks Tulner. Zij waren familie. De nieuwe eigenaar, Pieter Hendriks Tulner, was een zoon van Hendrik Willems Tulner die een broer was van de vorige eigenaar, Pieter Willems Tulner.

Nog meer Tulners

Pieter Hendriks Tulner werd geboren in 1880 te St.-Annaparochie en was getrouwd met Froukje Fockes Rienks (geboren te Leeuwarden). Het echtpaar kreeg acht kinderen: Hendrik, Foeke, Rinse, Grietje, Pieter, Willem, Marten en Trijntje. Hun oom Dirk Hendriks Tulner woonde hier van 1934 tot 1938 bij in. Pieter Hendriks Tulner was gardenier of zoals destijds werd gezegd, klein landgebruiker. Hij verzocht in juni 1934 "vrijheid tot het bouwen van een stenen bergplaats met galf plaatbedekking tot berging van wagens en landbouwgereedschappen te plaatsen op het erf eigen aan de heer P. Tulner tegen aan bestaand koehuis." Moeder Froukje overleed in 1934, toen reeds vijf van de acht kinderen waren getrouwd en verhuisd. Dochter Trijntje Tulner trouwde in 1941 met Tjepke de Vries. Het echtpaar kwam hier nu bij inwonen. Op een strenge winterdag in januari 1942 overleed vader Pieter Hendriks Tulner. Het bedrijf werd nu overgenomen door zoon Marten en diens zwager Tjepke de Vries.

Tulner en De Vries

Marten Pieters Tulner werd geboren in 1915 hier in het huis dat wij nu beschrijven. Hij was getrouwd met Tietje Wierstra (kwam van Menaldumadeel) en was hier gardenier van beroep. Trijntje Pieters Tulner trouwde dus met Tjepke de Vries. Ook hij oefende hier het vak van gardenier uit. De Vries werd geboren in 1912 te Hijum. Het echtpaar De Vries-Tulner kreeg zes kinderen. Het huis was gezamenlijk eigendom van Marten en Trijntje Tulner. Het pand was verdeeld in twee woningen. Tot in 1947, want in dat jaar verhuisde het echtpaar Tulner-Wierstra van hier naar elders in St.-Annaparochie (het woonde later in de Altoenaestraat). In 1951 werd bij boedelscheiding Trijntje Tulner eigenaar van het huis. Zij verkocht het in 1961 toen het gezin Tjepke de Vries verhuisde naar een boerderij aan het Noordeinde (Stadhoudersweg 58).

Familie Visbeek

Thijmen Hoitinga, dorsmachinist te Minnertsma, kocht het huis aan het Hoogpad en hij kwam hier wonen. Hij werd geboren in 1923 te Tzummarum en was getrouwd met Joulke de Groot. Het echtpaar woonde hier met zes kinderen. Hoitinga was groenteventer, landarbeider en draglinemachinist van beroep. In juli 1966 verhuisde het gezin naar 't Bosch. De nieuwe bewoner en eigenaar was Dirk

Visbeek. Hij was de vader van Johannes (roepnaam Joop) Visbeek die dat jaar de zaak van de gebroeders Brouwer had overgenomen (Van Harenstraat 80, Kruidvat). Dirk Visbeek werd geboren in 1904 te Marrum, Ferwerdadeel en was getrouwd met Pietje Hansma. Zij verhuisden in december 1979 van hier naar Wassenaarstraat 9. In juli 1980 werd zoon Johannes Visbeek de nieuwe hoofdbewoner, toen hij met zijn vrouw Fokeltje Feenstra van Van Harenstraat 80 (nu Kruidvat) naar hier verhuisde. Kleinzoon Johannes (roepnaam Johan) Visbeek kwam hier in 1989 wonen. Thans is André Kuipers de hoofdbewoner van Van Harenstraat 128.

Familie Bijlsma

Wij wandelen verder en passeren het Hoogpad. Nu houden wij pas op de plaats. Tot 1929 was hier niets. Nou ja, het erf van de boerderij van Bijlsma (ooit Van Harenstraat 132, nu Nassaustraat 106). Klaas Minks Bijlsma huurde de boerderij in kwestie. De Bildtsche Courant van 8 november 1908 meldde dat "het huis met schuur en stalling ten oosten van St. Anna-Parochie bewoond door K. Bijlsma aan den huurder in koop is toegewezen voor f 3.476,00." Klaas Minks Bijlsma werd geboren in 1871 te St.-Annaparochie. Hij trouwde met Dieuwke Johannes Stroosma. Zij kregen vijf kinderen: Johannes, Mink, Anne, Antje en Wiepkje. Gardenier Klaas Minks Bijlsma overleed in november 1910.

Nieuwbouw

In juli 1918 overleed dochter Wiepkje, slechts 15 jaar oud. Zoon Johannes trouwde in maart 1920 met Grietje Koning en verhuisde naar de Zuiderhoek (ooit Warmoesstraat 71). Zoon Mink trouwde in november 1923 met Renske Monsma en het echtpaar verkreeg een eigen woning binnen het woongedeelte van de boerderij. Er werden drie kinderen geboren: Klaas (1924), Pietje (1925) en Jan (1927). In 1927 overleed moeder Renske op zeer jonge leeftijd. Op 6 februari 1930 trouwde dochter Antje met Gerrit van der Meer en vooruitlopend op die heugelijke dag, werd op het erf van de ouderlijke boerderij, een huis gebouwd.

Van Harenstraat 130

Gerrit van der Meer werd geboren in 1898 te Uitwellingerga. Hij vestigde zich met zijn vrouw Antje Bijlsma, in februari 1930, hier in het gloednieuwe huis. Gerrit van der Meer was vrachtrijder van beroep. In 1964 overleed moeder, grootmoeder, overgrootmoeder Dieuwke Stroosma op 93-jarige leeftijd. De boerderij werd nu nog bewoond door haar zoon Anne Bijlsma en de dochter van haar zoon Mink Bijlsma. Zij heette Pietje Bijlsma. Anne Bijlsma overleed in april 1966 en Pietje ging nu over tot actie. Zij liet de in 1721 gebouwde boerderij (ooit Van Harenstraat 132) slopen en in afwachting van de oplevering van haar nieuwe woning (Nassaustraat 106), woonde ze tijdelijk in bij Gerrit van der Meer en Antje Bijlsma, haar tante. Antje Bijlsma overleed in 1983. Gerrit van der Meer verhuisde een jaar later naar Vrouwenparochie. Toen stond het huis anderhalf jaar leeg. In juli 1986 kwam Aukje Fopma, de weduwe Jan Bijlsma, hier wonen. Zij verhuisde van Van Harenstraat 8 (Jetty's Hoeky) naar hier. Van Harenstraat 8 is het pand waarmee wij op 6 oktober 2010 deze Wandeling zijn begonnen. En zo bijt de slang zichzelf in de staart en zo is de cirkel rond en zo is het goed.

Namen

Wij hebben u in de afgelopen tien maanden laten zien wat je met gegevens uit een gemeente-archief kunt doen. Door informatie uit verschillende bronnen te combineren, konden we een verhaal over een straat vertellen. Wij hebben een verhaal over de huizen in die straat verteld en we hebben vele honderden, wellicht nabij duizend namen genoemd. We ontkenen er niet aan; wie een verhaal wil vertellen over een huis, noemt namen. We willen hier nu nog meer namen noemen. We bedanken Arend Bosma, Leendert Ferwerda, Ilme de Grijs, Gerrit Katsma, Anske Kievit, Piet de Vries en Trijntje Winsemius-Kuiken voor het opsporen en aanleveren van foto's. Ook de medewerkers van het Bildts Dokumintassystrum worden door ons dank gebracht voor hun hulp bij het zoeken en het beschikbaar stellen van foto's. Last but not least bedanken we iedereen die heeft gereageerd. En u reageerde massaal! U wees ons op (kleine) foutjes en u vulde het verhaal aan met uw eigen herinneringen. Dank daarvoor.

Einde

W e houden hier op met wandelen. Waarom? We kunnen natuurlijk verder kuieren, tot aan Van Harenstraat 146 en daar stoppen. Maar ook daar rijst de vraag: waarom stoppen we hier? "Ga door," zullen omstanders zeggen, "want de Pruilhoek komt nabij!" Moeten we dan pas in de rem knijpen te Vrouwenbuurtstermolen? Lang verhaal kort: ergens moet de Wandeling ophouden en wij verkiezen de oude dorpskom als grens te beschouwen, de dorpskom van 1832, het jaar dat het Kadaster werd ingevoerd. Dus tot hier en niet verder. Einde discussie.

Ondanks dat we nu stoppen, zetten wij het ooit weer eens op een lopen. We hopen de Wandeling voort te zetten in de Warmoesstraat, want daar op het Zuideinde wacht ons ook een brede en een smalle kant. Tot dan. Tot ziens.

d.zwart@hetbildt.nl

